Christine van Oosterwey

Johanna Desideria Courtmans-Berchmans

bron
Johanna Desideria Courtmans-Berchmans, *Christine van Oosterwey*. H.C. Susan C.H.Zn./W. Rogghé, Den Haag/Gent 1871

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/cour006chri01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

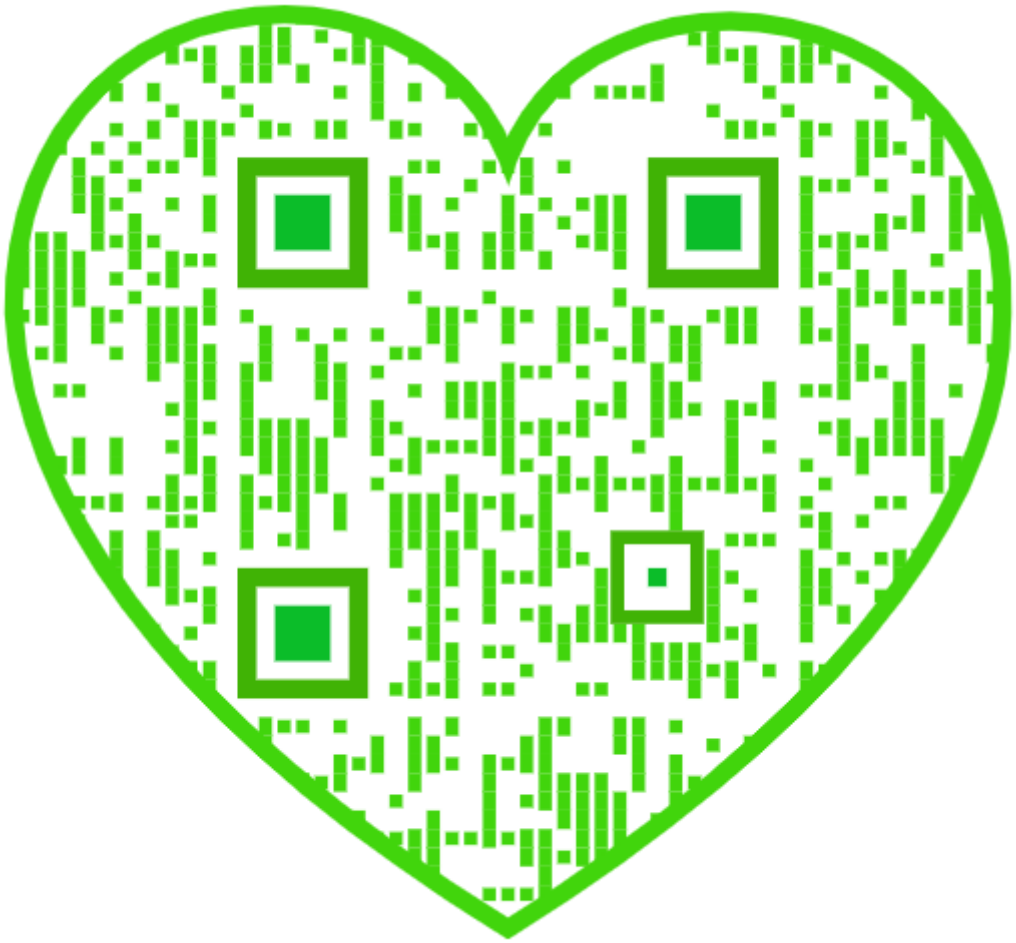

I.

Op allerzielendag van het jaar 1858, trok een treurige lijkstoet traagzaam door de straten van een der schoonste dorpen van Vlaanderen. Er waren dien dag nog andere lijken begraven, want er heerschte eene besmettelijke ziekte in de gemeente; maar voor niemand hadden de drie klokken zoo luid of zoo droevig gebromd als voor den geneesheer Brabander, die daar in eene zware eikenhouten kist door zes kloeke mannen naar het kerkhof werd gedragen.

Veel familieden waren er echter bij het lijk niet; de rouw werd opgeleid door den eenigen zoon van den overledenen en door een zekeren heer Van der Maere, oom van mevrouw Brabander. De vrouwelijke nabestaanden volgden den stoet niet; maar integendeel waren al de magistraten aanwezig, de dorpsaristocratie was er vertegenwoordigd; burgers en boeren volgden het lijk met

nedergebogen hoofden en de arme lieden, die achteraan kwamen, jammerden en klaagden tusschen hunne tranen.

Het afsterven van den doctor was inderdaad een groot verlies voor de gemeente, want er worden weinig geneesheeren gevonden, die hunne zending zoo begrijpen als doctor Brabander; armen en rijken verzorgde hij met dezelfde belangstelling, hoewel er menige onbetaalde rekening op zijne boeken bleef staan. Dag en nacht stond hij ten dienste der kranken; de weldadige man beschouwde zijn ambt meer als eene toewijding aan zijne lijdende natuurgenooten dan als een winstgevend bedrijf. Nooit had hij gedacht, gelijk het bij vele geneesheeren het geval is, dat zijne praktijk hem kon rijk maken; wanneer hij door eene behoorlijke winst zijn huisgezin kon onderhouden, dat was hem voldoende.

Nu eerst, nu dat de menschenvriend in de doodkist lag, scheen iedereen te begrijpen wat hij voor de gemeente had gedaan; vroeger gaf men daar zoo geen acht op; thans echter werd hij overal en door iedereen hoog geroemd, rechtzinnig beweend en werd hem alle mogelijke eer bewezen. De geestelijkheid had het lijk tot aan het huis van den afgestorven afgehaald; vier leden van den gemeenteraad droegen de hoeken van het baarkleed, en op het graf sprak de burgemeester eene lijkrede uit, zoo schoon en hartroerend, dat hij er zelf bij weende.

Terwijl de doodsklokken uitbromden, dat men den weldadigen man de laatste hulde bewees, was zijne weduwe vergezeld van hare drie dochters nedergeknield bij het

paradebed in de lijkkamer. De lippen der bedroefde weduwvrouw bewogen zich niet; hare oogen stortten geene tranen, maar haar hart weende en al de krachten harer ziel waren zamengesmolten tot een gebed. Voor de oogen van haren geest had de hemel zich ontsloten. Zij voelde duidelijk de tegenwoordigheid der Godheid. Hem, die eeuwig is en eeuwig zijn zal, smeekte zij de zielerust af van den man, dien zij vele jaren als een gedeelte van zich zelve had beschouwd, en haar gebed strekte zich ook uit over hare kinderen. Voor deze riep zij den zegen des Hemels in. Zij vroeg voor hen de deugden, die op aarde hunnen vader hadden gekenmerkt: rechtschapenheid en geduld. Alleen zich zelve scheen de troostelooze in het gebed te vergeten; maar kon zij der Almacht meer afsmeeken dan zegen voor hare kinderen en de zielerust voor haren gemaal? Was al haar heil daarin niet opgesloten?

Nadat het klokgeluid tot den laatsten slag was uitgestorven, begaf mevrouw Brabander zich met hare dochters naar de huiskamer, waar zij zoo veel gelukkige dagen gesleten had, om op de komst van haren zoon en van haren oom te wachten. Zij is eene vrouw van pas veertig jaar; drie dagen vroeger was zij nog frisch en blozend en getuigden hare helderstralende oogen nog van jeugdigen levenslust; thans echter is haar gelaat doodsch bleek en haar oog is dof als ware het licht harer ziel met een lijkwaas overtogen. Voor eenige dagen waren de bewegingen van haar veerkrachtig lichaam in harmony met haar schitterend oog, met de vatbaarheid van

haren geest, met de vlugheid, waarmede zij hare gedachten wist uit te drukken; en thans is die ranke gestalte verlamd door overmaat van lijden. De arme vrouw is gedeeltelijk mede gestorven met hem, aan wien zij hare ziel had vastgesnoerd.

De oudste dochter van doctor Brabander is eene schoone maagd van tusschen de negentien en de twintig jaar; eene bruinette met haren zoo zacht als zijde en zoo zwart, dat zij in de golvingen blauw schijnen. Hare groote schoone oogen, van welke men moeielijk zou kunnen zeggen of zij zwart of donkerblauw zijn, met lange zwarte wimpers geboord, en de wenkbrauwbogen, die haar fraai gewelfd voorhoofd versieren, zijn zoo wel gevormd als waren zij door eene meesterlijke hand geschilderd. Hare gestalte is middelmatig gelijk die van hare moeder en haar oog heeft de krachtige uitdrukking, den doordringenden blik haars vaders. Klara bezit bij eene uitstekende vrouwelijke schoonheid eene krachtige mannelijke ziel. Hare twee zusters Maria en Anna zijn twee blonde zachtzinnige kinderen, de eerste van zestien en de tweede van elf jaar; twee teedere meisjes, die in dien stond van rouw en verwarring tegen moeder en zuster aanleunden als waren zij bang in het treurig ouderlijk huis.

Het vuur was in de kamer ontstoken, de weduwe ging met hare jongste dochters bij den haard zitten, en Klara, die er bleek en lijdend uitzag, steunde met den elleboog op den hoek der marmeren schouwplaat. Zij liet haar schoon hoofd op hare hand rusten en hare gedachten

dwaalden weg, zoo verre weg, dat niemand ze kon inhalen; zelfs scheen zij de zware stappen der bezoekers, die van den lijkdienst kwamen, in den gang niet te hooren. Eerst toen broeder en oom, vergezeld van mijnheer Germanes, een gewezen vriend van haar vader, in de kamer verschenen, schrikte zij op uit hare droomerij.

Mijnheer Fernand Germanes, een jongman van omtrent veertig jaar, naderde mevrouw Brabander met een gelaat, waaraan hij eene uitdrukking volgens de omstandigheden wist te geven, en betuigde haar zijne deelneming in het zwaar verlies, dat zij ondervond. Ook de meisjes sprak hij eenige welgepaste woorden toe, en wierp eindelijk op de schoone Klara eenen blik, dien zij niet wilde begrijpen. Gelijk het een man van opvoeding betaamde, verliet mijnheer Germanes na de plechtpleging het lijkhuis om de familie niet te belemmeren in de uitstortingen van haar gevoel.

Hendrik Brabander, de tweelingbroeder van Klara, geleek geenszins de lieve zuster gelijk het dikwijls met tweelingen het geval is. Zijne haren hadden eene onnoemelijke kleur tusschen bruin en blond, zijne oogen schenen soms grijs en dof en andermaal schenen ze helder blauw; alles was twijfelachtig in hem. Hij was welgemaakt, zijne bewegingen waren vlug en geheel zijn wezen getuigde van eene zachtaardigheid, van eene goedheid, die tot zwakheid kon overgaan. De eenige zoon was de lieveling van moeder en zusters, gelijk hij de lieveling zijns vaders was geweest; maar Klara was hem bijzonder verkleefd; voor zijn welzijn hadden zij alles willen opofferen, zelfs

haar eigen geluk. En hij, de vlugge student, die sinds een jaar aan de Hoogeschool studeerde, liet zich door de schoone zuster beheerschen; zoo lang hij in hare tegenwoordigheid was, las hij haren wil in haar sprekend oog en was zijne ziel als een speeltuig in hare handen. Dikwijls zeide hij:

'Klara, ik wenschte dat gij altijd bij mij waart.' De goede jongen voelde dat zijne zuster hem versterkte door hare geesteskracht, en hem terecht wees door haar verstand. Mevrouw Brabander was dus zedelijk rijk door den kinderschat, dien de Voorzienigheid haar had geschonken, maar voor het overige verkeerde zij in bedenkelijken toestand.

Oom Van der Maere, die den lijkdienst had bijgewoond, een deftig man, die vroeger olieslager was geweest in eene kleine stad, waar hij, nadat zijne kinderen geplaatst waren, van geringe renten leefde, bleef nog een paar dagen bij de familie. Hij voelde, dat zijne tegenwoordigheid de bedrukte wezens, die hij innig liefhad, noodzakelijk was. Wel kon hij hunne droefheid niet verminderen, maar hij kon ze verzoeten door zijne deelneming en beletten, dat zij tot wanhoop overging.

Daags na de begrafenis bragt de postbode een aantal bezoekkaartjes door vrienden toegezonden, die de woorden *zonder antwoord* volgens oud gebruik op de doodsberichten gedrukt, hadden gelezen, en op die wijze hunne deelneming in het verlies uitdrukten; eene hartsvriendin der moeder en eene schoolvriendin van Klara hadden echter de op de doodsbrieven aangeteekende grenspaal

overschreden, zij hadden geantwoord en de tranen hunne letteren hadden beplast, getuigden van welgem[...] deelneming.

De weduwe beschouwde de adressen op de aangebrachte papieren één voor één, en vooraleer een enkel open te breken, wendde zij zich tot oom Van der Maere.

‘Geene tijding van tante Christine,’ zegde zij.

‘Niet,’ antwoordde de oom, ‘en gij hebt haar immers buiten het gedrukt doodsbericht ook eigenhandig geschreven?

‘Zeker,’ zuchtte de weduwe.

‘Zij zwijgt uit onverschilligheid,’ zei Klara.

Dat was een streng oordeel. De zachtaardige Hendrik, die altoos voor iedereen en voor alles eene verschooning wist in te brengen, bemerkte:

‘Tante kan afwezig of ziek zijn.’

Mevrouw Brabander was zichtbaar teleurgesteld. Hoe hadden zij kunnen vermoeden dat de eenige zuster van haren vader onverschillig zou zijn aan haar lot. Dat tante afwezig was kon zij niet instemmen: de oude dochter verliet nooit des winters hare verblijfplaats, en was zij ziekelijk, dat moest haar niet beletten te schrijven. Zij opende eerst den brief van hare vriendin, en bij de lezing begon zij te weenen: de taal der vriendschap had de tranenbron geopend, die gesloten was door diepe smart; en dit weenen deed haar goed. Daarna werden de andere berichten ingezien, en dit bracht eenige verstrooing aan.

Oom Van der Maere nam aan die lezing geen deel.

Hij dacht aan de toegekomen schriften niet, maar aan den brief, die ontbrak.

‘Jonkvrouw Christina van Santbergen kon reeds gisteren avond geantwoord hebben,’ mompelde hij bij zich zelven, en heden is er nog geene tijding. Zou zij nu Helena weduwe is, het onrechtvaardig goed nog willen in handen houden? Dat zou wraak roepen voor God.

II.

Moeder en oom hadden de vier weezen van doctor Brabander gezegend en gekust, en nadat de kinderen de kamer hadden verlaten, namen beiden plaats in eenen hoek aan de kachel. Nu zat de weduwe daar in het gezelschap van den ouden oom, gelijk vroeger in het gezelschap van haren echtgenoot; maar hoe verschillig waren hare gedachten, hoe verschillend was haar toestand.

Buiten was het een akelig weer. De wind huilde en zuchtte in het ontbladerd geboomte en zware regendroppelen gemengd met hagel knetterden tegen de vensterruiten, maar noch mevrouw Brabander noch oom Van der Maere

gaven daar acht op. De weduwe zat daar als vernietigd door den zwaren slag, die haar had getroffen; zij dacht aan het verleden noch aan de toekomst. Zij was gedachteloos.

‘Hoe zal ik het aanvangen?’ peisde de grijsaard, die onafgebroken het oog op de weduwe geslagen hield. ‘Zal zij mij verstaan wanneer ik haar van zaken spreek? Arme nicht.’

Het sloeg tien uur op de huishorlogie, elf ure; het werd middernacht, en nog hadden de bloedverwanten sedert de kinderen slapen waren geen woord gewisseld: de oude man had de stilzwijgendheid der weduwe geëerbiedigd. Eindelijk moest hij toch spreken.

‘Helena!’ zegde hij, haar bij haar doopnaam noemende.

Het was met dien naam dat de doctor haar aansprak. Zij schrikte op en huiverde.

‘Hoe laat is 't al?’ vroeg zij. ‘Oom, ik ben daar ver weg geweest; het is mij alsof ik eene reis in het oneindige gedaan had, en nu ben ik weêr terug op de wereld met mijn onmetelijk verdriet. Zijt gij het die mij geroepen hebt. Oomlief, het was ginder ver beter;’ en zij wees naar omhoog.

‘Lief kind,’ sprak de grijsaard bedrukt, ‘gij zijt altoos wat zenuwachtig en poëtisch geweest; en gij waart er niet slechter om: doch nu gij alleen staat, zult gij uit uw ongeluk kracht moeten putten om u staande te houden. Hebt gij reeds gedacht hoe gij voortaan alles zult schikken?’

Die vraag pijnigde de arme vrouw; zij verhoogde haar zielelijden met het bewustzijn van haren stoffelijken toestand.

‘Doe mij aan de toekomst niet denken, oomlief,’ antwoordde zij, ‘ik weet dat zij met zwart omsluierd is, gelijk mijne woning, gelijk mijn hart, maar ik wil er niet aan denken, ik heb genoeg aan mijn zedelijk verdriet.’

‘Ik heb wel eens ondervonden, lieve nicht,’ bemerkte mijnheer Van der Maere, ‘dat de noodzakelijkheid van zich met stoffelijke dingen bezig te houden, verlichting schenkt in het zielsverdriet. Morgen vroeg moet ik afreizen, en dat kan ik niet, dat mag ik niet vooraleer ik u opmerkzaam heb gemaakt over uwe belangen.’

De arme vrouw luisterde en de oom vervolgde:

‘Ik ken uwe zaken, mijn kind. Gij moet u tot uwe tante Christine wenden. Gij moogt tot geen verval komen.’

De weduwe scheen den grijsaard volkomen te begrijpen.

‘Tante Christine noemde mijn huwelijk met den doctor eene *mésalliance*,’ zuchtte zij. ‘Zij heeft mij nog niet vergeven, dat ik eenen man zonder geld trouwde. Mijn brief aan haar was zoo roerend als mijn bedrukt hart hem dicteeren kon: en, gelijk gij ziet, er komt geen antwoord.’

‘Ik ken ze wel, de oude coquette,’ zuchtte de grijsaard inwendig, ‘ik ken ze wel, zelfzuchtig, trotsch en ongevoelig. Ik zal eerst vertrekken nadat de brieven morgen ochtend aangekomen zijn,’ sprak hij, ‘misschien komt er antwoord: en zoo niet zal ik mij met eene boodschap van u bij de jonkvrouw gelasten. Zij

heeft groote verplichtingen aan u; een groot gedeelte harer goederen komt u toe.'

'Gij zinspeelt op het testament van oom van Santbergen,' zel de weduwe; 'neen, daar hebt gij het mis: het testament is nagezien en in orde bevonden.'

De oud-olieslager glimlachte.

'Daar spreken wij later over,' zegde hij.

Klara was haren broeder op zijne kamer gevolgd. Even als oom van der Maere voelde het jonge meisje de noodzakelijkheid om van zaken te spreken.

'Hendrik,' sprak de zuster, 'weet gij dat wij in vader niet alleen eenen schat van liefde, eenen steun voor onze zwakheid, maar ook onze middelen van bestaan verloren hebben? Weet gij hoe veel ons jaarlijksch inkomen voortaan bedragen zal?'

'Ik weet dat wij in vader alles verliezen; maar ik heb nog geene berekeningen gemaakt,' antwoordde de student, 'en wat het inkomen van moeder betreft, daar heeft men mij nog nooit iets van gezegd.'

'Dan zal ik het zeggen, zeide de zuster, 'gij moet het weten, want van u, Hendrik, zal veel afhangen. Er zullen groote opofferingen moeten gebeuren om u uwe studiën te laten voltrekken; doch blijft gij een ijverig student, die zonder wankelen voortstapt op den ingeslagen weg, dan kunt gij uwe familie voor den val behoeden, die haar bedreigt. Moeder bezit niets anders dan een jaarlijksch inkomen van acht honderd franken. Dat inkomen is de intrest van een bij den notaris Blommaart geplaatst kapitaal; dit huis is ook haar eigendom; en

wij bezitten niets, want door eene onbegrijpelijke gril harer familie zijn moeder en vader buiten gemeenzaamheid van goederen getrouwd. Over een paar maanden had moeder mij gelast eenige papieren te schikken, en bij die gelegenheid kreeg ik eenen brief van oom van Santbergen van Oosterwei in handen, waarin hij zegde dat hij als voogd zijne toestemming voor moeders huwelijk weigerde, wanneer de doctor niet toestond, dat het buiten gemeenzaamheid van goederen geschiedde. En de goede man, die machtig veel aan rang en fortuin hield, steunde hierop: dat onze moeder later de helft zijner fortuin moest erven; eene fortuin, die gansch in de handen van tante Christine is gebleven. Gij ziet dus Hendrik, dat de opofferingen van moeder, om u uwe studiën te laten voltrekken, groot moeten zijn.'

'Maar volgens uwe opgave is het onmogelijk dat ik voort studeer,' zei de broeder, die minder doorzicht dan de zuster bezat. 'Zoo lang ik aan de Hoogeschool ben zijn er omtrent duizend franken 's jaars noodig voor mij alleen, en mijne studiën moeten nog zes jaar duren.'

'Moeder kan haar kapitaal opofferen en des noods haar huis belasten, Hendrik, en gij zult later in staat wezen haar die opofferingen te vergelden, wanneer gij u harer liefde waardig maakt, wanneer gij u wapent tegen de verleiding, die u in de groote stad omgeeft. Hendrik, mijn welbeminde broeder, herinner u in elke omstandigheid, dat gij eene edeldenkende moeder en twee jonge zusters hebt. Ik zou mij eenen weg door liet leven weten te banen, indien gij ons moest te leur stellen; maar zij niet.'

‘Ik zweer....’ zoo begon Hendrik tot betuigenis van hetgeen hij bereid was te doen ter bescherming zijner familie, ‘ik zweer....’ maar Klara hield hem tegen.

‘Zweer niet, broeder,’ riep zij, ‘maar waak op u zelven. Wat baten duizend eeden, wanneer de kracht ontbreekt om die te houden. Wat ik van u verlang, is het streng naleven van uwe plichten en niets meer. Slaap wel, Hendrik, wij hebben alle rust noodig.’ Zij kuste den lieven broeder en begaf zich naar hare kamer.

‘Slaap wel;’ herhaalde de student, ‘slaap wel! maar hoe zou ik kunnen slapen met al die zwarigheden in het hoofd. Hoe kan Klara nog altijd plannen maken?’ dacht hij, ‘alles is immers verloren!’ Waar de krachtdadige zuster uitkomst en redding zag, bemerkte de min begaafde jongeling slechts verwarring en ondergang. Wanhopig woelde hij den ganschen nacht op zijne met tranen besproeide legerstede, en stond des ander daags op met zware hoofdpijn.

Hendrik ontmoette zijne oudste zuster 's morgens bij het benedenkomen aan den trap. Klara had ook niet geslapen, maar zij had zich boven het wanhopig gejammer gesteld, waaraan haar broeder zich had overgegeven, en de rust had haar verkwikt.

‘Arme broeder!’ zuchtte het meisje, toen zij de verwoesting op het gelaat van den student zag, die de kommernis er had opgeteekend. ‘Ik heb u gisteren avond veel onrust en verdriet veroorzaakt; maar het was

noodzakelijk. Van heden te beginnen moeten wij onze behoeften inkrimpen en vast vooruitstappen op den slibbeen weg der toekomst.'

'Gij hebt gisteren avond wel van mijne maar niet van uwe belangen gesproken, lieve Klara,' sprak de jongeling: 'ik ben den ganschen nacht met u bezig geweest. Gij wordt in de meimaand twintig jaar, en Alfons...'

'Spreek dien naam nimmer in mijne tegenwoordigheid uit,' fluisterde het meisje, en zij sloot de lippen van haren broeder met de blanke hand. 'Hij, dien gij daar noemt, is voor mij verloren.'

De moeder had waarschijnlijk de stem harer lievelingen gehoord, want zij stak de deur der tuinkamer open en zei:

'Oom is reeds beneden en de koffie is gereed.'

'Na het ontbijt lieten de kinderen oom en moeder weer alleen. Die twee hadden elkander veel te zeggen en met elkander veel te schikken. De grijsaard voelde, dat hij alleen belang genoeg in de weduwe stelde, om haar met raad en daad bij te staan, en misschien de eenige, die hare tante Christine zou kunnen bewegen iets ten haren voordeele te doen.

Weêr verscheen de postbode. Hij bracht het dagblad, waarin onder de rubriek 'sterfgevallen' het doodbericht van den menschlievenden geneesheer Brabander gedrukt stond, en nog eenige kaartjes; maar er was geen brief van tante Christine bij. Jonkvrouw van Santbergen toonde zich onverschillig aan het lot der bloedverwante, die hare eenige erfgename moest zijn.

‘Ik hadde moeten voorzien dat zij aldus handelen zou,’ riep oom Van der Maere, die gereed stond om af te reizen toen de correspondentie overzien was. Was uwe lichtzinnige tante geen schepsel zonder hart geweest, zij zou het testament van uwen oom Bernard niet aangenomen hebben. Ook in deze omstandigheden wil zij toonen dat zij u geene verplichtingen heeft, en dit staaft mijn vermoeden over hetgeen ik u gister zegde. Zij heeft u bedrogen.’

De oude man deed nogmaals het voorstel van in het belang der familie de hardvochtige jonkvrouw te gaan spreken; maar mevrouw Brabander vond dat het beter was de tante nog eenigen tijd gerust te laten. Zij hoopte nog altoos dat de rijke jonkvrouw uit eigene beweging tot betere inzichten zou komen.

Bij het afscheid nemen beloofden oom en nicht elkander van een geregelde briefwisseling te onderhouden. Er moest nog beslist worden wie de voogden der minderjarigen zouden zijn; er moest een inventaris der geringe nalatenschap van den overledenen gemaakt worden en er waren nog meer dingen van dien aard, waartoe mevrouw Brabander den raad en de hulp van den bloedverwant behoefde. Arme weduwe! Zij, die tot nu toe onder bescherming van eenen krachtigen echtgenoot had gestaan, moest in de treurigste stonden haars levens steun zoeken bij eenen zwakken grijsaard.

III.

In treurige werkzaamheid was de winter voor de weduwe en de weezen voorbijgekropen. Bijgestaan door den vrederechter had de moeder de familiezaken geregeld; en de meisjes waren ook werkzaam geweest. Zij hadden zelf en uit zoo weinig stoffe mogelijk hare rouwkleederen vervaardigd en moeder geholpen waar het mogelijk was.

De eerste maand na het overlijden van den doctor had men veel geld moeten uitgeven. Begraving en uitvaart hadden veel gekost; en de weduwe die wist, dat zij voortaan van een al te gering inkomen moest leven, had al de loopende schulden betaald. Nu echter begon alles zoodanig op zijn schik te komen, dat men zonder onvoorziene toevallen kon berekenen, welke som er maandelijks noodig was voor het huishouden.

Het was paaschavond: eene schoone paaschavond op het einde van April. Veld en boomen stonden groen; de tuin der weduwe prijkte met veelkleurige lentebloemen en uit de booge populieren achter den moestuin zong de nachtegaal slaapliederen voor het zwaar beproefd gezin, dat zooveel nachten had doorgewaakt in tranen en gezucht. De natuur herleefde, de gansche schepping scheen te juichen onder den glans der lentezon, en ook in het hart der weduwe was een zonnestraal gedrongen. Zij had de liefde van haren echtgenoot in de liefde harer

kinderen hervonden. Veel had zij verloren; maar zij had ook veel behouden: zelfs in den tegenspoed voelde zij zich gelukkig.

Mevrouw Brabander zat over haar keukenboek gebogen en nam de uitgaven der maand op. De uitkomst harer rekening scheen haar te mishagen; zichtbaar misnoegd legde zij de pen weg, en met het hoofd op de handen gebogen bleef zij zitten mijmeren.

'Het kan niet zijn,' zuchtte zij; 'maar hoe kon ik dwaas genoeg wezen van te denken, dat ik mij met dit klein inkomen zou kunnen behelpen,' hernam zij na zich verder bedacht te hebben. 'Wanneer wij van alle vriendschapsbetrekkingen afzien en zelfs geene familieleden ontvangen, is het inkomen nauwelijks voldoende voor mondbehoeften. Ons laatste geld moet ik na de paaschdagen aan Hendrik medegeven: zijn trimester is uit. En wat dan?'

Bij die bedenkingen sloeg de bekommerde vrouw de blikken in het rond, als zocht zij iets wat zij kon opofferen, dat ze kon verkoopen; en in zich zelve begon zij eenen inventaris te maken van hare meubelen.

'Welke dwaasheid!' zoo onderbrak zij plots zich zelve, 'wanneer er een enkel meubel uit ons huis gaat, zal ieder onze omstandigheden raden: de armoede verbergen, die hier achter breede neteldoeksche kruisgordijnen schuilt, is het doel waar ik voor den oogenblik naar moet streven.'

'Verleden maand toen oom Van der Maere hier was,' sprak ze verder tot zich zelve, 'heb ik hem een plan voorgelegd, maar hij heeft het afgewezen. Ik liet hem

de rouwkleedjes zien, die de meisjes zoo keurig gemaakt hadden, en zegde hem, dat er zich niemand beter op kleêrmaken verstond dan mijne Klara. De brave man antwoordde dat hij dit goed verstond. Dat is natuurlijk, zegde hij, Klara is vernuftig en geleerd; en zij kan werken. De werkmeisjes bezitten doorgaans die hoedanigheden niet; en zij die ze bezitten munten uit hun vak. Oom, riep ik in blijdschap uit, van daar kan er dus redding komen. Vooreerst zal ik het dienstmeisje wegzenden; en neem nu dat wij te zamen twee franken daags met naaien verdienen, dat zou afkorten op Hendrik's studiegeld; want mijn zoon moet doctor worden, het koste wat het wil.

'Hendrik zal doctor worden,' verzekerde hij, maar hij schudde bedenkelijk het hoofd, terwijl hij er bij voegde: 'Neen, nicht Helena, dat gaat niet. Uw Hendrik zou doctor en de schoone Klara zou een kleêrmaakster worden. Zoo zoudt gij door eenen wanhopigen sprong met de meisjes van de maatschappelijke ladder dalen, om er uwen zoon op te houden. Bedenk toch wat ge zegt.'

Hij schudde voortdurend het hoofd, toen ik zegde, dat hij zijne oudste dochter, die eene behoorlijke opvoeding had ontvangen, aan eenen meester timmerman had geschonken, die dagelijks nevens de knechten aan de werkbank stond, en antwoordde kalm weg:

'De Van der Maere's zijn geen van Santbergen en zelfs geene Brabanders. Gij zijt eene van Santbergen van Oosterwei, Helena, en zult nog eenmaal dien naam met al den luister kunnen omgeven, die er bij past. Jonkvrouw Christine moet u geven wat u toekomt.'

‘Ik weet wel, dat de brave man het wel met mij meent,’ sprak ze, en sloeg een blik op het keukenboek, ‘maar ik heb tante eenen brief geschreven, waar een steenen hart bij geweend zou liebben; en ik krijg geen antwoord. Wat kan ik haar meer zeggen? Kan ik, omdat ik mij in droeve omstandigheden bevind, alle gevoel van zelfwaarde afschudden om haar te gemoet te gaan als eene bedelares!’

Die laatste woorden waren zoo luid gesproken dat men ze tot in de keuken kon hooren. De kamerdeur werd zachtjes open gestoken, Klara verscheen en vroeg:

‘Hebt gij geroepen, moeder?

Nog gansch in gedachten verslonden, wierp mevrouw Brabander zonder te antwoorden eenen blik vol bewondering op hare dochter; nog nooit had Klara haar zoo schoon geschenen.

‘Zoo schoon en zoo begaafd zijn,’ dacht ze, ‘en tot den rang van werkmeisje moeten afdalen. God weet of Alfons haar dan nog zou begeeren. De mannen zijn zoo zonderling.’

Haar blik bleef nog altoos op het meisje rusten, terwijl zij dacht.

‘De juffertjes uit het dorp zouden haar verzoeken om haar de maat te komen nemen; en hoe goed de kleederen ook gemaakt zouden zijn, zouden zij toch iets afkeuren en ons doen veranderen en lossnijden.’

Klara scheen iets van moeders gedachten, iets van hare oogentaal te begrijpen. Zij sprak:

‘Is er iets, moeder?’

‘Niets bijzonders,’ was het antwoord; ‘maar gij begrijpt.....’ en de bekommerde weduwe wees op het keukenboek.

De dochter nam eenen stoel en zette zich tegenover hare moeder aan het werktafeltje, waar het schrijfgerief op lag.

‘Moeder,’ sprak ze, ‘waarom bekommert gij u zoo sterk met onze uitgaven. Gij steekt er uwe gezondheid in. Ik heb u al lang meenen opmerkzaam te maken op uwe al te groote zorgen voor ons. Het ware loffelijk van u, dat gij, zoowel als in vaders tijd, het keukenboek zoudt onderhouden voor eigene voldoening; maar dit is het geval niet meer; het optellen der cijfers van hetgene wij verteerd hebben, is voor u eene marteling; en toch kunnen wij de uitgaven niet meer verminderen. Voor ons, die al de kracht der jeugd bezitten, is dat sparen zoo erg niet, maar voor u, moeder, moet het noodlottig wezen.’

‘Voor mij is 't niets, kind,’ riep de moeder, ‘maar waar komen wij aan het geld voor Hendrik? Neem nu dat wij van den nood eene deugd maken, dat wij onder ons vieren met de acht honderd franken inkomen leven, dan moeten er toch maatregelen genomen worden voor uwen broeder.’

‘Ik zou daar niet lang over talmen,’ antwoordde Klara, ‘ik zou alles of niets spelen.’

‘Ik weet dat gij een ondernemend karakter bezit en ook in staat zijt om groote opofferingen te doen,’ zei de moeder, ‘ik ben schroomvalliger dan gij, en de

moederlijke plicht legt mij groote voorzichtigheid op. Alles of niets spelen, hoe verstaat gij dat, Klara?'

'Ik zou het geld voor Hendrik's studiën van het kapitaal afnemen,' sprak de dochter.

'Maar kindlief:' bemerkte de moeder, 'wanneer wij het kapitaal inkrimpen verminderen wij de interesten. Hoe zou dat op den duur uitkomen?'

'Dat wil ik niet berekenen,' riep het meisje. 'Mij is het genoeg, als Hendrik maar doctor is, al ware er het gansch kapitaal ingebleven. Ik heb hem vroeger onzen toestand uitgelegd: hij is een rechtschapen jongeling, die ons aller welzijn behartigen zal.'

'Klara, mijn kind, gij zijt nog te jong om de wereld, of liever om het hart van den man te kennen. Hendrik zou onze belangen over het hoofd kunnen zien, hij zou zijne neigingen, ja, misschien zijne driften kunnen involgen, hij zou kunnen trouwen en u en uwe zusters achter laten in ellende. Met eene dochter zou ik iets dergelijks durven wagen; met eenen zoon nooit!'

'Dan stelt gij den man ver beneden de vrouw,' bemerkte de dochter.

De moeder bleef het antwoord op die vraag schuldig. De kleine Anna kwam binnen met eenen brief, dien de postbode aan de deur had afgegeven.

'Zie eens welk een schoone stempel,' riep de kleine, terwijl zij den brief aan hare moeder gaf. 'Krijg ik hem voor mijne verzameling?'

Ook Anna kreeg geen antwoord.

Aan het stempel waar het wapen van Santbergen van Oosterwei in geprent stond, bemerkte de moeder dat de brief van tante Christine was.

Zij overliep het schrift en zei:

‘Klara, er staat geene enkele letter in ten antwoord op mijn schrijven.’

‘Waarover schrijft ze dan?’ vroeg de dochter.

‘Over hare belangen, kind, gelijk al de zelfzuchtigen. Zij meldt ons, dat zij in de aanstaande week hare eigendommen in deze gemeente gelegen komt bezichtigen, en vraagt of ik haar bij deze gelegenheid kan logeeren. Hebt gij ooit uwe oud-tante gezien, Klara?’

Het meisje schudde het hoofd. ‘Nooit’ sprak ze. ‘Zij kwam hier immers niet toen vader leefde. Gij hebt mij, wanneer ik nog klein was, eens willen medenemen; maar vader had er tegen, en zoo is het onderbleven.’

‘Nu, gij zult haar zien, Klara, de trotsche jonkvrouw van Santbergen van Oosterwei, uwe oud-tante, gelijk ik ze daareven noemde, want zij is de eigen zuster van mijnen vader. Verbeeld u daarom niet dat wij haar als eene oude dame moeten behandelen; ik wil u haar portret niet maken, kind, gij zult ze zien.’

‘Wel hoe gelukkig dat we dit jaar den winter zoo vroeg hebben buitengekuischt,’ bemerkte de dochter. ‘De keuken is herschilderd, de gordijnen zijn gewasschen, van op den zolder tot in den kelder is er geen stofje meer te vinden, en de tuin is ook in orde; de bloembedden zijn gelegd, de vroege groenten gezaaid en de hagen geschoren.

De moeder gaf Klara den brief over en zeide:

‘Volgens de regelen der welvoegelijkheid vereischt eene dergelijke vraag een wederschrijven met keerenden post; maar het schepsel heeft mij zoo bitter teleurgesteld met mijnen laatsten brief dat ik zou wachten, indien het morgen geen paaschdag ware.’

‘Zij komt juist van pas om Hendrik te ontmoeten,’ zei Klara.

‘Hendrik en mijnheer Alfons,’ bemerkte de moeder: ‘wij zullen schikkingen moeten nemen, kind, vermits wij de vriendenkamer voor tante Christine moeten houden.’

Mevrouw Brabander sloeg het keukenboek toe. Er viel voor den oogenblik niet te rekenen noch te kniezen; er moesten uitgaven gedaan worden, om de edele tante naar behooren te kunnen ontvangen.

Dien avond werden er twee brieven geschreven: de eerste was voor de jonkvrouw van Santbergen, en had voor doel der duurbare tante te berichten, dat de familie zich zeer vereerd gevoelde door haar aangekondigd bezoek. De tweede was voor oom van der Maere. Nicht Helena schreef hem, dat zij eene missive van tante Christine had ontvangen, en zij legde den braven grijsaard de rede uit, waaraan zij den brief en het vereerend bezoek der jonkvrouw had te danken.

IV.

‘Annemie! Annemie!’ riep de oude Van der Maere van in de voorkamer zijne echtgenoote toe, die in de keuken bezig was, zoo haast hij het schrijven van mevrouw Brabander had ontvangen: ‘Annemie, een brief van onze Helena!’

Jufvrouw Van der Maere kwam, met den ajuin dien zij aan het pellen was in de hand, toegeloopen; want er lag een bijzondere toon in de stem van haren man, meende zij.

‘Is er nieuws?’ zeide de vrouw, ‘nieuws van onze Helena.’

‘Groot nieuws!’ antwoordde Van der Maere, ‘de trotsche Christine van Santbergen heeft haar geschreven.’

‘Wat zijt gij toch driftig, als er iets van die jonkvrouw te pas komt,’ bemerkte de vrouw. ‘Gij moest u die muizennesten uit het hoofd steken.’

‘Gij spreekt als of ik geen gelijk had,’ riep de man: ‘alsof ik niet wist wat er bij de van Santbergens is omgegaan. Ben ik geen hartsvriend geweest van jonker Bernard? Weet ik niet wat hij mij toevertrouwd heeft, nadat het testament, waardoor hij Christine als zijne algemeene erfgename aanstelde, reeds geschreven was. Maar ik weet wel wat gij weêr zult antwoorden: gij zult zeggen, dat alles wat ik weet in te brengen op gissingen rust.’

‘En dan zijn er nog andere dingen aan te merken,’

zei jufvrouw Van der Maere, ‘nicht Helena was eenig kind. Hoe komt het dan dat jonkvrouw Christine en jonker Bernard rijk zijn, en nicht Helena niet?’

‘Dat weet gij zoo goed als ik’ antwoordde de oude olieslager: ‘dat komt omdat Helena's vader met zijne fortuin gespeeld heeft, gelijk de kat met de muis. Hij was een speculant, een waaghals, zou ik moeten zeggen. Hij kocht en verkocht schuldbrieven; mengde zich in ondernemingen van allen aard; en om zich comptante specie aan te schaffen, verkocht hij zijn patrimonieele goederen aan Bernard voor een spotprijs, De oude heer Germanes van het Krekelhof, die nog in leven is, zou u daar toeren van kunnen vertellen. Maar 't is om het even, wanneer Helena wees werd, bestond haar kapitaal, gelijk gij weet, slechts uit vijf en twintig duizend franken.’

Jufvrouw Van der Maere riep de meid, om haar te verwittigen dat zij alleen op de keuken moest passen, en ging toen nevens haar man aan het venster zitten, om den brief te hooren voorlezen. De brave vrouw begon na den dood van den doctor nog grooter belang in Helena's zaken te stellen; juist als in den tijd dat zij der wees eene tweede moeder was.

‘Wanneer het gegaan is gelijk gij zegt,’ sprak ze, ‘dan heeft jonker Bernard eene onrechtvaardigheid gepleegd, door alles aan zijne zuster Christine te maken; eene groote onrechtvaardigheid, vermits hij het goed van Helena's vader veel onder de waarde heeft gekocht.’

‘Dat heb ik hem ook gezegd, wanneer hij mij van zijn testament sprak, en wilt gij weten wat hij mij ant-

woordde? “Gij weet vriend;” zeide hij, “dat ik Christine altoos eene groote genegenheid heb toegedragen. Zij is mijne jongste zuster en ik ben haar peter. Maar die liefde ging toch zoo ver niet, dat ik Helena voor haar woû berooven van hetgeen haar toekomt. Ik wilde haar in geenen deele het landgoed Oosterwei met de goederen van het Krekelhof tot aan het afwateringskanaal onttrekken. Toen haar vader, mijn broeder Alexander, zich in geldverlegenheid bevond, heb ik hem dien eigendom afgekocht voor twintig duizend brabandsche guldens, en thans is hij een half millioen waard. De goederen zijn in prijs gestegen en ik heb er verbeteringen aan gedaan,” hernam hij na een poos; want hij zag wel dat ik verwonderd was over de onrechtvaardigheid.

“Christina wist dat ik haar dien eigendom niet wilde legateeren,” zoo begon hij zijn eerste gezegde te verbeteren; “neen, dat wilde ik niet; en ik heb het nooit gewild,” ging hij voort, “maar toen ik erg ziek viel, wist Christine die nooit mijn bed verliet mij te overhalen; zij praatte mij gedurig voor dat Helena den aard had van haren vader, dat zij, even als hij, een liefdeshuwelijk had aangegaan en even als hij het goed zou verkwisten.”

“Het zal in vreemde handen overgaan, en zoo verdwijnt eenmaal de roem en de rijkdom van Santbergen van Oosterwei,” sprak ze.

“Gij hebt misdaan, vriend, sterk misdaan,” bemerkte ik en ik verlevendigde zoodanig zijn geheugen over hetgeen er tusschen hem en Helena's vader was omgegaan, dat hij zwoer van nieuwe schikkingen te maken.

“En heeft hij het testament verbroken?” vroeg de vrouw.

Van der Maere schudde het hoofd. “Neen,” zeide hij, “maar dat heeft hij ook niet beloofd, daartoe zat hij te vast in de klauwen van Christine. Neen, dat heeft hij niet, herhaalde hij hoofdschuddend, doch hij beloofde van door denzelfden notaris een codicille te doen maken. waardoor Helena Oosterwei terugkreeg. Op die wijze, bemerkte hij, zal mijn broeders kind toch gered zijn, al moest het erfdeel van Christine haar ontgaan.”

“Maar Van der Maere toch!” riep devrouw, hoe kunt, gij u in het hoofd steken, dat er daar ooit nog iets van komt. Aan uw spreken had ik gemeend dat gij een geheim kendet, waar gij uw vermoeden op steundet, neen vriend, rechtzinnig gesproken, daar komt nooit iets van ten rechte.’

De oud-olieslager trok verbaasd zijne kleine doordrint gende oogen open.

‘Gij spreekt als een mensch zonder verstand,’ riep hij driftig, ‘kan er een beter steun voor mijn vermoeden zijn, dan het woord van mijnen vriend, het woord van eenen van Santbergen.’

Moeder Van der Maere schokschouderde.

‘Jonker Bernard is nu al zoo lang dood,’ zegde zij, ‘en de doctor zaliger heeft het testament doen nazien. Wees toch voorzichtig, vriend, in hetgene gij Helena over die zaak zegt, vooral nu jonkvrouw Christine haar als het ware te gemoet gaat. Mij dunkt dat gij de vriendschap dier twee in het belang der familie moest aanmoedigen, opdat het erfdeel der tante hun niet ontga.’

‘Van die krijgen zij nooit een duit,’ zei de oudolieslager. ‘Ken ik haar niet? Ha! ha! zij zou haar geld aan Helena laten; aan Helena, waar zij zooveel jaren jaloers is van geweest, omdat onze nicht jong en frisch was, toen zij met al hare coquetterie toch aan geen man geraakte; jaloers, omdat Helena haar in al de gezelschappen in de schaduw stelde.’

Moeder van der Maere liet eenen diepen zucht.

‘Dan is de geheele fortuin der van Santbergen voor hunne eenige afstammelingen, voor de laatste van dien naam verloren,’ kloeg zij. ‘Vriend lief, wees toch geen slechte raadgever voor onze arme Helena. Mocht zij soms nog verblind zijn over haren toestand, open haar de oogen zeg haar dat zij hare kinderen een beroep tracht te bezorgen of een winkel opstelle. Ach! ik verlies er mij in, ik vrees dat zij zullen arm worden.’

‘Wat ge daar zegt, is zeer verstandig,’ antwoordde de man; ‘maar daar is nog tijd voor. Er moet op Christine gewerkt worden. Ik ben verzekerd dat ze weet wat Jonker Bernard mij voor onze nicht heloofd heeft; en die belofte wil ik haar herinneren door haar in Helena's huis met mijne tegenwoordigheid te verrassen.

Het moet zijn dat dit plan de oude vrouw beviel, want zij knikte vriendelijk en zei:

‘Dan zullen wij u eene nieuwe kazak laten maken. Wanneer denkt gij te vertrekken?’

Van der Maere hield van geene nieuwe kleederen, en zijne vrouw zocht sinds lang naar eene gelegenheid om hem bij den kleermaker te krijgen.

De menschen dragen nog hunnen winterpaletot, bracht de eenvoudige man in: ‘ik zal mij wel behelpen.’

Het was inderdaad op dien tweeden paaschdag nog koud, en het volk dat uit de negenuremisse kwam was nog in winterkleedij. Maar de vrouw had haar plan; zulke schoone gelegenheid om haren man in 't nieuw te krijgen zou er zich voorzeker in langen tijd niet meer voordoen.

‘Van der Maere, vriend,’ zegde zij, ‘menschen gelijk jonkvrouw Christine letten doorgaans meer op de kleeding als op den man. Gij weet hoe ze bestaat. Gij wilt effect maken, en dat zal u beter gelukken, wanneer gij behoorlijk gekleed zijt.’

Het slot der zamenspraak was, dat de rentenier, tot groot genoegen zijner echtgenoote, eenen kleermaker liet roepen, om hem de maat te nemen voor een nieuw costuum van fijn zwart laken, en dat hij eenen nieuwen hoed en handschoenen kocht.

V.

Hendrik was, volgens afspraak, de paaschdagen met zijnen vriend Alfons van Hove bij zijne moeder komen

doorbrengen, en de weduwe zag met vreugde, dat de droefheid van haren zoon over vaders dood redelijker geworden was. Hij was nog wel neêrslachtig, maar, naar zij vernam, had hij toch met lust zijne studiën hernomen.

Hendrik's vriend Alfons studeert in de rechten. Hij is vier jaar ouder dan de zoon van den doctor. Alfons is een schrander rankopgeschoten jongeling met een levendig gelaat en donkerbruine oogen, die vuur kunnen stralen, hoewel zij soms zoo rustig en doorschijnend zijn als die der teederste maagd. Hij moest drie maanden later zijn laatste exaam afleggen, en men kon het hem aanzien, dat hij er zich op toelegde, om er met groote onderscheiding door te komen. Hij had nogtans geen enkel boek medegebracht; het bezoek bij de familie Brabander moest voor hem eene uitspaning zijn. Maar de begaafde jongeling was zoodanig met zijne studiën vereenzelvigd, dat hij onmogelijk op eene behoorlijke wijze een gesprek kon volhouden; zijne gedachten verdwaalden bij wijlen zoodanig op de eene of de andere thesis, dat hij den draad der zamenspraak verloor.

Alfons studeerde nog aan het athenea en Klara was, om zoo te zeggen, nog een kind, wanneer Hendrik zijne ouders had verzocht, om zijnen kameraad voor eenige dagen bij hun in vacancie te verzoeken; en zoo hadden Klara en de student kennis gekregen. Alfons had geene ouders. Zijne moeder stierf bij zijne geboorte en zijnen vader verloor hij in achtjarigen ouderdom; toen werd hij, die een geboren gentenaar was, in het weezenhuis opgenomen, en gelijk het meermaals met mannen van

genie is gebeurd, had hij zijnen veelbelovenden toestand aan eenen zonderlingen inval te danken.

Op zekeren dag werd hij bij den bestuurder geroepen, om zijn gevoelen te uiten over het leeren van een ambacht.

'Alfons van Hoven, welken stiel verlangt gij te leeren?' vroeg hem de directeur.

'Welken stiel?' herhaalde het kind nadenkend. 'Welken stiel?' Nu schoot hem het antwoord te binnen.

'Ik wil advocaat worden, mijnheer,' sprak hij.

Deze verklaring, welke bij de meesten eenen medelijdenden glimlach zou verwekt hebben, werd door den wijzen opvoeder ernstig opgenomen. Hij had den knaap gedurende twee jaren bijzonder gadegeslagen, en hij had opgemerkt dat er eene ziel bij hem stak.

'Ik zal er aan denken,' antwoordde hij.

Voortaan legde de weesjongen zich nog geestdriftiger dan vroeger op de lessen toe, die door eenen knappen onderwijzer werden gegeven, en ook in zijne manieren straalde eene kinderlijke deftigheid door, die men voorheen niet had bemerkt. Meer en meer boeide hij de aandacht van den bestuurder en liet daarenboven geene gelegenheid voorbijgaan, om den door de andere weesjongens zoo gevreesden man recht in de oogen te zien, als om hem te vragen:

'Hebt gij er al aan gedacht?'

Weer waren er twee jaren verloopen. De jonge van Hove was sinds vier jaren in het gesticht, en het begon tijd te worden om een beroep te kiezen. Al de jongens van zijne jaren waren reeds op stiel; en de bestuurder wachtte

zoo lang, meende hij, van hem nog eens aan te spreken.

‘Ik kan reeds Vlaamsch en Fransch en ook goed rekenen,’ mompelde hij dikwijls bij zichzelven: ‘zou hij het vergeten hebben?’

Alfons verdiepte zich in dit gedacht, en wel in zoo verre, dat hij er 's avonds nog lang over wakker lag, wanneer de andere jongens reeds lagen te ronken. Met elken oogenblik groeide zijn ongeduld, en op zekeren dag nam hij het moedig besluit van bij den bestuurder gehoor te vragen.

Zijn hart klopte geweldig, toen hij in het cabinet van den ambtenaar verscheen, die achter eene met papieren en boeken bezaaide schrijftafel zat; maar hij draaide toch de lederen klak in de handen niet, gelijk de andere jongens die beschaamd of bevreesd voor den bestuurder verschenen. Met de casquette in de hand en de haren opgestreken, zoodat zijn welgevormd voorhoofd zich in al zijne helderheid vertoonde, verscheen hij voor den overste.

‘Heer directeur, ik heb u vroeger iets gevraagd,’ sprak hij na gegroet te hebben.

Volgens gewoonte spiegelde de bestuurder zich uit de verte in de schoone oogen van den knaap, en na hem eene poos aanschouwd te hebben, sprak hij:

‘Ik heb er aan gedacht, maar zeg mij eens, vriendje, waarom zoudt gij liever advocaat dan ambachtsman worden?

‘Omdat mijn vader mij eens gezeid heeft, dat de advocaten het aantrekken voor de ongelukkigen,’ was het antwoord.

‘Wie verstaat gij door die ongelukkigen?’ vroeg de opvoeder.

‘Wel, ik verbeeld mij dat het overal is gelijk hier op den speelkoer,’ zei Alfons; ‘de sterken houden het met de sterken, en die niet kan opkomen man tegen man, moet den duim leggen. Gisteren nog hebben de jongens die arme gebochelde nummer zeven zoodanig getergd, dat ik er heb moeten tusschen komen, en...’

‘En dan hebt ge u verbeeld, dat gij de advocaat waart van nummer zeven,’ zei de bestuurder ditmaal met eenen glimlach. ‘Is 't niet zoo?’

‘Inderdaad,’ zeî de jongen blozend, ‘en ik heb er mij goed uitgetrokken ook. Op tien tellens zijn ze uiteengegaan.’

‘En daar zijt ge nu trotsch op?’ bemerkte de opvoeder.

Alfons schokschouderde.

‘Trotsch, mijnheer de Directeur,’ zegde hij. ‘Met trotschheid is er niets te verdienen;’ en nu was het de weesjongen die glimlachte.

Plots drukte het gelaat van den overste eene strengheid uit die de kweekeling nog nooit had bemerkt.

‘Ik wil het beproeven,’ zegde hij, ‘doch wee u zoo gij mijne verwachting te leur stelt.’

Die bedreiging werd op eene toon uitgesproken, die een gewonen jongen had doen schrikken en beven, maar Alfons stoorde zich aan den zin noch aan den toon, die in deze laatste woorden lagen.

‘Mijnheer de Directeur,’ sprak hij, en zijne stem klonk helder en vast, ‘mijnheer de Directeur, ik zal mijn best doen en u dankbaar zijn.’

In den tijd waarvan ik spreek droegen de weeskinderen in de stad, waar de kleine van Hove geboren werd, eene korte broek, een vest van ouderwetsche snede, lange wollen koussen, lederen schoenen gelijk in de vorige eeuw, eene klak van bruin leder met groen geboord, en op de linker vestmouw was het nummer, dat zij in het gesticht droegen, met vreemdkleurigen saaienband gestikt. De meeste weesjongens droegen het costuum waarop menige vreemdeling verwonderd bleef staan kijken, met gelatenheid, terwijl anderen beweerden. dat zij hun bespottelijk uniform droegen gelijk de neger zijn zwart gelaat, ten teeken van minderheid en slavernij. Alfons echter had zich noch bij de eersten noch bij de laatsten aangesloten. Hij gaf daar geen acht op; het tegenwoordige scheen hem niets te zijn, de toekomst alles, en om de hinderpalen die zijnen levensweg belemmerden weg te ruimen, studeerde hij onophoudelijk.

Eens op het einde van het schooljaar, juist toen hij zijn veertiende jaar ging bereiken, kreeg van Hoven bevel van zich in zijne Zondagsche kleedij, die zich alleen van de weekdagsche onderscheidde door minder sleet en meer frischheid, bij den bestuurder te begeven.

De overste ontving hem vriendelijk en noemde hem bij zijn familienaam.

‘Van Hove,’ zeide hij, ‘van heden af begint uw proefjaar: van uwe leerzucht, van uw gedrag in de volgende twaalf maanden hangt uwe toekomst af. Gij gaat aan het Koninklijk Athenea studeren. Met de kinderen der voornaamste familiën zult gij op dezelfde bank zitten,

en dezelfde lessen ontvangen in de wetenschappen. Toont gij u der liefde waardig van den man die u wil voorthelpen, dan kunt gij de zending vervullen die gij van in uwe kinderjaren hebt schijnen te begrijpen; dan kunt gij advocaat worden.' En op eenen met boeken en schrijfgerief gevulden ransel wijzende, ging hij voort:

'Hierin liggen wapens om den strijd mede aan te vangen. God zegene u, mijn zoon.'

Het woordje: 'zoon' verwekte eenen buitengewonen indruk bij den wees. Twee dikke tranen rolden uit zijne oogen; hij werd bleek en stotterde eene bedanking.

Eenige oogenblikken later stapte hij met opgeheven hoofd en den ranselriem over de schouders naar de beroemde school.

Op den speelkoer vóor den aanvang der lessen werd de nieuweling door zijne schoolgenooten op eene zonderlinge wijze begroet.

'Welk nummer staat er op zijne mouw?' riep een schoenmakersjongen, die er als een prinsenkind uitzag. 'Ha! nummer negen,' antwoordde hij zich zelven, toen hij den weesjongen half had omgedraaid; 'nummer negen! is 't de kwade negen of de goede negen? is 't vier en vijf of zes en drie uit het ganzenspel?' en om verder den aard der negen te onderzoeken, begon hij den kameraad met woorden en daden te tergen.

'Hoe is die doofstomme hier aangewaaid?' riep eindelijk een herbergierszoon, die ongeduldig werd, omdat de weesjongen zich niet gewaardigde de lage beleedigingen te beantwoorden; 'of houdt hij ons voor den zot?'

en toen de kwâjongen zich verzekerd had, dat de oppasser in eenen hoek der studiezaal tegen het reglement in eene cigaar stond te rooken, bulderde hij:

'Valt aan, jongens!'

Alfons teekende met zijne krachtige vuist eenen kring rond zijnen nederigen persoon, als om hun te zeggen: tot daar en niet verder,' en met de armen over de borst gekruist wierp hij eenen blik zoo koen, zoo uitdagend over de woelige jongenschaar, dat hij zelfs de stoutsten ontmoedigde.

'Bravo!' riep een rijke fabrikantenzoon, die nog al veel te zeggen had; 'de klakken af voor den nieuwen kameraad; dat is er toch een van den ouden stam, een zoon van Artevelde, met kloeke vuisten en vonkelende oogen. Hij drukte den weesjongen de hand, zoo werd de kennis gemaakt, en eer de week verloopen was, had Alfons de vriendschap vanal de jonge studenten verworven.

Bij de studiën aan het Athenea bleef van Hove onvermoeid, en later aan de Hoogeschool gaf hij blijken van wezentlijk talent. Al die hem kenden hadden hem lief; maar er was toch niemand die hem zulk eene broederlijke vriendschap toedroeg als Hendrik Brabander.

Zij die sedert een zestal jaren den kleinen van Hove met zijne weesjongenskleederen aan, uit het oog hebben verloren, zouden moeielijk in dien statigen jongen man, dien wij in de paaschweek bij de familie Brabander aantreffen, het voormalig nummer negen uit het weezenhuis herkennen; en ook zij die sinds dien tijd met hem in betrekking waren gebleven, hadden zijnen nederigen stand van voorheen vergeten, door den eerbied die het

genie zijnen minderen afdwingt. Hij alleen herinnerde zich wie hij geweest was, om zich zelven aan te moedigen tot hetgeen hij door krachtinspanning nog moest worden. Hij was als man hetgeen hij als kind was geweest: eenvoudig van hart en grootsch van ziel.

Bij het paaschbezoek was de weduwe Brabander den student als het ware nog vriendelijker dan voorheen. Zij was hem dankbaar voor de bescherming die hij haren Hendrik verleende. Alfons was zedelijk en lichamelijk sterk; terwijl haar zoon misschien nog zwakker was dan wij hem hebben beschreven; en hoewel de twee vrienden een verschillig vak bestudeerden, riep de student in de medicijnen dikwijls in moeilijke gevallen de hulp in van den student in de rechten. De goede moeder schonk aan den vriend van haren zoon liefde voor liefde.

Bij zijne aankomst in het huis van den doctor, waarin de blijde lentenatuur te vergeefs den rouw poogde weg te nemen, bracht de student gelijk bij vroegere bezoeken de vrouwe des huizes eenen eerbiedigen groet. De kleine Anna en Maria werden gekust en Klara de hand gedrukt.

Ditmaal werd zijn vingerdruk niet beantwoord gelijk in vroeger jaren; maar de jongeling zag twee dikke tranen in de oogen der schoone maagd wellen.

‘Wees sterk, Klara,’ sprak de student, die de dauwdroppelen die over 's meisjes wangen rolden als eene herinnering aan haars vaders dood beschouwde, bij de ontmoeting van iemand, dien zij in den ongelukkigen stond had vermist, en hij greep op nieuw hare hand.

‘Wees sterk, Klara; wat gij verloren hebt, kan u

niemand wedergeven. Ik heb ook veel geleden bij den dood mijns vaders, al was ik maar een kind. Mocht mijne liefde uw leed verzachten, gelijk uwe teedere genegenheid den laatsten rouw uit mijne ziel heeft gedreven. Mocht....'

Klara's tranen rolden voortdurend over haar verbleekt gelaat. Hendrik had haren geliefden over den toestand niet gesproken, waarin hare moeder en gansch het huisgezin zich bevonden; dat voelde zij: hij had den jongeling wiens liefde voor haar zelfs door den overleden vader was gebillijkt niet gezegd, dat hunne omstandigheden veranderd waren, dat moeder haar geen bruidschat kon toestaan, en zij dus nooit de echtgenoot kon worden van eenen man die alleen zijn talent ten huwelijk bracht. Wel lag er in dit talent een groote schat, eene roemrijke toekomst besloten: maar er moest toch voor eene huishouding gezorgd worden: er moest geld voorhanden zijn om de eerste jaren te doorstaan; en dit verwachtte de advocaat natuurlijk van zijne bruid. Waarom had Hendrik zijnen vriend hare woorden niet herhaald: 'Alfons is voor mij verloren!'

Al die gedachten vlogen de maagd, vlug als de wind, door het hoofd. Haar zwakke broeder had den moed niet gehad van zijnen hartsvriend de zoete begoocheling, de levendige hoop op een huwelijk, dat de reinste liefde tot grondslag had, te benemen.

Onvoorbereid tot het ontvangen van den slag, die hem ging treffen, moest zij haren geliefden het geschonken woord teruggeven, den eed van liefde en trouw verbreken, welken zij hem, die eeuwig in haar hert moest blijven

zetelen, had toegezworen, Voor de eerste maal haars levens voelde zij hare krachten falen, tot het uitvoeren van een voornemen; haar wil had het trouwverbond verbroken, maar haar hert nam aan die verbreking geen deel: zij leed geweldig en bleef besluiteloos.

VI.

Den tweeden paaschdag deden de twee studenten op aanraden der moeder met Klara en Anna eene wandeling. ‘Klara is den ganschen winter binnen gebleven en dat is haar nadeelig: zij wordt mijmerachtig en blijft droefgeestig,’ zoo sprak de zorgvuldige moeder de jonge heeren aan, die haar zeer dankbaar waren voor het voorstel.

Twee en twee stapten zij langs heesters en hagen. Hendrik bleef achter, sprong over de grachten om viooltjes en sleutelbloemen voor de kleine zuster te plukken en Alfons en Klara in vrijer gesprek te laten. Klara verstond den wenk: menigmaal was zij op het punt te zeggen: ‘Alfons, het ongeluk, de dood mijns vaders heeft ons gescheiden;’ maar altoos verstierven hare woorden onder den gloed der reine liefdeblikken van haren hartsvriend. Wanneer zijne vriendin de lippen ver

roerde, keek hij haar de woorden uit den mond, om ze te vaster in zijne ziel te printen. De onverschilligste dingen hadden voor hem, wanneer ze Klara zegde, eene bekoorlijkheid, die hij te vergeefsch bij anderen had gezocht. Voor hem sprak Klara eene godentaal en hare stem klonk hem toe als de heerlijkste muziek. Hadde hij geweten wat er in het hart der maagd omging, die daar in slepend rouwgewaad, siddererid van aandoening aan zijne zijde trad; hadde hij de woorden gekend, die zij inwendig stamelde en niet kon uiten, de heldhaftige jongeling ware aan hare voeten gezonken, om te zeggen:

‘Klara, verbreek ons beider geluk niet, ik smeek er u om.’

Maar geen enkel ongunstig vermoeden kwam zijn heil storen. Klara's tegenwoordigheid alleen maakte hem gelukkig en onvatbaar voor ongunstige indrukken. Rijker als een koning wandelde hij met de geliefde zijner ziel langs de groengolvende korenvelden, uit wier boezem er een schat moest opschieten voor de toekomst. Hij toonde haar de bloeiende koolzaadvelden, die zich in de verte vertoonden als een gouden meer. Hij wees haar op de vogeltjes, die vóor hunne voetjes stroopijltjes en droog lisch wegpikten, ter bouwing van hunnen liefdenest, en vergeleek hunne verwachting aan de verwachting van het plantenrijk, dat aan hunne voeten schitterde, en hunne liefde aan de liefde der vogelen, die hunne zoetste liederen stemden in de rijke bladerenkroon van den populier.

‘Zooveel geluk verbreken ware eene groote zonde,’ zuchtte de maagd eindelijk: ‘ik zal wachten.’ En den

arm van den jongeling vattend, stapte zij vaster voort door de vlaandersche bloemenvallei.

Hendrik bemerkte met vreugde bij de toenadering der zuster, dat de treurnis van haar gelaat was geweken, en in de wezenstrekken van zijnen vriend las hij, dat Klara haar noodlottig voornemen niet had uitgevoerd.

De broeder hoopte nog altijd, dat er eene gunstige verandering in hunnen toestand zou komen, en dan waren er nog honderden middelen om Alfons en Klara voort te helpen. Onder andere kon tante Christine hare bermhertige oogen openen en zijne zuster eenen bruidschat geven, gelijk er nog nooit in de gemeente een was weggeschonken, meende hij. Klara had ongelijk van zich aldus te bekommeren. Waar was hare krachtdadigheid, waar was haar vertrouwten in de toekomst gebleven?

Anna deelde de tuiltjes geurende viooltjes uit, die zij met Hendrik had verzameld. De student in de rechten versierde er zijnen paletot mede, gelijk met eene vreemde decoratie; Klara stak het tuiltje in haren gordel en er werd een gesprek gehouden over de zinnebeelden der nederige lentebloemekens. De ondergaande zon vergulde het veld, en langs alle zijden begon de nachtegaal te zingen; en nog lang hadden Klara en de student voortgewandeld, indien de broeder, die uit gewoonte op zijn uurwerk keek, niet had uitgeroepen: ‘Acht ure! en wij zijn een half uur van huis.’

De tijd was gelijk weggevlogen, en nu werd er luchtig doorgestapt, opdat moeder niet te lang met het avondeten zou moeten wachten.

‘Wat is dat?’ riep Klara, wanneer zij uit de verte de ouderlijke woning in het zicht kreeg: ‘wat is dat? Er is licht in de zaal; en wanneer wij onder ons zijn, wordt er zelfs op de feestdagen in de tuinkamer opgediend.’

Alfons was verrukt over die bemerking. Wat had zij daar gezegd, die goede lieve Klara?

‘Wanneer wij onder ons zijn!’ in dat ‘onder ons’ zijn was hij ingesloten; zij telde hem dus voor geen vreemdeling meer; in haar gedacht behoorde zij hem en behoorde hij haar reeds toe. Welke ontdekking!

Naar mate men het ouderlijk huis naderde, klom Klara's verwondering. ‘Daar is geen twijfel aan,’ riep zij eindelijk, ‘er is iets voorgevallen: ik bemerk dat men ook in de trapzaal licht heeft aangestoken.’

Klara's vermoeden werd bewaarheid. Tante Christine had haar bezoek verhaast. De grillige jonkvrouw had hare nicht willen verrassen, in eenen oogenblik dat zij op geene vreemdelingen rekende. Zij wilde eens zien hoe het in een volgens haar zoo armoedig huishouden als dit der weduwe toeging, wanneer er geen bezoek werd verwacht.

In de verwarring, die zij daar meende te stichten, had de oude tante zich op voorhand verblijd.

‘Dat uitstapje zal eene afwisseling zijn in mijn eentonig leven,’ sprak zij tot zich zelve, terwijl de kamenier haar koffer inpakte: het is hier dezen winter zoo treurig geweest.’

‘Ik verbeeld mij dat ik ze ginder aan het schuren en kuisschen zal vinden tegen dat tante komt,’ mompelde zij verder: ‘zoo gaat het altijd bij burgermen-

schen; wanneer zij onder hen zijn, ligt alles overhoop; en wanneer zij iemand verwachten, wordt alles zoo nat gegoten, dat de muren er van weenen.'

De wandelaars gingen langs de tuinpoort binnen en langs de achterdeur in, om naar het nieuws te vernemen. 'Tante Christine is ons komen verrassen,' zei de blonde Maria, 'zij is met een lakei van den spoorweg aangekomen; maar zij had op voorhand voor den langen kerel logement in den Arend besproken.'

'Hoe ziet zij er uit?' vroegen Hendrik en Klara tegelijk.

'Allerliefst,' zei Maria, maar ik wil geene verdere uitlegging geven: gij moet ze zien en bewonderen.

'O die plaagster?' fluisterde Hendrik zoo stil, als ware hij vervaard, dat tante Christine door de muren heen zijne bemerking zou hooren: 'o die plaagster! zij weet nogtans zoo goed iedereen te portretteeren, en nu laat zij ons onvoldaan.'

'Tante Christine is ook geen persoonaadje om zoo in eens onder handen te nemen,' zei Maria.

'Gij houdt ons voor den gek, meisje,' beweerde Hendrik: 'ik heb moeder hooren zeggen, dat ze in de vljftig moet zijn.'

'En gij zoudt willen, dat ik het portret teeken van iemand, waarvan men den ouderdom niet kan raden? daar strijkt gij uw eigen vonnis.'

'Dat is ook waar,' zei Alfons.

'Zouden wij haar allen te zamen gaan verwelkomen?' vroeg Klara, nadat de jonge lieden nog wat gepraat en gelachen hadden.

‘Ik vind dat het beter ware, dat gij met Anna vooruit gingt, dan koom ik met Alfons en wij laten ons door moeder voorstellen,’ zei Hendrik.

Dit gedacht vond bijval.

‘Wil ik de tante mijnen tuil viooltjes aanbieden?’ vroeg de kleine Anna.

‘Niet slecht gedacht,’ antwoordde de zuster, ‘maar wat zult gij der edele tante zeggen, wanneer gij haar den bloemtuil geeft.’

‘Ik zal 't wel doen,’ zei het kind, laat mij maar begaan.’

VII.

Terwijl die samenspraak achter de schermen door de jongelieden werd gehouden, zat de tante met hare nicht Helena voor het helder houtvuur, dat men in de opene kachel tegen de avondkoude had aangelegd, over adellijken roem, over geld en goed, over bosschen en weiden en over meer andere dingen van dien aard te spreken, en onder het kouten sloeg de tante hare oogen rond.

Wat was het *confortable* bij de arme nicht; zoo had zij het niet verwacht. Het muurpapier was niet koste-

lijk, maar zeer *comme il faut*, grijze grond met gouden leliën bezaaid en iedere wand in eenen donkergroenen lijst getrokken, die de gouden bloemen wonderwel deed uitkomen. Slechts twee schilderijen hingen in de zaal, twee meesterstukken, die zij der nicht wel had willen afkoopen; een kostbare eenigzins ouderwetsche spiegel tegen den schouwmuur, en op de plaat onder den spiegel twee bronzen kandelaars en eene prachtige pendule. De stoelen, die met groen fluweel overtrokken waren, hadden met den paaschdag de blanke overtrekjes afgelegd, en hoe schoon harmonieerden zij thans met het meubelpapier en het effen grijs vloertapijt.

'Nergens is hier iets van die beuzelanjen te vinden, die de kamers der *parvenus* en der burgerheeren ontsieren,' dacht de tante; 'mag het hier niet rijk genoemd worden, alles is toch met smaak bijeengebragt.'

Klara en Anna kwamen binnen; beiden maakten reeds eene halve zeer bevallige buiging van aan de deur, bogen zich eene tweede maal in tante's nabijheid en gingen haar toen de hand drukken en kussen.

'Mag ik de lieve tante een ruikertje aanbieden, dat wij op onze wandeling hebben geplukt,' vroeg Anna met eene bevalligheid, die jonkvrouw Christine moest bewonderen. De dame nam den bloemtuil aan, kuste het kind nog tweemaal, trok het nevens haar op den sofa, die voor het vuur was geschoven, en toen sloeg zij eenen langen doordringenden blik op Klara, die nog geene plaats had genomen, en hierdoor zonder dat zij het zelf wist al hare bekoorlijkheden gelijktijdig ten toon spreidde.

‘Hoe schoon’ zuchtte de tante inwendig, ‘hoe jammer dat zij in plaats van eene Brabander geene van Santbergen is. Ik zou haar bij mij nemen, en zeker is het, dat zij fortuin zou doen.’

Die bemerking werd door de dame gemaakt in eene eerste opwelling des gemoeds; in den volgenden oogenblik murmelde zij:’

‘Bah! het is misschien te beter. Zulk een meisje zou iemand te ver in de schaduwe stellen.’

Met dien *iemand* bedoelde de oude dochter haren eigen persoon.

Even vlugtig had het jonge meisje hare tante opgenomen. Jonkvrouw Christine zat in eene half liggende houding tegenover hare moeder. Haar kleed was los en zwierig en een kostbaar bewerkte gordel teekende hare fijne vormen af. Haar smalle voet spande zoo sterk in hare rijglaarsjes, dat de stof dreigde te scheuren, en op het hoofd droeg zij een kanten kapje, waaruit een overvloed van geelblonde krullen stroomde.

‘Is dat wel mijne oud-tante?’ vroeg het jonge meisje zich af; ‘is dat die vijftigjarige jonkvrouw, die ik mij als het evenbeeld der oude baronnes van Grieten heb voorgesteld, die des winters met eenen ouderwetschen kapmantel en eenen hoed zoo groot als eene eiermand ter kerk gaat?”

Nog vreemder dan de kleedij der dame, betrekkelijk haren vermoedelijken ouderdom, kwam het gelaat der jonkvrouw haar voor. Hare oogen waren wel wat diep ingezonken, haar neus was wel wat lang, beenachtig en

scherp; maar haar voorhoofd was glad en blank, hare wangen waren met eenen liefelijken blos overtogen en hare tanden waren wit als ivoor.

Klara had gaarne, nu ze toch aan het opnemen was, eenen blik op de handen der tante geworpen; doch zij durfde het niet wagen; de meer gevreesde dan geliefde jonkvrouw hield haar te sterk in 't oog.

De heeren kwamen binnen en de dame des huizes stond recht om ze voor te stellen.

‘Jonkvrouw van Santbergen van Oosterwei,’ zegde zij, ‘mijn zoon Hendrik.’ Hierop volgde eene buiging: ‘Mijnheer Alfons van den Hove, student in de rechten.’ Mevrouw Brabander had de gewoonte aangenomen den familienaam van Hendrik's vriend verkeerd uit te spreken, en zij verviel weêr in dezelfde fout.

‘Van den Hove,’ herhaalde de tante, toen zij hare vingertoppen door den student had laten drukken, ‘van den Hove; ik heb, toen ik nog jong was,’ meende zij te zeggen, ‘ik heb vroeger,’ hernam zij, ‘eene familie gekend, waar mijnheer moet mede verwant zijn: de dames van den Hove de Courtepointe.’

Alfons was op het punt van de jonkvrouw te verklaren dat hij kortaf van Hove heette, en nooit van eene familie van den Hove de Courtepointe had hooren spreken; maar Hendrik stootte lichtjes tegen zijnen schoen en de studentenstreek was begrepen. Alfons glimlachte en vergezelde zijn schalken lach met eene buiging, ter bedanking voor jonkvrouw Christine's *attentie*.

De jonge lieden hadden, toen ze van de wandeling kwa-

men, een sober avondmaal genut, en tante had bij hare aankomst thee gebruikt en verlangde niet verder te avondmalen; zoo had men den avond vrij om terkennismaking te kouten. Wel waren de avonden schier tot niets gesmolten, maar het was zoo genoegelijk in de kamer waar de houtblokjes stillekens aan in de kachel vlamden, waar de bougiën hunnen goaden glans zachtjes over het gelaat der dames goten, dat iedereen, en vooral de tante, genegen scheen om den avondstond te verlengen.

'De jonge juffers kennen zeker muziek?' sprak de oude jonkvrouw tot de moeder.

Die vraag op de onschuldigste wijze der wereld gedaan, ontstelde de weduwe.

'Inderdaad' zegde zij, 'maar sinds de dood van den doctor zijn de piano en het muziekboek hier gesloten gebleven.'

'Dat moet doorgebroken worden' sprak jonkvrouw Christine, 'de mensch is geschapen om zooveel mogelijk te genieten, en niet om vrijwillig te verkwijnen. Het leven is treurig genoeg, zonder dat wij de droef heid te gemoet gaan.'

De levenswijsheid der tante vond bij de in diepen rouw gedompelde familie niet veel bijval; en toch antwoordde de moeder om haar te bevallen:

'Vroeger werd er van de piano zoo veel gebruik gemaakt, dat wij ze onmogelijk hier in de zaal mochten plaatsen, om door het uit- en inloopen onze meubeltjes niet te bederven. Indien gij het verlangt, lieve tante, zal ik ze morgen ochtend doen overbrengen; om u genoegen

te doen zullen de kinderen met spel en zang het somber huis wat trachten te vervroolijken.'

De jonkvrouw van Santbergen zag de tranen niet, die in het oog der weduwe welden. Zij, die op het doodsbericht van den doctor niet had geantwoord, (iets dat waarschijnlijk ook buiten de regelen harer philosophie lag), zei:

'Ik zelf zal de *ouverture* voor de huiselijke tooneelverandering spelen. Ik ben verheugd dat gij mij begrijpt, Helena.'

Arme weduwe! arme moeder! Had zij in dien oogenblik de gevoellooze tante in het aangezicht mogen wrijven, wat er op haar hart drukte, zij hadde zich verlicht gevoeld. Hare droefheid was tot verontwaardiging overgegaan. Kwam dat schepsel zonder hart haar met hare ijskoude onverschilligheid niet tergen tot in haar eigen huis? Indien zij geenen eerbied gevoelde voor haren zielenrouw, waarom eerbiedigde zij, de vrouw der wereld, ten minste het rouwkleed niet dat zij droegen; waarom wilde zij, zoolang het floers der smart hun gelaat betrok, het huis van den overledene doen weêrgalmen van zangen snarenspel? Oom Van der Maere had de waarheid gezegd: die vrouw was tot alles in staat.

Arme weduwe! arme moeder! het leed dat haren boezem drukte moest zij verkroppen: zij moest de tante believen, wier eenige erfgenaam zij was volgens wet en natuur. Zij moest voor hare kinderen zorgen, die zij tot aanbiddens toe lief had, die zij met eigen borsten had gelaafd; voor die panden uit eenen echt gesproten, die tot den

laatsten oogenblik had geschitterd door eendracht en onbesmeurde huwelijkstrouw, aan hare kinderen wilde zij alles opofferen, zelfs haren vrouwelijken hoogmoed.

'Alles wat de jonkvrouw verlangt zal gebeuren,' zuchtte zij, 'al bezweek ik onder de opoffering.'

Jonkvrouw Christine bemerkte zelfs niet dat er een wolk over het gelaat der weduwe was gekomen; zij hield zich met de jonge lieden bezig, en weldra scheen het mevrouw Brabander toe, dat de oude dochter meer aandacht verleende aan den vreemden student, dan aan nichtjes of neef, maar daar vond zij geen erg in: de tante was tevreden en dat washaar voldoende.

Laat in den avond vergezelde Klara de oude dochter naar hare slaapkamer en vervulde gedeeltelijk de rol van kamenier; ik zeg gedeeltelijk, want toen de jonkvrouw de smalle rijglaarsjes tegen gemakkelijke pantoffels had verwisseld en haar bovenkleed had afgelegd, bedankte zij de lieve nicht, die zij zeer waarschijnlijk met de geheimen van hare toiletoperaties niet wilde bekend maken. Zij besteedde nog omtrent een half uur aan hare nachtkleedij en legde zich toen als een gewoon sterveling ter ruste.

VIII.

‘Goeden morgen, lieve tante,’ riepen de twee blonde nichtjes de jonkvrouw toe, wanneer zij met Klara, die tante's laarsjes had gerijgd en haren gordel had vastgegespt, den volgenden morgen naar beneden kwam. ‘Goeden morgen, lieve tante, hebt gij wel geslapen?’

Jonkvrouw Christine drukte de kinderen de hand, maar zij kuste ze niet; waarschijnlijk uit vrees dat de roode kinderlipjes den blos harer wangen zouden wegzoenen.

‘Helena,’ sprak zij tot de moeder, ‘ik heb in langen tijd zoo wel niet gerust als den verloopen nacht. De buitenlucht heeft mij goed gedaan, zij heeft mij vervrolijkt: nog nooit had ik den nachtegaal zoo schoon hooren zingen als gisteren avond; ik ben er een geslagen uur voor wakker gebleven en toen ik om vijf uur ontwaakte was hij nog helderop aan den gang. Wat ben ik verheugd over die afwijking van het stadsleven. Ik voel me hier waarlijk gelukkig,’ zegde zij onder het koffijdrinken, ‘hoe zullen wij onze bezigheden voor van daag regelen? Zou ik niet wel doen van eerst een bezoek bij den ouden heer van 't Krekelhof af te leggen, eer wij mijne eigendommen gaan zien? Ik heb met den ouden man iets te verhandelen.’

Mevrouw Brabander stond verbaasd over de vriende-

lijkheid der bezoekster. Was het wel hare tante Christine die zoo sprak? Was het wel de trotsche vrouw van voorheen?

Maar jonkvrouw Christine kon alle rollen spelen, en dat begreep de weduwe.

‘De knecht zal dadelijk komen,’ zegde de tante, naar den wijzer der pendule lonkend; ‘ik zal tegen elf uur belet laten vragen op 't Krekelhof, en als de boodschap verrigt is, kunnen wij te zamen een toertje met den boschwachter doen, want gij begrijpt toch dat gij meê naar het landgoed moet gaan, niet waar, Helena?’ ging ze voort; ‘het past geene jonge dame om zich alleen bij heeren te wagen. Maar ik zie de studenten niet - onderbrak zij zich zelve - zijn zij reedsop wandeling?’

Gelukkiglijk waren de studenten bij het gesprek niet tegenwoordig; hadden zij het gesnater der jonkvrouw gehoord, hadden zij haar, haren eigen persoon bedoelende, hooren zeggen: ‘Het past geene jonge dame van zich alleen bij heeren te wagen,’ zij hadden voorzeker hunne lachspieren niet kunnen bedwingen; want zelfs de weduwe had daar moeite meé.

‘Wanneer toch,’ dacht ze, ‘zullen de oude dochters de kroon des ouderdoms met waardigheid dragen? Waarom maken zij zich zoo belachelijk? heeft ook haar leven zijne verdiensten, zijne schoone zijde niet?’

De tante liet haar echter geenen tijd tot langdradige bemerkingen.

‘Gij zult u wat moeten aankleeden, lieve nicht,’ zegde zij en wanneer zij den lakei de boodschap had gegeven

begaf zij zich ook naar hare kamer, om de laatste hand aan haar toilet te slaan.

Het Krekelhof lag slechts op eenige minuten afstands. De knecht was reeds vóór dat zijne dame haren opschik had voltooid terug met een compliment van den heer Germanes van 't Krekelhof. De oude heer had verklaard dat hij de dames verwachtte.

Nauwelijks hadden de twee nichten den rug gekeerd, of er had een soort van zamenscholing plaats in de tuinkamer. Maria, Anna en de studenten waren Klara gaan opzoeken, die bezig was met de meubelen af te stollen. Allen voelden de behoefte om over de tante te spreken.

Hendrik was de eerste die zijne meening uitdrukte; hij vond de oude dame onverdragelijk. De behaagzucht, die in hare taal en manieren doorstraalde, benam haar alle waardigheid, zegde hij.

Klara stemde met Hendrik's gevoelen overeen, en Maria, die vroeger haar gedacht niet had willen uiten, zei:

‘Mijne eerste opvatting was, dat zij op Anna's groote pop gelijkt, die de huisschilder verleden jaar wat heeft opgeknapt.’

‘Foei! Maria,’ riep het jongste kind; ‘gij doet mijn tante onrecht aan: tante bloost schooner.’

Er werd luidruchtig over Anna's bemerking gelachen. Zelfs de ernstige Alfons, die zich in het gesprek niet had gemengd, lachte mede, en verklaarde dat Anna eenen zeer opmerkzamen geest bezat.

‘Het woord is aan u,’ zoo sprak Hendrik zijnen vriend aan; ‘Alfons, wat is uw gevoelen over onze tante?’

Alfons haalde de schouders op. ‘Ik heb het recht niet mij daarover te uiten,’ zegde hij: ‘Ik zou u kunnen kwetsen.’

Klara zond hare zusters naar de keuken.

‘Wees zoo vriendelijk ons uwe gedachten mede te deelen, mijnheer Alfons,’ zei het meisje. ‘Spreek zonder omweg, uw oordeel moet het onze bevestigen, niet waar? en moeder is zoo goed, zoo lichtgeloovig, dat zij alles wat tante Christine zegt als evangelie zal beschouwen. Oom van der Maere nogtans is van gedacht..... maar dat zal ik later zeggen; verklaar eerst uw gevoelen, als 't u belieft.’

‘Gij weet’ zoo begon de student, ‘dat ik het leven slechts uit boeken heb leeren kennen, uit boeken die de weêrspiegeling der wereld, de bezielde photographie der zamenleving zijn. Welnu, volgens mijne opvatting behoort jonkvrouw Christine tot de vrouwen, die ik bij menigte in Fransche romans, en alleen in Fransche romans heb ontmoet. Coquette....!’

Plotseling hield de jongeling zijne woorden in. ‘Neen, het past niet,’ zegde hij.

‘Hebt gij mij dan niet begrepen?’ vroeg Klara. ‘Gij weet immers wel, dat wij eene hoogere bedoeling hebben dan die van een slecht vermoeden over een bloedverwante te hooren uiten. De eerste opvatting is dikwijls de juiste; en wie weet of er later geene omstandigheden zullen opdagen, waarbij wij ons naar uw gevoelen zouden kunnen schikken. Wie weet of gij later geen scheidsman zult moeten wezen tusschen ons en haar.’

Als met tegenzin hernam de student:

‘Coquette in de ziel, bedorven tot in den grond, en tot alles in staat waardoor zij hare driften kan bevredigen.’

‘Een streng maar juist oordeel,’ bemerkte Klara.

‘Het oordeel is misschien al te streng; maar gij hebt meer menschenkennis dan wij, vriend,’ sprak Hendrik.

‘Zijne gedachten bevestigen het gevoelen van oom van der Maere,’ zei Klara. ‘Kon zij voor de opoffering harer eigendommen op Oosterwei eenen enkelen dag hare jeugd terugroepen, heb ik den grijzen oom eens tot moeder hooren zeggen, zij zou zich geenen oogenblik beraden. O wat is hij er op gebelgd; wat zal hij boos zijn wanneer hij moeders brief ontvangt, waarin zij zegt, dat de tante, die ongevoelig bleef voor hare klaagtoonen, die den doodsbrief van vader onbeantwoord liet, in zoo verre durft misbruik maken van de goedheid der arme weduwe, dat zij, wanneer haar eigen belang het vordert, eene schuilplaats durft zoeken onder haar dak.’

‘De zelfzucht overschrijdt alle hinderpalen,’ zei Alfons.

‘Gij hebt haar met eenen enkelen trek zoo sterk afgeteekend, dat er geene verdere uitlegging meer behoeft;’ antwoordde het meisje. ‘Gij kunt niet denken welken indruk uwe woorden bij mij hebben verwekt, zij zijn de oorzaak dat ik iets uitstel, waar ik tegen dank had toe besloten.... Doch ik wil niet verder gaan. Hendrik zal het wel raden.’

‘Raden en verraden ook.’ riep Hendrik. ‘Zij wil uw beider geluk verbreken; u het gegeven woord terugschenken; en waarom? omdat wij arm zijn, omdat gij

van haar geenen anderen bruidschat verwachten moogt dan hare liefde.'

'Klara,' sprak de student, en hij vestigde zijne groote oogen in de hare, als wilde hij tot op den bodem harer ziel blikken. 'Klara, is dat waar?'

Zij blikte ten gronde en zuchtte: 'het is waar.'

'Welke berekening!' riep de student, de bevende hand van het meisje vattende, 'nu de weesjongen weet dat hij door arbeid zijn geluk moet veroveren, zal hij met verdubbelden ijver werken. Eens advocaat, zal ik niet alleen uw heil, maar het geluk uwer gansche familie trachten te bevorderen.' En van toon veranderend, ging hij voort:

'Klara, ik moet u niet vragen, of gij tot betere gevoelens komen zult; of gij uw roekeloos voornemen zult laten varen. Gij kunt niet onrechtvaardig zijn jegens den armen weesjongen, die u zijne eerste liefde, de bloem van zijn jongelingshart heeft toegezegd, toen wij beiden nog kinderen waren. Gij zult hem in het verderf niet storten, dien de liefde, welke gij hem geschonken hebt, vooralle verderf heeft gewaarborgd. Mijne eerste liefdezucht was voor u; de eerste liefdeblik van uw maagdelijk oog was voor mij; ook de laatste zucht mijns harten zal u toebehooren. Blijf de uitspraak van uw hart volgen; dat is, alles wat ik van u verlang.'

Ondertusschen hadden Christine en Helena den eenzamen weg naar het Krekelhof ingeslagen. Onderwege maakte de tante hare nicht een compliment over hare kinderen. Zij roemde Klara's schoonheid, haar verstand

en hare beschaafde manieren. Hendrik was een knappe jongen en de kleine meisjes twee engelen.

‘Uwe oudste zal fortuin doen,’ zegde zij. ‘Zoo ik mij niet bedrieg,’ ging ze voort, ‘bestaat er *iets* tusschen haar en den student. Is die jongen rijk?’

De moeder schudde het hoofd. ‘Neen,’ zegde zij, ‘maar hij heeft talent.’

‘Talent!’ riep de jonkvrouw, ‘dat is een rijkdom die in de wolken ligt. Dat is of ik zegde: ‘ik bezit honderd duizend bunder maneschijn.’

‘Er zijn ook advocaten die duit noch kruis bezitten en toch vooruitkomen, lieve tante,’ was het antwoord.

‘Heb ik er niet honderden gekend, die met een kaalgeborstelden jas aan 't lijf, met eene ledige maag en tranen in de oogen eenig schrijfwerk bij eenen collega gingen afbedelen? Wie zal zijne zaken aan eenen advocaat zonder geld toevertrouwen? Staan zulke lieden niet altoos gereed om zich te laten uitkoopen, om de geheimen te verraden van hunne cliënten? Een advocaat zonder fortuin is als eene ton zonder bodem, wat men er langs den eenen kant ingiet, spoeit er langs den anderen uit. Zulke mannen begrijpen slechts ééne zaak; en dat is, dat zij brood moeten eten.’

De verontwaardiging der edeldenkende weduwe steeg ten top; zij was op het punt van eenen geweldigen uitval te doen, om het onrecht te bestrijden, de belangen te verdedigen van hen, die door inspanning des geestes eene geleerdheid hebben verworven, welke hen verheft boven den gemeenen sterveling.

Zij stond stil en keek hare tante vlak in het gelaat, maar eer ze spreken kon, bejegende de oude jonkvrouw haar met eenen schaterlach.

‘Ik weet wat gij te zeggen hebt,’ sprak ze, ‘Waarachtig, ik heb mij nooit in u bedrogen; gij zijt het evenbeeld van uwen vader: goedtrouwig en dwaas; en wanneer uwe dwaze goedtrouwigheid u arm gemaakt heeft, nog even onverstandig. Mag ik u iets zeggen, Helena?’ ‘Waartoe zou het dienen?’ zuchtte de weduwe, ‘vermits wij elkander toch niet verstaan.’

‘Gij moet dien jongeling uit uwe familie bannen, eer het te laat is. Gij zijt overtuigd, dat uwe dochter nooit eene roode duit zal bezitten, en gij laat haar met eenen armen advocaat vrijen. Op wie of op wat rekent gij om uw plan uit te voeren.’

‘Op niemand!’ zuchtte de moeder als verplet onder de onverwachte verklaring der tante, die toch geene andere bedoeling kon hebben, dan haar te verwittigen dat zij of hare kinderen nooit van haar zouden erven; ‘op niemand!’

Hier hadden zij het rustpunt bereikt, Zij stonden voor de poort van het Krekelhof.

IX.

Het Krekelhof was een eeuwenoud met wallen omslo-

ten landhuis, met eene over de watering gebouwde ingangpoort, waarboven een tamelijk hoog torentje prijkte, dat door den tegenwoordigen bewoner voor duivenhok gebruikt werd. De gebouwen droegen het kenmerk van hunnen ouderdom: geen grillige eigenaar had ze pogen te verjongen; en zwart en deftig gelijk het Krekelhof daar stond, te midden der eeuwig jonge natuur, dwong het gelijk de *villa's* van onzen tijd tot geene bewondering, maar het verwekte eerbied en ontzag.

Mevrouw Brabander had gebeld. Een oude knecht met holleblokken aan kwam de poort openen. Hij nam zijne klak af en toen hij ze weder had opgezet, leidde hij de dames niet langs den grooten weg, die in eenen halven cirkel naar de stalling liep en voor den wagen en de tilbury van den jongen heer was bestemd, maar langs een smal met grauwen steen belegd voetpad, naar het woonhuis.

De jonge heer was Fernand Germanes, dien wij in ons eerste kapittel hebben ontmoet. Men noemde hem den jongen heer, gelijk het meest overal geschiedt, waar vader en zoon te zamen wonen.

Aan de huisdeur deed de knecht zijne klompen uit en ging de dames vooruit naar eene hoogkamer, die tot spreekplaats diende.

‘Is mijnheer te huis?’ vroeg de jonkvrouw.

‘De oude?’ vroeg de knecht, voor de tweede maal zijne muts afnemend; ‘die is altijd te huis; of is het de jonge heer, dien gij spreken moet; die is uit...’

Jonkvrouw Christine scheen teleurgesteld. ‘De oude

Germanes doet immers geene zaken meer?' bemerkte zij

'O, wanneer het voor zaken is,' glimlachte de knecht, en hij pinkoogde op mevrouw Brabander, 'dan hebt gij den rechten man voor. Mijnheer is al in de negentig en hij doet nog alles alleen gelijk voor zestig jaar. Ik zal u aanmelden.

'Mevrouw Brabander en.... Hij bekeek de jonkvrouw om haren naam te vragen.

'Jonkvrouw Christine van Santbergen van Oosterwei,' sprak Helena's tante, en zij sloeg fier het hoofd achterover.

Nog altoos op zijne zokken ging de huis- en stalknecht het bezoek aankondigen; en na eene korte afwezigheid kwam hij terug, om de dames bij zijnen meester te leiden.

Zij gingen eerst door eenen langen gang naar een benedenzaal, en daar vonden zij den ouden man in eenen rolzetel bij een groot houtvuur zitten.

Christine versmachtte eenen gil, toen zij den heer van het Krekelhof ontwaarde. Zij was benauwd van den man, die zich zat te warmen, terwijl de schoone lentezon vroolijk tusschen de ijzeren venster-kolommen op de ruiten scheen.

Mijnheer Germanes was in eenen versleten damasten kamerrok gewikkeld en zijne kruin was met eene wollen slaapmuts gedekt. Hij ontblootte zijn blinkenden schedel om te groeten.

'Jonkvrouw van Santbergen, waaraan heb ik de eer van uw bezoek te danken?' klonk het.

Christine antwoordde niet dadelijk. Zij sloeg de blikken rond; hare oogen dwaalden van het bed met damasten gordijnen en troonhemel, dat in den hoek der kamer stond, waardoor zij opmerkte dat zij in de slaapzaal van den ouden heer was, naar de familieportretten, die aan den met gouden leer behangen muur hingen, als onderzocht zij of die holle stem niet uit de slaapstede of uit den mond der afbeeldsels was opgegaan.

De grijsaard scheen haar intusschen met den straal zijner kleine stekende ingezonken oogen te doorbooren, en wachtte geduldig op een antwoord.

Eindelijk sprak de jonkvrouw:

'Ik meen dat er vroeger een verschil geweest is tusschen u en mijnen broeder Bernard.'

'Inderdaad' sprak de grijsaard weêr op hollen toon, en hij glimlachte, gelijk alleen een man die sinds bijna eene eeuw voor de eerste maal geglimlacht heeft, het doen kan; en met zijne hand, die zoo mager was, dat men meende de knokkelen te hooren rammelen, streelde hij zijnen sneeuwwitten baard, welke als die van eenen aartsvader tot op zijnen borst hing.

'Ik zal u dat uitleggen,' zegde hij: doch eer hij voortging schudde hij de tafelbel, en daarop verscheen de knecht op zokken zonder het minste gerucht te maken in de zaal.

'Ambroos, breng mij nog wat zwaar hout,' gebood hij, 'ik heb kou.'

Hij had kou op het schoon middaguur, wanneer het geboomte geene schaduw biedt en de bloem den kelk

ontsluit, om den zoeten lentezonnestraal op te vangen in het geurend hart.

Weldra knetterde het houtvuur met vernieuwde kracht, het lekte met zijne vlammende tongen de stalen schouwplaat; het was smachtend warm in de met ouderwetsch tapijt belegde zaal, en nog zat de grijze Germanes te huiveren. Alle ligchamelijke gloed was den man ontweken, maar zijn geest was nog helder en zijn verstand was nog jong gebleven.

‘Gij bedoelt het geschil over de eiken dreef,’ zegde hij.

De jonkvrouw knikte.

‘In 1825 is het proces gewezen, en hoewel ik altoos heb geloofd, dat mijne zaak rechtvaardig was, heb ik het geding verloren. Dat geschil heeft mij wel een graanvat Fransche kroonen gekost, lieve jonkvrouw; maar dat Is nu om 't even.’

‘Gij hebt uw proces verloren!’ riep de jonkvrouw gansch opgebeurd: ‘hoe zijt ge dan in het bezit der dreef gebleven, mijnheer?’

Zonder die vraag te beantwoorden hernam de grijsaard:

‘Ik moest een domme kerel zijn in dien tijd, om mij in een proces te wikkelen, wiens oplossing ik van uit mijn kamervenster kon lezen. Van hier kunt gij de dreef zien; hoewel zij langs de hoeve loopt, die bij het Krekelhof behoort, is het toch duidelijk te bemerken, dat zij op eenen uitsprong der Oosterwei-erve is geplant.

Christine ging door het venster staren. Uit de verte aanschouwde zij de lange, dubbele eiken dreef, die wel honderd jaar ouder moest zijn dan de grijze Germanes,

want de geringste boom was zwaar genoeg voor een molenas.

De dreef lag inderdaad langs de met schaliën gedekte hoeve, die bij het Krekelhof behoorde, en die wel zoo oud scheen als het Krekelhof zelf. Maar hoe was het den heer Germanes ooit in de gedachte gekomen, dat de eikenlaan zijn eigendom kon zijn? In regte lijn van aan het landhuis gemeten scheen ze hem toe te hooren, doch het was duidelijk, dat de eigendom der van Santbergen afgeteekend was door de beek, die er zich langs den noorderkant omkronkelde en voortslingerde langs eenen vreemden eigendom.

Terwijl de jonkvrouw het getal boomen poogde te tellen, zonder acht te geven op de rijke bladerenkroon waar de lente hen nog rijker dan voor honderd jaar had mede getooid, om alleen hunne geldelijke waarde te schatten, viel het oog van den grijsaard op de weduwe, die sedert de dood van den doctor zoo sterk vervallen was, dat hij haar in hare sombere rouwkleeding niet had herkend.

‘Waarlijk,’ sprak hij, zich zelven meer en meer overtuigend dat hij de vrouw van den geneesheer voor had, ‘waarlijk het is mevrouw Brabander; hoe gaat het, mijn lief huismoedertje? Nog altijd even droef, denk ik.’

‘Ik dank u voor de belangstelling, antwoordde de weduwe: ‘met u gaat het goed, mijnheer. Ik heb met mijnen gelukwensch over uwe goede gezondheid gewacht, om u ongestoord met mijne moei over uwe belangen te laten spreken.’

‘Ik ken uwe vriendschap voor den ouden grommelaar,’

zeî de man met eenen hoofdknik en eenen treurigen glimlach.

‘Ach! wat heb ik veel aan uwen man verloren,’ ging hij voort, ‘hij hadde mij voorzeker nog een tiental jaren te been gehouden, maar wat wil ik mij tegen u beklagen, die alles in hem verloren hebt, uw huwelijksgeluk, uwe welvaart’.

Christine had het venster verlaten, en moed puttende uit hare gunstige waarnemingen, schoof zij haren zetel verder op, zette zich tegenover den grijsaard en vroeg:

‘Hoe kunt gij in het bezit der dreef zijn, vermits gij uw proces verloren hebt?’

‘Dat zal ik u bewijzen, jonkvrouw van Santbergen,’ antwoordde de grijsaard, en men zag de spieren langs zijnen breeden schedel in beweging komen en opgolven door de aandoening; ‘dat zal ik u bewijzen door een koopcontract.’

‘Heeft mijn broeder Alexander u de dreef verkocht?’ fluisterde jonkvrouw Christine, als ware zij bevreesd, dat de weduwe, die op zekeren afstand zat, haar zou hooren: ‘dan heeft hij eene onrechtvaardigheid, een stellionnaat begaan.’

Helena verstond hare tante, en werd bij het hooren dier beschuldiging sterk ontroerd. Alexander, die de dreef had verkocht, was haar vader, haar eigen vader, wiens zwakheden zij had vergeten, om slechts zijne liefde te gedenken. Ja, zij was zóó ontsteld, dat de woorden van Germanes ten wederspraak van die beschuldiging gedeeltelijk voor haar verloren gingen.

‘Indien er bedrog gepleegd is, dan is het door uwen broeder Bernard, wiens algemeene erfgename gij zijt,’ sprak de grijsaard wrevelig; ‘maar dat is tot daar toe; met uwe zaken heb ik mij niet te bemoeijen. Ik heb de dreef gekocht, vóór jonker Alexander het landgoed Oosterwei aan zijnen broeder Bernard op *réméré* had afgestaan en het komt mij zelfs voor, dat de tijd voor de teruggave van het geld, ter vernietiging van dien koop, toen uw broeder Alexander stierf nog niet verstreken was.

Nu was het jonkvrouw Christine die zat te sidderen, dat de planken vloer onder haren zetel schokte.

‘Ik moest alleen naar het Krekelhof gegaan zijn,’ dacht ze, ‘ik heb mij zelve in eenen valstrik gebracht. Gelukkiglijk is Helena zoo onervaren, dat zij nooit zal begrijpen wat er achter zit. Maar indien zij dien advocaat te weeg, dien Alfons, waar zij zoo sterk van ingenomen is, eens raadpleegde over hetgeen zij zou kunnen vermoeden; indien zij eens....

De oude gunde Christine den tijd niet om hare gedachten te regelen en plannen te maken.

‘Voor ik de eikenlaan kocht, zegde hij, ‘heb ik mij in het bureel der domeinen en in het kantoor der registratie verzekerd, hoe het met de goederen van jonker Alexander stond: de verkoop tusschen Alexander en Bernard gebeurde eerst later.’

Weêr schudde de grijsaard de kamerbel.

‘Is Fernand te huis?’ vroeg hij, toen de knecht verscheen.

‘Hij is daar zoo even binnengekomen,’ antwoordde de dienstbode.

Fernand Germanes kwam vlug als een jongen van twintig jaar de zaal in: hij groette de dames en keek toen zijnen vader vragend in de oogen.

‘Haal mij op het schab n_o. 3 den bundel papieren met opschrift: Van Santbergen en Germanes.’

‘Geef u de moeite niet, mijnheer,’ viel tante Christine in de rede; ‘ik zou mevrouw Brabander ongenoegen doen door langer verwijl: het middagmaal wacht ons.’

Fernand, die den wensch zijns vaders had begrepen, verscheen dadelijk met de papieren, en op het verzoek van den ouden man gaf hij de jonkvrouw de koopacte der dreef te lezen, waar een bewijs uit het register der hypotheken was aangehecht, waaruit bleek, dat de goederen van Alexander van Santbergen onbelast waren.

De jonkvrouw doorliep het schrift, dat den koop der dreef vaststelde, en weêr deed zij eene beweging als wilde zij afscheid nemen. Zij werd echter terug gehouden door eenen onweêrstaanbaren blik van den ouden man.

‘Nog een oogenblikje, jonkvrouw van Santbergen,’ zegde hij: ‘hier heb ik de kopy van het koopcontract der goederen van jonker Alexander aan jonker Bernard. Gij kunt dus die twee stukken vergelijken. De verkoop der dreef gebeurde drie jaar voor den verkoop met voorbehouding van Oosterwei. En de grijsaard onderlijnde het woord voorbehouding met zijne holklinkende stem.

‘Fernand,’ zegde hij verder, ‘lees de jonkvrouw het laatste paragraphe van dien act eens voor.’

Bij dit laatste gezegde verbleekte de oude jonkvrouw onder haar blanketsel; dit zag men aan hare bevende doodbleeke lippen.

‘Ik ken dien act,’ zegde zij, ‘en dank u voor de attentie. Die laatste zaak schijnt mij gansch onafhankelijk van de eerste; te meer daar ik erken dat de eikenlaan uw eigendom is.’

‘De dames zullen wel een glas malaga gebruiken’, sprak de heer van het Krekelhof thans op gansch anderen toon. ‘Nu wij elkander zoo wel begrepen hebben, moeten wij op elkanders gezondheid drinken.’

Jonkvrouw Christine toonde zich toegevend; toegevend en coquette gelijk altijd. Om den ouden heer genoegen te doen, ledigde zij den wijnbeker tot den bodem, en mijnheer Fernand noodigde zij uit om met haar en de a milie van den doktor eene wandeling langs hare eigendommen te doen.

De uitnoodiging werd aangenomen en de wandeling tot den volgenden dag verschoven. Tante Christine voelde de noodzakelijkheid van wat te rusten en met hare gedachten alleen te zijn.

Bij het huiswaarts keeren werden er tusschen de tante en de nicht weinig woorden gewisseld; zij hielden zich beiden met hare gedachten bezig.

Christine vatte, dat de oude heer van het Krekelhof de weduwe eenen wenk had gegeven, die aan haar noodlottig moest zijn; en het was te vergeefs dat zij hare kommernis zocht te verbergen aan hare nicht, die even nadenkend aan hare zijde voortstapte. Ja, Helena

was ook bekommerd. Zij vreesde het woord *réméré* te vergeten, dat in den verkoopakt van haars vaders goederen voorkwam. Dat woord waar zij de beteekenis niet van kende; en dat door den ouden Germanes met zoo veel nadruk werd uitgesproken, als ware het eene machtspreuk.

'Réméré! réméré!' herhaalde zij gedurig om het woord in hare ziel te printen, réméré, dat woord moet ik oom van der Maere overzeggen, hij is wijzer dan ik. Als ik te huis kom zal ik het tot meerder zekerheid opschrijven. De tafel stond gedekt. De jonge heeren, die eens eventjes tot in de nabijheid van het Krekelhof hadden gewandeld, waren reeds op hunnen post, en men ging dadelijk aan den disch.

X.

Na het middagmaal voelde tante Christine zich vermoeid. Zij was afgemat door de zamenspraak met den ouden heer Germanes; hare ziel was geschokt en haar lichaam was onder de hevige gewaarwordingen als geknakt. Men had hare afwezigheid te baat genomen, om volgens haar verlangen de piano in de kamer te brengen, en toch gunde zij thans het prachtig speeltuig, dat Helena als bruidsgeschenk van haren oom Bernard had gekregen,

geenen enkelen oogslag. Zij begaf zich naar hare kamer om alleen te zijn met hare gedachten en met hare onrust.

‘Wat heeft dat levende spook van het Krekelhof mij vervaard gemaakt,’ zuchtte zij, toen ze de denr van hare kamer in het slot had gedaan. Zij wierp zich in eenen zetel, sloeg de handen voor het gelaat, en na eenige stonden teruggeblikt te hebben in het verleden, zuchtte zij:

‘Ik meende dat ik nu van alles af was. Waarom moest die hardnekkige grijsaard terugkomen op den verkoop van Oosterwei, en dat wel in de tegenwoordigheid van Helena? O zij heeft hem begrepen. Heb ik het niet gezien aan hare manieren? Heb ik aan hare lippen niet gezien, dat zij bij tusschenpoozen het woord *réméré* herhaalde, dat hij in zijn gesprek heeft gemengd?’

‘Helena is liefderijk en goedaardig,’ ging zij voort, ‘zij zou hare tante in geene verlegenheid brengen; maar dat meisje met hare heldere groote oogen, die Klara, zou mij kunnen hinderen.’

Weêr bleef de jonkvrouw als verslonden in hare gedachten met gesloten oogen zitten.

‘Het zal niet gezegd zijn, dat Christine van Santbergen voor geringe lieden gelijk de Brabanders zal onderdoen,’ riep zij eindelijk: ‘ik heb geld, en met geld wordt de gansche wereld beheerscht.’

Weêr volgden hare gedachten den loop der zaken, die tusschen hare broeders waren geschied.

‘In 1828’ zegde zij, ‘verkocht Alexander de heerlijkheid Oosterwei. De verkoopacte op *réméré* is door den notaris Plavy, den voorganger van Blommaart, opgesteld;

die acte is niet geënregistreerd, en ook nooit is het goed op Bernard overgeschreven geweest. Hij bleef in het bezit door de gedoogzaamheid van Alexander, die de *réméré* niet kon aanzuiveren. Ik wist dat Alexander een afschrift van den verkoopact bezat; maar hoe is die act in handen van mijnheer Germanes gekomen? Alexander stierf toen Helena zes jaar oud was. Bernard was haar voogd, en mijnheer Plavy werd tot bijvoogd aangesteld, omdat Helena's oom Van der Maere op te verren afstand woonde. Hoe gelukkig toch dat die olieslager buiten zaak bleef; hij heeft mij nog moeielijkheden genoeg veroorzaakt. Hoe is het mogelijk dat zulk een gemeen mensch zoo veel invloed op Bernard kon uitoefenen? Maar ik loop alweêr buiten 't spoor; telkens dat ik aan dien vent denk, word ik ongerust. Waar was ik ook weêr?' Zij droogde haar zweet af en bleef als gedachteloos op het rozenrood staren, dat aan haren zakdoek kleefde.

'Ja, waar was ik?' ging zij voort: 'aan Alexander's dood en Bernard's voogdijschap. Toen Bernard dien last had op zich genomen, werd hij scrupuleus; het scheen hem toe dat hij eene vaderlijke rol te vervullen bad.' De *réméré* van Oosterwei is niet aangezuiverd,' zegde hij, en nu is het aan mij daar voor te zorgen; ik ben de vader der wees. Moest ik misbruik maken van mijnen toestand, de bijvoogd Plavy zou mij laten begaan omdat hij onder mijnen duim ligt, maar dat zal niet geschieden: de wees krijgt haar goed terug, en met de twintig duizend gulden, die ik haren vader betaald heb, zal ik het

belasten. Niets is zoo gemakkelijk; ik leg den vrederechter den verkoopact voor, en onder ons getweeën schikken wij alles ten besten.

'Ik wist dat Bernard een vijand was van kwade kosten, en hierop bouwde ik eenen aanval. Wordt gij gek, lieve broeder?' riep ik; 'waarom al die onnoodige kosten veroorzaken, waarom die percenten geven aan hijpotheek; zal Helena uwe erfgename niet zijn? Is uw goed haar goed niet?

'Ik had veel moeite om hem te overhalen; doch volharden is overwinnen; hij gaf eindelijk toe. Maar bij zijn ziekbed begon er een nieuwe strijd. Hij had mij zoo innig lief, maar wilde, hoe ik ook vleide en streelde, er niet van hooren, om Helena buiten de erfenis te sluiten. Ik moest van *tactique* veranderen; ik weende als eene uitzinnige, niet, zegde ik, omdat hij mij het goed ontzegde, maar omdat ik dáaruit leerde, dat hij mij niet lief had en nooit had bemind. Hij was bekommerd en bedroefd; nog denzelfden dag was hij overwonnen. Plavy kwam en schreef het testament.....

'Bernard kreeg wel zijne gezondheid niet volkomen terug, maar hij won krachten en ging en stond en handelde als te voren; doch nooit sprak hij van zijn testament, het was alsof hij op dat punt met vergetenheid was geslagen, hoewel hij anders goed bij zijn verstand was. Maar op eens kwam er hem iemand bezoeken, dien ik wel honderd voet diep onder den grond had gewenscht; daar viel die onbeschofte Van der Maere gelijk een luchtsteen ons onverwacht op het lijf; en ik had geenen tijd om

hem af te weren; tot overmaat van ramp was er een van mijne *aanbidders* gekomen, dien ik niet kon kwijt geraken.

‘Van der Maere bleef een paar uren met Bernard alleen. Hij had veel invloed op mijnen broeder, die de rechtvaardigste man der wereld was; ja zoo rechtvaardig dat het naar *idiotisme* overhelde. De olieslager had hem overwonnen: toen wij alleen waren, verklaarde hij kort af, dat hij zijn testament wilde verbreken.’

‘Uw testament verbreken, antwoordde ik, en trok een gezicht als of ik hem niet goed begreep: uw testament! welk testament?’

‘O Christine, gij bedroefd mij,’ sprak hij treurig; ‘meent gij misschien dat ik vergeten heb dat gij, misbruik makende van mijnen toestand, mij tot het maken van een testament hebt gedwongen, dat gij zelf hebt gedicteerd. Ik heb daar nooit over gesproken, omdat het gedacht aan die misdaad mijne ziel verscheurde; dat testament is mijn geweten blijven drukken als eene eveldaad. Het moet verbroken worden, zuster, zegde hij; zoowel voor uwe als voor mijne rust. Ik mag u de macht van Helena te onterven niet in handen laten; de mensch is zwak.

‘Ditmaal zou ik te vergeefsch tegen hem worstelen, dat bemerkte ik aan de glinstering zijner oogen, aan zijne stem en aan zijne houding. Geheel zijn voorkomen getuigde van zelfverwijt en vastberadenheid. Ik antwoordde:

‘Bernard, ik geloof dat gij gelijk hebt, wij zullen mijnheer Plavy doen roepen.’

‘Hij stak mij zijne hand toe, en ik zag tranen over zijne wangen rollen: tranen van dankbaarheid.

‘Ik bemerkte dat hij sterk vermoeid was. Wil ik dadelijk om den notaris zenden? vroeg ik.

‘Nu niet, lieve Christine, zeide hij, ik ben zoo afgemat; het gesprek met Van der Maere heeft mij sterk geschokt. Die olieslager is een braaf rechtvaardig man, een man waar zelfs een koning den hoed zou mogen voor afnemen. Wij zullen het op morgen houden; laat mijn heer Plavy verwittigen als het u belieft.

‘Ik ging zelf naar den notaris, Plavy kwam, maar wat er verder gebeurde, is Goddank met hem begraven.’

Ondertusschen was de zon reeds ver naar het westen gezonken; zij viel recht in Christine's kamer en vergulde het ruime vertrek met haren gouden glans. Zij danste op de muren en glansde in den spiegel recht over het vensterraam, zoo helder en gloeiend, als of hij in brand stond; maar de jonkvrouw merkte het schitterend natuurverschijnsel niet; zij lag te vast in stoffelijke strikken verward, om vatbaar te zijn voor edeler indrukken. Zij liet een der valgordijnen neder, om zonder door de zonnestralen gestoord te worden, de wanorders van haar toilet te kunnen herstellen, en weêr verzonk zij in gedachten.

‘Sedert ik den voet in dit huis heb gezet, doe ik alles verkeerd,’ zuchtte zij, ‘het is als of er eene kwade hand op mij drukte. Dezen morgen nam ik Helena meê naar het Krekelhof, om dingen te hooren die ik voor haar alleen moest verbergen; en onderwege had ik de onvoorzichtigheid van haar te doen begrijpen, dat zij van mij geenen geldelijken onderstand verwachten mocht; dat hare

kinderen op mijne erfenis niet mogen rekenen. Hierdoor wilde ik haar overtuigen, dat ik haar geene verpligtingen had; en hoe dom! hoe dom! in denzelfden oogenblik bracht ik haar op het spoor van het gebeurde.'

Allengskens verdween de wolk, die sedert het bezoek op het Krekelhof over haar voorhoofd had gedreven. Zij scheen inwendig te redeneeren, knikte van tijd tot tijd zich zelve toe en schudde eindelijk de kamerbel.

Klara kwam naar boven geloopen, in de veronderstelling dat zij de tante aan haren opschik moest helpen. Het jonge meisje was reeds gansch in orde tegen den muzikalen avond, die naar tantes verlangen was geschikt. Hare zware haarvlechten blonken als eene kroon van git om haar edel voorhoofd; haar rouwgewaad was minder streng en het scheen der jonkvrouw toe, dat de oogen der maagd nog vuriger straalden dan voorheen.

'Wat is zij schoon!' dacht Christine. Het lag echter in haar plan niet zich langer met bemerkingen onledig te houden; zij moest handelen.

'Klara,' sprak ze, 'indien gij het goedvindt, zullen wij liever morgen of overmorgen muziek maken. Ik heb mij dezen morgen sterk vermoeid.'

'Zooals gij verkiest,' antwoordde het meisje: 'Kan ik u van dienst zijn, lieve tante?'

'Ik dank u, mijn kind,' sprak de jonkvrouw met gemaakte teederheid; 'nu het beslist is dat er van avond noch gespeeld noch gezongen wordt, mag ik wel in *négligé* blijven. Wees zoo goed, lief kind, van uwe moeder te verzoeken, om mij wat gezelschap te komen

houden: wij hebben nog met elkander te spreken.'

De oudste dochter van doctor Brabander snelde naar beneden.

'Moeder,' sprak ze, 'tante heeft zelf het muziek maken uitgesteld; zij is vermoeid, zegt ze, en verzoekt u van haar gezelschap te gaan houden.' En schertsend, gelijk alleen een jong meisje schertsen kan, voegde zij er bij:

'Ik wenschte wel dat zij altoos een beetje vermoeid ware; zij is dan wel tienmaal zoo lief.'

'Klara toch!' zei de moeder berispend, 'is dat nu iets om meê te gekscheeren. Ik meende dat gij wijzer waart.'

Jonkvrouw Christine stond op om de weduwe te ontvangen, zij stak haar de hand toe en zei:

'Wij moeten den korten tijd, dien wij te zamen doorbrengen, benuttigen en van het noodzakelijkste eerst spreken. Juist aan de poort van het Krekelhof hebben wij een gesprek afgebroken van het grootste belang; wij spraken van uwe Klara. Ik meen dat gij mij begrepen hebt; en nu is het de beurt van uwen zoon. Hoe lang moet Hendrik nog studeeren eer hij doktor is?'

De weduwe zuchtte.

'Hoe lang?' herhaalde de tante, die de gedachten der arme nicht scheen te begrijpen: 'zeker nog wel vijf jaar?'

'Nog vier,' antwoordde de moeder.

'Nog vier jaren, ik versta te meer uwe bekommernis, Helena, omdat ik uwe middelen ken. Zonder hulp kunt gij er u niet doorwerken, en daar ik niet gaarne zou zien, dat gij uwe toevlucht tot vreemden neemt, heb

ik mijn bezoek bij u eenigzins verhaast. Tot hoe veel beloopen de studiekosten uws zoons, tafel en inwoning bijbegrepen?'

De weduwe was zoo verbaasd, dat zij niet dadelijk een behoorlijk antwoord kon geven.

'Gij meent dat ik een grillig mensch ben, niet waar, Helena?' hernam de tante. 'Gij denkt dat ik meer genegenheid voor Hendrik koester dan voor Klara; en mijne bemerkingen van dezen morgen billijken deze meening; want zij hebben ons onderhoud op een ongunstig standpunt afgebroken. Gij vergist u nogtans; wanneer het haar welzijn of het welzijn harer zuster geldt, zal ik toonen dat ik alleen de erfenis van mijnen broeder Bernard heb aanvaard, om te beter het geluk uwer kinderen te kunnen bevorderen. Ik kende immers uwe zwakheid, Helena? Zijt gij niet het evenbeeld van uwen vader, gelijk ik u nog gister gezegd heb? De fortuin is afkeerig van zulke menschen. Het geld gedijt niet in de handen van hen die hetzelve niet vereeren.' En de jonkvrouw herhaalde nog eens de vraag over de studiekosten.

'Met duizend franken 's jaars kan de jongen moeielijk rondkomen,' zei de moeder, nog gansch verbluft over de wonderlijke taal der oude dochter.

'Duizend franken! ik wil het gelooven,' antwoordde de tante met een vriendelijk hoofdknikje.' Duizend franken, dat is ook al te weinig voor den kleinzoon van Alexander van Santbergen. Dat een student gelijk die mijnheer Alfons zich daarmede behelpt, dat is te begrijpen. Alles is *relatif*.'

‘Welnu, Helena,’ ging zij altoos even goedaardig voort, ‘indien wij het eens op twee duizend namen. Vier en vier is acht, dus acht duizend franken voor de vier jaar; want er zijn nog eenige onkosten voor de examen, en dan zijne kleederen!’

Jonkvrouw Christine nam pen en papier en zette zich aan 't schrijven.

‘Liefde voor liefde, Helena,’ zegde zij, ‘gij hebt mij hartelijk in uw huis ontvangen. Is uwe tante wat eigenzinnig, zij is toch niet ondankbaar.’ En zij gaf de weduwe een snippertje papier, waar zij eenige woorden had opgekrabbeld.

En wat stond er op het papiertje dat het de weduwe zoo deed verbleeken? Ja, wat stond er op geschreven?

Die eenige woorden met slechten inkt geteekend, hadder meer waarde dan twaalf kolossale handschriften van den besten Vlaamschen romanschrijver. Op het strookje papier stond:

‘Goed voor acht duizend franken, betaalbaar op vertoon, bij den notaris Blommaart.’ En daaronder stond het handteeken van Christine van Santbergen van Oosterwei.

XI.

In de eerste opwelling des gemoeds had de weduwe

de hand willen kussen, die haar ter hulp kwam. De tweede gewaarwording was de tante minder gunstig; want de inleiding tot het geschenk had Helena van de rechtzinnigheid der jonkvrouw niet overtuigd; en de derde gewaarwording was zoo bezwarend, dat zij op het punt stond van het stukje papier, dat zij in den oogenblik van blijde verrassing had weggeborgen, terug te geven. In hare besluiteloosheid naam zij een handschrift uit eene in haren lessenaar verborgen lade, een handschrift dat zij in de eerste schoolvacantie, die zij bij tante Christine doorbragt, in eenen oogenblik van verveling was beginnen te schrij-, en waar de arme wees hare herinneringen en indrukken had op aangeteekend, voornamelijk waar zij in verband stonden met hare familie. Later had zij het gewijzigd en voortgezet in den vorm van een verhaal en als dacht zij er hare tante beter uit te leeren kennen begon zij met oplettendheid het volgende te lezen:

'Van mijne moeder heb ik niets onthouden; mijn vader had mij zeer lief, Eens toen er veel geld op eene tafel in zijne slaapkamer gesteld stond, heb ik hem zien weenen. Ik stel mij voor, dat het geld voortkwam van den verkoop zijner heerlijkheid. Ik zat op zijnen schoot en hij zegde:

'Leentje, vandaag heb ik een stuk van mijnen naam verloren.' Ik verstond hem niet en heb eerst later kunnen begrijpen waar de goede man heen wilde. Van ouders tot ouders heeft de heerlijkheid Oosterwei aan de oudsten onzer familie behoord; van den oogenblik dat zij het landgoed erfden, noemden zij zich van Santbergen van Oos-

terwei. Mijn vader, Alexander van Santbergen, de oudste zijnde, verkreeg bij de dood zijner ouders de heerlijkheid.

‘Toen vader stierf was ik zes jaar oud. Zijn lijk lag op een paradebed in de groote zaal op Oosterwei en de zwarte vlag wapperde op het torentje, dat tante Christine sedert heeft doen afbreken.

‘Er kwamen veel heeren in rouwgewaad naar de begraving; en oom Bernard en oom van der Maere waren er ook bij. Oom Bernard weende; hij kuste mij dikwijls en zegde, dat hij voortaan mijn vader zou zijn.

‘Tante van der Maere kwam ook. Die kuste mij zoo dikwijls niet; maar wat had zij mij hartelijk lief! hoe levendig voelde zij het verlies dat ik onderging! Zij had een rouwkleedje voor mij medegebracht; zij paste het mij aan en vond het te wijd. Toen zette zij zich aan het naaien en er vielen tranen op het kleed. Zij paste en herpaste het, tot het mij eindelijk goed stond en het was die goede tante, die mij in het akelig rouwgewaad kleedde.

‘Tante Christine kwam later. Zij was toen eene schoone blozende jufvrouw. Hoe het kwam weet ik niet; maar ik was vervaard van de schoone tante; ik denk dat het voortkwam omdat zij veel te schoon was.

‘Oom Bernard vroeg mij met wie ik liever wilde meegaan, met tante Christine naar Gent of met tante van der Maere naar buiten.

‘Ik wil hier blijven, antwoordde ik, bij Griet en Michiel.’

‘Griet en Michiel gaan ook weg, mijn kind, zei tante van der Maere: het huis wordt gesloten.’

‘Ik begon bitter te weenen. Vader was dood en tot dien oogenblik had ik dat dood zijn niet volkomen begrepen, Ik keek nog altijd in de richting der groote poort, langs waar men met het lijk was heengegaan, als moest vader nog terugkeeren. Tot nu toe had ik alles licht opgenomen; mijn onnoozel kinderhart had slechts oppervlakkig het grootste verlies gevoeld, dat een kind kan ondergaan: het verlies zijner ouders. Maar nu men verklaarde, dat het huis gesloten werd, dat Michiel, vaders knecht, neen, zijn vertrouweling, zijn hartsvriend, verhuisde, dat de goede Griet, die mij eene tweede moeder was geweest, ook vertrok, en dat alles weg moest, van het paard in den stal tot de zwanen in den vijver toe, dan werd ik diep bedroefd; dan begreep ik dat ik alles verloren had.

‘Alles? neen, alles niet; oom en tante van der Maere waren mij overgebleven. Tante nam mij gelijk een klein kind op haren schoot.

‘Ik zal u ook beminnen, gelijk Griet u bemind heeft,’ zegde zij. ‘Gij gaat immers meê met ons?’ En zij kuste mij en zegde dat zij te huis twee kleine meisjes had, die met mij zouden spelen, maar ik weende immer voort en wilde van geen vertrekken hooren.

‘Tante Christine stond door het venster te blikken, terwijl tante van der Maere haar best deed om mij tot reden te brengen. Eensklaps keerde zij zich om, en wat zij zegde weet ik niet, want het was in 't fransch; maar hetgeen zij zegde klonk als een vonnis. O die scherpe stem zal ik nooit vergeten: want zij sneed mijn kinderlijk geluk af.

‘Ik sloeg bevreesd mijnen arm om tante van der Maere's hals, legde mijne gloeiende kinderwang tegen haar verbleekt gelaat, en fluisterde haar zachtjes toe:

‘Ik ga met u.’

‘Zij drukte mij vast tegen haren boezem en zei:

‘Ik heb u lief, Helena, en oom ook.’ En nu was het de goede tante die weende.

‘Drie volle jaren heb ik bij oom van der Maere gewoond; en die jaren behooren tot de gelukkigste mijns levens. Tweemaal is oom Bernard mij daar komen bezoeken, maar de schoone tante was er telkens bij, en hierdoor verloor het bezoek van den goeden oom al zijne aantrekkelijkheid.

‘Eens kwam tante Christine alleen; zij kwam mij halen, om eenige dagen bij haar en bij oom Bernard in Gent te blijven. Zij had mij een pak nieuwe kleederen medegebracht, een soort van reisgewaad, want die, welke ik gewoonlijk droeg, waren te gemeen, om er in de trotsche woning der van Santbergen mede te verschijnen, en bij mijne aankomst toonde zij mij nog eene menigte nieuwe kleedingstukken, die zij voor mij had gekocht.

‘Tante Christine bemerkte dat ik over dat alles meer verbaasd dan verheugd was. Zij hield mij voor eene ondankbare, dat zag ik wel; en eens hoorde ik haar achter rug tegen hare kamenier daarover klagen.

‘Victoria,’ zegde zij, ‘tusschen die kleine en haren vader vind ik geen haarpijl verschil, zij is even roekeloos, even koppig en even ondankbaar. De schoone kleederen die ik haar kocht, laten haar onverschillig. Zij

heeft mij wel bedankt, maar het was niet gemeend; ik geloof dat zij liever in hare versleten plunje van ginds langs bosch en heide loopt, dan hier in rijtuig om te wandelen.'

'Dit laatste was waarheid. Ik voelde dat voor al die schoonheden mijne vrijheid verbeurd was. Men had mij niet alleen rijkelijk, maar bont en schitterend gekleed; en wanneer ik naast de schoone tante in open rijtuig traagzaam door de stad reed, scheen het mij toe dat de menschen naar mij opkeken, gelijk de boeren jongens naar *Arlequin* op de jaarmarkt.

'Wat was al de stadsschoonheid bij de bekoorlijkheden die ik in en om de kleine stad, waar oom van der Maere woonde, lief had?

'In tante Christine's kleinen bloemtuin dacht ik gedurig aan oom van der Maere's grooten moeshof met zijne fruitboomen en beziënstruiken, waar ik met mijne nichtjes mocht van plukken naar hartelust. Ik dacht aan ooms watermolen, die achter den tuin op de rivier draaide; aan het blanke schuim, dat van de wielen stroomde en gelijk sneeuw in het groenachtige water der Leije viel. Ik dacht aan de naar mijn inzien onmetelijke weiden achter de rivier, waar des zomers de maaiers en hooiwerkers zulke vroolijke liedekens zongen, als het hooi opengeschud lag en zij aan den waterkant zaten te rusten. Ik dacht aan de blauwe lucht met zilveren wolken, die over de groene meerschen hing, en die dezelve verre verreweg aan den gezichteinder afsloot, alsof het daar de uiterste grens der wereld ware. Ik dacht

aan de koolschepen, die gelijk holle blokken, zonder mast, door de rivier vaarden en waarvan ik al de namen kende: *de Vrouw Joanna, de Drie Gebroeders, de Jonge Karel* en andere. Ik dacht aan de door de zon gebruinde schipperin, die het luiergoed van haar zuigelingje op het schip bleekte; en aan de schipperskinderen met wie ik op het dek had gespeeld, terwijl men aan de kade nabij den molen de lading loste. Maar ik dacht vooral aan tante van der Maere met hare plooimuts en haar vriendelijk gezicht, die mij, wanneer ik 's morgens opstond, zegende, en als er koek te verdeelen was, mij een grooter stuk gaf, dan aan haar Annatje en haar Boosje, omdat ik de oudste was, zegde zij. Oom van der Maere vermiste ik vooral 's avonds; want in den dag was hij in den oliemolen of op zaken uit; en de twee kleine nichtjes vermiste ik onophoudelijk, want wij waren altoos te zamen geweest, te zamen in de school, in de kerk en aan het spel.

'Den eersten dag dat ik bij tante Christine was, ergerde het mij sterk dat er 's avonds niet gelijktijdig werd gebeden, gelijk bij oom van der Maere. Toen de kamenier mij slapen deed, wilde ik voor mijne bedsponde gaan knielen, ik moest immers bidden! Maar Victoria zegde, toen zij mij een sneeuwitte nachtjapon had aangedaan, dat zij haastig naar beneden moest en dat ik mijne avondbede in het bed moest doen.

'Dat in het bed bidden strekte zich niet ver uit. Ik was een kind gelijk andere kinderen; in twee minuten tijds was ik ingesluimerd.

‘Neen, het beviel mij in dat groot huis niet; ik had meer ruimte, meer vrijheid, meer leven noodig.’

‘Hoor meisje,’ zei de schoone tante mij op zekeren morgen, gij zijt tot nu toe in het wilde opgegroeid. Gij bezit hoegenaamd geene houding, en dat moet veranderen. Oom Bernard en ik hebben besloten, dat gij naar eene strenge kostschool moet.’

‘En niet meer terug naar tante van der Maere?’ antwoordde ik, terwijl er tranen over mijne wangen rolden. ‘Is oom Bernard ook boos op mij?’

‘Is oom Bernard ook boos op mij!’ herhaalde de schoone tante wrevelig. ‘Ben ik misschien boos op u? wie heeft u dat gezegd?’

‘Ik begon met den tip van mijn boezelaartje te spelen en ik blikte ten gronde.

‘Wie heeft u dat gezegd?’ hernam tante Christine. Ik antwoordde niet. Wie moest mij dat zeggen? had ik het niet bemerkt aan al hare daden? had ik het niet gehoord aan den klank harer stem? had ik het niet gezien in den glans van haar flikkerend oog?

‘Ik zai uwen oom eens roepen,’ zei ze glimlachend; en die glimlach zal ik nooit vergeten.

‘Oom kwam en de schoone tante sprak:

‘Bernard, daar werpt de miskweekte meid mij toe, dat wij beide boos op haar zijn. Dat heet ik dankbaar wezen voor het goed dat wij haar doen.’

‘De goede oom haalde de schouders op.

‘Lieve Christine, zegde hij, Helena is nog maar een kind en wij hebben te weinig verstand van met kinderen

om te gaan, om dezelve te beoordeelen. Ik heb toegestaan dat gij haar naar de kostschool zendt, en voor 't overige meen ik, dat het onnoodig is van haar hier het leven te verbitteren door gemor en gekijf. Wanneer zij terugkomt uit de school zal ze verstandiger zijn, niet waar, Helena?'

'Dankbaar voor de goede woorden keek ik naar oom op; zijn oog ontmoette het mijne, hij trok mij tot zich en kuste mij. Tante scheen daar kwaad om. 'Bernard gij bederft alles,' zegde zij. Zij pruilde den ganschen dag en veertien dagen later voerde zij mij in eene gesloten koets naar de kostschool.

'Drie volle jaren ben ik daar gebleven, als in eene gevangenis, zonder een enkel lid mijner familie te zien; zonder tante van der Maere te mogen spreken, die mij verzorgd en bemind had als haar eigen kind.

'Eindelijk ging ik gelijk de andere meisjes in vacancie. Oom Bernard kwam mij afhalen en voerde mij naar zijn huis; en daar betoonde mij tante Christine zoo veel vriendschap, dat ik, om haar niet te kwetsen, in de eerste twee dagen naar oom en tante van der Maere niet dorst vragen, van wie er nooit werd gesproken.

Ik vond tante na verloop van drie jaren verschoond. Naar mijne meening zag zij er maar twintig jaar uit. De vonkeling harer oogen was zachter, de rimpel, die ik vroeger tusschen hare wenkbrauwen had gezien, was verdwenen; en haar aanschijn was verhelderd door inwendig geluk. Ik was nog te jong om te begrijpen waaruit die verandering ontstond; maar later is het mij duidelijk geworden.

‘Op den tweeden avond dat ik daar was, hield er een prachtig rijtuig voor ooms woning stil. Tante stond het van achter een venstergordijn op het tweede verdiep te bespieden. Zij had mij medegenomen op de voorkamer, waar geen licht was. Bij den schijn der gazlantaarn nevens de poort, zag ik eenen der livreiknechten, die op den bok zaten, naar beneden springen om het portier te openen en te bellen. Toen kwam er een zeer *élégant* heer uit de koets, en tante zei:

‘Helena, dat is mijn verloofde. Binnen eene maand zal de baron de Grenoble uw oom zijn.’

‘Er werd geweldig aan de kamerbel getrokken: en daarop vloog tante naar beneden, en ik ging bij de bovenmeid in het werkkamertje zitten: want oom Bernard was bij den baron en bij tante in de zaal.

‘Die mijnheer bleef daar tamelijk lang. Ik moest alleen eten en Victoria deed mij, zonder dat ik oom of tante goeden avond kon zeggen, naar bed.

‘Ik maakte de kamenier daar opmerkzaam op, maar zij zegde, dat jonkvrouw Christine het zoo had bevolen.

‘Uwe tante gaat trouwen met eenen der edelste en schoonste heeren van het land, ging zij voort. Hij heeft wel zijne fortuin opgeëten, maar dat doet er niets toe. De jonkvrouw is rijk genoeg voor allebei.’

‘Komt de baron hier wonen?’ vroeg ik.

‘Hier? zei Victoria, zeker niet. Hij woont te Brussel in een huis als een paleis.’

‘Ik stond verwonderd; in vergelijking met de kostschool was oom Bernard's woning met hare menigvul-

dige kamers en groote zalen, haar portiek met marmeren zuilen ook een paleis. Was het ginds te Brussel prachtiger dan bij oom? Dat kon ik nauwelijks begrijpen.

''s Anderdaags kwam de baron bij ons middagmalen. Er was volgens tante Christine niets lekker, niets kostbaar genoeg, om voor den verloofden op te dienen. Oom ging zelf in den kelder, om zekere soort van wijn uit te zoeken, waar ik nog nooit den naam had van gehoord, en tante haalde eene volle mand oud zilverwerk met wapenen opgeslagen uit de groote ouderwetsche kas, waar zij alleen een sleutel van had.

'Ik verstond dat ik in dien oogenblik tot overlast was; niemand had tijd om zich met mij bezig te houden, en ik nam die gelegenheid waar, om tante te vragen of ik voor eenige dagen of voor zoo lang zij het goed vond bij de familie van der Maere mocht gaan. 'Men hoeft mij slechts naar de diligencie te brengen,' zegde ik.

'Tante noemde mijn verlangen een goeden inval, doch zij wilde van geene diligencie hooren. Zij gaf order aan den koetsier om de tilbury in te spannen, en die voerde mij in drie uren tijds in den schoot der dierbare familie.'

Hier verloor de weduwe zich eenige oogenblikken in zoete herinneringen, die geen betrek hadden op de van Santbergen, herinneringen vol poëzie, die haar eenen nasmaak schonken van haar kinderlijk geluk. Na eenige oogenblikken hernam zij de lezing.

'Toen ik terugkeerde in de groote stad, kwam er

mij niemand te gemoet, en de knecht, die mij afhaalde, ging mij aankondigen als eene vreemde. Oom en tante zaten in de woonkamer: oom was somber en tante bedroefd, zij wendde het hoofd af wanneer ik binnen kwam; maar ik zag toch dat zij geweend had. Oom kuste mij op het voorhoofd, en tante kuste mij eindelijk ook.

Wat was hier gebeurd? In mijne kinderlijke onervarenheid vond ik het raadselwoord niet, dat ik op ooms gerimpeld voorhoofd en in tantes vochtig oog hadde moeten lezen. Ik ontdekte het geheim niet, dat zich eindelijk in de spottende glimlachen der knechten en in het schalksche pinkoogen der meiden openbaarde. De baron had, toen de notaris Plavy hem de lijst van tantes goederen had voorgelegd, bemerkingen gemaakt, wegens hare geringe fortuin; en tante Christine had oom Bernard te vergeefs gesmeekt en gebeden, dat hij haar Oosterwei zou afstaan, om den bruidegom te bevredigen; Oosterwei dat hij toch zoo gemakkelijk had verkregen.

'Oosterwei! had oom hierop gezegd, dat nooit.

'Ten gevolge van ooms weigering werd het huwelijksplan verbroken; en na dien heb ik nooit meer van eenen baron de Grenoble hooren spreken.

'Gedurende de overige vacanciedagen was ik nog meer tot overlast in het groot, zoo somber geworden huis. Oom en tante, die thans als vijanden tegenover elkander stonden, spraken mij niet aan; de dienstboden schenen mij te mistrouwen, en zelfs Victoria scheen achterdochtig jegens mij. Oom ging veel uit en tante sloot zich in hare kamer op. Eens heb ik onder de acacias achter in den

tuin eenen halven dag zitten mijmeren en weenen, zonder dat mij iemand miste, zoo onverschillig was men voor de arme wees.

‘Het uur, op welk men mij terug naar de school voerde, scheen mij het uur der verlossing.

‘Na het einde van mijnen schooltijd ging ik bij oom en tante van Santbergen wonen. Ik was toen zeventien jaar en eene geschikte gezellin, gelijk zij het zelf zegde, voor tante Christine die bij de dertig was. Overal mogt ik haar vergezellen; zoowel op ballen en feesten als op theevisites en voetwandelingen. Ik ging gekleed niet naar mijnen, maar naar haren stand; het was als of ik hare jongere zuster was en dat zij met mijne jeugd wilde pronken.

‘Eensklaps veranderde zij zoo sterk ten mijnen opzichte, dat ik er geweldig onder leed. De ongelukkige verbeeldde zich, dat ik eenen blik had durven slaan op den man, dien zij zelf lief had: er was weêr een huwelijk op handen. Ik wendde mij tot oom Bernard, schilderde hem mijnen toestand af, en vroeg om bij oom van der Maere te mogen wonen.

‘“Uw toestand zal hier weldra veranderen, mijn kind, zoo bejegende de oude jongman mijne vraag. Men heeft tante Christine ten huwelijk gevraagd: dit maal zal het bij mij op geene kleinigheid aankomen om hare wenschen te bevorderen; en als Christine getrouwd is, zult gij hare plaats vervullen bij uwen oom.”’

‘Dat ware te veel geluk,’ heb ik daarop geantwoord.

‘'s Anderdaags werd er van 's morgens vuur in de

groote zaal aangelegd, want het was winter. Bloemkorven met bloeiende camelias en azaleaplanten werden in de vensternissen gezet; oom en tante kleedden zich deftig en 's namiddags bracht de koets van eenen der hoogste ambtenaren der stad eenen heer bij ons, die reeds op jaren moest zijn, want zijne haren waren grijs en zijn schedel begon kaal te worden; voor het overige was hij deftig als een minister en bevallig gelijk alle oude vrijers. Het was de heer niet, dien ik kende; het was de jongeling niet, waar tante jaloersch was over geweest; en toch was het de pretendent.

‘Arme tante! zij ging weêr eene teleurstelling te gemoet. Niettegenstaande zijnen gevorderden ouderdom was de fiere man met geen half millioen franken te bevredigen. Arme tante! wat heeft zij toen bitter geleden; hare droefheid ontaardde in zinneloosheid en hare zinneloosheid in razernij.

‘“Gij zijt de schuld dat ik zonder kinderen zal sterven, riep zij haren broeder in eenen aanval van woede toe. Uwe gierigheid dooft mijne laatste hoop uit: ik ben dertig jaar. Maar ik begrijp u, bulderde zij verder; alles moet voor Helena zijn; alles voor haar en niets voor mij! niets dan de bespotting der wereld, de hoon der tweemaal verstooten bruid!”’

Menigvuldige tranen vloeiden over de verbleekte wangen der weduwe, bij die laatste herinnering. Zij las voort:

‘Tante verfoeide en verachtte mij, en ik hadde de helft van mijn leven willen opofferen voor haar geluk.

Zij moest wel rampzalig zijn, want het ongeluk alleen kan iemand zoo onrechtvaardig maken.

'Op zekeren morgen zegde oom Bernard mij, dat ik mijne kleederen moest inpakken om bij oom van der Maere te gaan wonen. De goede man zag er bedroefd uit; en toen de knechten mijn goed op de reiskoets hadden geladen en ik hem vaarwel ging zeggen, weende hij. Tante was integendeel koud en onverschillig; zij kuste mij ten afscheid, maar haar hart nam aan de omhelzing geen deel, hoewel ik haar tot driemaal toe in sprakelooze smart aan den hals viel. Wat was zij veranderd!

'Het jaar, dat ik bij oom van der Maere ging doorbrengen, was het gelukkigste mijns levens. Daar leerde ik den doctor kennen, den rechtschapen man, die mij tot zich trok door zijne geestkracht, dien ik minde, omdat hij de hoedanigheden bezat die ik miste; hij was sterk en onwankelbaar; ik was zwak en toegevend. Hij geleek den woud-eik met krachtigen stam en breede kruin; ik, de roos der wildernis, die hare twijgen om hem heen slingert, om bescherming te zoeken aan zijn hart.

'Ik trouwde en was gelukkig.

'Oom Bernard kwam te sterven, en noch ik noch mijn echtgenoot hebben tante onze liefde onttrokken, hoewel wij verzekerd waren dat zij den goeden oom het testament, waardoor hij mij onterfde, had afgedwongen. Wij namen den rouw aan en tante Christine ging haren rouwtijd in den vreemde doorbrengen. Na een jaar afwezigheid gaf zij ons kennis van hare terugkomst. Ik wilde de familieliefde niet laten verkoelen; mijn hart dreef mij tot haar

en de doctor stond toe dat ik haar ging bezoeken, nadat ik mijne kleederen wat had opgeknapt.

‘Het was Victoria, de oude kamenier, die mij met uitroepingen van blijdschap en blijken van tederheid ontving.

‘Uwe tante zal verheugd zijn van u te zien, juffer Helena, zegde zij, mij als vroeger mijnen jonkvrouwlijken naam gevende; maar gij hebt eenen slechten dag gekozen, de jonkvrouw van Oosterwei is aan haar toilet en dat zal ten minste nog een uur of drie duren; wij krijgen volk.’

‘Dat is jammer, sprak ik, maar hoe noemt gij mijne tante? jonkvrouw van Oosterwei? waarom niet jonkvrouw van Santbergen gelijk voorheen?’

‘O er is hier veel veranderd sedert den dood van onzen goeden mijnheer, antwoordde Victoria, en zij pinkte eenen traan weg, men weet hier van geene van Santbergen meer te spreken: de jufvrouw is zoo veranderd!

‘De tijd, dat tante Christine door de mannen gezocht en door de vrouwen benijd werd, is natuurlijk voorbij,’ zegde ik.

‘Victoria glimlachte. ‘Ik wil uwe verrassing niet bederven,’ was haar antwoord.

‘Moet gij de jonkvrouw niet helpen aan baren opschik?’ vroeg ik.

‘Ik heb eene plaatsvervangster, grommelde de oude dochter: eene française, die beter op de hoogte der nieuwigheden van dezen tijd is dan ik; mijn werkkring bepaalt zich thans tot het huishouden.’

‘Wilt gij iets gebruiken, juffer Helena? mevrouw

wil ik zeggen' ging ze voort. 'Och Heere! waar is de tijd toen ik u op Oosterwei als kind in mijne armen droeg.'

'De zestigjarige begon te weenen, en zij herhaalde de vraag: 'wilt gij iets gebruiken?'

'Ik bedankte en zei dat ik eenige boodschappen in de stad moest doen en dat ik daartoe den tijd zou gebruiken, dien tante aan haar toilet nog moest besteden.

'Hoor eens, kind,' zei de oude toen met zekeren nadruk, 'ik moet u iets waarschuwen: er is weêr een huwelijk te weeg. Uwe tante is thans in betrekking met eenen van die makelaars, die de rijke dochters aan den man helpen, al waren ze zestig jaar. Van avond zal de pretendent hier voor de eerste maal komen. Hij moet der jonkvrouw voorgesteld worden door de oude mevrouw van Griffelen, die als het lukt ook een percent uit de zaak trekt. Begrijpt ge 't?'

'Ik begreep het maar al te wel. Mijne tante werd te koop gesteld op premie: de premie was voor de verschachelaars. Ik drukte de oude, die in hare eerste jeugd kamermeisje bij mijne grootmoeder was geweest, de hand, en ging toen mijne boodschappen verrichten. Aan de poort zegde zij:

'Het kamertje van juffer Helena is nog altijd gereed als vroeger. De jonkvrouw heeft het onveranderd gelaten, als een aandenken van uw verblijf in haar huis.'

'Die woorden gaven mij de verzekering dat tante Christine mij beminde. Ik was als opgetogen van zaligheid, en reikhalzend naar het wederzien der bloedverwante, die ik naar mijn inzien had miskend, wilde ik voort de

stad in, om in zoo korten tijd mogelijk mijne boodschappen te verrichten en tante al de oogenblikken te gunnen, waarover wij konden beschikken.

‘Overal viel het mij tegen. Bij den instrumentmaker moest ik wachten. De boekhouding van den drogist kwam met de aanteekening van den doctor niet overeen en ik moest de rekening geheel overzien om niet te veel te betalen. Zoo ging het schier overal, en toen ik terug in de familiewoning kwam, waren er reeds een tiental gasten in de zaal, zoodat tante mij niet te woord kon staan.

‘Mijn hart klopte van verlangen om haar te omhelzen, doch ik had den moed niet om haar in het bijzijn van vreemden te naderen. Ik was bang voor eene al te onstuimige opwelling des gemoeds. O hoe had ik haar thans lief, die goede tante, die hare liefde voor mij onder zooveel koelheid verborg. Het ongeschonden bewaren van het kamertje, waarin ik als kind en als volwassen maagd had gerust, waarin ik de schoonste droomen mijner jeugd had gedroomd, - kon er wel iets duidelijker van hare liefde spreken? neen, omringd door al dien glans wilde ik haar niet opzoeken; ik moest haar alleen hebben, gansch alleen, om haar te kunnen zeggen hoe lief ik haar had, om haar te kunnen omhelzen gelijk een kind zijne moeder.

‘Ik vroeg de oud-kamenier of de Venetiaansche cabinetdeur achter het salon nog bestond, om tante te kunnen zien zonder gezien te worden.

‘Zeker, zei de grijze dochter, er hangen draperijen

voor, die toelaten van door de spleten te zien;' en nadat ik hoed en schal had afgedaan, vergezelde zij mij naar het cabinet.

'Toen ik den eersten blik van achter het voorhangsel in de zaal waagde, sloeg een tafelknecht in galagewaad tegenover mij de vleugeldeuren open, en mevrouw van Griffelen kwam binnen, vergezeld door eenen man van omtrent de dertig jaren.

'Te vergeefs zocht ik naar tante Christine; maar nauwelijks was de oude dame met haren gezel eenige schreden gevorderd, of er ging haar eene jonge dame te gemoet, die naar mijne meening mijne tante niet kon zijn. Wel was het hare gestalte en haar kleine voet, maar die, welke ik voor had, moest jong zijn en tante was in de veertig jaar; de dame in de zaal had goudblonde lokken, en tante had bruine, thans welligt met grijs gemengde haren; de schoone, die daar over het bebloemde vloertapijt zweefde, geleek eenen verdwaalden luchtgeest: en mijne tante moest reeds vermoeid zijn van de lange levensreis; haar tred moest zwaar zijn en hare lichaamsbewegingen eenigzins verlamd.

'Intusschen waren de voorstellingen afgeloopen en de buigingen gewisseld. De gewaande luchtgeest wendde zich om, zoodat ik hem vlak in het gelaat zag.

'Mijne knieën begonnen te knikkën, mijne oogen bleven stijf en met geopenden mond bleef ik verbaasd en verschrikt in de ruimte staren; uit de oogen der schoone sprak de ziel mijner tante. Onwillekeurig dacht ik aan de slotvoogdes der middeleeuwen, waarvan men mij in

mijne kinderjaren een sprookje had verteld; aan die wreede vrouw, die zich wist te verjongen door afschuwelijke middelen.

‘De ontsteltenis had mij de koorts op het lijf gejaagd. Toen ik 's anderen daags om elf ure beneden kwam, was mijne tante reeds uitgereden. Van haar huwelijksplan met den graaf de Beauvisé is niets gekomen.’

Hier staakte mevrouw Brabander hare lezing.

‘Sedert heb ik de rijke tante nog dikwijls geschreven, en gisteren heb ik haar voor de eerste maal wedergezien,’ zegde zij, terwijl zij het handschrift toevouwde.

Uit die herinneringen was er voor de weduwe een licht opgegaan. Zij had de drijfveer van Christine's handelingen ontdekt. Nu begreep zij, waarom de jonkvrouw haren broeder een testament had afgeperst. ‘De oude dochter wilde trouwen,’ dacht zij: ‘wat haar aan jeugd ontbrak wilde zij met geld vergoeden, en zoo werd zij onrechtvaardig. Arme tante!’

XII.

De groote bankwagen, die jonkvrouw Christine en haar gezelschap naar het onbewoond landhuis, of liever naar de boerderij van Oosterwei moest voeren, om van daar eene wandeling langs hare eigendommen te doen, stond

voor de woning van mevrouw Brabander te wachten; en aan de balie was het gezadeld paard van den livreiknecht gebonden, die den wagen moest begeleiden.

Mijnheer Fernand Germanes was reeds op zijnen post; Alfons en Hendrik hadden hunne overjassen aangetrokken voor de wandelreis, en de weduwe stond ook gereed, tegen dat de lieve tante naar beneden kwam.

'Wat zijt gij toch vroolijk vandaag,' zei Hendrik Brabander tot zijnen vriend van het Krekelhof. 'Ik betrap u gedurig op een inwendig gelach.'

'Ik lachen?....' zeî mijnheer Fernand, en terwijl hij het ontkende, versmachtte hij alweêr eenen schaterlach. De goede jonkman lachte inwendig om hetgeen zijn vader hem bij het afscheidnemen had gezegd.

'Mijn jongen,' zoo had de oude man hem waarschuwend toegesproken, 'wacht u voor de jonkvrouw van Oosterwei; want die *eeuwige jeugd* heeft twee gloeiende sterren in het hoofd, die eenen man van uwe jaren al het overige kunnen doen vergeten, en zij heeft het op u gemunt.'

De oudwordende Fernand lachte, omdat zijn vader zich zoo deerlijk vergiste.

Eindelijk verscheen de jonkvrouw in een gewaad, waarin nog niemand van het gezelschap haar had gezien. Zij droeg een slepend amazonen kleed van groen zephirlaken, waarvan de achterpanden waren opgehaakt. Een rond hoedje met langen sluier stond bevallig op haren blonden krullekop; en een klein hagelwit kraagje boorde het eng aan den hals gesloten kleed met lange mouwen, waar-

door de kleine zorgvuldig geschoeide hand, die er slechts ten halven uitkwam, nog kleiner scheen dan zij werkelijk was.

De twee studenten klommen achter in den wagen.

De weduwe ging met Maria en Anna, op tantes verzoek, op de middenbank zitten en de jonkvrouw nam aan de zijde van mijnheer Germanes plaats op de voorzitting. Klara was te huis gebleven om de meid te helpen, opdat alles in orde zou wezen tegen de terugkomst.

Traagzaam rolde het rijtuig over de heirbaan, die van het dorp naar het landgoed Oosterwei liep. De zoete morgenzon speelde op de blanke huif van het rijtuig en flikkerde op den vergulden band, die den hoed omkransde van den vooruitrijdenden lakei. De lentewind speelde in de goud blonde lokken der jonkvrouw en verspreidde den rozengeur van hare gebalsemde haren. De vogelen zongen op hunnen doortocht, en de veldbloemen lachten door de dauwtranen heen tegen de zon; de maagdeliefjes blonken als blanke dagsterrekens in de zodeboorden langs de grachtkanten en de twee gloeiende sterren, waar de oude heer van het Krekelhof zijnen zoon had tegen gewapend, zochten eenen doortocht naar het hart van den zachtzinnigen Fernand.

De jonkvrouw hield zich bijna uitsluitend met haren gebuur op de voorbank bezig; en hare stem was zoo zacht en fluisterend, dat de studenten op de achterbank moeielijk hadden kunnen zeggen, in welke taal zij den jongen heer van het Krekelhof trachtte te betooveren.

Maria en Anna hadden zich omgekeerd om met de

studenten te kouten, en van aan hare woning tot aan de poort van het landgoed had de weduwe geen woord gesproken. Terwijl jonkvrouw Christine haar veronachtzaamde voor mijnheer Germanes, verdwaalden hare gedachten weer op de omstandigheden, die de lezing van het handschrift den vorigen dag voor haren geest had geroepen. Zij bracht de gevolgtrekking, dat hare tante zich geheel den familierijkdom had toegeëigend, om te zekerder getrouwd te geraken, in verband met hare houding jegens den reisgezel, en besloot er uit, dat de lieve tante haar plan nog niet had opgegeven, dat zij nog altoos hoopte, en dat ditmaal hare hoop op den erfgenaam van het Krekelhof was gebouwd.

'Alreeds,' zei mijnheer Fernand, die den weg zeer kort had gevonden, toen de wagen voor de poort van Oosterwei stil hield: 'alreeds! Nog nooit heb ik de lucht zoo balsemrijk gevonden; nog nooit heb ik eenen wagen zoo zacht weten voortrollen. Vindt ge het ook niet, jonkvrouw Christine?'

'Inderdaad,' antwoordde de eigenares van Oosterwei; 'ik had nogtans mijn rijkleed aangetrokken, in de hoop dat mijnheer Germanes, (hier boog zij zich toevallig voorover, zoodat er eene van hare goudblonde krullen het voorhoofd van den jonkman streelde), dat mijnheer Fernand te paard zou komen, en dan hadden wij te zamen vooruit gereden: eerst toen ik u zag aankomen, heb ik mijnen Fanny aan den knecht afgestaan.'

Fernand sprong naar beneden en hielp de jonkvrouw afstappen.

Zij bedankte hem met eenen vingerdruk en nam zijnen arm.

‘De oude dochters zijn veel lieftalliger dan de jonge,’ dacht Fernand; ‘welke voorkomenheid, welke minnelijkheid bij de eerste, terwijl bij de andere....’ Hij voleindigde den volzin niet, en wachtte zich wel die bemerking aan zijne gezellin mede te deelen, die aan zijne zijde voorthuppelde als eene twintigjarige.

De studenten waren over de banken en de weduwe voorbij gesprongen om haar uit den wagen te helpen, en toen vervoegden zij zich weêr bij de meisjes om de wandeling voor de weezen te vervrolijken en moeder te bevallen, die liever alleen voortmijmerde.

Stellig waren het de jonkvrouw en de jongeheer van het Krekelhof, die de jeugd des krings poogden te verbeelden door luchtig gesnap, terwijl de studenten mede tot de kinderen behoorden, en de weduwe, die nog iets jonger was dan mijnheer Fernand, de vertegenwoordiger was des ouderdoms.

Arm in arm gingen de tante en mijnheer Germanes vooruit naar de pachthoeve, eene afhankelijkheid van Oosterwei, waar de boerin reeds bezig was met wafelen te bakken. De blozende vrouw kwam hen lachend te gemoet en heette hen welkom.

Hoewel het lekker gebak de bezoekers tegengeurde, gingen zij toch niet dadelijk aan den disch. Jonkvrouw Christine beval den pachter van het landhuis te openen dat door eenen wal, waarover eene brug lag, van de boerderij was gescheiden; en daar heen richtte het

gezelschap zijne schreden. Het jonge volkje liep de tuinen rond en zocht vogelnesten in de kunstmatig aangelegde boschaadje, en de weduwe volgde hare tante en mijnheer Fernand naar het woonhuis.

De jonkvrouw begaf zich naar de wapenzaal, om haren landelijken gebuur de roemrijke moordtuigen uit den ouden tijd te laten bezichtigen, eene monstering waarvan Helena weinig genoegen moest verwachten, want zij bleef in de trapzaal staan en blikte zoekend rond, in het huis waar zij geboren en tot haar zesde jaar opgegroeid was. Eindelijk ging zij met vasten tred naar de deur der woonkamer, waarin, dat herinnerde zij zich zeer wel, een portret van haren vader nevens het afbeeldsel van hare moeder hing.

Daar zag zij hen eindelijk weêr, de geliefde wezens, niet levenloos, gelijk ze door den kunstenaar in verwen waren wedergegeven; maar vol zielegloed, gelijk hare rijke verbeelding ze voortooverde; gelijk zij haren vader had gekend, gelijk de oude Griet haar het beeld harer moeder in hoofd en hart had geprint.

Ja, daar zag zij hen eindelijk weêr, de geliefden. Tranen stroomden uit hare oogen; liefdezuchten braken los uit hare dichterlijke ziel; en zij stak de armen uit, als wilde zij de schimmen der ontslapenen omvatten.

Wat was zij zonderling te moede, de arme weduwe, in dat trotsch en prachtig gebouw, dat misschien met alles wat het bevatte nog haar eigendom was, en waarin zij thans als eene vreemdelinge steelsgewijze opkeek naar de beeltenis haars vaders, naar de afbeelding van hare moeder.

Had Alexander van Oosterwei het landgoed met alles wat het bevatte niet aan zijnen broeder Bernard op *réméré* verkocht? Op *réméré*, dat was het woord dat zij moest onthouden.

Zij zette zich op de rustbank, en toen viel haar blik op den fluweelen zetel met koperen knopspijkers, waarin haar vader gewoonlijk rustte; de zetel waarin hij zat te weenen, toen hij haar op den schoot nam en zei:

'Helena, van daag heb ik een gedeelte van mijnen naam verloren.'

O welke herinnering! welk een spijt! en toch was die droefheid met genoegen gemengd, de bittere vreugd van dit alles nog eens weder te zien.

Hoe lang was Helena daar wel gebleven? De jonkvrouw had de wapenzaal verlaten, zonder zich om hare nicht te bekreunen. Toen de weduwe in de trapzaal terug gekomen was, riep zij:

'Tante!' en zich hernemende: 'Jonkvrouw van Oosterwei!' Niemand gaf haar antwoord, zelfs de gewelven zwegen.

Jonkvrouw van Oosterwei? was het wel de dochter van Alexander, die naar afstamming en recht de erfgename van dien roemrijke naam was, die jonkvrouw Christine, de zadelooze bloem van eenen ontzenuwden zijtak, aldus moest aanspreken, onder het ontheiligd dak van dit adelijk verblijf? Voor Christine was die naam eene aanmatiging, en uit den mond der onterfde Helena klonk hij als eene logen, als eene spotternij!

Helena van Oosterwei was alleen.

Nadat Hendrik's klak met vogeleieren was gevuld, en de meisjes vermoeid waren van om te dwalen, was het jonge volkje teruggekeerd naar de hoeve en Fernand en Christine waren hen gevolgd: Fernand met een rozeknop op de borst, die de jonkvrouw hem had geschonken en Christine met eenen tak witte oranjebloemen, dien de jongeheer van het Krekelhof met eigen hand had geplukt en aan de amazone geschonken.

Was de roos ook geene logen; die oranjetak geen spotternij?

De weduwe hadde nog uren lang opgesloten onder het vaderlijk dak willen verblijven, maar de tijd verliep en joeg haar voort naar de hoeve, waar zij hêt gezelschap opgeruimd en lustig aan den wafeldisch vond.

De treurnis der weduwe stak sterk af tegen de blijde gezichten der tafelgasten, dat voelde zij wel; doch het was te vergeefs dat zij poogde vroolijk te schijnen. Maar de tante was vroolijk voor twee. Zij had al de plechtvormen, die het stadsleven opdringt, afgelegd, om eens lustig buiten allen dwang den wellust van het landelijk leven te genieten; en dien weilust genoot zij thans volop in het gezelschap van den heer Germanes, in haren eenvoudigen familiekring, zegde zij.

Weldra waren de drie flesschen ouden wijn, die men uit den nog wel voorzienen kelder van het landhuis, op bevel der jonkvrouw, naar de hoeve had gebracht, geledigd, en zelfs de kinderen lustten geene wafels meer. Men zette, vergezeld door den landbouwer en den boschwachter, de wandeling lang de goederen van Oosterwei voort. De wagen

en de lakei te paard volgden den stoet en bleven op de groote baan stil, terwijl het gezelschap langs de binnenpaden rond de groene akkers fladderde, of zich achter de elskanten verschool, en vermoeid zonder afgemat te wezen, reden de wandelaars laat in den achternoen huiswaarts, om te middagmalen.

Dat jonkvrouw Christine in het afrijden weêr aan de zijde van den jongeheer van het Krekelhof in den wagen zat, behoeft welligt geen bewijs.

De maagdelijke oranjebloemen verwelken haastig in de hand der dochteren Eva's vooral wanneer zij die gestadig aan de lippen brengen. Op het middaguur was de geurende bloemtak der oude Christine reeds verflenst; en toen had zij de bloemen in de verstrooiing geplukt, de blanke blaadjes in de *cassolette* verzameld, die met eene gouden ketting aan haren hals hing, en den vergaderden schat tusschen de opening van haar kleed aan haar hart geborgen: Arme jonkvrouw!

Wanneer de wagen voor het huis van mevrouw Brabander stil stond, droeg mijnheer Fernand nog altoos zegepralend den rozenknop, dien zij hem had geschonken, op de borst, maar toen hij in de zaal verscheen was de bloem verdwenen.

XIII.

Het middagmaal was geëindigd: de tafel afgeruimd en de lichten waren aangestoken. De studenten moesten 's anderendaags vertrekken, en nu wilde de jonkvrouw niet langer uitstellen van het treurig huis der weduwe te vervroolijken door spel en zang. Niemand sprak de tante tegen. En waartoe zou het ook dienen? De rijke menschen hebben eenen ijzeren wil, zelfs in een vreemd huis.

De meisjes stonden met een zangstuk in de hand en tante zat voor de piano, gereed om de vingeren op het klavier te stellen, wanneer de deur open ging en er een gast in de zaal verscheen, die het niet noodig achtte, zich te doen aandienen. De bezoeker was oom van der Maere, die in zijn nieuw gewaad met den hagelwitten halskraag over een zwart zijden *cravate* gevouwen en een paar gouden knoopen in het fijn linnen plooihemd, wel tien jaar verjongd scheen.

De meisjes en de studenten snelden den ouden man te gemoet; maar Helena en Christine waren beiden door het onverwacht bezoek ontsteld. Voor Helena was het eene blijde verrassing en voor Christine eene teleurstelling.

De Jonkvrouw van Santbergen stond op, en aanschouwde den grijsaard als geloofde zij niet, dat de man dien zij sinds lang begraven waande, nog onder de levenden kon verschijnen; en van der Maere bekeek de jonkvrouw, gelijk iemand die twijfelt of hij wel den rechten man voor heeft. Was die tengere vrouw met blozende wang en blonde kuif wel Christine van Santbergen?

Weldra had de grijsaard zich overtuigd.

'De kleur der wang en de glans van het hoofdhaar liegen, maar hare bevende lippen en hare onrustige oogen zeggen de waarheid. Het is waarlijk de looze Christine, die mijnen vriend Bernard het testament heeft afgedwongen, dacht hij.

'Nog altoos frisch en gezond, jonkvrouw van Santbergen,' sprak hij toen, en hij keek Christine zonder te verpinken vlak in de dwalende oogen. 'Nog altoos frisch en gezond, dat is een groot geluk in onze jaren.'

Dit compliment moest de jonkvrouw natuurlijk misvallen, want mijnheer Fernand, de jonge heer van het Krekelhof, stond nevens haar aan de piano. Niettegenstaande hare ontsteltenis nam zij een kloek besluit; zij boog zich bevallig en zonder den grijsaard te antwoorden, plaatste zij zich weêr vóor het speeltuig, slingerde de vingeren met zooveel kracht over het klavier, dat de zaal er van dreunde, en begon eene aria uit *Robert le Diable* te spelen, terwijl zij zong:

Je suis Robert, le fils du Diable, enz.

De weduwe wenkte haren oom buiten de zaal, iets

wat de tante niet kwalijk kon nemen: de oude man, die pas van de reis kwam, moest verzorgd worden; hij moest iets gebruiken, en er moesten schikkingen genomen worden om hem een behoorlijk nachtverblijf te kunnen geven; vermits er, om zoo te zeggen, reeds overlast van gasten was.

Oom en nicht gingen in de tuinkamer zitten, en terwijl de grijsaard gestoofde aardappelen met vleesch at en een glas bier dronk, vertelde Helena hem haar wedervaren bij de wandeling naar het Krekelhof. Zij verhaalde, hoe tante Christine haar had laten hooren, dat zij er volstrekt tegen was dat Klara met Alfons zou trouwen; en wel om reden, dat ze beiden onbemiddeld waren. Verder vertelde zij van den verkoop van Oosterwei en van den akt op *réméré*, en zonder dat de grijsaard haar met woorden of gebaren onderbrak, kwam zij tot de verklaring, dat de tante haar, zonder dat zij hiertoe de minste aanleiding gaf, een *bon* van acht duizend franken had geschonken.

Hier sloeg de oud-olieslager zoo zwaar de vuist opde tafel dat zijn bierglas rinkelde.

'Wat!' riep hij uit, 'Christine wil u acht duizend franken geven, zij die vroeger geen duit aan Klara's geluk hadde besteed. Acht duizend franken! proficiat, nicht! ons proces is gewonnen. Zij verklaart zich plichtig.'

Het berouwde de weduwe reeds den ouden man hare opmerkingen medegedeeld te hebben; want zij was eene van die schoone zielen, van die zachtzinnige vrouwen,

die de dichter rangschikt tusschen den engel en den mensch; haar geest bezat vlerken om zich te verheffen boven alle laagheid; maar om de rampen te ontwijken om zich eenen weg te banen door de striknetten van het maatschappelijk leven, daartoe ontbrak haar de kracht. Voor haar was, gelijk de dichter zegt, leven en beminnen synoniem; beminnen, zalven en troosten was de taak, die zij zich had opgelegd; en zoo lang zij onder de bescherming van oom Bernard en van oom van der Maere had gestaan, zoo lang hare zwakheid steun had gevonden aan het hart van eenen kloeken echtgenoot, had zij niet gevoeld dat men ooit van haar iets anders kon vergen dan liefde en medelijden; zij had het woord liefde niet in zijnen vollen zin begrepen.

Liefde is kracht! liefde is zelfverloochening! liefde is plichtbesef. De zoen, die de weduwe hare kinderen schenkt is geen volle bewijs van hare moederliefde; maar de nachten, die zij werkend voor hen doorwaakt; de opofferingen, die zij zich getroost om in haren stand te blijven; de armoede, die zij lijdt om hare lievelingen het noodige te bezorgen; de vernederingen, die zij trotseert om zich eenen weg te banen tot den voorspoed en tot het heil van haar kroost, zijn een bewijs dat zij het onnoemelijk gevoel, dien sprankel van het goddelijk liefdevuur in den boezem draagt, dat zij hare kinderen door de liefde beheerscht en leidt.

Ook in het hart der weduwe Brabander lag die goddelijke gloed van in haren geboortestond; maar hij lag daar te vonken zonder verder te ontvlammen dan hij door

haar gevoel werd aangeblazen; zij was *vrouw* gebleven naar het besef des dichters. Schuchter gelijk bijna alle weezen had zij in het burgerlijk huis van haren oom van der Maere evenmin als in de trotsche woning van haren oom Bernard eene schrede vooruit durven wagen op den weg der ontslaving. In de kostschool was zij met de rijkste en edelste jonkvrouwen des lands opgevoed, met die schijngrooten van wie men zou mogen zeggen, dat het hemels manna voor hare voeten valt en door slaven in haren schoot wordt gelegd; met haar die alles bekomen zonder de minste krachtsinspanning, en die ten slotte al wat de wereld geven kan nog te gering vinden voor hare behoeften.

De opvoeding, die de jonkvrouw zonder fortuin genoten had, was vergift voor het arme meisje. Zij verzwakte hare milde natuur, en dit besefte de adelijke wees eerst, toen zij een burgerlijk huwelijk had aangegaan, toen zij met doctor Brabander getrouwd was.

De krachtige man vond echter in de teederheid, in de schuldelooze zwakheid zijner vrouw, geen bezwaar. Was hij niet sterk genoeg voor twee? Den last zijner uitgestrekte praktijk, verzwaard door den last en het opperbestuur zijner familie, voeide hij niet; want alles werd verlicht door de liefde tot vrouw en kinderen. Helena leefde kommerloos en gelukkig met den man harer keuze, den lieveling van haar hart; maar wanneer hij viel, wanneer hij haar achterliet met hare vier kinderen, die nog niet tot staat waren gekomen; wanneer zij alleen stond!... dan moest de ideale vrouw plaats maken voor dat wezen,

dat door ontwikkeling van kracht en geest de gelijke wordt van den man. Bij gebrek aan die ontwikkeling was het bij de goede Helena zoover gekomen, dat zij na de begraving haars echtsgenoots aan oom van der Maere, die haar opmerkzaam maakte op haren toestand, antwoordde:

‘Ik heb reeds genoeg met mijn zedelijk verdriet.’

Ja, het begon haar te berouwen, dat zij den ouden man die mededeelingen had gedaan. Zij vreesde dat haar oom Christine voor de rechtbank het bewijs zou vragen, dat zij op eene eerlijke wijze het landgoed Oosterwei bezat, dat zij waarlijk de eenige erfgenaam van Bernard van Santbergen was.

‘Ik begrijp u niet, oom,’ antwoordde zij op het *proficiat nicht, ons proces ie gewonnen;* ‘indien er mij iets in tante verwondert, dan is het hare milddadigheid, hare goedheid.’

‘Bravo! dat heet ik oordeelen,’ riep van der Maere, ‘die milddadigheid verraadt hare schuld. Wij kennen haar wel.’

‘Denk niet,’ ging hij tot zich zelven voort, als sprak hij tot de jonkvrouw, ‘denk niet, Christine van Santbergen, dat van der Maere u gemakkelijk zal gerust laten. Wij zullen u vinden.’

‘Tante voor den rechter te dagen is mijne bedoeling niet, oom lief,’ viel de weduwe hem verschrikt in de rede: ‘ik zou haar niet gaarne verdriet aandoen. Zij is toch mijne tante.’

De oud-olieslager werd gram.

‘Zoo! zoo! Helena,’ riep hij; ‘gij zoudt uwe tante gerust laten om haar geen verdriet aan te doen; dat zou eene schoone zelfverloochening zijn, indien gij alleen er belang bij haddet, maar Helena, gij moet denken dat gij kinderen hebt.’

Dat had de weduwe ook al gedacht; jegens deze had zij de zwaarste plichten te vervullen; maar hare tante voor het gerecht dagen daar zou zij nooit toe kunnen besluiten; dat scheen haar eene euveldaad.

‘Oom,’ zegde zij, ‘ik ben bereid mij in alles te onderwerpen, indien gij het voor mij wilt aantrekken. Wat mij betreft, ik zie nergens eenen uitweg: wat de pligt mij langs den eenen kant oplegt, spreekt zij langs de andere zijde tegen. Ik ben tante te veel dankbaarheid verschuldigd, om haar te mishagen, en toch voel ik, dat ik alles wat rechtvaardig is moet beproeven, om het bestaan mijner kinderen te verzekeren.

‘Heere toch!’ ging zij zuchtend voort, ‘indien de jonge vrouwen eenen enkelen oogenblik moesten voelen, hoe het weduwkleed den boezem prangt, indien zij eenen enkelen stond moesten gebogen gaan onder den last, die mij nederdrukt, hoe vele zouden er eene schrede achteruit doen bij het naderen van het huwelijksaltaar. Eerst de rozen, dan de doornen; eerst de zoete geur van een kortstondig heil, en dan een gansch leven van zorg, van kommer en troosteloos verdriet.

‘Helena, gij neemt weêr alles te zwaar op,’ sprak de grijsaard, het kaal hoofd schuddend: ‘vóor een paar maanden vond ik u redelijker.’

‘Dan had ik alles nog zoo diep niet ingezien,’ was het antwoord.

‘Dat uw toestand bedenkelijk is en dat wij alles rijpelijk moeten overwegen, eer wij tot daadzaken overgaan, is zeker,’ bemerkte de oude man thans op kalmeren toon. ‘Laat ons redeneeren.’

De weduwe knikte.

‘Ik zal eens eventjes tot in de zaal gaan,’ zegde zij, ‘om niet onbeleefd te wezen, en wanneer tante zich in het gezelschap wel bevindt ben ik dadelijk terug.’

Nauwelijks had zij uitgesproken, of Klara verscheen.

‘Hoe stellen zij het daar binnen?’ vroeg de moeder, ‘bemerkt men mijne afwezigheid niet te veel?’

‘Waarlijk niet,’ antwoordde het meisje, ‘tante zit op den sopha bij mijnheer Germanes. Zij zijn in een gesprek gewikkeld over de familie van Oosterwei en over den oorsprong van het Krekelhof. Indien er zich iemand verveelt dan moet het mijnheer Fernand zijn, die altoos *amen* en *ja* zegt uit beleefdheid; ik heb tante doen opmerken, dat gij bezigheden hebt door het onverwacht bezoek van oom, en haar verzocht om u te mogen helpen. Ik zag, dat het haar aangenaam was met mijnheer Fernand alleen te blijven, want zij maakte mij een compliment over mijnen aanleg om eens eene goede huismoeder te worden, en zegde, dat wij op haar geen acht moesten geven; zij was immers voor den oogenblik van den huize.’

‘En wat doen de studenten?’ vroeg de moeder.

‘Die zijn aan 't kaartspel met de meisjes.’

‘Zet u dan neêt, Klara,’ zei de weduwe gansch ge-

rust gesteld over het gezelschap in de zaal: ‘wij hebben belangrijke zaken te bespreken....’

Oom van der Maere nam het woord:

‘Ik zou meer welsprekendheid behoeven dan ik bezit om u mijn gedacht te doen deelen, “sprak hij;” ik zal echter mijn best doen om u te overtuigen, dat gij, in plaats van jonkvrouw Christine dankbaarheid verschuldigd te zijn, door haar van uwe natuurlijke rechten beroofd zijt. Zelfs dan, wanneer Bernard geen bijvoegsel van testament had gemaakt en jonkheer Alexander van Oosterwei hem op eene regelmatige wijze zijn erfgoed had verkocht, heett jonkvrouw Christine nog altoos eene onrechtvaardigheid tegen u begaan, dan hebben zij en Bernard het familierecht geschonden, de wet van het bloed miskend en de familieliefde, een der grondzuilen der maatschappij, ondermijnd en verzwakt. Er is mij een stuk in handen gekomen...’

‘Maar indien wij regt hadden,’ zoo onderbrak de weduwe den grijsaard, ‘waarom heeft mijn man zaliger dan niet eerder doorgewerkt?’

‘Vader was er fier op, alles door zich zelven en niets door uwe familie te zijn,’ zei Klara; ‘en toch heeft hij het testament doen nazien, omdat hij niet bedrogen wilde worden.’

De grijze oom knikte toestemmend en nam weder het woord.

‘Hebt gij reeds aan uwe kinderen van de acht duizend franken gesproken?

‘Ik wilde u eerst vragen of wij het briefje zouden be-

houden of teruggeven,' antwoordde de radelooze weduwe; en nu verhaalde zij aan hare dochter, op welke wijze tante Christine hen wilde ter hulp komen.

'Wat is uw gedacht, Klara?' vroeg de oude oom.

'Het briefje dadelijk terug te geven,' sprak het meisje. 'Ik heb ook vroeger aan moeder gezegd, dat ik liever alles of niets zou spelen dan iets van tante aan te nemen, en daar blijf ik bij.'

'Dat heet ik spreken,' riep de grijsaard opgeruimd, 'maar wat zoudt gij aanvangen, indien gij, in den oogenblik dat Hendrik zijn diploma krijgt, reeds gansch ontbloot van middelen waart?'

'Wat ik doen zou? Van de toekomst verwachten wat de toekomst geven kan; noch min noch meer. Vader heeft ons getoond wat een zelfstandig mensch vermag. Hij heeft ons geleerd, dat wij vrede moeten hebben met ons lot, en op eigen krachten moeten steunen.'

'Wanneer men uwe hoedanigheden bezit, mijn lief kind,' zei oom van der Maere, 'komt men altoos ten rechte.'

'Wij zullen het briefje terug geven,' besloot de moeder, 'het was ook mijn gedacht; en nu ik Klara zoo hoor spreken, krijg ik nieuwen moed.'

'Braaf gedaan,' sprak de grijsaard, 'alles zal nog ten beste keeren.'

Mevrouw Brabander ging nog eens in de zaal om te zien of tante zich niet verveelde; doch hier was geen gevaar voor, Toen zij weder in de tuinkamer verscheen, sprak de oude oom:

‘Hier is het stuk waar ik zoo even op zinspeelde, het stuk dat alles moet ten rechte brengen, of ten minste eene lichtstraal brengen op de handelingen van Bernard en Christine; en hij haalde een toegevouwen papier uit zijne brieventasch.

‘Heeft Klara ooit van het testament en van den notaris Plavy hooren spreken?’ vroeg hij, terwijl hij zijne brilglazen afvaagde, om zelf het stuk te lezen, waar hij zijne hoop op bouwde.

‘Van den notaris heb ik nooit iets gehoord, hoewel ik zijnen naam op de kopie van oom Bernard's testament heb gelezen,’ sprak het meisje.

‘Plavy, die als boodschaplooper bij den notaris Primé zijne loopbaan heeft begonnen, en millionair is gestorven,’ zei van der Maere, ‘was een man die gaarne in het duister werkte, die zich gaarne met zaken gelastte, die de zon niet konden verdragen. Ge weet wel?... en toch was hij de lieveling der rijke lieden. De burgers hadden minder vertrouwen in hem, en ik voor mij hadde liever mijne zaken aan den geringsten zaakwaarnemer toevertrouwd, dan aan Plavy. Uw oom Bernard wilde nogtans geen kwaad van hem hooren, hoewel hij wist dat hij op geene schreef zag, als er maar geld te verdienen was. Plavy was zijn vriend, zegde hij. Nu, die Plavy heeft het testament gemaakt en ook de codicil, waar Jonker Bernard mij van gesproken heeft, en waar geen spoor van te vinden was. Het opstel van die codicil ligt hier thans voor mij,’ en hij legde de hand op het papier, dat op de tafel lag.

‘Gelijk ik u vroeger zegde, ben ik verscheiden maal bij den notaris Blommaart, bij den opvolger van Plavy, geweest, om te onderzoeken of daar niets over het bijvoegsel van Bernard's testament was aangeteekend; doch mijne nasporingen bleven zonder uitslag; verbeeld u dus mijne verwondering: gisteren werd ik door mijnheer Blommaart ontboden.

‘Van der Maere’, zei hij, toen ik in de studie kwam, ‘ik meen iets gevonden te hebben dat uwe nicht Brabander kan dienen. Gij weet dat mijn voorzaat plotseling overleden is, en dat ik nergens eenige aanteekening vond van het verondersteld bijvoegsel van testament, dat jonker Bernard van Santbergen van Oosterwei zou gemaakt hebben. Nu moet gij weten, dat ik in een prondelkamerken, waar men de papieren zonder belang in wierp, het opstel der codicil heb gevonden, het eenvoudig opstel, wel te verstaan, waarop nogtans de dagteekening staat; en wat mij zeer verwondert, aan het stuk is een strookje papier gehecht, waar vier in potlood geschreven namen opstaan, waarschijnlijk de namen der personen, die voor getuigen moesten dienen; die personen zijn echter in de studie niet bekend.’

‘Ik was als van den bliksem geslagen, ging de grijsaard voort, ik kon geen woord spreken en beefde gelijk een riet. Eerst toen de notaris mij een glas water had gegeven kwam ik tot spraak. Toen las hij mij het volgende voor:’ en de grijsaard begon het opstel te lezen, waarbij jonker Bernard het kasteeltje van Oosterwei met al de onafhankelijkheden, goederen en titelen aan Helena

terugschonk, en daarenboven eene som van honderd duizend franken, die zijne zuster Christine uit de nalatenschap moest betalen.

De weduwe bleef koel bij die lezing: de arme vrouw had reeds zoo veel teleurstellingen ondergaan, zij had zoo dikwijls hare hoop zien verijdeld worden, dat ze geen geloof meer hechtte aan iets dat haar kon bevoordeeligen.

‘Er zal toch niets van komen,’ zegde zij.

‘Wie kan 't weten?’ bemerkte de moedige Klara.

Van der Maere bragt het strookje papier tegen de lamp, doch hij kon bij het licht de namen niet lezen. Hij gaf het aan Klara.

Het meisje las:

‘Theodoor van Griffelen’

‘Theodoor van Griffelen!’ herhaalde de moeder, ‘dien ken ik, dat is de zoon van die mevrouw van Griffelen’ die mijne tante nog eens eenen man heeft willen aan de hand doen.’

‘God zij geloofd!’ riep de oud-olieslager, en hij vouwde de handen te zamen, als ging hij bidden. ‘God zij geloofd! de olie van regtvaardigheid zal boven drijven.’

Klara las voort.

‘Pieter Andries.’

‘Die ken ik niet,’ zei de weduwe.

‘Ivo Ketelaar, Achille van den Hove de Courtepointe’, las Klara.

‘Die kan ik allebei aanwijzen,’ verzekerde de moeder: ‘die Ivo Ketelaar was vóor eenige jaren tante Christine's *coiffeur;* en die van den Hove de Courtepointe moet de

neef zijn van die dames waar tante tegen Alfons heeft van gesproken.'

'Helena,' zei van der Maere, 'van u zal alles afhangen.'

Het begon laat te worden. Moeder en dochter begaven zich naar de zaal bij het gezelschap; oom van der Maere ging in de keuken een pijpje rooken, en een uur later was het laatlicht in de woning der weduwe Brabander uitgedoofd.

XIV.

Jonkvrouw Christine lag dien avond lang wakker, en hoewel zij niet gewoon was hare eigene daden te ontleden, vond zij zich sedert de ontmoeting met den jongen heer van het Krekelhof sterk veranderd. De reeds sinds eenige jaren uitgedoofde hoop van getrouwd te geraken was op nieuw in het leven gekomen; haar hart was ontvlamd door de zoete blikken, door de zachte stem, door de bewijzen van achting en genegenheid, die de oudwordende jongman haar betoonde. De harten meten geenen afstand en snellen immer vooruit. De oude

dochter kwam op het gedacht niet, dat de oude jongmans, de weduwnaars zelfs, meest altijd eene jeugdige levensgezellin kiezen; dat de trouwzieke man geene rekening houdt van zijne jaren, en slechts den ouderdom der vrouw berekenen wil. Neen, daar bekommerde zij zich niet mede; de ongelukkige was door die belachelijke ziekte aangedaan, die men in de volksklas het *oud zot* noemt, door dit soort van zinsverbijstering waarin de rampzalige, die er slachtoffer van is, niet denkt, niet denken kan, en medegesleept door zijne driften voortholt naar eenen onmetelijken afgrond.

Christine voelde zich gelukkig door de logenachtige overtuiging, dat een man die veel jonger was dan zij, haar beminde, en dat zij die liefde had opgewekt door een overblijfsel van schoonheid, door de macht van haar stralend oog, door het gebruik der kunstmiddelen, die zij ter harer beschikking had. Neen, zij kon niet inslapen; mijnheer Fernand glom voor haren geest gelijk eene nieuwe ster in haren levensnacht. Hare verbeelding, waaruit het nieuwe licht was opgerezen, schonk den jongen heer van het Krekelhof hoedanigheden, die niet kunnen bestaan. Zij bedroog zich, maar was gelukkig; zoo gelukkig dat zij, wanneer de zon sinds lang haar rooskleurig morgenkleed had afgeschud, om in vollen luister de lachende velden te beschijnen, nog wakend over haar geluk lag te droomen.

Toen de jonkvrouw beneden kwam, zag zij er buitengewoon goed uit, zij was wezenlijk verjongd. Uit hare oogen straalde een jeugdig geluk, hare stem was verhel-

derd, door de levendige gewaarwordingen des harten, en de wazem der zaligheid, die over haar gelaat lag, vulde de rimpelen van haar vermoeid wezen.

En vriendelijk dat ze was! vriendelijk! onder het gebruik van een kop chocolade praatte ze met huisgenooten en knoopte zelfs een gesprek met den ouden Van der Maere aan. Zij geleek thans een duifje zonder gal; zij was voor den oogenblik het zoetste en het zaligste wezen der aarde.

De studenten moesten in den voormiddag vertrekken en ook tegen die jonge heeren was zij buitengewoon lieftallig. ‘Hendrik weet mij wonen’ sprak ze glimlachend. Alfons gaf zij haar adreskaartje om hem tot een bezoek uit te noodigen; en toen de jongens gereed waren om af te reizen, wenkte zij Hendrik ter zijde, zij nam haar eigen gouden zakuurwerk, dat aan eene kunstig gewerkte ketting hing, van haren hals en reikte ze met eenen kus aan haren neef, ter herinnering aan haar vacantiebezoek.

In de verrassing nam de student het uurwerk aan, gelijk de moeder het strookje papier, dat acht duizend franken waard was, had aangenomen; en na allen vaarwel te hebben gekust, vertrok hij welgezind met het geschenk naar de stad der Artevelden.

Ook op het gelaat van Alfons blonk de zaligste tevredenheid. Bij het laatste gesprek met Klara had hij haar kunnen overtuigen, dat hij nooit zonder haar en zij nooit zonder hem gelukkig zou zijn; en daarenboven droeg hij ook een geschenk meê dat hem scheen te behagen: in zijnen vestzak stak de verslensde rozenknop, dien jonkvrouw van

Santbergen den vorigen dag aan jonker Fernand Germanes had geschonken.

's Namiddags ging tante Christine eene oude dame bezoeken, die in de nabijheid der kerk woonde: een edele jonkvrouw, die ook nog jonge dochter was, en die het in hare jeugd zoo breed had aangelegd, dat zij zich in hare grijsheid in een dorp had moeten afzonderen voor het profijt en daar met eene enkele dienstbode leefde.

Het was een treurig bezoek, dat Christine daar ging afleggen; maar zij kon er zich niet aan onttrekken, de welvoegelijkheid verplichtte er haar toe. Ja, het was een treurig bezoek; vooreerst zou zij van den ganschen dag mijnheer Fernand van het Krekelhof niet zien; daarenboven zou de grijze dochter weêr van haren wederkeerigen ouderdom beginnen te spreken, en historiën ophalen uit haren jongen tijd. Zij zou weêr van den baron de Grenoble, van den *protégé* van mevrouw van Griffelen en van al de andere pretendenten gewagen, die zij zelve sinds lang vergeten had en waar zij niet gaarne van hoorde. De eenige troost bij dit vervelend bezoek was, dat haar den volgenden dag alles zou vergoed worden.

's Anderdaags zou men met den nieuwen *char à banc* van mijnheer Germanes uitrijden, verre weg, naar den polder, om de bloeiende koolzaadvelden in het nieuw schoon te zien en eene modelhoeve te bezoeken, die aan den ouden heer behoorde. Mijnheer Fernand zou zelf de paarden besturen, en zij, Christine van Oosterwei, zijne ge..... o, zij kon het schier niet uitspreken, het

zoete woord, wiens beteekenis haar deed sidderen van aandoening, van geluk - zij, zijne geliefde, het woord was er eindelijk uit, zou aan zijne zijde zitten, en de familie van den doctor weêr achter in den wagen. Welk vooruitzicht! welke schoone wandelreis!

In die gemoedsgesteltenis was de tante het bezoek gaan afleggen, en weêr hadden de moeder en Klara zich bij den ouden oom in het tuinkamertje gevoegd, om zaken te bespreken waar hun hart van overvloeide.

'Helena, lieve Helena,' sprak de grijsaard, 'nu gij bereid zijt van, gelijk Klara het noemt, alles of niets te spelen, houd ik mij overtuigd dat onze zaak gewonnen is. Voor ik sterf zal ik u nog als landvrouw op Oosterwei begroeten. U de meesteresse op het vaderlijk erfgoed te zien, is mijn droom van over veel jaren; en die droom gaat waarheid worden, dat zegt mij mijn hart en de goede reden.

Nog eens werd het opstel der codicil en het briefje met de namen in potlood gelezen.

'Onder de drie namen die gij kent, zal er wel iemand gevonden worden, die de waarheid wil zeggen,' zei Van der Maere, 'doch wij moeten voorzichtig te werk gaan in ons onderzoek; die dingen moeten met behulp van vreemde personen opgeklaard worden.'

'Dat zal veel geld kosten,' zeide de weduwe: 'Hendrik heeft dezen morgen mijn laatste goudstukje medegenomen, en vermits het besloten is dat wij de acht duizend franken niet aannemen....'

'En dat blijft besloten', onderbrak Klara. 'Wij

kunnen tante toch niet aanvallen met haar eigen wapens; wij moeten toch geld bij den notaris Blommaart opnemen, in afrekening op uw kapitaal, lieve moeder,' streelde het meisje; 'en wij kunnen iets meer nemen, in de hoop op goeden uitslag.'

'Wanneer het er op aankomt, kan ik ook mijnen spaarpot aanspreken', zeide de oude oom. 'Wij moeten in de onkosten geen bezwaar maken, want de zaak is goed.'

'Ik heb al eens gedacht,' ging de grijsaard voort, 'van de jonkvrouw onverwachts met een paar vragen te bestormen; doch ik heb dat plan laten varen; want moest zij vermoeden, dat er quaestie is van haar rekening te vragen, dan ware zij in staat van met een leger advocaten onzen weg te belemmeren en ons van 't spoor te helpen.'

'Maar indien wij de acht duizend franken teruggeven, krijgt ze hierdoor dan geenen wenk tot kwaad vermoeden,' viel de weduwe ditmaal zeer verstandig in. 'Die eene liefdegift weigert, stelt zich als vijand aan.'

'Dat is waar ook,' antwoordde de oom.

'Het briefje eet immers geen brood,' bemerkte Klara, 'wij kunnen het in de kas leggen, en terug geven op tijd en stond.

De weduwe zat eenen oogenblik te droomen.

'Mij dunkt', zegde zij na de overweging, 'dat er niemand beter dien Theodoor van Griffelen, Achille van den Hove de Courtepointe of dien Ivo Ketelaar kan vinden, dan onze studenten. Zij wonen in Gent en kunnen overal uit en ingaan zonder argwaan te verwekken.'

‘Alfons zal de zaak wel opklaren,’ riep Klara, ‘tegen dat hij advocaat is en opentlijk werken mag.’

‘Zoo gebeurt alles onder ons,’ bemerkte de oud-olieslager. ‘Hij die zijn eigen koeijen wacht, wacht ze wel; zegt het spreekwoord.’ En de brave man vouwde het merkwaardig opstel der codicil weder toe en verborg het in zijne brieventasch.

XV.

Oom Van der Maere bleef slechts een paar dagen bij zijne nicht, of liever bij zijn pleegkind Helena. Hij was gejaagd om hare zaken, die hem zoo ter harte gingen, te vervorderen; om zijne nicht in haar recht te doen herstellen door de schoone Christine, die hij nooit had kunnen lijden; en de tante was eindelijk ook vertrokken, hoewel zij haar verblijf nog eenige dagen had gerokken.

Zoo kwam het huisgezin der weduwe weder in zijnen rustigen toestand. Het beste tafelgerief werd weggeborgen, het linnengoed gewasschen en gestreken en in de kas

gelegd, de pronkzaal verlucht, de meubelen afgestoft, en weêr zat de moeder elken namiddag met de meisjes in den tuinkamer te naaien; en zoo lang er de kleine bij waren, over onverschillige dingen te spreken; doch wanneer zij met hare oudste alleen was, werd er geredeneerd, gewikt en gewogen; zoo dat Klara, om zoo te zeggen, de helft van den huiselijken last droeg.

Onder den zoeten invloed der lentelucht en onder gestadige bezigheden kregen de jonge meisjes na eenen zoo rouwvollen winter hare vroolijkheid terug. De moeder, integendeel, verbleekte elken dag, zij werd mager en justeloos en de menschen zegden, dat zij ziek was en dat ze weldra haren echtgenoot in het graf zou volgen.

Klara kende beter de oorzaak van moeders verdriet en lichamelijk verval. Die quaestie over oom Bernard's testament lag haar op het hart. Het scheen haar toe, dat zij hare tante valsch behandelde, zij twijfelde soms of zij haar geen onrecht deed; en die twijfel bezwaarde haar geweten. Zoo kon het niet blijven duren, dat voelde de oudste dochter wel; de zaak moest haastig doorgedreven worden of men moest ze opgeven.

Eens toen zij met hare moeder alleen in het tuinkamertje zat, meende zij er van te spreken; maar de weduwe begon zelf het gewichtig punt aan te raken.

‘Och Klara!’ zegde zij, ‘die affaire met tante Christine laat mij rust noch duur: ik steek er mijne zinnen in. Het schijnt mij toe dat ik valsch ben jegens tante, en die meening is mij ondragelijk; wij moeten openhartiger te werk gaan.’

‘Openhartiger te werk gaan, hoe meent gij dat, lieve moeder?’

‘Wij moeten aan tante Christine zeggen, dat wij in het bezit zijn van het opstel der codicil en ook van de veronderstelde getuigen spreken, en dan is het aan haar van de waarheid te zeggen. Op die wijze is alle opspraak, is alle oneenigheid te vermijden.’

Klara schudde het hoofd. ‘Het ware even goed van het stuk papier in de brandende kachel te werpen,’ zegde zij; ‘en toch zou ik liever aan uw verlangen voldoen, dan u langer in onrust te laten. Het spijt mij zelf dat oom aan Alfons den last heeft opgedragen van die vermoedelijke getuigen op te zoeken en de zaak in orde tebrengen.’

‘Het zal reeds te laat zijn,’ zuchtte de weduwe, terwijl zij eene traan wegpinkte; ‘de jonge lieden zijn zoo roekeloos: het spel zal reeds aan den gang zijn, dat voel ik aan mijnen harteklop.’

De weduwe raadde de waarheid. Niet zoodra had mijnheer Van der Maere Klara's geliefden met het onderzoek naar de veronderstelde getuigen gelast en hem de zaak van oom Bernard's erfenis uitgelegd, of de advocaat stelde zich aan het werk, en met behulp van eenen vriend, die goed de stad kende, had hij, na een paar dagen zoekens, dien Ivo Ketelaar, den voormaligen haarkapper der jonkvrouw, gevonden.

De man was in verval geraakt en hield nu een scheerhuis in de Karrestraat. Het woord *salon* stond in roode letteren op het venster der eenige kamer, die den *coiffeur* tevens voor keuken en slaapkamer diende, geschreven.

Hij verkocht nog altoos *parfumeries* en ging nog dames coiffeeren; maar het waren geene dames meer van fatsoen, gelijk jonkvrouw Christine van Santbergen van Oosterwei.

De student wandelde een paar maal voorbij het winkeltje van den haarkapper, om zich te verzekeren of hij den rechten man voor had, en toen hij eindelijk een bemorst adreskaartje met de woorden *Ivo Ketelaar, coiffeur*, op een der vensterriggelen van den zoogenaamden salou zag staan, maakte hij een plan.

Mijnheer Alfons Van Hove bewoonde eene kamer bij een verkenslachter op de Lindelei, zoo wat achteruit voor den goeden koop, en strikt genomen was de afstand tusschen zijne woning en het straatje, waar de haarkapper zijn *salon* hield, niet te ver, om mijnheer Ivo Ketelaar voor barbier te nemen. De student liet den eersten Zaturdag tegen twee ure namiddag den man roepen, om hem te scheeren.

Alfons kende den artist niet, dien hij zijne klandisie jonde, en was wel eenigzins verwonderd, toen hij hem met zijn kistje van palisanderhout, waar zijn scheergerief en nog meer andere artikelen, als haarborstels, riekend water in soorten en zelfs blanketsel in lag, zag aankomen.

Ivo Ketelaar was een fatsoenlijk man; men moest hem mijnheer noemen, met of tegen dank,

'Zet u neêr, mijnheer, ik heb aanstonds gedaan,' zei de student, toen de artist bevallig groetend op de kamer kwam, en hij wees hem eenen stoel en deed als of hij

iets aan het opschrijven was, dat hij vreesde te vergeten.

De kennis was gemaakt. Mijnheer Ketelaar zette zijn scheermes, en na de operatie pakte hij gedeeltelijk zijn kistje uit, om zijne waren aan te bevelen.

De student bedankte hem. Hij had voor den oogenblik niets noodig, beweerde hij, maar was toch vriendelijk; hij maakte hem een compliment omdat hij hem zoo zacht geschoren had, sprak van het schoon weder en verzocht hem van den volgenden Zaturdag terug te komen.

Den volgenden Zaturdag leverde het bezoek van den baardscheerder niets bijzonders op. Het was de pronte herhaling van het eerste, met het eenig verschil, dat de artist wat langer bij den student bleef. De man was verrukt over zijnen nieuwen klant, die voorzeker de beleefdste was van zijne uitgestrekte praktijk.

De derde maal verscheen de barbier in den namiddag niet; de avond was reeds gevallen toen hij aankwam. Hij had eerst de andere klanten bediend, en dat zeer waarschijnlijk om met den beleefden student wat te kunnen praten. Ditmaal nam mijnheer Ivo Ketelaar den aangeboden stoel, eer hij zijn kistje begon uit te pakken.

‘Hier heb ik iets dat alle studenten zouden moeten gebruiken,’ zegde hij, en hij toonde een fleschken waar een blank vocht in straalde. ‘Geleerde bollen ruiven vroeg, zegt het spreekwoord; en zij die hier gebruik van maken worden nooit kaal.’

‘Het is zeker een duur bewaarmiddel?’ zei Alfons.

‘Natuurlijk,’ was het antwoord.

‘Ziet gij niet, mijnheer Ketelaar, zoo wel aan mijne plunje als aan de kamer die ik bewoon, dat ik maar een arm studentje ben, die zulke dingen niet kan koopen?’

De barbier schudde het hoofd.

‘Ik geloof u niet,’ antwoordde hij, ‘gij heb zulk een goed voorkomen.’ En zich bedenkende vervolgde hij:

‘Mijnheer is misschien een beetje in verval van goed geraakt, zoo heb ik er nog meer onder mijne klanten.’

‘Het is juist het tegenovergestelde,’ zei de student, voor wien de zamenspraak eene gunstige wending nam, ‘ik ben een arme jongen die op eens anders beurs studeert.’

De openhartigheid scheen den barbier te bevallen.

‘Dan zijt gij gelukkiger dan ik,’ zoo zette hij de samenspraak voort: ‘de eene gaat op en de andere af; dat is de loop der wereld.’

‘Is mijnheer misschien?...’ zei Alfons.

‘Van rang vervallen, gij hebt het geraden,’ onderbrak hem de baardscheerder, terwijl hij hoogmoedig het hoofd ophief. ‘Vroeger was ik de *coiffeur* der beroemdste schoonheden der stad; vroeger was ik de haarkapper van jonkvrouw Christine van Santbergen van Oosterwei, en dat is genoeg gezegd.’

‘Zeker, beweerde Alfons. Die dame is gedurende vele jaren beroemd geweest om hare schoonheid en goeden smaak.

‘Gij kent ze?’ zei mijnheer Ivo zichtbaar gevleid.

‘Ik heb een kameraad die van hare familie is,’ was het antwoord; ‘mijnheer Hendrik Brabander: hij woont

hier op Ouderbergen, in den porseleinwinkel op den hoek.'

'Dat zal de zoon van jonkvrouw Helena zijn: doe hem eens mijne complimenten, de complimenten van Ivo Ketelaar, die getuige geweest is, wanneer men zijner moeders fortuin hersteld heeft. Zijne moeder heet immers Helena?'

'Inderdaad.'

'In den tijd dat ik als getuige op jonker Bernard's testament teekende, was ik een ander man als den dag van heden; maar *enfin*, die tijden zijn voorbij.'

'Heeft mevrouw Brabander of jonkvrouw Helena, gelijk gij ze noemt, uit dat testament iets genoten?' vroeg Alfons.

'Het kasteel van Oosterwei met land en zand en ook eene somme geld; maar tot hoeveel die beliep, is mij ontgaan; Pieter Andries, die ook getuige was, zal het wel weten. Arme Pieter, hij zit ook deerlijk in den krot tegenwoordig.'

Alfons had zijn doel bereikt. Hij was tot de verzekering gekomen dat het bijvoegsel op jonker Bernard's testament niet enkel in ontwerp had bestaan, maar wezentlijk ten uitvoer was gebragt. Meer diende hij niet te weten.

'Mag ik u eene cigaar aanbieden?' vroeg hij den barbier, om van gesprek te veranderen; maar eens dat de haarkapper over jonkvrouw Christine aan den gang was, kon hij moeielijk zijn onderwerp laten varen. Hij nam de cigaar aan, terwijl hij zegde:

‘Ik zal weêr van den ganschen nacht niet slapen.’

‘Waarom niet, mijnheer Ketelaar?’

‘Dat is telkens zoo, als ik aan jonkvrouw van Santbergen denk; zij heeft mij belet fortuin te maken, en met haar geld heb ik geen geluk gehad.’

‘Hoe zoo?’

‘Ik had de kleinigheid geweigerd, die de notaris Plavy mij als getuige bij het testament maken had aangeboden, maar toen de notaris weg was, werd ik met Andries bij de jonkvrouw ontboden, en zij gaf ons elk vijf honderd franken, op voorwaarde dat wij aan niemand van het testament zouden spreken. De rijke lieden bestaan zoo, mijnheer, zij doen alles in 't genipt.’

‘En daarom hebt gij het zeker aan Jan en alleman verteld,’ bemerkte Alfons, terwijl hij vriendelijk glimlachte.

‘Waarachtig niet,’ zei de baardscheerder, en hij drukte de hand op zijn hart, om de waarheid te bevestigen, gelijk een verliefde in de comedie. ‘Waarachtig niet, mijnheer, het is de eerste maal dat ik er tegen iemand van spreek, tenzij tegen Piet Andries. Dat kwam hier nu zoo onnoozel te pas, en gij ziet er zulk een goede jongen uit, verstandig en toch niet trotsch, dat ik mijne aangelegenheid aan u zou willen vertellen.’

‘Als u dat pleizier doet,’ zei de student, die ook een cigaar had aangestoken, ‘ik heb tijd, mijnheer Ketelaar.’

‘Een paar dagen na dat ik de vijfhonderd franken ontvangen had stierf jonker Bernard, en jonkvrouw

Christine liet mij tijdelijk afzeggen. Zij wilde van geen *coiffeur* gebruik maken gedurende den rouwtijd.

'Ik stoorde mij daar niet aan; dat was mij nog meer gebeurd, en zulke grillen gaan over. Vol betrouwen in de toekomst besteedde ik de goudstukken aan kostbaarheden voor mijnen winkel. Ik liet *parfumeries* van eerste klas uit Parijs komen, maar hoe het kwam is niet uit te leggen, ik verkocht niets, mijne beste kalanten verlieten mij en jonkvrouw van Santbergen zag niet meer naar mij om. Nog voor halven rouwtijd ging zij op reis, bleef een volle jaar afwezig, en toen zij terugkeerde had zij mijnen dienst niet meer noodig: zij droeg eene Parijsche pruik, een calotje met blonde krullen, mijnheer, een *bijou*, dat moet ik zeggen; fijn gewerkt met natuurlijk haar en beste grondstof,' zei Ketelaar, zich meer en meer in de kunst van het pruikmaken verdiepend, 'maar dat maakte mijne rekening niet: ik was afgedankt; want nu zij eene pruik droeg, kon zij zich met de knappe kamenier, die zij in Frankrijk had opgeraapt, wel behelpen. Bijna al mijne andere kalanten van jonkvrouw Christine's ouderdom volgden haar voorbeeld; de pruikjes kwamen in de mode, ik was gepletterd en gemalen, mijnheer, geruïneerd tot op den grond; want de jonge dames willen van geene oude *coiffeurs* weten en de oude was ik kwijt. Ik was toen nog zoo oud niet, zult gij zeggen; ja wel, mijnheer, ik ben nu al in de vijftig, al zou men het mij niet nageven; dat komt omdat ik mij weet op te schikken: ik heb de kunst aan mijn eigen.

‘Verstaat gij nu hoe het komt, mijnheer, dat ik van de Zonnestraat naar de Karrestraat heb moeten verhuizen? Verstaat gij nu hoe ik er toe kwam, van in plaats van voor edele dames in rijk gestoffeerde toiletkamers mijne kunst te mogen uitoefenen, dochters te moeten opknappen van slechte faam. Ja, het is jonkvrouw Christine's geld, die de maledictie over mijn huis heeft gebracht; maar ik moet het uit mijn hoofd steken' mijnheer, of ik word er stapelzot van.’

Ivo Ketelaar nam zijn kistje met scheergerief en had reeds de deur half open om te vertrekken, toen de student hem vroeg:

‘En hoe is Pieter Andries met zijn geld gevaren?’

‘Die heeft ook ongelukken gehad: eerst reed hij met zijn eigen vigilante en later is hij knecht geworden bij eenen huurhouder.’

‘Maar de twee andere getuigen zijn er toch beter mede gevaren, hoop ik,’ bemerkte de student.

‘Dat waren geen mannen van ons soort, die deden het voor de schoone oogen van jonkvrouw Christine;’ en de haarkapper sloot dit laatste gezegde met eenen zucht.

‘Tot Zaterdag, mijnheer Ketelaar,’ zei de student.

‘Goeden avond, mijnheer, klonk het op de trappen, en daarmeê was de zaak beklonken. Alfons kon zich voortaan gerust op zijne studiën toeleggen, en onbekommerd zijn laatste exaam doen. De toekomstige advocaat was naar zijne meening kant en klaar met de eerste zaak, die hij ging ondernemen, met zijn proefstuk als rechtsgeleerde.

XVI.

Na het kortstondig verblijf bij hare nicht Helena verveelde de jonkvrouw van Santbergen zich in haar stadsverblijf. De bloeiende natuur en de heldere zonneschijn hadden haar afkeerig gemaakt van trotsche zalen en van damasten vensterbehangsels, die het licht afweren en de warmte buitensluiten. Zij huiverde in haar slaapsalet en huiverde nog meer in de kleine zaal, die als het ware hare woonkamer was, want die lag langs den noorderkant. Zij deed vuur aanleggen in het midden der schoone Meimaand, maar de gezellige houtvlammen van het open vuur hadden in dit jaargetijde geene aantrekkelijkheid. Christine gevoelde zich eenzaam, al was zij omringd van talrijke dienstboden, en als er bezoek kwam, was het nog erger. Nu was het mijnheer Theodoor van Griffelen en dan was het mijnheer Achille van den Hoven de Courtepointe, die haar met vragen van allen aard kwamen bestormen, dan was het haar zaakwaarnemer, die met rekeningen voor den dag kwam, die zij kon ontcijferen; en de andere bezoekers waren oude dames of grijze heeren, die haar behandelden alsware zij, de jonkvrouw van Santbergen, reeds oud genoeg om hunne moeder te zijn.

Zulk een gezelschap verfoeide zij. De nog flinke jonkvrouw reikhalsde naar gewoel, naar lucht, naar leven en

vroolijkheid, hare gedachte vlogen gedurig naar het gewest waar de jonge heer van het Krekelhof leefde, Voor een énkel uur met mijnheer Fernand Germanes te kouten, voor een enkelen blik van zijn sprekend oog hadde zij die groote kille woning willen verruilen. Zij was boos op dat prachtig ouderwetsch huis, dat haar even als hare kennissen haren ouderdom scheen te verwijten, dat haar gedurig scheen te zeggen:

'Sinds meer dan vijftig jaar leeft gij tusschen mijne muren.'

En wat had haar verblijf in die groote stad te beduiden? Was zij daar niet verzwonden in die massa edellieden, die elken dag verder in de schaduw worden gedreven door de groote nijveraars en financiers? Eenige maanden vroeger had zij twee kostelijke prachtpaarden gekocht, en veertien dagen later kocht haar bankier, de man die met haar geld en met het geld van anderen zijn brood verdiende! een koppel dravers waar de hare moesten voor onderdoen. In het bezit van haren rijkdom voelde zij zich arm, omdat zij het voorwerp miste dat haar meer waard was dan schatten en wereldgrootheid: zij voelde zich eenzaam, omdat de jonge heer van het Krekelhof haar ontbrak. Gedurig riep er eene stem in haar binnenste:

'Naar buiten! naar Oosterwei!' Aan die stem gaf zij gehoor. Links en regts gaf zij bevelen. Op zekeren morgen verschenen er timmerlieden, behangers, schilders en tuiniers op Oosterwei, en op den steenweg tusschen Gent en het landgoed reden de knechten der jonkvrouw gedurig heen en weêr met prachtige geriefelijkheden, met

goud en zilver, met kostbare wijnen, ja, met alles wat de rijkdom verschaffen kan.

In weinige dagen was het oude Oosterwei in eene moderne villa herschapen. De oude meubelen waren naar den zolder verhuisd, en wanneer jonkvrouw Christine bezit had genomen van haar landelijk paleis, bevond zij zich als het ware in eene nieuwe wereld. Om haar heen was alles veranderd: de knechten hadden eene nieuwe livrei gekregen, en zelfs de meiden hadden hare stadskleeding verwisseld tegen eenen opschik, die meer overeenstemde met de streek, die zij bewoonden.

Nu was het grijze Oosterwei inderdaad een vroolijk verblijf. De verjongde woning, waar noch damasten noch fluweelen voorhangsels het licht verduisterden of den doordocht sloten aan de frissche lucht; waar slechts een enkel gordijn van fijn neteldoek de vensters omgolfde als een nevel; waar de zon op de muren speelde en de maan door de ruiten keek, terwijl de jonkvrouw op hare legerstede wakend van mijnheer Fernand lag te droomen. Ja, het was thans een vroolijk verblijf, het zoo lang verlaten landgoed tusschen al dat jeugdig groen, tusschen die hooge door ontelbare vogelen bewoonde boomen, tusschen die heesters en kostbare bloemen, tusschen de met vijvers omringde grasperken waar de zwanen in speelden, tusschen die eeuwig schoone, eeuwig jonge natuur.

De jonkvrouw voelde hier minder dan elders het gewicht der ouderdom. Zij stond vroeg op en reeds op den tweeden dag van haar verblijf op het landgoed ging zij

bezoeken afleggen. Vooreerst hield haar prachtrijtnig voor de deur van haar nicht Helena stil, waar zij als vroeger vriendelijk onthaald werd; daarna ging zij ter pastorie, gelijk het eene kasteeldame past; dan vertoonde zij zich eventjes aan de oude dame, die wij haar vroeger zagen bezoeken; en hierop volgde het bezoek uit gebuurschap aan de heeren van het Krekelhof.

Mijnheer Fernand was meer verrast dan verheugd, wanneer hij de koets met twee paarden bespannen en twee livrei-knechten op den bok voor de torenpoort zag stilhouden. Hij had zijnen ouden huisjas aan en ware gaarne naar zijne kamers gevlogen, om den versleten frak met zijn *paletot-veste* te verwisselen; doch het was te laat; terwijl hij onderzocht of het wel de koets der jonkvrouw van Oosterwei was - want hij herkende de livrei niet; - zag hij de jonkvrouw door het portiervenster zien. Het was te laat.

Mijnheer Fernand maakte van den nood eene deugd, hij snelde naar het rijtuig, hielp de jonkvrouw afstijgen en bood haar zijnen arm aan. Zoo gingen zij beide het voetpad op naar het woonhuis, hetzelfde voetpad dat de jonkvrouw onder gansch andere gewaarwordingen drie weken vroeger, toen zij nog meende dat de eikendreef haar toebehoorde, aan de zijde van mevrouw Brabander had betreden.

De oude heer van het krekelhof ontving de nieuwe buurdame zonder complimenten, gelijk men in den buiten zegt; hij was beleefd, maar toch een beetje grijnsachtig, en weêr speelde er een spotlach in de rimpels

van zijnen ingevallen mond. Christine gaf daar echter weinig acht op; het was minder den ouden dan den jongen heer dat haar bezoek gold. Om in geene lastige woordenwisseling te komen met den afgeleefden man, verbleef zij slechts den door de welvoegelijkheid bepaalden tijd in het somber huis. Bij de afscheidsgroet drukte zij de hand der beide heeren en huppelde toen naar haar rijtuig.

Den eerstkomenden Zondag was het feest op Oosterwei. De jonkvrouw had geheel de dorpsaristocratie uitgenoodigd, om met het opgesmukte landgoed, met haren rijkdom en goeden smaak te pronken; en zelfs de boeren-heeren van over de grens, de stevige Zeeuwsche landeigenaars waren met hunne vrouwen en dochters verzocht om deel te nemen aan het lentefeest. De vreemdelingen waren tot het noenmaal genoodigd, en 's namidelags zou de fanfaren-maatschappij tegen een bepaald loon, wel te verstaan, hare schoonste muziekstukken uitvoeren; en verder zouden er ververschingen aangeboden worden aan al de genoodigden.

In veel jaren was er op Oosterwei geen dergelijk feest gehouden. Naar het zeggen der oude lieden hoorde men sinds eene halve eeuw noch trommel noch trompet op het landgoed. De verrassing was dus voor de begunstigden te aangenamer. Iedereen was fier op de vereerende uitnoodiging en op den feestelijken dag zag men menige polderdame met lokken zoo blond als rijpende tarwe en oogen zoo blaauw als korenbloemen vóor de poort van Oosterwei uit de aangesnelde *phaetons* sprin-

gen. Knappe meisjes voorwaar, die zoo licht zijn, dat zij over de baan schijnen te zweven.

Tegen den middag liet de jonkvrouw de familie Brabander en hare oude vriendin, die het dorp bewoonde, met haar prachtrijtuig afhalen; en toen eindelijk de heer Fernand van het Krekelhof geheel op zijn best gekleed in de receptiezaal verscheen, vlogen de vleugeldeuren der zaal open en men ging dadelijk aan den disch.

Het was dien dag zoo aangenaam op Oosterwei, dat het de gevoelvolle Helena, de thans zoo treurige weduwe Brabander speet, dat er zich geen enkele dichter onder de genoodigden bevond, want er was ruime stof voor een veldzang of iets dergelijks; doch er was in dien tijd geen dorpsdichter voorhanden. Gelukkiglijk is iedereen dichter op zijne manier, al storen de meeste zich niet aan rijm en maat, ieder neemt de indrukken in de ziel op, en hierdoor ging de zoetigheid van het lentefeest niet verloren.

De dochters der weduwe Brabander waren ongestuimig vroolijk, toen zij laat in den avond weêr met tante's beste koets huiswaarts reden. De anders zoo statige Klara schaterlachte gedurig om de schalke gezegden van Maria, en verklaarde te gelooven dat hare tante begon te suffen.

‘Indien zij de bruid van jonker Fernand ware, dan zou zij zoo in het publiek nog niet mogen rond hem fladderen,’ zegde zij; ‘foei! 't is belachelijk.’

De moeder berispte hare dochters, die het waarlijk al te bont maakten, want zelfs de kleine Anna, die het

anders met tante Christine nog al op had, nam deel aan de pret.

‘'t Is onbetamelijk van u zoo uit te laten, Klara,’ zei de weduwe; ‘aan de kinderen zou men het vergeven, maar aan u.’

Doch Klara gaf thans geen acht op de waardigheid, die zij zich vroeger had aangematigd; zij ging immer voort met de jonkvrouw in het belachelijkste daglicht te stellen.’

‘Die arme Fernand, sprak zij, ‘hij kon zich van haar maar in het geheel niet losscheuren, om ons ook eene blijk van genegenheid te komen geven. Als het zoo voort gaat....’ en weêr werd er gelachen.

Zoo kwam de familie te huis, met de overtuiging, dat ook de andere gasten zich onderwege ten koste van hunne lichtzinnige tante zouden vermaken.

In geheel het dorp was er geen huis waar men den volgenden dag geen praatje over de jonkvrouw van Oosterwei hield. Bij deze was zij eene verstandige dame, die er zich op verstond om feesten te geven en iedereen te behandelen naar rang en vermogen; voor gene was zij eene ligtzinnige vrouw, die zich om niets bekreunde, noch om rang noch om eer, en niet de minste aanspraak mocht maken op welvoegelijkheid; terwijl weêr andere, die zich het recht niet durfden aanmatigen van haar te beoordeelen, praatjes vertelden uit der jonkvrouwes jongen tijd, praatjes die haar voorzeker niet ter eere strekten. Eindelijk verklaarde de grootmoeder van Christine's boschwachter, eene vrouw van bij de negentig, dat zij

zich in het geheel van de jonkvrouw niet verstond.

‘Ik heb ze Zondag in de kerk gezien,’ zegde zij, ‘en jong en schoon gelijk zij daar zat, heb ik haar geheel mijn leven gekend. Daar schuilt iets achter. Wilde onze Frans mijne goeste doen, dan zou hij haar zijne dienst opzeggen. Zulke dames begaan dikwijls booze streken, en het geld dat men bij haar verdient gedijt niet.’

Jonkvrouw Christine vernam van al die praatjes geen enkel woord; en al hadde zij er iets van vernomen, zij hadde er zich toch niet aan gestoord; zij was veel te gelukkig om zich over zoo iets te bekommeren. Van alle zijden had men haar lof betuigingen toegezwaaid over haren lusthof, gelijk de meesten het herboren Oosterwei thans noemden. Vrienden en buren hadden haar bewonderd, en mijnheer Fernand, daar was zij thans zeker van, aanbad haar.

Terwijl jonkvrouw Christine als verzwonden in haar geluk zich eene hersenschimmige toekomst schiep, gaf de jonge heer van het Krekelhof zich aan gedachten over van gansch anderen aard. Hij ook moest bekennen dat de dame van Oosterwei zich op het feest belachelijk had gemaakt, en dat die belachelijkheid zich als het ware uitstrekte tot zijnen eigen persoon en toch meende hij niet hiertoe eenige reden te hebben gegeven.

‘Wanneer men iemands gunst wil winnen laat men zich dikwljls verder medeslepen dan men wil,’ dacht hij.

Hetgeen den armen jongman het meest pijnigde was de vrees dat de familie Brabander hem belachelijk zou vinden. Hij vreesde Klara's strengen blik, Maria's spot-

tenden lach en ook de kinderlijke ondervragingen van Anna, waar soms wel iets verstandigs in lag. De weduwe vreesde hij niet, die was te voorzichtig, te hoffelijk.

Reeds den dag na de vermakelijkheden op Oosterwei begaf Fernand zich bij de familie Brabander, en daar werd er, naar zijn groot genoegen, maar zeer oppervlakkig van het feest gesproken. Mevrouw Brabander vroeg naar de gezondheid van den ouden heer Germanes. Zij sprak van zijnen hoest en van zijne kortborstigheid en zegde eindelijk, dat zij nog eene doos pillen in de apotheek van haren man zaliger had gevonden, van die wonderbare pillen, die het lijden van den braven bewoner van het Krekelhof steeds hadden verzacht.

De goede weduwe haalde de beroemde remedie te voorschijn, en wikkelde het doosje in papier, als een geschenk voor Fernand's vader; en toen werd er van wat anders gesproken.

Klara vroeg, hoe het met de aspersiebedden stond en of zij er al konden steken.

‘Nog niet,’ antwoordde de jongman: ‘de eerste zullen voor mevrouw Brabander zijn,’ voegde hij er vriendelijk bij, ‘vader houdt er niet van, dus....’

‘Dus zijn ze voor tante Christine,’ onderbrak Anna.

Een berispende blik der oudste zuster deed het kind de oogen nederslaan en stopte haar den mond.

‘Dan moeten ook onze eerste aardbeziën voor uwen heer vader zijn,’ sprak Klara, als hadde zij op het gesnap der kleine geen acht gegeven. ‘Gij hebt er zeker nog geene, mijnheer’, ging ze voort, ‘ik heb de onze

tegen den tuinmuur vlak in 't zuiden, onder oude vensterramen gewonnen.'

De oud wordende jongman was verrukt over die schijnbaar zoo onbeduidende woorden van het jeugdig meisje; voor hem hadden zij eene bediedenis; zij bewezen dat zij hem niet belachelijk vond gelijk zoo veel andere, dieliem den vorigen dag op het feest hadden gezien.

Zoo mijnheer Fernand met Klara alleen hadde geweest, dan hadde hij haar uitlegging gegeven over zijn gedrag jegens jonkvrouw Christine, en dan hadde hij haar wellicht nog van iets belangrijkers gesproken, want hoewel de jonge heer van het Krekelhof een hartsvriend van doctor Brabander was geweest en de huisvriend der familie was gebleven, wist hij toch niet dat Klara, om zoo te zeggen, de verloofde van Alfons was. Fernand was sinds lang op het punt geweest van haar zekere verklaring te doen, eene verklaring die het meisje, sinds hij met oom Van der Maere en haren broeder Hendrik van de begrafenis haars vaders kwam, in zijne oogen had gelezen; maar oude jonkmans zijn nog al schuchter; Fernand wilde eerst den grond peilen om zeker te zijn.

De aardbeziën werden in tegenwoordigheid van moeder en zuster geplukt. Maria hield het mandje open, waar Klara de rijpe bessen voorzigtig in nederlegde, op een bed van frische bladeren, want het waren de eerstelingen: men wierp ze nog niet hals over kop in de mand, gelijk het gebeurt, wanneer men volop kan plukken.

'Ik zal er de meid mede zenden,' sprak mevrouw Brabander, toen de laatste bes in het korfje lag.

‘Geef u die moeite niet,’ zei mijnheer Fernand; ‘ik zal ze wel zelf dragen; het doet mijnen vader genoegen, wanneer ik hem iets lekkers aanbreng; de oude lieden gelijken de kinderen.’ En het fruitmandje aan de hand en de doos pillen in den zak, snelde hij huiswaarts. Het bezoek bij de weduwe had hem van eene pijnlijke vrees ontheven: de vrees van belachelijk te zijn in Klara's oog.

XVII.

Terwijl de jonge heer Germanes naar het dorp, bij de familie Brabander was, kwam er een briefje voor hem op het Krekelhof, een geparfumeerd billet van jonkvrouw Christine, die om eenen dienst verzocht. De jonkvrouw wilde nog eenige aanmerkelijke veranderingen binnen de wallen van Oosterwei doen: de bloementuin kon vergroot en de doolhof uitgebreid worden, en daar het jaargetijde nog niet te ver gevorderd was, om bloemen en heesters te verplaatsen, verlangde zij de werken te bespoedigen. Zij verzocht dus haren vriend, mijnheer Germanes, van

haar met goeden raad te willen bijstaan, en noodigde hem tegen den volgenden morgen op Oosterwei.

Daar de knecht, die het briefje droeg, last had om antwoord mede te brengen, bleef de geduldige lakei een paar uren op mijnheer Fernand wachten, die eindelijk aankwam en de dame van Oosterwei een voldoende wederantwoord zond.

'Zoo kreeg zij hem weêr in hare nabijheid, denman van haar hart. De zaak werd breedvoerig besproken en elken dag kwam de jonge heer van het Krekelhof dewerken bezichtigen en onder de goedkeuring der jonkvrouw bevelen ronddeelen. Daarenboven gebeurde het wel eens, dat mijnheer Fernand, op het aandringen der jonkvrouw, op Oosterwei bleef middagmalen en dan, tot laat in den avond, in het gezelschap der bevallige vriendin op het landgoed vertoefde, iets wat hem menige berisping van den ouden heer op den hals haalde.

'Dat aanleggen van bloemperken en doolpaden had een ander doel', bemerkte de grijsaard, die een man van ondervinding was; de oude dame legde hem valstrikken waar hij eindelijk in zou verwarren. 'Zoo ik in uwe plaats ware', sprak de vader tot zijnen zoon, 'ik zou vluchten terwijl het nog tijd is.'

Mijnheer Fernand verzekerde den ouden man dat er geen gevaar was, dat hij dit allemaal deed om de familie Brabander te believen, die natuurlijk moest verlangen, dat de tante zich op haar landgoed niet verveelde. Hoe langer de jonkvrouw in de nabijheid van hare familie vertoefde, hoe min er iemand buiten deze op haar erfenis

kon aanleggen. Hij deed dat alles om bestwil, en hij voegde er eindelijk zeer geheimzinnig bij, dat hij verhoopte van in 't kort zijnen vader een jeugdig meisje te mogen voorstellen, als zijne aanstaande schoondochter.

Ondertusschen geleek de gemoedsgesteltenis van jonkvrouw Christine aan dronkenschap. Voor haar verrukt oog kregen de dingen eene valsche gedaante, hare gedachte draaide altoos rond hetzelfde punt. Het eenvoudigste woord, dat Fernand Germanes haar toesprak, nam zij in hare dwaling voor eene geheime liefdeverklaring, in hare bedwelming legde zij alles verkeerd uit, en kon het zich zelve niet verklaren, dat hij nog om hare hand niet had gevraagd, dan door hem eene schuchtere bescheidenheid toe te kennen, die hij niet bezat.

De vrees die zij sinds lang koesterde, dat hare nicht Helena haar eens het bewijs zou afvragen, dat zij waarlijk de eigenares van Oosterwei was, bestond niet meer. Dat haar broeder Bernard een bijvoegsel van testament had gemaakt, had zij vergeten. Bekreunt de liefdedronkene zich met dergelijke beuzelarijen? Droeg zij geen schat in haar hart van eene onnoemelijke waarde? Wat gaf haar het overige?

Onder het toezicht van den vriend des huizes vorderde het tuinwerk op Oosterwei met buitengewone snelheid, en toen eindelijk de laatste plant in den grond stond, werd de jonkvrouw geroepen, om hare meening over de uitvoering te zeggen.

Die meening gaf zich in loftuitingen lucht. De werklieden kregen hun loon, zonder dat de jonkvrouw hun,

volgens gewoonte, iets aftrok; en wanneer de arbeiders afscheid hadden genomen, wendde jonkvrouw Christine zich tot mijnheer Fernand:

‘En waarmeê kan ik mijnen vriendelijken gebuur mijne dankbaarheid betuigen?’ vroeg zij zoet glimlachend.

‘Ik heb u zoo veel te verzoeken dat het eindelijk aan mij zal zijn van u dank te betuigen,’ was Fernand's antwoord.

‘Welaan!’ sprak de jonkvrouw aanmoedigend.

‘Ik heb vooraf met mijnen vader te spreken,’ bemerkte de jonkman: ‘mag ik u tegen morgen middag om een gehoor verzoeken?’

O nu was er geen twijfel meer aan; de jonge heer van het Krekelhof zou thans alle schuchterheid laten varen en haar hart en hand aanbieden. Christine's stem beefde toen zij, antwoordde:

‘Ik zal de eer hebben u morgen om elf uur te verwachten.’

Het rijtuig van mijnheer Germanes sloeg ditmaal de laan, die van Oosterwei naar het Krekelhof leidt, niet in. Aan den hoek der planterij, die voor het landgoed lag, wendde hij zijn paard om en reed de heirbaan op, in de richting van het dorp en verder volgde hij den steenweg tot aan de woning der weduwe Brabander. Nu hij der jonkvrouw eenen wenk had gegeven, ter bevordering van een sinds lang gevormd plan, wilde hij niet meer achteruit trekken, en om zijn doel te bereiken was er eene samenspraak noodig met Klara's moeder.

Ongelukkig vond hij mevrouw Brabander noch Klara te

huis. Zij waren naar Gent, om geld op te nemen bij den notaris Blommaart, iets wat zij zoo lang mogelijk hadden uitgesteld.

Maria Brabander ontving mijnheer Fernand met eene bevalligheid die hem verrukte. Tot dan toe had hij het lieve meisje als een kind beschouwd en nu verscheen zij hem plotseling als eene schoone volwassen maagd. Met waardigheid vervulde zij de taak die moeder of zuster behoorde. Ja, de oud wordende heer was zoodanig met het kind ingenomen, dat hij zich zelven bekende, na Klara Brabander geen schooner, zorgvuldiger en verstandiger meisje op aarde te kennen, dan hare zuster Maria. Wat hij in Klara bewonderde was de regtschapenheid en de krachtdadigheid, die zij van haren vader had geërfd; en wat hij in Maria eerbiedigde, was de schuchterheid, de vrouwelijke teederheid, die zij van hare moeder had; eene zachtaardigheid die nogtans getemperd was door meer zielegloed. Waar de moeder het hoofd boog, waar zij moedeloos bleef. bij de minste hinderpaal, zou Maria zich eenen weg weten te banen; en dit kwam, naar het oordeel van mijnheer Fernand, door dat de verstandige vader door eenvoudige levenswijsheid zijne kinderen eene huiselijke opvoeding had gegeven, met wier behulp zij in staat zouden zijn van zelf in de moeielijkste gevallen hunne rechten te verdedigen.

Nu eens in diepe mijmering verzonken over de schoone hoedanigheden van zijnen te vroeg ontslapen vriend, doctor Brabander, en dan in overwegingen verdiept over den stap, dien hij 's anderdaags bij de jonkvrouw van Ooster-

wei ging wagen, sloeg Fernand de groote laan in die naar Gent leidde, in de hoop van Helena's moeder te ontmoeten, die waarschijnlijk met de diligence zou huiswaarts keeren, want het was noodzakelijk van mevrouw Brabander te spreken voor de zamenkomst met de jonkvrouw van Oosterwei.

Maria was bij het venster blijven staan, om met oog en hart den jongen heer van het Krekelhof te volgen, dien zij reeds als kind had leeren beminnen. Zij zag de tilbury zachtjes over den kassijdeweg rollen, en besloot hieruit dat hij hare moeder en hare zuster te gemoet ging.

'Arme Fernand!' zuchtte zij, 'hoe vurig bemint hij onze goede Klara. Is het niet jammer dat hij haar niet over jaar en dag heeft aangesproken? Klara zou hem rechtzinnig gezegd hebben, dat haar hart een ander behoorde. Nu is zijne liefde voor haar in hartstocht veranderd, dat zie ik wel; en toch zal hij afgewezen worden. Arme teleurgestelde man, wat zult gij lijden!'

Verder en verder vlogen hare gedachten, en plots begon zij zoo hevig te blozen, als ware zij beschaamd over haar gepeins. De deur ging open, en de maagd wendde het gelaat af, als vreesde zij dat de binnenkomende de oorzaak harer schaamte in hare wezenstrekken zou lezen. Eensklaps voelde zij de drukking van een paar armen om haren hals en twee kussen op hare kersroode wangen.

'Hendrik, gij hebt mij verschrikt,' stotterde zij, en zij schonk den broeder de kussen dubbel wederom.

'Waar is moeder?' vroeg de student.

‘Naar de stad met Klara en Anna. Zijt gij met de diligence gekomen, Hendrik?’

De broeder knikte.

‘Dan komt moeder van daag niet terug,’ bemerkte de zuster.

‘Niet!’ zei de broeder, ‘dan moet ik alleen naar het Krekelhof.’

‘Kom, Hendrik,’ sprak het meisje, ‘de meid zal reeds koffij opgeschonken hebben, en een kopje warme drank doet altijd deugd als men van de reis komt.’

‘En gij moet naar het Krekelhof?’ zei Marie, terwijl Hendrik haastig zijn kopje koffij ledigde. Waart gij eenige minuten vroeger aangekomen, dan haddet gij mijnheer Fernand hier ontmoet, en....’

‘Met Fernand kan ik mij niet behelpen,’ viel Hendrik zijne zuster in de rede; ik moet den ouden heer hebben; mijn bezoek geldt eene gewichtige zaak.’

‘Maria,’ zei de student, terwijl hij de hand zijner zuster greep, ‘Maria, wij gaan rijk worden: moeder krijgt Oosterwei terug. Alfons heeft alles uitgepluisd; oom Bernard heeft inderdaad een tweede testament gemaakt. Onze schoonbroeder te weeg is waarlijk een begaafd man. Gij moest hem eens hooren als hij met oom van der Maere aan het praten is. Ge moet weten dat de grijze oom sedert Alfons zich met onze zaak bezig houdt, alle weken tweemaal naar Gent komt; en dan redeneeren die twee soms met elkander tot laat in den nacht. Maar gij luistert niet Maria,’ zoo onderbrak de student zich zelven, ‘waaraan denkt gij?’

‘Ik denk aan onze arme lieve moeder, die zich slechts uit noodzakelijkheid aan de schikkingen van oom en Alfons onderwerpt. Geloof mij, Hendrik, moeder zou liever tot armoede vervallen dan tante Christine voor den rechter te dagen. Aan mij klaagt zij dikwijls haar verdriet.’

‘Als het zoo is moet ik moeders afwezigheid als een geluk beschouwen,’ zei de student: ‘zij zou zwarigheden kunnen opwerpen tegen de zending die ik op het Krekelhof te vervullen heb, en eene enkele tegenwerping van haar zou mij besluiteloos maken. Tot later, Maria,’ en de student nam zijn hoed en zijn wandelstokje en snelde naar het Krekelhof.

XVIII.

De stralen der morgenzon flikkerden en dansten vroolijk op het landgoed Oosterwei waar eene buitengewone drukte heerschte. Uit de schoorsteenpijp langs den noorderkant boven de keuken steeg eene rookkolom, die gestadig aangeblazen als een vederbos bleef wapperen. Op het voorhof liepen de knechten heen en weêr en de meiden in het woonhuis vlogen met alle soorten van lekkere eetwaren naar de keuken, waar de oud-kamenier, Victoria, die thans met het huiselijk bestuur was gelast, zoo veel verschillige orders aan hare onderhoo-

rigen gaf, als er dagen in het jaar zijn, en misschien nog meer. De oude jufvrouw stoorde er zich niet aan, dat het jonge dienstpersoneel haar toevoegde: Is het wel der moeite waard, van zoo veel bestel te maken voor een enkelen tafelgast, voor dien mijnheer Fernand van het Krekelhof, die zich te huis met veel minder moet behelpen?

'De jonkvrouw wil het zoo,' antwoordde de verkleefde Victoria, 'en wat zij wil is voor ons eene wet.'

'Het is jammer, dat haar wil ook geene wet is voor mijnheer Fernand,' antwoordde een zeer jong keukenmeisje, eene kleine blonde met een schalk gezicht. 'Ik geloof dat die heer ons oudje voor den gek houdt.'

'Meisje! meisje!' sprak de huisbestuurster berispend, 'met zoo iets uit te brengen raakt zelfs de knapste haren dienst kwijt.'

De kleine haalde de schouders op, doch eer zij het snedig antwoord dat op hare lippen lag kon uitbrengen, stak een der knechten, de tafelknecht, die wel eens voor ceremoniemeester diende, de deur open.

De jongen, die in galalivrei was, trok een ernstig gezicht. 'St! st!' zegde hij, 'ik hoor de jonkvrouw naar beneden komen.'

De dienstmeiden bekeken elkander, glimlachten eens en daarop werd het zoo stil, dat men niets hoorde dan het gezucht van den handblaasbalg in de gloeiende boschkolen, het gesis der bradende vogelen in de kachelovens en het gekrijsch van het draaispit.

Vijf spotachtige gezichtjes keken door de deurspleet,

om de schoone meesteres de trappen te zien afdalen; vijf gezichtjes die aanstonds eene uitdrukking van verbazing aannamen, toen de jonkvrouw verscheen, want Christine was dien morgen schooner dan men haar ooit had aanschouwd.

‘Al boter aan de galg, 't zal toch niet lukken,’ zei de schalke blonde meid.

Van in de breede keukendeur hoorden de dienstboden het appelgroenkleurige zijden kleed der jonkvrouw ruischend over het smyrnas tapijt in de zaal slepen, en zelfs het spotzuchtige keukenmeisje moest bekennen, dat hare meesteres dien morgen buitengewoon schoon was. Hare blonde krullen kronkelden zoo natuurlijk als waren zij op haar hoofd gewassen, haar klein kanten mutsje, dat noch door bloemen noch door linten was ontsierd, was onder de kin zoo kunstig vastgestrikt, dat de kanten snoeren de verwoestingen overlommerden, die de tijd aan haren hals had toegebragt en de kanten lobben die tot tegen de hand uit hare mouwen hingen, verborgen met eene bevallige zedigheid de, om de waarheid te zeggen, wat al te magere voorarmen.

In de pronkzaal, die uitzicht op het voorhof had, wandelde de jonkvrouw van de eene vensternis naar de andere om de prachtige bloemtuilen te bewonderen, die in albasten vazen voor de ramen pronkten, en dan begaf zij zich naar haren zetel, om in afwachting van zijne komst ongestoord aan den geliefden te denken.

Gedurende eenige minuten had de jonkvrouw met gesloten oogen en het hoofd op de hand geleund, zitten

mijmeren, wanneer het elf ure op de *pendule* begon te slaan. Bij den eersten bons rees zij op en hare blikken drongen tusschen de kostbare gordijnen door de vensterruiten in de richting der hofpoort.

De jonge heer van het Krekelhof liet zich niet wachten. Naauwelijks zweeg het uurwerk op de schouwplaat, of men hoorde het gerammel van mijnheer Fernand's tilbury; een stalknecht kwam toegesneld om de teugels van het paard te nemen, en dadelijk sprong mijnheer Germanes naar beneden.

De jonkvrouw, die den bezoeker bespiedde, rimpelde onwillekeurig het voorhoofd.

'Wie heeft er ooit iets zoo onbetamelijk gezien?' dacht zij, 'hij is waarachtig in het grijs gelijk hij alle dagen in het dorp rondfladdert, en hij heeft zijnen strooien hoed op. Wat zal ik aan dien landjonker te verbeteren hebben.'

Indien de jonkvrouw zich meer in de nabijheid van Fernand bevonden had, dan zou zij nog andere dingen bemerkt hebben. Zijn linnen was niet frisch en in plaats van zijne verlakte laarzen had hij een paar rijgschoenen aan.

Christine zag haren lieveling den stoep opsnellen en zij hoorde zijne stem in de voorzaal.

'Is er volk, Bruno?' vroeg hij den stalknecht, die fier als een paauw, omdat hij zijnen met goud geboorden jas aan had, op de komst van den bezoeker stond te wachten. 'Indien de jonkvrouw belet heeft....

'In het geheel niet,' antwoordde Bruno, terwijl hij een paar eerbiedige buigingen maakte.

Gerustgesteld door dit antwoord snelde Fernand vooruit in de richting der gezelschapskamer waar Christine hem gewoonlijk ontving.

‘Langs hier als ik u bidden mag,’ zei de ceremonie meester, ‘de jonkvrouw van Oosterwei verwacht mijnheer Germanes van het Krekelhof in de groote zaal.’

Fernand glimlachte, omdat hij zoo onverwachts zijnen vollen titel kreeg, en toch bleef zijn hart beklemd, want hetgeen hij de jonkvrouw te zeggen had, was van het grootste belang.

De knecht sloeg de vleugeldeuren der pronkzaal open en sprak:

‘Mijnheer Germanes van het Krekelhof.’

De jonkvrouw stond op en ging den man dien zij met ongeduld had verbeid, een paar schreden te gemoet.

Mijnheer Fernand was als bedwelmd door de verrassing. Die prachtig met bloemen getooide zaal, waarin de morgenzon schitterde, het buitengewoon toilet der jonkvrouw, de galalivrei van den tafelknecht hadden de anders zoo koenen jonkman in verslagenheid gebracht, en het was bijna stotterend dat hij zegde:

‘Doe ik de jonkvrouw waarlijk geen belet?’

Christine stak hem de hand toe en wees hem eenen zetel aan die tegenover den haren stond. Die stottering, die schuchterheid, die men slechts bij onervaren vindt, beviel haar. Zij schonk volgens haar den jongen heer van het Krekelhof eene nieuwejeugd, eene schier maagdelijke beminnelijkheid.

Hij sloeg eenen oogenblik de oogen neder, doch wan-

neer hij weder het hoofd verhief, was de blik, dien hij in het oog der jonkvrouw vestte, helder en vast.

‘Jonkvrouw van Oosterwei,’ sprak hij ditmaal met heldere stem, ‘de dienst, dien ik van uwe vriendschap durf verwachten, is van het grootste gewicht. Van u zal welligt het geluk of het ongeluk mijns levens afhangen.’

‘De dienst,’ herhaalde Christine inwendig, en de beteekenis van dat woord vergrootte de achterdocht die haar was overvallen, toen zij Fernand in het grijs en met eenen strooihoed op het hoofd zag aankomen.

‘Ik zal u met geene lange inleiding plagen, mijne waarde jonkvrouw,’ zei de jonge heer, en zich bemoedigende ging hij voort:

‘Sedert lang bemin ik uwe nicht Klara Brabander met eene innige verborgen liefde, die ik te vergeefs heb bekampt. Nooit heb ik het aan haar durven verklaren en nog minder dorst ik er hare moeder kennis van geven... Wat overkomt u,’ zoo onderbrak de jongman plotseling zijne verklaring. De lippen der jonkvrouw werden zoo bleek als ware haar mond met wit lint geboord; hare oogen draaiden, en zij zonk bewusteloos met het hoofd achterover in haren zetel.

‘'t Zijn de bloemen,’ riep Fernand, terwijl hij naar een der vensterramen snelde: ‘de geur der bloemen is doodelijk. Ik ben ook een weinig bedwelmd geweest.’

Mijnheer Fernand zocht te vergeefs naar den knoop van het schroefijzer, waar hij het raam kon mede opendraaijen, en moest eindelijk tegen dank de zaaldeur openen en om hulp roepen.

De tafelknecht en de kamenier kwamen te gelijkertijd aangesneld. De eerste droeg de bloemvazen uit de zaal en opende het venster, terwijl de laatste hare meesteres poogde te doen bijkomen, door het inademen van een geurend vocht, dat de rijke dames meest altijd in haar bereik hebben.

De kamenier zat voor den zetel der jonkvrouw op de knieën, om hare meesteres te gemakkelijker hulp te kunnen bieden; en in zijne ontsteltenis was de goede mijnheer Fernand ook nevens het dienstmeisje nedergezonken, om de wezenstrekken der jonkvrouw te bespieden, om gade te slaan of hare lippen zich niet bewogen, of hare oogleden zich niet ontsloten, of het leven niet terugkeerde in het beweegloos lichaam.

'Indien ik een photograaf ware, zij stonden er alle drie op,' fluisterde het blonde keukenmeisje tot de schommelmeid, die beide van achter een deurvoorhangsel den zonderlingen groep stonden te beloeren. 'Een bekoorlijk drietal, he! heb ik het u niet gezegd, meisje lief, dat het al boter aan de galg was? Die mijnheer geeft zooveel om onze jonkvrouw als ik om den deurwachter van 't Kerkhof.' En de ondeugende meid liep naar de keuken om uit te lachen.

Ondertusschen kwam de jonkvrouw tot bewustzijn. Haar eerste blik viel op mijnheer Fernand, maar dadelijk liet zij de oogleden weer nedervallen, als kon zij zijn gezicht niet verdragen.

De jonge heer van het Krekelhof verliet echter de plaats niet waar hij post had gevat, hoewel hij over-

tuigd meende te zijn, dat hij dien dag zijne verklaring niet zou kunnen voortzetten. De zachtzinnige man bezat een te rein medelijdend hart, om in zulk een oogenblik aan zich zelven te kunnen denken. De angst, die zich op zijn gelaat afteekende, kwam voort uit zijne bekommernis over der jonkvrouwes toestand; op dien oogenblik behoorde hij geheel en al de arme lijderes; zelfs Klara was in dien stond van verwarring vergeten.

Allengskens begonnen de lippen der jonkvrouw te verpurperen; hare borst golfde op en neer, en men kon duidelijk bemerken dat zij tot bewustzijn gekomen was. Zij bleef echter sprakeloos en als in gedachten verslonden met het hoofd tegen de leuning van den zetel liggen.

Plots huiverde zij. Hare oogen ontsloten zich, zij schenen vlammen te schieten; en, gelijk de leeuwin hare manen schudt, schudde zij den blonden krullekop.

Hare stem was echter in tegenstrijd met die gebaren van inwendige woede; zij sidderde wel een weinig, maar zij klonk toch zacht; iets waaruit een fijner menschenkenner dan mijnheer Fernand hadde kunnen opmaken, dat de jonkvrouw haren zieleschok reeds had overmeesterd, en in staat was van zich zelve te beheerschen.

‘Ga heen, Mimi, gebood zij de kamenier, ‘ik ben gansch hersteld; en zeg in de keuken dat men pront om twee ure het middagmaal opdiene.’

Toen de jonkvrouw met mijnheer Fernand alleen bleef, schudde zij weêr de golvende lokken, doch er was geen schijn van woede in die beweging meer en er lag zelfs een glimlach om haren mond.

‘Mijnheer Germanes,’ zoo begon zij hare wederspraak, ‘mijnheer Germanes, ik heb medelijden met u; de zaak waarover gij mij onderhieldet, op een oogenblik dat de bloemen.... Ik ben toch zoo zenuwachtig,’ zegde zij als tusschenwerpsel; ‘nu, die zaak in quaestie is eene onmogelijkheid. Hoe kan een man van uwen ouderdom veronderstellen, dat een jong, schoon en verstandig meisje als mijne nicht Klara, zich aan iemand gelijk mijnen vriend, mijnheer Fernand van het Krekelhof, zou gelegen laten liggen?’

De jonge heer Germanes meende ook een woordje te uiten.

‘Pardon, mijn lieve mijnheer Fernand, ik weet wat gij wilt zeggen: laat mij uitspreken, als het u belieft,’ zei Christine. ‘Gij wilt zeggen, dat dit nog meer gebeurt. Ja, zeker, ik heb oude jongmans gekend, die hun droog hart en hunne dorre hand aan schoone kinderen van achttien of twintig jaar schonken; maar dat waren geene dochters als mijne nicht Klara,’ zegde zij, sterk op het woord *nicht* drukkend; ‘het waren nietsbeduidende nufjes, die op schoone kleederen en andere nietigheden gesteld waren, en die geen ander vernuft bezaten, dan dit van haren ouden heer wat blauwe bloemekens op de mouw te spelden en verder haren gang te gaan. Ik had u nogtans gaarne van dienst in de zaak geweest, maar jonkvrouwen als mijne nicht Klara.... zie, mijnheer Germanes, ik heb u mijne vriendschap geschonken, dat is een bewijs dat ik uwe persoonlijke verdiensten erken, dat ik u hoog acht. En toch moet ik u mijne verwon-

dering te kennen geven, dat gij, die bij mijnen neef Brabander verkeerdet' en alweêr viel de klemtoon op het woord *neef*, niet hebt opgemerkt, dat Klara van in hare kindsheid haar hart heeft geschonken aan een ander kind: dat er vereeniging van geest, vereeniging van ziel bestaat tusschen haar en mijnheer Alfons van den Hove. Ik versta zelfs niet, hoe de doctor, die uw vriend was, u nooit van de voorloopige verloving van zijne dochter met den student gesproken heeft. Hij was er nogtans zoo fier op.

'Ban Klara uit uw hoofd en uit uw hart, mijn goede heer,' zegde zij, terwijl zij hem naar den schijn hartelijk de hand schudde: 'tracht u te volharden tegen alle voorvallen, want in de maand September, na den afloop der examens, wordt Klara's bruiloft gevierd.

'Geluk is meer dan goud en verstand,' zoo nam jonkvrouw Christine weder het woord op, 'en die advocaat te weeg zal alles te gelijk bezitten; hij is verstandig, hij had het geluk het hart mijner schoone nicht te verwerven, en Klara zal eenmaal magtig rijk zijn. Mijne nicht Helena heeft slechts vier kinderen, en mijne geheele fortuin komt hun toe. Daarenboven heb ik er al eens aan gedacht van Oosterwei aan Klara te legateren.'

Toen jonkvrouw Christine zoo in éénen adem al de gal van haar hart had uitgegoten, legde zij zich weêr als vermoeid tegen het zacht fluweel van haren zetel, en keek den ontstelden Fernand recht in het verbleekt gelaat.

'Gij hebt mij daar harde waarheden gezegd, jonk-

vrouw van Oosterwei,' sprak de jonge heer van het Krekelhof,' en ik ben er u dankbaar voor, want zij zullen mij eene vernedering sparen waar men in mijnen ouderdom zeer gevoelig aan is: de vernedering van afgewezen te worden. Ik ben wel meer opmerkzaam geweest jegens de jonge dame dan jegens elke andere, en heb haar zelfs eenmaal eene bloem aangeboden; ge weet wel die roos, welke gij mij op onze wandeling naar de hoeve van Oosterwei hadt geschonken, maar nooit deed ik haar eene verklaring.'

'Ha!' lachte de jonkvrouw, 'ik herinner mij iets van die bloem; toen gij bij nicht Brabander in de zaal kwaamt was de roos verdwenen.'

Fernand knikte. 'Juist, zegde hij, 'doch ik denk niet dat zij daar eenige gevolgtrekkingen uit nam; eene bloem is maar eene bloem, al hechten de verliefden daar eene beteekenis aan. Ik mag het als een geluk beschouwen, van mij tot u te hebben gewend, om voorafgaandelijk uwe tusschenkomst in te roepen, omdat ik de macht ken, die gij op uwe familie uitoefent, omdat ik weet dat uw wil eene wet voor de Brabanders is.'

'Hoe kan het anders, zei jonkvrouw Christine, ik heb hunne fortuin, ik heb hunne toekomst in handen.'

'Indien de jonkvrouw nog iets ten mijnen voordeele wilde beproeven, verstoutte zich de verliefde jonkman te zeggen.

'Verblinding! zei Christine, en zij haalde spottend de schouders op.

'Hoor, mijn beste vriend,' zegde zij, 'ik wil u goeden

raad geven; ik ken uw toestand; gij leeft thans op het Krekelhof met uwen heer vader als twee kluizenaars; geheel uwe omgeving is vermuft: vermufte huisraad, vermufde muren, en wat weet ik al; voeg daarbij oude dienstboden op zokken met vermufde kleederen aan het lijf en roode randen aan de oogen. Neen, daar is niet aan te twijfelen, er ontbreekt u eene vrouw, die geheel uwe huishouding het onderste boven keert; en indien gij die verlangt, ben ik bereid u te helpen. Dus, *sans rancune* voor de eerste weigering?' En weêr stak zij den ouden jongen hare hand toe.

'Daar hebt gij jonkvrouw Henriette van Heverlée,' zegde zij; 'jonkvrouw Adeline van den Bosch; jonkvrouw Yolande van Halm; jonkvrouw Marianne van....'

'Maar, om de liefde Gods, wie noemt gij daar,' riep mijnheer Fernand ongeduldig; 'die zijn allemaal wel veertig of er in. Hoe is het mogelijk, dat eene dame van ondervinding aldus oordeelt over het hart des mans.'

Eene dame van ondervinding! die woorden hadden jonkvrouw Christine gekwetst; maar desniettegenstaande verloor zij hare schijnbare goede luim niet. Zij was er op gesteld, om haren waren toestand niet alleen aan den jongen heer van het Krekelhof te verbergen, maar zij wilde ook haar huispersoneel bedriegen over de gesteltenis van haar hart. De beklaagbare Christine wist wel, dat iedereen begrepen had, dat zij mijnheer Germanes tot een huwelijk had trachten te verlokken. Mijnheer Fernand alleen had haar niet begrepen; en waarom? omdat geheel zijn hert vervuld was met zijne liefde voor

Klara; omdat hij als ware stom, doof en blind was voor al de aanlokkelijkheden, die van eene andere vrouw uitgingen.

Eene dame van ondervinding! dit verwijt ging haar als een schicht door het hart, en toch borst zij in eenen schaterlach uit; in eenen onbetaamden lach voor eene dame der groote wereld.

'Eene dame van ondervinding, ja, dat ben ik,' spotte zij, 'en door ondervinding weet ik, hoe belachelijk de mannen van jaren zijn, die meenen dat zij eene jonge vrouw kunnen bekoren. Laat ons van iets anders spreken, beste vriend, vermits wij op dit punt elkander niet kunnen verstaan.'

Het geklingel der tafelbel, die de jonkvrouw en haren gast aan den disch riep, brak het gesprek af. Mijnheer Fernand bood de jonkvrouw zijnen arm, en weêr hoorde men Christine's zijden kleed over het tapijt ruischen; doch hoe het kwam, weet ik niet, maar in dat geruisch lag er thans een toon, dien de jonkvrouw des morgens niet had waargenomen; het was alsof de ruischende zijde de rouwtoonen wedergaf, die elken oogenblik uit haar ziel wilden losbreken.

Gedurende den maaltijd spraken Christine en hare vriend, in het bijzijn der tafelknechten over onverschillige, doch meest over vroolijke dingen. Er werd gelachen en geschertst, en eindelijk stelde de dame des huizes eenen heildronk in op de spoedige verloving van haren dischgenoot met de dame van zijn hart.

'Al ons geluk is zelfbedrog,' zegt de dichter; maar

ditmaal was de vroolijkheid der jonkvrouw ook zelfbedrog. Wanneer mijnheer Fernand het landgoed verlaten had, sloot zij zich in hare kamer op; en hier gaf hare verkropte smart, hare bittere teleurstelling zich lucht in toomelooze gramschap. Zij rukte of liever zij scheurde haar zijden kleed los: zij wierp haar kanten mutsje en hare blonde parijsche pruik, dat meesterstuk der kunst, gelijk mijnheer Ketelaar het calotje noemde, verre van zich af, en toen zij met een in frisch water gedoopt handdoek haar blanketsel had afgewasschen, ging ze voor den spiegel staan.

Nauwelijks had zij den blik op haar eigen gelaat geslagen, of hare woede bedaarde, en menigvuldige tranen rolden over hare wangen, gelijk de regendroppels nederstroomen uit de bezwangerde lucht, bij het vallen van den wind.

'Arme Christine!' snikte zij zich zelve toe, 'arm door den hoogmoed misleid schepsel!' wat zij verder zegde was onverstaanbaar; hare stem gaf geen geluid meer.

O nu was zij waarlijk schoon, die bedroefde oude vrouw, gelijk zij daar stond bij het spiegelglas, dat haar sedert zoo veel jaren een bedriegelijk beeld, eene geschilderde pop had voorgetooverd. Nu was zij schoon door den natuurlijken rijkdom des ouderdoms. De blanke haarvlechten, die zij door het wegrukken der calotte had ontbloot, lagen als eene zilveren kroon om haar breed voorhoofd, dat nog maar weinig gerimpeld was. De lijnen, die de tijd in haar welgevormd gelaat had

gegroefd, spraken van zielelijden en gaven eene uitdrukking aan haar wezen, dat er nog nooit een sterveling in had ontwaard. Ja, gelijk zij zich thans vertoonde, was zij waarlijk beminnenswaardig. Maar Christine begreep die schoonheid niet. Gelijk alle verdwaalden, vond zij, de schipbreukeling zonder kompas, het spoor niet dat naar de haven leidt. Voor haar was er geene hoop, geene levenszaligheid, geene toekomst meer.

Een vol uur bleef de jonkvrouw klagen en weenen. ‘Het is mijne schuld,’ jammerde zij, ‘waarom poogde ik eene hoogte te bereiken boven mijne macht? waarom bleef ik al de jaren mijner jeugd reikhalzen naar een huwelijk boven mijnen stand? waarom streefde ik naar eenen adellijken naam? Ik wilde gravin, of ten minste baronnes worden; en om dat doel te bereiken waren alle middelen mij goed. Waarom heb ik mijnen broeder misleid? waarom heb ik Helena bedrogen, mijn geweten besmeurd, mijne ziel aan den geldduivel geleverd?’ En de ongelukkige schaterlachte zoo vreeselijk en zoo luid, dat er de kamer van dreunde. ‘Waarom? om Christine van Oosterwei te heeten; om den eerlijken familienaam van Santbergen, nadat ik hem onteerd had, te mogen afleggen, om den naam van dit armoedig landgoedje aan te nemen; den naam van dit huis, waarin ik de laatste en de bitterste vernedering onderga; waarin ik na eene uiterste poging niet afgewezen, niet verstooten, maar als een onbruikbaar meubel beschouwd word, door dien landman, dien ik te vergeefs uit mijn hart zou pogen te bannen. Hadde ik in mijne eerste

jeugd die hooge vlucht niet genomen, misschien hadde een man van eer mij hand en hart geschonken; misschien ware ik eene trouwe echtgenoot, eene brave moeder geworden; misschien..... maar is het mijne schuld?' zoo onderbrak zij plots in gramschap oprijzende zich zelve: is het de schuld mijner opvoeding niet? Waarom deed men mij gelijken tred houden met meisjes, die meenden dat zij edeler bloed en eene edeler ziel dan andere bezaten, omdat er ergens een oud parkement in het koffer hunner ouders lag.'

'Wat zeg ik,' riep zij eindelijk nog heviger opvliegend uit: 'dat het de schuld mijner opvoeding is? neen, het is de schuld der maatschappij; de schuld van hare instellingen, die allen op valsche gronden rusten. Ja, de schuld der maatschappij, die van den zedelijken rijkdom in de standafteekening geene rekening houdt, en den goudgod met scepter en staf op de torenspits van haar bolwerk laat tronen. Ik heb gehandeld, gelijk duizenden in mijne plaats zouden gehandeld hebben; en toch heb ik mijn doel gemist. Nu is alles voorbij, voorbij! voorbij! Ach! mijne moeder, gij, het eenige schepsel dat mij ooit hebt bemind, waarom hebt gij mij toen ik nog in de wieg lag, begeven? Mijne broeders, waarom liet gij mij alleen?' En de ongelukkige gaf zich aan eene toomelooze droefheid over; zij gevoelde niet dat er nog een wezen op aarde was, dat haar oprecht en teederlijk beminde; dat nog altoos verschooning vond voor hare misstappen, voor hare onrechtvaardigheid. Arme Christine, hadde zij de grootmoedig-

heid van hare nicht Helena begrepen, bij haar hadde zij liefde en troost gezocht.

XIX.

Toen mevrouw Brabander en hare dochter met het opgenomen geld het kantoor van den notaris Blommaart hadden verlaten, verhaastten zij hare! stappen, in de hoop van bij tijds op de Koornmarkt te zijn, om met de diligencie huiswaarts te rijden. Tot hun groote spijt was het rijtuig reeds vertrokken; maar terwijl zij daar stonden te dralen, kwam er een ander openbaar rijtuig uit eene andere richting aangerold: de koets bleef stil en de eerste reiziger, die er uitstapte, was oom Van der Maere. De grijsaard had een reiszakje in de eene en zijn rietstok in de andere hand, en zonder rechts of links te kijken, stapte hij luchtig op langs den kant der Veldstraat.

‘Oom Van der Maere!’ riep Klara.

De oudolieslager keek om. ‘Wat geluk van u hier te ontmoeten,’ sprak hij; en hij zette zijnen reiszak neêr om de twee nichten de hand te drukken.

‘Ik was zoo ver te weeg naar uwen Hendrik,’ zegde hij, na dat men wederkeerig naar den staat der gezondheid en die der familie had vernomen. ‘De zaken staan goed, Helena,’ fluisterde hij veel zachter: ‘die mijnheer Alfons is een knappe kerel.’

De twee vrouwen volgden den ouden man, en weldra hadden zij de woning van den student bereikt.

Het dienstmeisje dat de deur ontsloot lachte den grijsaard vriendelijk toe, ten blijke dat hij daar goed bekend was; en toen kwam de dame des huizes aangesneld, met eenen deursleutel in de hand.

‘Mijnheer Brabander is niet te huis,’ zegde zij, ‘hoewel hij u te verwachten was, hij is voor zaken uit en zal morgen ochtend terug zijn. Doe intusschen alsof gij te huis waart.’ En zij gaf den ouden heer den sleutel van Hendrik's kamer.

Mijnheer Van der Maere stelde de gedienstige dame des huizes zijne twee nichten als de moeder en de zuster van haren inwoner voor, en toen gingen de drie bezoekers naar boven.

De bewoners van het fatsoenlijk huis waar Hendrik verbleef, hadden zijne afwezigheid te baat genomen, om zijne kamer te verluchten en te kuischen. De planken vloer was helder geschuurd, de loopers waren uitgeklopt, nergens was er een stofje te zien. Op het bed lagen frischgewassen slaaplakens, er waren hagelblanke overtrekjes over de oorkussens gedaan, en de vensters stonden nog open.

‘Wat is het hier behagelijk,’ zeide de moeder; ‘Hendrik zal het hier goed hebben bij zulke nette menschen.’

‘Zeker,’ zei Van der Maere, ‘en hij is tevreden ook: hij is er wel gediend en de tafel is goed.’

Nauwelijks hadden moeder en dochter den tijd gehad van Hendrik's kamer te monsteren, of zij hoorden iemand

met luchten tred de trappen opkomen. De deur vloog open en daar stond Alfons; de advocaat te weeg was Van der Maere te verwachten, en wist op welk uur hij bij Hendrik, die afwezig was, zou aankomen.

‘Doet uwe manteltjes af, lieve nichten,’ zel de oom; ‘wij hebben veel te bepraten; en vermits Hendrik afwezig is, kunt gij nergens beter uwen intrek nemen dan hier: het bed ligt gereed gedekt.’

De vrouwen vonden dat de oude man gelijk had.

‘Indien gij iets wilt gebruiken, het zijn hier zulke gedienstige menschen’ ging de grijsaard voort: ‘ik eet hier tegenwoordig tweemaal in de week.’

Helena bedankte. ‘Wij hebben bij den notaris het middagmaal genomen,’ zegde zij.

Iedereen nam plaats bij de tafel, die in het midden der kamer stond, en onder het voorzitterschap van oom Van der Maere werd er eene conferentie geopend.

De grijsaard nam eerst het woord, om zijne nicht Helena hare belangen nog eens voor te houden; en daarop begon Alfons den toestand van jonkvrouw Christine tegenover hare familie af te schilderen; en om de steeds wankelende mevrouw Brabander tot een vast besluit te brengen, haalde hij niet alleen daadzaken aan, maar toonde met een buitengewoon talent al de drijfveeren der handelingen zoowel van Bernard als van Christine van Santbergen. Wanneer men Alfons hoorde, zou men gezegd hebben, dat de begaafde jongeling bij elke gebeurtenis tegenwoordig was geweest; dat hij in de harten van Bernard en Christine had gelezen, zoo logiek waren zijne

bemerkingen, zoo klaar waren zijne bewijzen. Hij haalde het opstel der codicil te voorschijn, las de namen die in potlood op het bijgevoegd briefje geschreven stonden en toen hij aldus, van aan den verkoop van Oosterwei door Helena's vader te beginnen, een helder licht over de gansche zaak had verspreid, gaf hij het adres der vier getuigen op, die op het bijvoegsel van het testament hadden geteekend.

'Het eenig bewijsstuk dat ons nog ontbreekt, is de kopij der verkoopacte van het landgoed, en die is Hendrik naar het Krekelhof gaan halen. Ik heb dat stuk alleen noodig als bewijs,' sprak hij glimlachend, 'vermits het geheugen van mijnheer Van der Maere, die mij alles uitgelegd heeft, als eene levende kopij van het belangrijk stuk kan beschouwd worden. Van die kopij zal echter geen gebruik gemaakt worden, ten ware dat de jonkvrouw hardnekkig uwe rechten bleef loochenen.'

Bij die laatste woorden had de jongeling zich tot mevrouw Brabander gewend, die bleek als een lijk in haren zetel zat te sidderen.

'Zijt gij overtuigd, mevrouw, dat uwe zaak klaaren rechtvaardig is?' vroeg hij eindelijk.

'Dat zij rechtvaardig is, weet ik,' sprak de weduwe met zwakke stem, 'maar nooit heeft ze mij zoo klaar geschenen. Indien mijne tante u zoo hoorde redeneren, zij zou tot inkeer komen.'

'Wat! tot inkeer komen,' riep de oude Van der Maere. 'Wat zou ze! Ze zou u weêr eene aalmoes willen

geven; u schoone beloften doen; u een schoon vooruitzigt toonen op hare erfenis, waar gij nooit een duit van zoudt zien. Alles zou zij willen afstaan, uitgenomen hetgene wat u toekomt.

‘Oom zegt de waarheid,’ bemerkte Klara; ‘en aalmoezen begeeren wij niet. Wij hebben het briefje van achtduizend franken bij ons; moeder zal het mijnheer Van Hove in bewaring laten, om bij tijd en stond terug te geven.’

‘Zoudt gij tante dadelijk voor den rechter roepen?’ vroeg mevrouw Brabander, die geenen uitvlucht meer zag om de botsing te ontkomen. ‘Bedenk toch, dat de naam der van Santbergen hierdoor aan de schandpaal komt,’ zuchtte zij.

‘Tut! tut! alles is persoonlijk,’ zei de oom.

‘Mevrouw heeft gelijk,’ bemerkte Alfons, ‘ermoeten vooraf vredelievende middelen gebruikt worden. Niet alleen zou jonkvrouw Christine zich over eene zware misdaad voor de rechtbank te verontschuldigen hebben, maar ook de nagedachtenis van jonker Bernard zou ten slotte geschandvlekt moeten worden, wegens den verkoop op *rémeré* in verband met zijne oppervoogdij.

‘Mijn arme oom,’ snikte Helena, want de goede weduwe was aan het weenen geraakt; ‘mijn arme, lieve oom Bernard.’

‘Recht is recht,’ zei Klara, ‘gij moet toch denken dat gij kinderen hebt.’

‘O ik weet het,’ riep de bedrukte vrouw: ‘ik weet welke last, welke verplichtingen op mij wegen;

en ik gevoel dit allemaal dubbel, sedert de notaris Blommaart mij daar even op zulk eene verpletterende wijze de les heeft opgespeld, over de verbruiking van ons kapitaal.'

'Wij spelen alles of niets,' zei Klara, 'heeft tante Christine recht, dat zij zich verdedige.'

'Ik wil geene hinderpaal zijn van uw geluk, mijn kind,' snikte de moeder, ik heb het recht niet van u arm te maken; ach! de toekomst, die de brave Blommaart mij daareven voorspeld heeft, is verschrikkelijk, indien ik mij zelve niet overwin. De notaris is ook voor het proces; hij ook is een verdediger van het familieregt.'

''t Zal gaan, 't zal gaan,' zei van der Maere.

'Waarom vindt gij oom Bernard plichtig?' vroeg de weduwe naar Alfons opkijkend; 'ik heb dit tot nu toe niet goed begrepen.'

'Zeg niet willen begrijpen,' riep van der Maere, 'ik heb het wel honderdmaal uiteengelegd.'

'Waarom?' antwoordde Alfons met zijne zachte doordringende stem: 'omdat hij de heilige zending van het voogdijschap miskend heeft, omdat hij de wees heeft verdrukt en zich op eene onrechtvaardige wijze hare goederen heeft toegeëigend. Ik zal duidelijk pogen te zijn.

'Uw heer vader verkocht het landgoed Oosterwei aan zijnen broeder Bernard, voor de som van twintig duizend brabantsche guldens, op een *réméré* van tien jaren, dat is te zeggen, dat er hem tien jaren tijds werden vergund, om het goed terug te nemen. Hadde de dood den verkooper niet verrast, dan hadde hij natuur-

lijk een uiterste middel gebruikt om het goed te lossen; want er bestond geene evenredigheid tusschen den koopprijs en de waarde van het goed.

'Bij de dood des verkoopers moesten er voogden aangesteld worden, en wie werd er tot voogd verkozen? De kooper, jonker Bernard van Santbergen. De eerste plicht van den voogd was, van met toestemming des vrederechters eenig goed dat der wees behoorde te verkoopen, en de *réméré* aan te zuiveren.'

'En dan waart gij rijk geweest, Helena, schatrijk' onderbrak Van der Maere.

'En wat is er integendeel gebeurd?' vervolgde Alfons; 'Bernard van Santbergen houdt den koop verholen en palmt het goed in.'

'Dat is allemaal de schuld van tante Christine,' zei de weduwe.

'Daar hoeven wij geen acht op te geven,' antwoordde de student: 'onze taak bestaat in daadzaken vast te stellen en bewijzen te leveren dat gij gekrenkt zijt in uwe belangen, in uw recht.'

De weduwe gaf toe. Zij kon niet verder, zij was overmand en overtuigd.

'Mijnheer Van den Hove,' zoo sprak zij Alfons aan, 'ik weet dat gij goed en vredelievend zijt; en ook op uwe voorzichtigheid durf ik staat maken. Ik geef u volmacht om in mijnen naam te handelen; maar behandel, om de liefde Gods, mijne arme tante niet te hard!

'Moet die volmacht niet geschreven worden?' vroeg Van der Maere.

‘Neen, later,’ antwoordde Alfons hoofdschuddend: ‘zoo lang wij buiten het bereik der rechtbank blijven, is het woord van mevrouw voldoende. Binnen zes weken hoop ik advocaat te wezen, en eerst dan treed ik in onderhandeling met de jonkvrouw van Oosterwei.’

Wanneer alles dus vastgesteld was, bleven de vrienden nog langen tijd over dingen van anderen aard spreken: de advocaat en de oude oom begrepen, dat zij de weduwe op een ander onderwerp moesten brengen, want uit de overspanning, die eene al te lang gerokken redenering te weeg brengt, zou er weêr twijfel voor de zwakke, altoos naar barmhartigheid overhellende vrouw geboren worden. Er werd dus luchtop geklapt. Oom Van der Maere vertelde anecdoten; Alfons studentengrappen; en zoo werd het vrij laat eer het gezelschap afscheid nam. De dames bleven op Hendriks kamer vernachten; Alfons bragt den ouden heer naar zijn hotel, en trok eindelijk voldaan over het onderhoud met mevrouw Brabander, en nog meer over de liefdevolle blikken, die Klara hem had toegestuurd, naar zijne nederige woning, bij den verkensslachter, op de Lindelei.

's Anderdaags 's morgens, toen moeder en dochter nog aan de koffijtafel zaten, kwam Hendrik de trappen opgevlogen. De goede jongen was met de ochtend-diligence aangeland; hij had het papier in quaestie in den zak, en daar men hem beneden gezegd had wie er op zijn kamer verbleef, was hij op twee trappen gelijk naar boven geklommen.

Helena las de kopij van den verkoopakt, die de oude

heer van het Krekelhof met veel liefde aan haren zoon had gegeven. De oude Alexander had hem die ter bewaring gelaten, om, indien er iets voorviel, - want Helena's vader had gelijk een voorgevoel van zijne dood, had de grijze Germanes gezegd, - er gebruik van te maken ten voordeele van zijn kind. ‘Nu, mijn kind,’ had de oude heer van het Krekelhof verder tot Hendrik gezegd: ‘zie dat gij een verstandig gebruik van dit papier maakt. Uw vader heeft veel te lang gewacht om de rechten uwer moeder te doen gelden. Ik heb het hem nogtans genoeg laten verstaan.’

Na de lezing van den akt sprak de weduwe tot hare kinderen: ‘Al mijne vrees is verdwenen: oom Van der Maere heeft mij altoos de waarheid voorgehouden. De woorden van Alfons en de lezing van dit schrift heffen den laatsten twijfel op: ik ben in der waarheid de eigenares van Oosterwei. Mocht tante Christine nu begrijpen dat ik haar nog altoos liefheb, en niets anders voor haar betracht dan rust en geluk. Mocht de stap dien wij gaan wagen geene verwijdering maar eene toenadering veroorzaken, en de uitgedoofde familieliefde weder opbeuren door wederzijdsche toegevendheid.’

‘Wij zouden haar eeren en beminnen,’ zei Hendrik.

‘Och!’ zei Klara, ‘dat ware te veel geluk.’

Oom Van der Maere kwam zijne nicht nog eens goeden dag zeggen. De oude man was gelijk uitzinnig vanblijdschap, omdat de zaken zulk eene gelukkige wending namen.

‘Wat zal mijne vrouw, wat zal mijne goede Annemie

zeggen, als zij hoort dat de klos uit de war geraakt,' juichte hij. 'Hoor, mijn jongen,' zegde hij, Alfons, die ook gekomen was om afscheid te nemen, vriendelijk op den schouder kloppend: 'hoor, mijn jongen, wanneer gij met mijn nichtje Klara trouwt, moet gij mij op uwe bruiloftsreis komen bezoeken. Gij moet kennis maken met mijne Annemie; en dan zult gij moeten bekennen, dat er in Vlaanderen nog vrouwen zijn met mannelijk verstand en een engelenhart.'

Alfons nam de uitnoodiging lachend aan, Klara lachte ook, en toen deden de drie mannen de dames uitgeleide naar de diligence, die gereed stond te vertrekken.

XX.

Na de bedwelming, die voor jonkvrouw Christine uit den zieleschok was ontstaan, voelde zij zich diep ongelukkig; doch het lag in haren aard niet, van zich te onderwerpen. Het was geene zachte droefheid, die medelijden verwekt, die uit haar vochtig oog sprak: eene soort van razernij, een verdelgende zielewoede vlamde tusschen de opwellende tranen, en in haar hart klonk het: 'wraak!

wraak!' En over wien was het, dat de jonkvrouw zich wilde wreken? Over mijnheer Fernand? Waarlijk niet: mijnheer Fernand was nog altijd de man van haar hart; tusschen hare droevige bedenkingen kwam er weer eenige hoop schitteren: misschien was alles nog niet verloren. Hare redeneering antwoordde hierop wel ontkennend, maar haar gevoel sprak luider als haar oordeel; zij kon zich niet onderwerpen aan haar lot. Neen, het was de jonge heer van het Krekelhof niet, dien hare wraak gold. Klara was het, die zij in het verderf wilde storten; Klara, die haar den weg had belemmerd naar het hart van mijnheer Fernand; Klara, die de schuld was der vernedering, welke zij onderging.

'Zij krijgt hem niet', bulderde Christine in hare woede, 'en dien Alfons krijgt zij ook niet, al moest het mij de helft mijner schatten kosten; zij ook moet hare haren zien vergrijzen eer zij tot staat komt; dus is het mijn wil.'

Zoo voerde de jonkvrouw van Oosterwei nog gedurende eenige dagen tot zich zelve het hoog woord. Zij schepte moed uit hare wanhoop, uit hare woede, uit hare smart, en het was slechts langzamerhand, dat zij tot het wezentlijk besef van haren toestand kwam. Eerst toen de hevige storm had uitgewoed ontwaarde zij de klippen in haren levensgeest. Zij dacht weêr aan hare nicht Helena, aan hare broeders Alexander en Bernard, aan den verkoop van Oosterwei, aan de codicil, aan den ouden Van der Maere; en ook Alfons kwam haar thans niet enkel als de geliefde van Klara voor: met de oogen van haren

geest zag zij hem in het plechtig advocatengewaad met bonnet en toga en eenen zwaren bundel papieren als wapen tegen haar ten strijde trekken.

Zij spande al de krachten harer ziel in, ter vorming van een plan, om met eenige kans hare wraak te kunnen uitoefenen; maar haar geest had zijne vinnigheid verloren; hoe dieper zij in haren toestand drong, hoe verder zij verdwaalde. En toch bleef het vuur der wraak haar verteeren: die inwendige gloed moest gebluscht worden. Zij voelde hoe rampzalig zij was, en toch reikhalsde zij naar geene genezing, naar geene ziele-lavenis.

Bij de zedelijke armoede voegde zich in de jonkvrouw nog een ander leed: de handhaving van haren maatschappelijken rang en de handhaving van haar gezag op het huisselijk gebied.

O, zij bemerkte wel, wat om haar heen geschiedde; ofschoon de roes harer driften nog niet uitgestorven was, ofschoon haar geest nog in een chaos zweefde, zag zij toch wel dat de dienstboden het fijn van hare historie met mijnheer Fernand begrepen, dat zij den spot dreven met hunne meesteres, die hun zulke zware huur betaalde. Dat men haar verachtte wist zij sinds lang, maar dat zij beschimpt werd, had zij vroeger nooit ondervonden.

Nu speelde men comedie in hare afwezigheid. Op Zondag avond na haar ongeval, hadden zij de grijze schommelmeid, de oudste dienstbode des huizes, de rol der jonkvrouw van Oosterwei doen vervullen, en de kleine Frans, de groom, had den jongen heer van het Krekelhof verbeeld. Zij hadden zelfs de bloemen niet vergeten, die

de jonkvrouw in bezwijming moesten doen vallen. Na het kluchtspel hadden zij lekker geavondmaald en van haren besten wijn gedronken, overtuigd als zij waren, dat de jonkvrouw zich als de vorige dagen in wanhoop op hare kamer had gesloten, hadden zij aan geene bespieding gedacht; en toch had de jonkvrouw alles gezien, alles gehoord. Het was haar te bang in hare luchtige kamer geworden; zij had verademing in den tuin gezocht, en was op het gerucht af tot onder het venster der gemeenzame dienstbodenkamer gestrompeld, om daar te vernemen, hoe laag zij gevallen, hoe diep zij gezonken was.

Als ware zij zelf de schuldige, was de jonkvrouw terug naar hare kamer geslopen. Was zij in de macht niet van dat volkje? Geheel haar personeel, zelfs hare naar den schijn zoo verkleefde kamenier, nam deel aan de pret. Tot wien moest ze klagen? Wat kon de rijke dame van Oosterwei thans aanvangen? al hare bedienden wegjagen? O dit ware eene onvoorzichtigheid: een talrijk koor kwaadwilligen zou hare vernedering door den lande strooien, en zoo zou zij wortel schieten en onverdelgbaar voorttieren als mostaardzaad. Neen, neen, dat ware te veel gewaagd. Hoe menige adellijke familie werd er door hare dienstboden niet gebrandmerkt.

Bij deze bemerkingen had de trotsche Christine het hoofd gebogen, zelfs voor den laagsten harer knechten; en zij getroostte zich te meer in hare nederlaag, omdat er haar eene wraakneming van verschillenden aard op het harte lag, omdat zij zich moest wreken op Klara.

Gelijk de bleeke Januarizon soms eenen oogenblik zonder stralen en zonder gloed door de met sneeuw benevelde wolken dringt, drong in dien stond van diepen rouw een flaauwe lichtstraal door Christine's benevelden geest. Nadat zij zoo lang vruchteloos had gezocht op welke wijze zij de bekoorlijke Klara, wie zij de schuld van haren toestand weet, moest aanvallen, schoot haar plots een gedacht te binnen.

'Ik moet weten wie die Alfons is,' riep zij met eene uitdrukking van blijdschap in de stem. 'Dat is het punt van aanval, *le point de départ*.'

Bij dit gedacht was de jonkvrouw rechtgesprongen van de *ottomane*, waar zij zoo veel dagen in wanhopige woede had op gewoeld, om de kamerbel te grijpen en voor de kamenier te schellen.

Het ondervindingrijke kamermeisje kon nauwelijks hare verwondering verbergen, toen zij hare meesteres met verhelderd oog en eene uitdrukking van geluk, die er de hoop had op getooverd, op het gelaat, haar met verhelderde stem het bevel hoorde geven, van haar aan te kleeden.

'Ik ben verheugd van de jonkvrouw zoo welvarend te zien,' sprak juffer Mimi fleemend, 'wij zijn waarlijk allen om haar bekommerd geweest.'

'Het is voorbij, mijne goede Mimi,' antwoordde Christine lucht op, 'wie zou gedacht hebben, dat ik nog zulk eenen strijd zou moeten doorstaan?'

'Een strijd? ik geloofde aan eene wezentlijke ziekte.'

Christine schokschouderde.

‘Eene ziekte, als men 't zoo noemen wil, men noemt het aldus in de volksklas: ik voor mij noem het den strijd der tweede jeugd.’ En op vertrouwelijken toon voegde zij er bij:

‘Mimi, ik ben op het punt geweest van te trouwen.’

‘Jonkvrouw!’

‘Zoo als ik u zeg, melieve, maar het is Goddank voorbij.’

Trouwen! en mag ik zoo vrij zijn van de jonkvrouw te vragen!.....’

‘Met wien?’ lachte Christine, ‘wel zeker.’

‘Het was eene *mésalliance* te weeg met mijnheer Fernand Germanes van het Krekelhof,’ zei de meesteres: ‘met eenen man zonder titel, *un pauvre sire enfin!* Op mijne jaren, Mimi, besluit men dikwijls tot een ongelijk huwelijk.’

‘Mijnheer Fernand is nog al wel,’ waagde juffer Mimi te zeggen, ‘doch voor hetgene rang en fortuin betreft, geloof ik dat hij ver beneden de jonkvrouw van Oosterwei staat.’

De jonkvrouw hechtte hare goedkeuring aan die bemerking met eenen hoofdknik.

‘En toch kon ik hem goed lijden,’ zeide zij. O het was een strijd; een strijd! Gij zijt wel gelukkig, meisje,’ kloeg zij; ‘in uwen stand mag men eenen man kiezen naar believen, maar wij moeten ons naar zekere regelen gedragen, en ons hart dikwijls ten offer brengen, ter staving van voorouderlijken roem.’ En de jonkvrouw zuchtte zoo natuurlijk, dat zij eene minder ervaren kame-

nier in twijfel zou hebben gebracht, over den wezenlijken toestand harer meesteres.

Gedurende deze samenspraak had Mimi het kapsel der jonkvrouw in orde gebracht, en zoo was men tot het belangrijk punt gekomen.

'Welk een kleed verlangt de jonkvrouw aan te doen?'

'O, zoo iets vroolijks,' zeide Christine, 'iets in overeenstemming met mijn gemoed: noch zwart, noch bruin.'

'Het appelgroen, dat u zoo lief stond?' bemerkte Mimi met eenen verborgen lach.

'Neen, dat niet, melieve,' antwoordde Christine zeer naïef: 'het zou mij aan hem doen denken, en het is nog te nieuw: er komen nog oogenblikken, op welke ik vrees, dat ik mij zelve niet gansch overwonnen heb.'

'Hoe fijn!' dacht Mimi.

Ondertusschen had de kamenier een costume gekozen, dat der jonnkvrouw beviel; eon kleed van effen grijze *popeline*, dat blonk als zilver.

'En daarop mijn zwart kanten manteltje,' zei Christine, 'want ik rijd vandaag nog naar de stad. Als ik gereed ben, zult gij zoo goed zijn van tot den koetsier te zeggen, dat hij tegen elf ure inspanne. Ik heb nog eenige koopjes te doen voor den hof: er ontbreken posturen, en ik moet ook iemand zoeken, die de springfontein weêr in orde brengt, want dat ding is reeds van in mijn vaders tijd buiten gebruik.'

Mimi trok hare kleine grijze oogjes wijd open van verbazing. Wat! had zij, die op zoo veel doortraptheid mocht bogen, ditmaal zoowel als de andere dienstboden

dan den bal zoo deerlijk misgeslagen? Zij hadden immers allen gemeend, dat de jonkvrouw na de misrekening met mijnheer Fernand dadelijk het kamp te Oosterwei zou doen opbreken. Wat had zij hier nu, in Gods naam, nog in den buiten te stellen? De kamenier verloor er zich in.

'Zoodra ze weg is', dacht juffer Mimi, 'zal ik de zaak in de keuken op het tapijt brengen; want alleen geraak ik er nooit uit.'

Een uur later reed jonkvrouw Christine in gesloten rijtuig stadwaarts. Haar hoofd gloeide, en haar hart klopte zoo geweldig, als wilde het de paarden vooruit snellen, om haar onderzoek door te zetten. 'Van dien Alfons zal veel afhangen,' dacht zij; 'indien ik hem kon onbruikbaar maken.....' En verder gingen hare gedachten, en meer en meer brandde hare schedel. Zij stak het hoofd buiten het portier, en als hadde de wind haar een nieuw gedacht toegewaaid, fluisterde zij in zich zelve:

'Door het huwelijk van Fernand en Klara te bevorderen, ware ik in eene van de bekommernis over het landgoed en van de onrust wegens den codicil ontslagen; Fernand zou mij gelooven, en op mijne erfenis rekenen. Maar neen, dat nooit,' zuchtte zij; en als wilde zij de plaats ontvluchten, waar dat gedacht haar overviel, sprong zij recht, en met de handen voor het gelaatgeslagen, ging zij zich in eenen hoek van het rijtuig verbergen.

Omtrent halfwege ontmoette Christine's rijtuig de diligence, waarin mevrouw Brabander en hare dochter zaten; het oog der jonkvrouw viel op hare nichten, en

op het zien van Klara ontvlamde hare woede met verjongde kracht. Zij stampvoette, balde de kleine vuist, en in het bewustzijn van hare onmagt begon zij nogmaals bitter te weenen.

‘Mijne wraak zal op niets uitdraaien,’ snikte zij; ‘al wat ik doen kan, is die ondankbaren onterven. Ik heb hun die acht duizend franken gegeven; onvoorzichtige die ik ben. Misschien zijn ze naar de stad geweest, om mij te doen vervolgen; zij zullen mij aanvallen met mijne eigen wapens. Ik heb hun te veel geld in eens gegeven: ik moest hun maandelijks eene kleinigheid voor Hendrik's tafel- en studiekosten toegestaan hebben; en verder niets. Ik ben waarachtig veel te goed.’

Terwijl de gedachten der jonkvrouw voortholden, waren ook de paarden met wonderbare vluglieid vooruitgesneld.

‘Nog maar twee uren,’ sprak een der lakeien tot zijnen gezel, ‘in minder dan drie uren tijds hebben wij de zes uren gaans afgelegd; daaraan ziet men wat de haver en de zweep vermag.’

Het rijtuig hield stil. De lakei trok eenen zwaren poortsleutel uit den zak van zijnen gegalonneerden jas, en sprong naar beneden.

De jonkvrouw van Oosterwei had ook de gesloten poort en de toegeloken vensterblinden van hare doode woning bemerkt; zij slaakte eenen diepen zucht en daarop rolde het rijtuig statig door de met marmer gevloerde ingangpoort van het prachtig heerenhuis.

Terwijl de paarden peisterden, aten de knechten een stuk uit den van het landgoed medegebrachten knapzak,

en jonkvrouw Christine verkwikte zich intusschen met een glas Rhijnwijn en een beschuit. Zij had order gegeven om tegen drie en een kwart in het Spanjaard kasteel bij mevrouw Van Griffelen te zijn.

Het was van de dienstvaardige mevrouw Van Griffelen, die de gansche stad en ook menig familiegeheim kende, dat jonkvrouw Christine wilde weten, wie Alfons was, waar hij geboren en opgevoed was, met wie hij omging, en, zoo mogelijk, hoe zwaar hij wel woog in de balans der zedelijke verdiensten.

Na eenen hartelijken handdruk gewisseld te hebben, begon de jonkvrouw van Oosterwei hare vriendin de reden van haar bezoek uit te leggen; en mevrouw Van Griffelen, die de zaken der familie kende, was dadelijk op de hoogte van den toestand.

‘Morgen avond zal alles opgeklaard zijn’ verzekerde de oude dame: ‘en nu mijne lieve,’ ging zij voort, ‘hoe is het met de zaken van het hart.’

‘Alles is voorbij,’ antwoordde Christine met zuur zoeten glimlach: ‘ik heb mijne laatste hoop zien wegsterven.’

‘Ik meende nogtans, dat het met den jongenheer van het Krekelhof zou doorgaan. 't Is spijtig,’ zei de oude.

‘Ik heb mij in hem bedrogen,’ sprak de jonkvrouw, die tegen mevrouw Van Griffelen met open kaarten speelde. ‘In de jeugd bedriegen wij ons nooit over de gevoelens des mans, ten onzen opzigte; in mijne jaren is dit het geval niet meer; op dit punt worden wij hoe ouder hoe botter. Ik meende dat mijnheer Germanes een van die

verstandige jonkmans was, die fortuin en maatschappelijken rang weten te waarderen, en geene rekenschap houden van de geboorteakte eener nog schoone vrouw. Ik meende dit te meer, omdat hij op eene zeer eenvoudige wijze in den buiten is opgevoed. IJdele hoop: 't is ook al eene oude vleeschklomp met een jong hart. Ik weet, mijne lieve mevrouw,' vervolgde Christine beschaamd, 'dat ik u te vergeefs zou pogen wijs te maken, dat ik vast besloten heb, van mij voortaan aan geenen man, wie hij ook zijn moge, meer gelegen te laten; en nogtans is dit de zuivere waarheid. Ik heb met het verleden afgebroken.'

'Wezentlijk!' vroeg de oude dame.

'Oprecht,' antwoordde jonkvrouw Christine.

'Dan is er u, indien ge verstandig zult zijn, nog veel geluk beschoren,' bemerkte de oude raadgeefster. 'In uwe omstandigheden, dat is te zeggen als men met het oude leven afgebroken heeft, vormt men zich een nieuw bestaan; men breekt eenigzins met de meeste oude betrekkingen af. Ik zeg eenigzins, omdat de beproefde vrienden altoos vrienden blijven; en beweegt zich in eenen nieuwen kring. Zie, lieve Christine, ik wil tot u spreken als of ge mijne dochter waart. Indien gij waarlijk nog schoone dagen en eene gelukkige grijsheid wilt beleven, moet gij u, niet naar den schijn, maar in der waarheid met uwe familie verzoenen. Naar mate dat de driften beginnen te zwijgen, verheft de plicht luider de stem; wanneer de toekomst voor den afgeleefden mensch wegzinkt, daagt het verleden

in verhelderden glans op; bij de verdwijning der stoffelijke kracht, verteedert het gevoel; dat gevoel voert ons terug in het verleden en het ontwaakt geweten toovert dan dikwijls tooneelen voor onzen geest, die wij vruchteloos pogen te ontvluchten. Rimpel zoo het voorhoofd niet, mijne lieve,' zoo onderbrak de oude dame plots zich zelve: 'ik spreek als vrouw van ondervinding, en geenzins met het oogmerk van u te kwetsen; en nu ik u eene der grootste zedelijke kwalen des ouderdoms heb aangetoond, wil ik u ook het middel aantoonen, om die ziele-krankheid te bestrijden.'

'Die zedeprekerij misstaat *u*,' spotte Christine, en zij legde den klemtoon op het woordje *u*, dat klonk als eene beschuldiging.

'Het antwoord der jonkvrouw is een bewijs dat ik competent ben,' sprak mevrouw Van Griffelen, zonder de minste bitterheid over de zinspeling te laten blijken.

'Kom aan, zeg mij,' ging ze lachend voort, 'of ik verre mis ben, wanneer ik zeg, dat de informatie over dien mijnheer Van Hove voortspruit uit uwe vrees voor een aanval van wege uwe familie over die fameuse codicil.'

'Ik weet, dat uw gebied zich ver uitstrekt, dat gij met veel verholen dingen bekend zijt; maar dat gij in mijn hart, in mijne gedachten leest, dat grenst toch aan het bovennatuurlijke,' zei de jonkvrouw van Oosterwei.

Mevrouw Van Griffelen schokschouderde.

'Laat ons die zaak van daag eens afhaspelen,' zegde zij: 'ik kom terug op mijn reddingsmiddel: Voorheen

scheen de vrees waarvan ik daar even sprak, u slechts een klein vlekje in den hemel der toekomst; er zullen zelfs oogenblikken geweest zijn, op welke dit gewigtig punt u uwe aandacht onwaardig scheen. Het geluk, en zelfs het schijngeluk, verwekt een soort van dronkenschap, maar als de roes uitgeslapen en het geweten ontwaakt is, staat men sidderend en machteloos voor de vreeselijke wezentlijkheid. Gij moet de vlekken, die uwen levensloop besmeuren, uitwisschen, opdat uw geest zich zou verlustigen in de beschouwingen der heldere tafereelen uit uwe jeugd en uit uwe kindsheid. De ouderdom voert ons terug van waar wij vertrokken zijn; hij leidt ons in den schoot onzer familie. Gij moet met uwe bloedverwanten afrekenen, uw geweten reinigen en dan zal uwe grijsheid kommerloos zijn; dan zal uw ouderdom verheerlijkt worden door de liefde uwer verwanten, die uw omstralen zal, gelijk de dageraad van een nieuw onvergankelijk leven. Wee hem, die zich alleen bevindt in zijnen ouden dag.'

'Met mij is het nog zoo ver niet gekomen,' bemerkte Christine. 'Ik vind u zoo veranderd ten mijnen opzichte, goede mevrouw, dat ik wel zou beginnen te twijfelen aan uwe vriendschap, aan uwe schier moederlijke belangstelling in mijn lot. Ik heb met de mannen, en niet met de wereld afgebroken. Ik kan mij nog vele jaren met al den luister omgeven, dien men voor geld koopt. Ik wil niet meer bemind, maar geëerbiedigd en gevreesd zijn, omdat ik machtig ben en rijk. De drift, die thans in mijn hart gloeit, is vreeselijk: ik wil mijne familie aan mijne

voeten zien, haar verpletteren als een nest ongedierte; mijn wraak moet de kroon zetten op mijn lang en nutteloos leven.'

'En dan?' vroeg de oude mevrouw.

'Wat geeft mij het overige,' was het antwoord.

'Overmorgen zult gij de gevraagde inlichtingen bekomen,' sprak nu de strenge raadgeefster. 'Blijft mijne beste vriendin zoolang in de stad?'

'Ik vertrek nog heden naar buiten: men moet daarniet bemerken hoe zeer ik er mij verveel.'

'Ik zal u schrijven,' zei de oude dame, en toen zij de hand der jonkvrouw had gegrepen, om haar vaarwel te zeggen, voegde zij er bij:

'Denk nog eens aan hetgeen ik u gezegd heb. Het zou zoo schoon zijn: Helena en hare familie zouden rijk, en als dusdanig gevierd zijn; en gij zoudt nauwelijks het gemis van een millioen of daaromtrent gewaar worden.'

'Zwijg toch,' riep Christine, 'het is Helena's dochter, die mijne laaste hoop heeft verbrijzeld: de jonge heer van 't Krekelhof bemint Klara Brabander.'

'Arme jonkvrouw!' zuchtte mevrouw Van Griffelen, en het verhoor was ten einde.

Twee dagen later ontving Christine van Oosterwei de gevraagde, zeer nauwkeurige inlichtingen over Alfons Van Hove, den beschermeling des voormaligen bestuurders van het weesgesticht.

XXI.

Het eene feestje verbeidele op Oosterwei het andere niet. ‘De landvrouw wil zich *populaire* maken, dat ziet men aan al hare manieren,’ zegden de menschen. Den Zondag na hare ontmoeting met mevrouw Van Griffelen onthaalde Christine de kinderen harer vrienden op chocolade met koeken; den volgenden Donderdag had zij den cantonrechter met zijne dame aan tafel; en 's Zondags daarna had zij de notabelen van het dorp en zelfs eenige bevoorrechten van over de grens tot een vrindenmaal genoodigd.

De dienstboden konden er in het geheel niet wijs uit worden.

‘Dat is verre van het kamp op te breken,’ zei de tafelknecht; ‘daar schuilt iets achter.’

‘Onnoozele,’ zei de kleine keukenmeid; ‘is het niet gelijk, waar de jonkvrouw zich verveelt; tusschen de hooge stadsmuren of tusschen het frissche geboomte? In de stad is hare faam versleten, en hier is zij weêr splinternieuw.’

‘'t Is waar ook,’ viel de schommelmeid in de rede, ‘de kleine heeft meer verstand van die dingen dan wij.’

De werklieden, die uit de stad waren gekomen, om de onbruikbare springfontein te herstellen, hadden reeds

hunne moeielijke taak volbragt. Het kunstwerk spoot, dat het een lust was om te zien; zelfs de jonkvrouw kon een vol uur staan kijken, hoe het vochtig cristalijn uit den arduinen mond der sirenen stroomde, en het spattend water als diamant in de kom viel.

Dat de jonkvrouw er wezenlijk gelukkig uitzag, sedert haar laatste uitstapje naar de stad, was niet te ontkennen. De oude Victoria veronderstelde, dat hare meesteres eene nieuwe kennis had gemaakt; dat zij eenen vriend had opgeloopen, in den zin van den jongen heer van het Krekelhof. Ja, de dienstboden zagen het wel, of de jonkvrouw inderdaad welgezind was, of eene opgeplakte tevredenheid ten toon spreidde; de dienaars en dienaressen der rijken zijn op dat punt zeer hooggeleerd.

Juist had de kleine keukenmeid zich over de ginds zoo ver versleten en hier nog splinternieuwe faam der meesteres uitgedrukt, wanneer de voermanswagen, die twee maal per week naar Gent reed, voor de poort van het landgoed bleef staan.

‘Daar zijn waarachtig de hofposturen,’ riep de tafelknecht; en daar stond waarlijk de kloeke voerman met eenen schoonen Apollo van Belvédere in zijne armen. Hij zette hem recht tegen eenen arduinen pijler der hofpoort; toen kwam hij met eenen allerliefsten Cupido voor den dag; daarna met eene hagelblanke meerminne met eene langen gekronkelden staart en eene bekoorlijke vrouwentronie, en wat er nog allemaal van den wagen kwam, is te lang om te beschrijven.

Tegen 's anderdaags pronkten al de wonderbare beelden

op hunne voetzuilen, gelijk koningen op hunnen troon; want de vrienden, die naar den maaltijd kwamen, moesten die natuurlijk bewonderen. De jonge heer van het Krekelhof was weêr de eerste op zijnen post. Hij trachtte zich weêr aangenaam bij de jonkvrouw te maken; en zij was ook lieftallig tegen hem, want de menschen moesten niet bemerken hoe het met de zaken stond. Mijnheer Fernand poogde nogthans te vergeefs eene zekere neerslachtigheid te verbergen; en toen bijna al de gasten aangekomen waren, keek hij, blijkbaar teleurgesteld, nog altoos in de richting der poort. Er kwamen nog een paar rijtuigen op het voorhof gerold, maar zij, naar wie zijn hart verlangde, en wie zijn oog zocht, verscheen niet: de Brabanders waren niet uitgenoodigd.

Jonkvrouw Christine vermaakte zich met die marteling van Fernand Germanes. Zijn lijden was eene verlichting voor haar lijden: zoo bestond ze. Hoe meer zij hem afgetrokken van gedachten zag, hoe minder zij hem met rust liet: zij sprak hem gedurig aan, en als zij, uit welvoegelijkheid met iemand anders koutte, was het nog gedurig:

‘Is 't niet zoo, mijnheer Germanes? Gij weet er immers ook van, mijnheer Fernand? Was het niet toen wij te zamen naar hier of naar ginds wandelden, mijnheer van het Krekelhof?’

Neen, de beminnelijke gastvrouw liet den armen jongen rust noch duur. Hij kon geenen oogenblik met zijne gedachten alleen zijn; geenen enkelen stond aan Klara denken. Zij gunde hem zelf den tijd niet van met oplettendheid

de fijne tafelgerechten of den keurigen wijn te proeven. Alles had voor den naar den schijn bevoorrechten gast denzelfden smaak; want het was allemaal met dezelfde saus overgoten, met dezelfde bitterheid gemengd.

‘Wat heb ik der jonkvrouw misdaan, om mij zoo te bestormen?’ dacht Fernand; ‘tracht u dan al vrienden te maken.’

Aan het nagerecht kwam er een bode van het Krekelhof aangereden. De jonge heer moest dadelijk meê naar huis: zijn heer vader was onpasselijk geworden.

Fernand sprong recht, wanneer hij die boodschap kreeg. ‘'t Zal zeker weer eene flauwte zijn, die vader overvalt, dacht hij en als vreesde hij, dat een tweede bode hem met het tegenbevel zou komen verrassen, nam hij afscheid. Zoo was hij toch van de lastige tegenwoordigheid der jonkvrouw ontslagen.

Terwijl men op Oosterwei in tafelgenot den tijd sleet, onderhield de weduwe Brabander zich met hare kinderen over de tante. Zij konden niet begrijpen, waarom zij zich zoo onverschillig, zoo vijandig tegen hen aanstelde. Op het kinderfeest waren al de kleine meisjes uit den voornamen burgerstand genoodigd geweest, en men had Anna te huis gelaten; nu waren er lieden, die nooit in vriendschapsbetrekking met de jonkvrouw waren geweest, op Oosterwei gevraagd; en Helena, hare eenige bloedverwante was niet verzocht.

‘Zou tante Christine vermoeden, dat wij haar een proces willen aandoen?’ vroeg de moeder aan hare dochters.

‘Onmogelijk!’ antwoordde Klara: ‘gij kent de voorzigtigheid van oom Van der Maere, en op de stilzwijgendheid van Alfons mogen wij staat maken.’

‘Het is in alle geval beter, dat zij zelve de vijandelijkheden beginne; want ten slotte geloof ik, dat mij toch de moed zal ontbreken om haar onmin te betoonen,’ sprak de weduwe.

‘Begint gij weer te aarzelen, lieve moeder?’ zuchtte de oudste dochter.

‘Hebt gij de woorden van den notaris Blommaart vergeten?’ bemerkte Maria, die ook begon te begrijpen, dat het met tante niet pluis was.

‘Wat zou er op het Krekelhof te doen zijn?’ Met die vraag kwam de kleine Anna de kamer binnengeloopen: ‘de stalknecht komt schier in galop met de tibury herwaarts; zoo kwam hij altijd als er iets was met den ouden heer.’

Dezelfde bode, die mijnheer Fernand naar Oosterwei ging roepen, hield voor de deur der doctorsweduwe stil. Hij kwam in name van den jongen heer, mevrouw Brabander verzoeken, om den grijsaard, die stervend was, te komen bezoeken. De knecht voegde er bij, dat zijn kranke meester der weduwe iets te zeggen had.

Toen Helena met het rijtuig voor de poort van het Krekelhof stil stond, kwam er een geestelijke buiten: de oude Germanes was berecht.

‘'t Zal er meê gedaan zijn!’ zei de huisknecht, die mevrouw Brabander te gemoet kwam; en hij droogde zijne tranen af met zijne vestmouw, ‘'t zal er meê ge-

daan zijn; hij was een regtvaardig man en een goed meester. Ik zou in zijne plaats willen sterven. Hij zal recht naar den hemel gaan.' En immer voortweenend vergezelde hij de weduwe tot aan de deur der slaapzaal van zijnen lijdenden meester.

De oude heer Germanes lag bijna zieltogend op de groote bedstede met damasten gordijnen, in dezelfde kamer waar hij een paar maanden te voren Helena en Christine ontvangen had, toen ze over de dreef kwamen spreken.

De grijsaard draaide zijne oogen, toen de deur openging, en hij glimlachte wanneer hij de weduwe zag aankomen.

Helena boog zich over den kranken.

'Mijnheer is een beetje zwak zeker?' zegde zij.

'Ik ben op weg naar ginds,' stamelde de afgeleefde man, en hij stak den afgeteerden vinger om hoog; luister ik heb geenen tijd te verliezen.'

'Gij moet uwe tante de rekening over uwen oom Bernard's voogdij doen afleggen. Bernard moest als voogd de *réméré* aanzuiveren. Gij weet wel, die *réméré*, zegde hij, de hand over het voorhoofd strijkend, als zocht hij daar een gedacht dat hem ontging.

'Uw zoon heeft den verkoopakt van Oosterwei; het landgoed is het uwe,' ging de stervende na eenen oogenblik rustens voort: 'bedenk wat ik u waarschuw in dezen plegtigen stond.' De ademhaling des grijsaards werd gemakkelijker en zijn blik levendiger, toen hij zegde.

'Mijn kind, gij zijt moeder; en hoe schrikkelijk zou

het niet zijn, indien gij, wanneer gij liggen zult waar ik thans lig, denken moest: ik ben eene zwakke, zorgelooze moeder geweest; ik heb mijne familie in armoede laten vervallen, omdat ik den moed niet bezat, om mijne rechten te handhaven. Gij moet Christine van Santbergen terug brengen op den weg der rechtvaardigheid. Zeg aan de oude mevrouw Van Griffelen, gij kent ze immers wel,' ging hij onvermoeid voort, 'zeg haar dat zij u de waarheid zegge, wegens uwen oom Bernard's bijvoegsel van testament: en breng haar mijnen afscheidsgroet. Zult gij het doen?'

'Wat gij mij beveelt zal gebeuren: de stervende wordt door God verlicht,' snikte de weduwe.

De grijsaard sloot gedurende eenige stonden de oogen. Er speelde een zalige glimlach om zijnen mond, eene zoete tevredenheid speelde in zijne wezenstrekken; en toen hij zijnen eenigen zoon, zijnen geliefden Fernand, die bij de sponde stond te weenen, tot zich had gewenkt, sprak hij:

'Op mijne goederen kleeft geene enkele vlek, en mijn goud is niet besmeurd door de knagingen van mijn geweten. Zij, die mijnen Fernand tot echtgenoot neemt, zal gelukkig zijn, want zijne ziel is zuiver als mijn goud.'

En zich tot de weduwe wendend, ging hij voort:

'Mijn kind, schenk hem eene van uwe dochters.'

'Denk aan de oudste niet meer, sprak hij tot zijnen zoon: Klara bemint u niet. Schenk uwe hand aan Maria, in haren reinen blik las ik hare liefde voor u.'

Afgemat, greep de kranke de hand van zijnen zoon

en legde die tusschen de bevende vingeren der weduwe, die hij sinds het begin van het gesprek hield vastgesloten.

‘Wat gij zegt, mijn oude vriend, is waarheid,’ sprak mevrouw Brabander met eene stem, die belemmerd was door aandoening en door tranen: ‘mijne Maria bemint uwen zoon.’

‘Sedert mijn laatste gesprek met de jonkvrouw van Oosterwei ben ik ook veranderd,’ bemerkte Fernand; ‘vader heeft gelijk; met Maria zou ik gelukkig zijn; en.....’

Eene krampachtige beweging des monds van den zieltogenden onderbrak die bekentenis.

De oude vader bleef eenigen tijd als opgetogen met gesloten oogen liggen, en toen stamelde hij langzaam en met afgebroken woorden:

Ik sterf gelukkig - tot wederziens...;’ het volgende woord was onverstaanbaar. De ziel van den rechtvaardigen man had haar stoffelijk hulsel afgeschud, en zich vereenigd met haren God.

Als verslonden onder den indruk van het einde des rechtvaardigen mans, die de voorschriften van het Evangelie zoo wel had nageleefd, ging mevrouw Brabander huiswaarts. De rijtuigen der tafelgasten vlogen haar voorbij, zonder dat zij, die daar binnen lachten en schertsten, de voetgangster schenen te bemerken, die als in eenen droom verslonden voortstrompelde. Maar wat gaf het der goede vrouw, in den oogenblik dat zij zich ontdaan voelde van alle wereldsch verlangen, of hare moei haar ter feest had genoodigd of niet. Zij had eene hoogere

wellust gesmaakt bij het zalig afsterven van haren ouden vriend, wiens laatste woorden zich onuitwisbaar in haren geest hadden geprent.

XXII.

Jonkvrouw Christine had sedert het keurig vriendenmaal, dat op den sterfdag van den ouden heer van het Krekelhof op Oosterwei werd gehouden, veel vrienden gewonnen.

In den buiten is men van gevoelen, dat een lekkere maaltijd de beste vergoeding is voor eenen boerenheer, die de ijdele stadsgenuchten moet ontberen; en daar de gastvrouw van Oosterwei zulk eene *galante* dame was, die iedereen wist te geven wat hem toekwam, en zelfs nog iets meer dan ze konden vergen, waren er, buiten de reeds begunstigden, nog een zeker getal, die jacht maakten op eene uitnoodiging tegen de volgende feestpartij. Van alle zijden kwamen er geschenkjes voor de jonkvrouw aan. De eene had eene zeldzame bloem, die uit Rusland herkomstig was en in den winter bloeide. De andere bracht eenen vogel die in elk jaargetijde zong. Een boerenheer uit de buurt, een landbouwer, die naar

de meening van sommigen den naam van boerenheer niet verdiende, omdat hij een paar stukken land van den heer van het Krekelhof in pacht had, bracht in eigen waardigen persoon een witten pauw bij de jonkvrouw! Een witte pauw! een wonder der natuur. De goede man verklaarde, dat hij het prachtig beest zelf had gekweekt. Hij had eens eene paauwin, zegde hij, met witte vlekken, en de eieren van die hen had hij onder witte hoenders zooveel achtereenvolgende jaren laten uitbroeien, tot dat hij eindelijk, tot groote verwondering van iedereen, die witte pauw verkreeg, wiens gebloemde staart en schitterende vlerken mochten beschouwd worden als een pronkstuk der natuur.

Getroffen, of naar den schijn getroffen, door zoo veel belanglooze genegenheid, beloofde jonkvrouw Christine den milden gebuur hare vriendschap en op het eerstkomende feestmaal staken ook de pauwkweeker en zijne zwaarlijvige gemalin, die zich voor die gelegenheid eene muts had laten maken met bloedkleurige linten en blauwe bloemen, allebei de voeten onder de feesttafel in de pronkzaal van Oosterwei.

Ondertusschen scheen tante Christine, die vroeger gewoon was alle zondagen, wanneer zij ter kerk ging, bij de Brabanders eens af te stappen, hare familie te vergeten. De menschen begonnen van verkoeling, of liever van Christine's af breuk met de Brabanders te praten.

Het grootste getal pleitte vóór de familie van den doctor, maar de zoogezegde *aristocratie* deelde weldra in de onverschilligheid der jonkvrouw van Oosterwei.

‘De Brabanders zullen het op het landgoed al te bont gemaakt hebben,’ werd er gezegd; ‘ieder mensch van fatsoen moet bekennen, dat die Klara van den doctor al te trotsch is. Voor niemand wl zij onderdoen, en zij ontziet zelfs de rijke tante niet. Zoo kan het niet duren.

‘Nooit zullen de Brabanders van de jonkvrouw van Oosterwei een duit erven,’ had de dochter van de dikke boerin met den witten pauw tot hare vriendinnen gezegd. ‘Ik weet het van vader, en die is zeer *intime* met de jonkvrouw.’

‘De Brabanders zijn toch rijk genoeg van hun eigen,’ had de vriendin geantwoord; en daarop was de boerendochter uitgevallen:

‘Wat! rijk genoeg! zij bezitten geenen voet grond meer. Zelfs hun huis is belast.’

Zoo werd er voor en tegen de familie van den doctor gesproken, die intusschen zoo eenzaam voortleefde, dat zij geene syllabe van al dat geklap vernam. Meer dan ooit hielden die goede lieden zich met huisselijken arbeid bezig; en de eenige, die afwisseling in hun eentoonig leven bracht, was mijnheer Fernand van het Krekelhof, die daar wel eens verlichting zocht in de diepe droefheid, die het afsterven van zijnen geliefden vader had veroorzaakt. Ja, het leven der Brabanders verkroop langzamer dan ooit. Zelfs de studenten schreven niet: Hendrik en Alfons stonden voor hun exaam en al hunne stonden waren aan de studie gewijd.

Eens dat de weduwe zich alleen met Klara bevond, zeide zij:

‘Ik ben blijde, mijn kind, dat er welhaast een einde aan onzen onvasten toestand zal komen. Er drukken mij twee dingen op het hart, die er af moeten. Wanneer ik 's nachts wakker schiet, is het, omdat ik zelfs in den slaap de waarschuwende stem van den notaris Blommaart meen te hooren, over de inkrimping van ons kapitaal. Wij zijn al zoo veel kwijt, Klara: de vrees dat alles eens verbruikt zal zijn, moet mij van het hart.’

‘Ja, ja, er moet verandering komen,’ zei Klara. ‘Welk is de tweede bezwaarnis, moederlief?’

‘De belofte die ik eenen stervenden heb gedaan. Ik heb den heer van het Krekelhof plegtig beloofd, dat ik tante Christine tot rekening zal dwingen: en die belofte wil ik houden. Het bezwaart mij zelfs, dat ik genoodzaakt ben van het, ofschoon maar voor korte dagen, te moeten uitstellen. Weet gij wanneer mijnheer Van Hove zijn exaam doet?’

‘Ik heb het niet willen weten, moeder,’ was het antwoord, ‘maar er is hier iets, dat mij zegt,’ en Klara drukte de hand op het hart, ‘en mij doet gevoelen, dat hij of wel in den strijd is of reeds heeft gezegepraald.’

Naauwelijk had het meisje dat laatste woord uitgesproken, of zij werd beurtelings bleek en rood; de postbode ging voorbij het venster, en hij had eenen op rozekleurig papier geschreven brief in de hand. Die brief kwam van Alfons, en het was tusschen de twee gelieven afgesproken, dat de tijding, indien hij zijn exaam met de grootste onderscheiding aflegde, op rozekleurig papier zou aankomen.

De moeder las:

‘Lieve vriendin, ik ben met de grootste onderscheiding gepasseerd.

Uw Alfons.’

Die weinige woorden waren met bevende hand geschreven, en zelfs het adres was schier onleesbaar, maar al hadde men er geene enkele letter van kunnen ontcijferen, dan hadde de kleur van het papier en Klara's gevoel toch duidelijk genoeg gesproken om alles te verstaan.

Dien avond was het feest in het huisgezin der doctorsweduwe; een feest waartegen al, die op Oosterwei gedurende den zomer gegeven waren, niet konden opwegen: men vierde er het feest des harten, het feest der liefde. Neen, Klara was niet alleen gelukkig; zoowel Maria en Anna weenden even als de moeder en de oudste zuster blijde tranen over den zegepraal van den eenmaal zoo armen weesjongen, die thans rijk was door zijne schitterende natuurgaven, door deugd en wetenschap.

Klara bragt eenen slapeloozen maar schoonen nacht door. Zij had de bed- en venstergordijnen opengeschoven. Met het hoofd op de hand en den ellenboog op het oorkussen lag zij naar den helderen hemel te zien, en schoon als de door star en maan verlichte zomernacht, scheen haar de toekomst. Alfons was advocaat, en nu ging zich alles opklaren. Hij zou de familie-quaestie tusschen hen en tante Christine oplossen; en moest de uitkomst noodlottig zijn, dan hadden zij toch bij het onderzoek nog veel gewonnen: zekerheid en rust.

De gedachten der maagd dreven heen en weer, gelijk

de wolkjes aan den met starren bezaaiden hemel. Uit de verte zag zij Alfons haar toenaderen als haar bruidegom: zij voelde hare ziel zich versmelten met zijne ziel. En hoe beminde zij hem! hoe engelachtig, hoe rein was hare liefde: eene liefde zonder berekening, zonder hartstocht, zonder behoefte, die eindeloos moest wezen als de eeuwige liefde waaruit zij ontsproot.

Eindelijk verdreef de roosverwige dageraad de zoete begoochelingen van den nacht. Klara opende de oogen: de heerlijke tafereelen, die hare rijke inbeelding haar had voorgetooverd, waren verdwenen, en toch gevoelde zij zich nog buitenmate gelukkig. Was haar schoonste levensdroom niet verwezentlijkt? Alfons had immers zijn exaam met de grootste onderscheiding afgelegd.

'Klara,' zei de moeder na het koffiedrinken; 'ik denk dezen morgen naar Oosterwei te gaan, om tante kennis te geven van ons voornemen. Vroeger was een dergelijke stap onvoorzichtig geweest; maar nu al de papieren gereed zijn, kan tante Christine den loop der zaak niet meer stremmen: en wie weet of zij niet zou overgaan tot eene overeenkomst in der minne.

'Dat zal zij niet,' sprak Klara; 'doch dit is geen beletsel om haar aan te spreken. Zij mag wel weten dat wij haar slechts met tegenzin aanvallen. Ik moet nogthans op nieuw bekennen, dat gij goedaardiger zijt dan ik, lieve moeder; want na hare vijandelijke handeling, na al den klap dien zij in het dorp heeft verwekt, is zij zoo veel toegevendheid niet meer waardig.'

'Laat mij begaan, kind,' zei de moeder, 'indien

onze tante hare belangen niet begrijpt, moet zij de gevolgen van hare handelwijs dragen. Gij weet dat ik thans standvastig ben in mijn besluit.'

De weduwe schikte zich wat op, om het belangrijk bezoek te gaan geven; want zij wist dat hare tante zeer nauwgezet was op dergelijke pleegvormen, en nadat zij door hare dochters had doen bevestigen, dat de jonkvrouw op hare kleedij niets kon afwijzen, sloeg zij den weg in naar het landgoed.

Traagzaam wandelde de weduwe langs de met duizende bloemtuiltjes getooide aardappelvelden; langs de uitgebreide akkers, waar het rijpend koren op golfde. Zij trad door een smal wegeltje, dat tusschen een bloeiend boekweitveld en een weelderig klaverland liep, doch voor de gevoelige vrouw, aan wie de beschouwingen der nature onder andere omstandigheden eene hooge wellust schonken, gingen thans die schoonheden verloren. Geheel verslonden in het onderwerp dat zij ging behandelen, strompelde zij in gedachten voort. Gelijk de kinderen, die eene boodschap van eenig belang voor hunne ouders moeten doen, spelde zij zich zelve de les op.

'Ik zal *dit* en *dat* zeggen,' fluisterde zij, 'en als zij *dit* zegt zal ik *dat* antwoorden. En als zij tegen mij opstuift, zal ik zoet zijn als een kind,' sprak ze verder, 'hoewel ik haar zal doen verstaan, dat ik vast blijf in mijn besluit; dat ik de rekening over oom Bernard's voogdij wil zien met eigen oogen: dat ik ze zelve wil goedkeuren, dat ik....' Mevrouw Brabander was nog

altoos in dergelijke gedachten verslonden, wanneer zij aan de poort van het landgoed kwam. Zij hoefde niet te bellen. De koetsier stond met de handen in den vestzak aan den ingang, en zei:

‘Ik weet niet of de jonkvrouw te huis is voor u, mevrouw Brabander, ik zal het eens gaan vragen.’

De weduwe volgde den knecht tot in de trapzaal van het huis waar zij geboren was, en daar bleef zij staan als eene vreemdelinge, bijna als eene bedelares tot de bediende terug kwam.

‘Het spijt mij voor u mevrouw,’ sprak de jongen; ‘de jonkvrouw kan u niet ontvangen.’

‘Heeft zij belet?’ vroeg de weduwe.

De koetsier schokschouderde en Helena begreep die taal. Flare oogen vulden zich met tranen, en wankelend als een beschonkene verliet zij het voorvaderlijk verblijf.

‘Nu is het uit met de tante,’ sprak de weduwe tot hare kinderen, toen ze te huis kwam, terwijl zij de linten van haar eenvoudig stroohoedje ontknoopte, en met zekere gejaagdheid haren schal op de rustbank wierp. ‘Nu is het uit. Dat gaat te verre! Geef mij het schrijfgerief, Klara, opdat ik dadelijk de volmacht voor Alfons opstelle. De jonkvrouw van Oosterwei moet rekening doen zonder uitstel. Zoo zou men van een schaap eenen wolf kweeken. 't Is schande, mij zoo te behandelen; mij haar eigen broeders kind.’

De kinderen stonden verbaasd. Er moest iets bijzonders gebeurd zijn, om hunne moeder in dien toestand

te brengen; dat was nu wel de eerste maal huns levens, dat zij de geliefde vrouw in gramschap zagen.

‘Tante heeft u zeker afgewezen?’ zei Klara.

‘Schandelijk afgewezen,’ riep de moeder: ‘doe er mij niet aandenken, lieve kinderen; 't zal wel overgaan.’

Het ging spoediger over dan de kinderen het hadden durven verhopen: nog slechts weinige oogenblikken voelde Helena hare zenuwen trillen en toen schreef zij, hoewel eenigzins bevend, de procuratie voor den jongen advocaat; zij voegde er eenen brief bij, een zegenwensch over den gelukkigen uitslag zijner examen, en sloot hare missive met het verzoek om dadelijk voort te gaan met de hem toevertrouwde zaak.

XXIII.

De jonge advocaat Van Hove had zich fatsoenlijk aangekleed; niet in 't zwart, gelijk die oude pruiken van rechtsgeleerden, die het statige lijkbidderskleed dragen, als het uithangbord van hun bedrijf, maar in 't grijs; en met den bundel papieren, op wiens omslag geschreven stond: ‘Brabander van Santbergen tegen van Santbergen van Oosterwei,’ in de brieventasch, ging hij de stad in.

Alfons had jonkvrouw van Oosterwei gehoor verzocht, en had dadelijk een antwoord verkregen, waardoor hem werd bericht, dat de landvrouw den advocaat op den twintigsten Augusti, om elf ure 's morgens in hare stadswoning zou verwachten; en nu was hij verschenen, de belangrijke dag. Het wekkerde tien ure op het Belford, en dit liet toe dat de jonge rechtsgeleerde nog eens eventjes bij den waardigen advocaat binnen ging, onder wien hij zijne stagie deed.

De grijze regtsgeleerde oordeelde het niet noodig, dat de jeugdige zaakgelastigde nog eens zijne papieren opensloeg.

‘Wij hebben alles genoeg onderzocht, en uwe zaak is duidelijk en rechtvaardig,’ verzekerde de oude heer zijnen beschermeling: ‘alleen moet ik u doen opmerken, dat de jonkvrouw van Oosterwei geen gewone vrouw is. Daar moet gij rekening van houden, en trachten fijn tegen fijn te wezen; want hoewel het recht eindelijk de bovenhand krijgt, brengen zulke menschen ons toch gedurende zekeren tijd op een dwaalspoor.’

Met dien verstandigen raad en goede bewijsstukken uitgerust, begaf Alfons zich naar de woning der beruchte jonkvrouw, die hij in de paaschvacantie had leeren kennen, en die hem toen zoo sterk had misvallen.

‘Een poosje *antichambre* houden, om het zweet af te spoelen, kan nog al zijn,’ dacht de jonge advocaat, toen hij een geslagen half uur op de met bruin leder overtrokken muurbank in de wachtzaal had gezeten. ‘De jonkvrouw van Oosterwei schijnt met den jongen advo-

caat den spot te drijven, doch die langst lacht, lacht schoonst.'

Het rammelde eerst kwart en dan half kwart voor twaalven op den stadstoren, en Alfons begon te denken dat de jonkvrouw hem vergeten had, wanneer een knecht, een schoone jongen in prachtige livreikleederen, hem kwam verlossen.'

'Het is wel de heer advocaat Van Hove, dien ik moet aandienen?' zei de kamerknecht, hoewel Alfons reeds zijnen naam had opgegeven.

De advocaat stotterde een bitsig 'ja', hoewel de jongen met het schoon slavenkleed het niet kon helpen, dat men hem zoo lang had gevangen gehouden. De begaafde werkmanszoon had nooit op zijn geduld mogen pochen, en men hadde een heilige moeten wezen, om in die sombère wachtkamer zijne kalmte niet te verliezen.

De jonkvrouw ontving den advocaat in haar *boudoir*. Zij zat in eenen kostbaren pompadour-zetel. Hare kleine voeten, die zij ver vooruit had gestoken, rustten op een fraai met schitterende kleuren gestikt kussen, en zij had eenen waaier in de hand, waar zij, toen de advocaat binnen kwam, scheen mede te spelen.

Zij wees Alfons met het schoone speelding eenen stoel aan, en vroeg:

'Waaraan heb ik de eer van uw bezoek te danken, mijnheer de advocaat?'

'Ik meen dat ik mij hierover in mijnen brief duidelijk heb uitgedrukt, antwoordde Alfons, die zich zoo

ongegeneerd op zijnen stoel bewoog, als zat hij in zijn eigen huis.

‘Ik moet u bekennen,’ antwoordde de jonkvrouw, ‘dat ik er met den besten wil der wereld niet kon uit wijs worden. Met onze familiezaken is alles zoo regelmatig toegegaan, dat ik mij geenszins over uw schrijven heb bekommerd, en u alleen het gevraagde gehoor heb toegestaan, om u weder te zien en u als een ouden kennis geluk te wenschen met het uitmuntend diploma dat gij bekomen hebt. Ik las u naam in de gazet.’

De jonge advocaat bedankte met eene buiging.

‘De jonkvrouw zal zoo goed zijn, zich te herinneren,’ zegde hij, ‘dat ik hier niet als vriend, maar als tegenpartij gekomen ben, en dat ik bijgevolg genoodzaakt ben, haar de eischen van mijne cliënte mevrouw Brabander voor te leggen.’ En hij opende zijne bundel papieren.

‘Geeft u de moeite niet van mij die naar allen schijn zeer vervelende stukken voor te lezen,’ zeide zij: ‘vertel mij liever, in 't kort, wat mijne nicht Helena in het hoofd heeft gekregen.’

‘Hier is kopie van den verkoopakt van Oosterwei;’ sprak Alfons, en hij legde het perkament op een speeltafeltje dat in zijne nabijheid stond, ‘en hier is het bijvoegsel van jonkheer Bernard van Sandbergen's testament.’

‘En wat wilt gij, in Gods naam, met die beuzelarijen aanvangen?’ riep de jonkvrouw schaterlachend. ‘O! o! gij beroept u op die herzenschimmige codicil; gij moet bekennen mijn jonge advocaat, dat men u voor uwe eerste zaak eene prul heeft aan de band gedaan.’

‘Op die codicil,’ ging Alfons voort, zonder op de bemerking der jonkvrouw te antwoorden, hebben als getuigen geteekend:

‘Ivo Ketelaar, haarkapper, die tegenwoordig in de Karrestraat woont;

‘Pieter Andries, koetsier en kroeghouder op Heilig Kerst;

‘Achille Van den Hove de Courtepointe, thans rentenier te Brussel: en

‘Baron Theodoor Van Griffelen, thans zonder vaste woning en tijdelijk te Gent gehuisvest, waar zijne moeder woont.’

De jonkvrouw wuifde gedurig met haren prachtigen waaier, terwijl Alfons, zonder op het papier te zien, die namen afriep; en het moest zijn, dat zij waarlijk de drukte der hitte of het uitwerksel der verklaring van den advocaat gevoelde, want zij wuifde nog eenige minuten voort, zonder antwoord te geven.

Intusschen had Christina, die zich niet lichtelijk ontstelde, een wederwoord bedacht.

‘Die codicil zal dus aanleiding geven tot een proces?’ sprak zij. ‘Mijne nicht is wel het ondankbaarste schepsel dat op den aardbol leeft. Ik vereer haar met mijne vriendschap; ik herken haar als een lid mijner familie; kom haar te gemoet in hare armoede; en nu gebruikt zij het geld, dat ik haar als eene aalmoes had geschonken, om de studiën van haren zoon voort te zetten, om mij te verontrusten. Dat is al te sterk.

‘De jonkvrouw bedoelt zeker de gift van acht duizend

franken?' zei Alfons. 'Mevrouw Brabander heeft mij gelast van u het wisseltje terug tegeven.' En hij gaf haar het papiertje over.

Zij nam het aan, bekeek het eens goed, en stak het toen in de zak van haar kleed.

'Nu; dan hebben wij een proces,' zegde zij glimlachend, 'een proces met onze nicht Helena: 't zal lang duren eer het effen is, jonge heer.'

'Het is mogelijk,' antwoordde Alfons; 'doch daar de zaak geenen nadeeligen uitslag voor mijne cliënte kan hebben, zullen wij haar met geduld doorzetten. Voor het overige is het aan mij niet, u op dien uitslag opmerkzaam te maken, doch ik durf verhopen, dat de advocaat der jonkvrouw haar rechtzinnig zal uitleggen, hoe het geding eindigen moet.'

'Eindigen,' schaterlachte de jonkvrouw. 'Gelooft gij dat zulke processen eindigen?' en zij trok met blijkbare minachting de schouders op.

'Mijne oud-grootmoeder; die in Londen woonde,' ging zij voort, 'heeft omtrent honderd jaar een proces ingespannen tegen een lid harer familie, en het ligt nog op de kanselarij. Alle vijf en twintig jaren wordt het eens opgeroepen en dan krijgen de papieren weêr een plaatsje achter de traliën.'

'Wij zijn hier in Engeland niet, maar in een grondwettelijk land, waar allen gelijk zijn voor de wet.'

Jonkvrouw Christine onderbrak den jongen advocaat weêr met een schaterlach.

Alfons verloor zijne koelbloedigheid niet. 'De jonkvrouw

van Oosterwei zoekt omwegen;' sprak hij, 'en de naaste weg is ver genoeg. Ik verzoek haar in haar eigen belang nog een weinig aandacht te verleenen aan iemand, die hier met zeer vredelievende inzichten is gekomen, en gaarne eene wezenlijke toenadering tusschen eene verbrokkelde familie zou tot stand brengen.'

'Nog een beetje jong!' spotte Christine van achter haren waaier.

Alfons werd bloedrood.

'Uwe spotternij begint mij te vervelen, jonkvrouw van Sandbergen,' zeide hij, 'gij dwingt mij van u reeds tegen de aanstaande week voor het gerecht te doen dagen, om de rekening der voogdijschap van uwen broeder Bernard van Sandbergen over de minderjarige Helena van Sandbergen van Oosterwei over te leggen. Gij weet dat de naam van Bernard van Sandbergen hierdoor publiek moet geschandvlekt worden, maar gij heb het zoo gewild.'

Alfons stond recht en scharrelde zijne papieren bijeen, en de jonkvrouw was ook opgestaan.

'Eene schoone dankbaarheid,' riep zij met donderende stem en vlammenden blik; 'eene schoone dankbaarheid! Wat! gij zoudt den naam van uwen weldoener bevlekken, den naam van den man, met wiens geld de arme weesjongen advocaat is geworden. Waarlijk, eene schoone dankbaarheid!

De oogen van den jongen rechtsgeleerde begonnen te schemeren; hij wilde spreken, maar zijne stem gaf geen geluid; en het was slechts onduidelijk dat hij het geklingel der kamerbel hoorde. Christina had voor den knecht gescheld, die den bezoeker moest uitlaten.

Toen de advacaat buiten de deur was, draaiden de huizen voor zijne oogen. Zonder acht te geven waarheen hij zijne schreden rigtte, sloeg hij eene straat in. Hij ging verder en verder, tot hij eindelijk in zijne geboortestad verdwaalde. De kennissen die hij ontmoette bezagen hem, maar zij spraken hem niet aan; en toen hij voorbij was keerden zij zich, om hem na te kijken. Er was iets in zijn persoon dat opzien baarde, doch wat het was hadde niemand kunnen zeggen.

Wanneer hij in zijne woning kwam, bekeek hem de vrouw des huizes met medelijdenden blik. De arme jongen zag er uit gelijk een tooneelkunstenaar, die bij zijne eerste optreding is weggefloten. Hij sloat zich in zijn kamer op en legde zich op zijne legerstede te weenen; te weenen van schaamte en wanhoop. Was dit nu het begin van dat schoon leven dat hij voor zich had gedroomd? Hij had zijne loopbaan nog niet begonnen, en zij was reeds verbroken. Zij was ondermijnd, vóór zij voltrokken, voór zij aangelegd was; ondermijnd door zijne armoede, door zijne nederige geboorte. Mijne geleerdheid is de vrucht der aalmoes, en ik ben een ellendeling,' riep hij; 'waarom ben ik in mijnen stand niet gebleven? waarom heb ik geen ambacht geleerd?'

'Klara! Klara! edel meisje, aan wien hebt gij uw hart geschonken?' zuchtte hij. 'O ik weet dat gij mij niet verloochenen zult, want gij kent mijne afkomst. Gij weet wie ik ben; doch gij heb evenmin als ik geweten, dat een advocaat meer behoeft dan rechtsgeleerdheid. Men vertrouwt zijne zaken niet aan eenen man zonder naam of faam.'

Eindelijk kwam de slaap met zijnen zachten vinger de oogleden van den ongelukkigen sluiten; en toen voerde hij hem mede naar het rijk der droomen, naar het paradijs der vergetelheid.

XXIV.

Jonkvrouw Christine was alleenlijk naar de stad gekomen, uit hoofde van het verhoor dat zij den advocaat Van Hove had toegestaan. Toen Alfons nog in het *boudoir* zat, had men reeds de paarden ingespannen, en wanneer hij over het hofplein ging, stonden de prachtige dravers reeds ongeduldig te trippelen, omdat hun meesteres zich zoo lang liet wachten,. Nauwelijks was de advocaat de pijlers aan de straatpoort omgedraaid, of de jonkvrouw kwam aangesneld, en toen de lakei het portier der koets voor haar had ontsloten, sprak zij:

‘Gauw! naar mevrouw Van Griffelen.’

De paarden hennikten en schudden de schoone manen van blijdschap, toen de lakeien op den bok zaten, en als zij den ruk der toomen gewaar werden, vlogen zij voort als losbandigen; de wellustige dieren waren den stal moede. Op Oosterwei hadden zij al te lang geboeid gelegen; de jonkvrouw reed daar weinig uit. 's Zondags naar de kerk,

en een paar malen naar het Krekelhof, dat waren de wandelingen, die zij sinds haar verblijf op het landgoed haar trotsch gespan had gegund.

Naar Mevrouw Van Griffelen, dat was maar een uitstapje. Zij reden uit de woning der Van Sandbergen, die in de nabijheid der Koningstraat gelegen was, lang over het Sint Jacobsplein: dan door de Sint Jorisstraat en langs de Antwerpsche straat de brug over naar de bekende woning in 't Spanjaardskasteel.

'Mevrouw,' zoo sprak een der lakeien met den gegalonneerden hoed in de hand, nederig buigend, 'zouden wij den tijd hebben om met het gespan eens rond te kuieren. Wij kunnen de paarden moeielijk stilhouden.'

'Laat ze maar rondvliegen naar hartelust,' zei Christine, die liever paarden dan geringe menschen zag, 'ik zal een uur blijven.'

Onder het uitspreken dezer woorde stapte jonkvrouw Christine voor de eerste maal sedert hare misrekening wegens den jongen heer van het Krekelhof, den stoep der lieve woning van hare vriendin op.

Mevrouw Van Griffelen ontving de jonkvrouw met dien minnelijken glimlach waar zij gewoonlijk hare vrienden mede begroette, en toen ging Christine aan het vertellen. Zij verhaalde welk gebruik zij van de gegeven inlichtingen wegens den advocaat Van Hove had gemaakt, en hoe die inlichtingen aanleiding hadden gegeven tot de ontdekking van een voorval dat, hoe nauwkeurig de goede mevrouw ook met alles bekend was, haar toch was ontgaan.

'De oud-bestuurder van het weezenhuis heeft u niet

gezegd, dat hem door iemand geldelijke onderstand was verleend, om de studien van dien jongen te kunnen voortzetten.'

'Hoe zoo?' zei mevrouw Van Griffelen gansch onthutst, 'ik heb den braven ouderling hier twee geslagen uren bij mij gehad,' en hoofdschuddend voegde zij er bij: ''t Is onmogelijk! Ik had hem voor iets anders ten mijnen huize verzocht, doch gij begrijpt, dat was een uitvlucht; de veronderstelde zaak was spoedig afgedaan, en toen ging ik tot het belangrijkste punt over.'

'En gij gelooft waarlijk,' zei de oude mevrouw, 'dat er iets geheims in eenen man van die jaren kan blijven, wanneer ik hem twee volle uren uitvorsch?'

'Ik ben een der grootste bewonderaars van uw talent, mijne lieve,' antwoordde jonkvrouw Christine: 'de man zal het zeker vergeten hebben; maar mij is het dadelijk ingevallen, zoodra ik uwen brief en uwe inlichtingen las. Mijn broeder Bernard heeft den ouden man eens eene banknoot van honderd franken geschonken voor dien *gamin*; ik heb die som, toen Bernard nog leefde, in de rekeningen zijner uitgaven aangeteekend gezien. Dat zijn van die dingen welke men onthoudt. Onder al mijne beslommeringen was het mij nogtans ontgaan; doch gelijk ik u zeg, uwe inlichtingen hebben mijn geheugen verfrischt.'

'En gij hebt misbruik van uwe overmacht gemaakt, daar verwed ik mijn hoofd tegen, zei mevrouw Van Griffelen.

Christine glimlachte.

'O ik zag het aan uw zegepralend gelaat, dat gij

eenen gewaanden vijand hadt overwonnen. Hoe is het toegegaan?

De dame van Oosterwei begon een verslag te doen van hare handelingen. Zij verhaalde in welke verhouding de jonge advocaat met de Brabanders stond, en hoe die man, welke tot de heffe des volks behoorde, haar nadeelig kon wezen. Zij legde haar uit, hoe en waarom hij bij haar was gekomen, en met eenen wenk bad de oude Van Griffelen, die zoo goed de historie der familie Van Sandbergen kende als hare eigen levensgeschiedenis, alles begrepen. Zij bleef kalm tot op den oogenblik dat Christine vertelde, hoe zij Alfons had ter nedergedrukt, door hem zijne ondankbaarheid jegens haren broeder te verwijten.

'Hij verbleekte,' zegde zij; 'zijn veerkrachtig lichaam zonk ineen, en er kwamen scherpe lijnen in zijn wezen, die zijn gelaat verdonkerden en hem gelijk maakten aan eenen grijsaard!'

'Dit was omdat de geesteskracht hem ontging. Christine! Christine! wat hebt gij gedaan!' riep mevrouw Van Griffelen, wier breed voorhoofd plots purper werd door den gloed der verontwaardiging. 'Gij heb eene groote misdaad, misschien eene zedelijke moord begaan. Gij hebt het opstijgend genie in zijne vlucht gestuit. Wie zal de wereld daarvoor schadeloos stellen?'

'Wie stelt mij schadeloos, wie houdt er rekening van mijne teleurstellingen?' zei Christine: 'Niemand!'

'Eene schoone vergelijking!' sprak de oude. 'Men steekt te vergeefs zijn latijn in u, jonkvrouw Van Oos-

terwei. Wat helpt het goeden raad te geven, wanneer men dien telkens in den wind slaat? Gij hebt weêr uwe eigen ruiten ingeslagen, gij hebt in de kaart van den jongen heer van het Krekelhof gespeeld!'

De jonkvrouw kreeg eenen zenuwschok.

'Welk dom schepsel ben ik, van daar niet aan te denken,' zegde zij. 'Toen ik vóór drie maanden met Helena naar het Krekelhof ging, zocht ik haar wijs te te maken, dat die mijnheer Alfons geene geschikte partij voor haar dochter was, omdat ik geen advocaat in de familie begeerde, en nu ontneem ik dien zelfden jongen het eenige wat hij bezit, het vertrouwen in zich zelven. Wordt hij nu in de plaats van practiserend advocaat een eenvoudig schrijvertje der griffie, o dan geeft Helena hem hare dochter niet, en Fernand heeft den voorkeur. Gij hebt gelijk mevrouw, in heb mijne eigen ruiten ingeslagen.'

'Vergeef mij die gemeene uitdrukking, mijne lieve jonkvrouw,' zoo verschoonde de oude zich over het *eigen ruiten inslaan*. 'In de opgewondenheid der zamenspraak vervalt men onder vrienden wel eens in het *vulgaire*. Ik meen het goed met u, mijne waarde Christine, even als voor dertig jaar, en daarom raad ik u nog eens onze laatste samenspraak te herdenken. Er is geene uitkomst voor u dan door eene verzoening met uwe familie.'

'Dat nooit!' riep de jonkvrouw; 'met Helena zou het nog al gaan; maar na het voorval met Fernand Germanes nog in aanraking komen met Klara Brabander. Ik zou liever sterven!'

De prachtpaarden der jonkvrouw van Oosterwei henikten thans voor de deur der oude Van Griffelen. Christine omhelsde de grijze dame, en toen zij in haar rijtuig stapte, waren hare oogen nog met tranen gevuld.

Nog nooit had jonkvrouw Christine onder zulke sombere indrukken de stad verlaten. Zij, die een uur te voren zulk eene zegepraal bekomen had, zag er thans afgemat en ongelukkig uit. Zij verstond dat de oude Van Griffelen haar de waarheid had gezegd; en toch kon zij den verstandigen raad niet aannemen; en daarom herhaalde zij nogmaals in zich zelven, terwijl het rijtuig de richting insloeg, die naar Oosterwei leidt:

'Ik zou liever sterven!'

Christine bleef ineengekrompen in den hoek der koets zitten mijmeren en klagen, zonder eenen enkelen blik door het portier in het open veld te slaan; en toch was het een schoone zoele Augusti-namiddag. Zij zag niet hoe de veldarbeiders met garven over de akker liepen; hoe de kinderen op bloote voetjes de verbrokkelde haren lazen, hoe de vogelen met gevulde graanhalmen naar hunne nesten vlogen; hoe iedereen zorgde voor den dag van morgen, voor den winter, voor de toekomst. Doch wat had zij met al die zorgen gemeens, die rijke dame van Oosterwei, zij die alles bezat en van niets kon genieten. Voor haar was de toekomst, de gebrekkelijkheid en de verlatenheid des ouderdoms. Wat zij verlangde was nog eenen oogenblik in de schitterende tinten des rijkdoms te mogen pralen, gelijk de ondergaande zon, en vervolgens in vollen gloed weg te zinken; al het overige ging haar niet meer aan.

Sedert haar onderhoud met mevrouw Van Griffelen, had de jonkvrouw eenen afkeer van de stad, en nu verveelde zij zich zoodanig op het landgoed, dat zij er ziekelijk van wierd. Het was er waarlijk niet om uit te houden voor iemand die gewoon is zijn verzet in het stoffelijke te zoeken. Fernand van het Krekelhof verscheen op Oosterwei niet meer. De gevoelige jonkman droeg niet alleen een floers om zijnen hoed, ten teeken van rouw over zijnen goeden vader; maar geheel zijn wezen scheen overfloerst; hij leefde zoo ingetogen, dat hij buiten de familie Brabander schier niemand te woord stond. Maar bij de weduwe ging hij nog altijd; hij ging er zelfs meer dan voorheen en dat *intrigeerde* Christine.

Op het einde van Augusti had zij weêr een feestje belegd. Fernand werd uitgenoodigd, doch hij bedankte voor de eer, uit hoofde van zijnen pas begonnen rouwtijd. De Brabanders waren nu natuurlijk van het landgoed gebannen. Dan waren er nog een paar deftige familien uit het dorp die niet hadden aangenomen; en op den feestelijken dag had de landvrouw nog eene teleurstelling ondergaan; twee der bijzondere gasten van over de grens waren niet opgekomen, en het was eerst laat in den namiddag dat de briefjes waarbij de genoodigden zich veronschuldigden, met den brievenpost aankwamen.

Dat was onbetamelijk, dat was onuitlegbaar; en toch kon Christine zich niet ontveinzen dat het eene afbreuk was.

Zoo verdwenen ééne voor ééne al hare begoochelingen. Al de verdiensten, die zij het landvolk had toegekend, be stonden niet. Zij had de menschen naar hare eigene milde

natuur geoordeeld, beweerde zij, en zij had zich misgrepen. De buitenlieden, zelfs de rijksten, waren de moeite niet waard, om er zich mede op te houden. En wat genoegen had zij nu nog op het landgoed? Zij had geenen lust in de bloemen meer, sedert het ongeval in de tegenwoordigheid des heeren van het Krekelhof; sedert die bedwelming die haar, zelfs voor haar dienstboden, bespottelijk had gemaakt.

In Gent hadden ook hare oude vrienden haar den rug toegekeerd. Zij kon bijna geen volk meer te zamen krijgen voor een theepartijtje, of zij moest van het voetstuk dalen, waarop zij zoo veel jaren stand had gehouden; zij moest afzakken tot lager kring.

‘Ik wil geene vrienden meer,’ riep zij eens in bittere neerslachtigheid uit: ‘zij teren op uwe rekening, leenen uw geld af, en schijnen op den duur nog genoegen te scheppen in uw verdriet. Wat heeft de oude Van Griffelen mij in 't kort niet voorgepraat. Zou men niet zeggen, dat zij aanspant met mijne vijanden.’

Christine werd in hare bedenkingen gestoord door de kamenier, die haar eenen brief bracht, welke zoo even was aangekomen.

De jonkvrouw verbrak den omslag, en kreeg weêr bleeke lippen; er viel een bankbriefje van honderd franken uit. Zij raapte het op en ging zich met den brief, gelijk zij altijd deed, als er een orkaan woedde, in hare kamer opsluiten.

XXV.

Het was omtrent acht ure des morgens. In de stad was sedert lang alles in beweging: de melkboerinnen met hare rammelende karren waren reeds in aftocht naar buiten; de schooljongens trokken met den met boeken en schrijfgerief gevulden ransel schoolwaarts; de goede huisvrouw van den varkensslachter op de Hindelei, waar Alfons van Hove woonde, stond sedert twee uren aan den kapblok, en haar student, zij noemde haren inwoner nog altoos student, en haar student, is nog niet beneden. Ofschoon zij tegen negen ure den worst, dien zij aan het kappen was, aan eenen hotelhouder had beloofd, zoodat zij geenen tijd te verbeuzelen had, was zij toch reeds twee maal naar boven geloopen om aan de kamerdeur te gaan luisteren, en daar zij geene beweging hoorde, liep zij telkens terug naar haar werk.

‘De jongen zag er gisteren toch zoo zonderling uit,’ sprak zij tot zich zelven, ‘indien het vleesch maar gekapt was, ik zou hem oproepen.’

Terwijl zij in alleenspraak haar werk voortzette, kwam de knecht thuis met eene ledige vleeschmand op den schouder. Hij was vroeger terug van de ronde dan de meesteres had durven verhopen. Zij stak hem haastig het kapmes in de hand.

‘Ik moet boven bij mijnheer zijn,’ sprak zij, ‘kap

een beetje,' En vast besloten van niet zonder stellig nieuws van haren student beneden te komen, liep zij de trappen op.

De brave vrouw klopte tot driemaal toe op de deur. Geen antwoord, en de sleutel was afgetrokken. Angstig lonkte zij door het sleutelgat. De student lag gekleed als den vorigen dag te bed; hij had zelfs zijne laarzen nog aan.

Lang stond ze daar neergebogen, met het linker oog toegenepen en het regter oog in de sleutelopening naar haren inwoner te lonken, zonder dat hij zich verroerde. Haar hart begon angstig te kloppen. Misschien had de anders zoo voorbeeldige student den vorigen dag iets wedervaren, dat hem had aangezet zich een ongeluk te doen. Misschien had hij zich gezelfmoord....

O blijdschap! nauwelijks was haar dit gedacht door het hoofd gevlogen, of Alfons richtte zich op, en zij zag hem de hand op het voorhoofd drukken, als of hij hoofdpijn had.

Nog eens geklopt.

'Binnen' riep men in de kamer.

'De sleutel is afgetrokken,' klonk het langs buiten.

'Ik kom,' riep Alfons.

De zorgvuldige vrouw wachtte niet tot de deur openging. Verheugd over den goeden uitslag van het laatste onderzoek, snelde zij naar de keuken, en goot dadelijk een tas sterke koffie op; want volgens haar was dit een onfeilbaar middel tegen de hoofdpijn; maar als zij boven kwam met den warmen drank, verschrikte zij: haar

student was op dien enkelen nacht schier onkenbaar geworden.

Alfons gebruikte met zekere gejaagdheid het verkwikkend vocht, en bleef nog lang met gesloten oogen zitten mijmeren over zijnen toestand. Eindelijk stond hij op, kleedde zich fatsoenlijk, en trok de stad in recht naar het huis van zijnen weldoener, den oud-bestuurder van het wezengesticht, in wien hij eenen tweeden vader had gevonden.

De grijsaard sloeg dadelijk het boek toe, waarin hij bij het binnentreden van den jongen advocaat zat te lezen en hij stond recht om de hand van zijnen lieveling te vatten.

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg de oude man, ‘zijt gij ziek?’

‘Neen,’ antwoordde Alfons, en even als zijne vingeren sidderde zijne stem. ‘Er is mij iets voorgevallen, dat ik u uit dankbaarheid zou moeten verbergen. Vergeef het mij, mijn vaderlijke vriend, indien ik u mishaag: gij weet dat het mij onmogelijk is een geheim voor u te bewaren; en meer dan ooit heb ik uwen raad noodig.’

‘Spreek op, jongen,’ zei de grijze vriendelijk. ‘'t Zal zeker iets van de liefde zijn: iets van uwe Klara.’

Alfons schudde het hoofd. ‘Het is geen liefdeverdriet dat mij herwaarts joeg,’ zuchtte hij. ‘Gij weet dat ik gister naar de jonkvrouw van Oosterwei geweest ben, voor de zaak der Brabanders; en daar heb ik iets moeten hooren. O vergeef het mij, zoo ik u kwets,’ zoo onderbrak hij zich zelven, ‘daar heb ik iets moeten hooren,

dat mij eene wonde in de ziel heeft geslagen, welke misschien nimmer genezen zal. Toen ik jonkvrouw van Sandbergen de papieren had voorgelegd, die ik u vroeger toonde, en de belangen van Klara's moeder had verdedigd, grijnslachte zij mij toe:

‘Eene schoone dankbaarheid!’ En als met tegenzin herhaalde de geschokte jongeling de woorden der jonkvrouw, het verwijt dat hij, de arme weesjongen, advocaat was geworden met het geld van Bernard van Sandbergen, wiens nagedachtenis hij wilde schandvlekken.

‘Gij herinnert mij daar iets, waar ik sinds lang niet had aan gedacht,’ zei de oud-bestuurder van het weezenhuis hoofdschuddend. ‘Ik begrijp uwe ontmoediging mijn zoon, en dank God dat uwe vrees ongegrond is. Ik heb u dikwijls van eenen weldoener gesproken, als van eenen derden persoon; en nu meent gij, dat het Bernard van Sandbergen is, die aanspraak op uwe dankbaarheid mag maken. Christina's broeder heeft mij inderdaad, eens dat ik wat kort van geld was, eene banknoot van honderd franken opgedrongen, om den last van uwe opvoeding wat te verlichten. Bernard was mij een vertrouwde vriend, die wel honderdmaal bij mij troost heeft gezocht, toen zijne zuster hem verdriet aandeed. Maar die veronderstelde weldoener, waar ik u van sprak, ben ik, mijn zoon, en wat ik voor u gedaan heb, hebt gij mij tiendubbeld beloond, door vriendschap en werkzaamheid. Buiten die honderd franken heb ik van niemand eenen centiem genoten. Ha! Christine heeft daar rekening van gehouden! Wij zullen ze terug geven, mijn vriend, het

komt er thans zoo nauw niet op, ik heb tijd gehad om te sparen.'

De grijsaard ging naar zijnen lessenaar, haalde er een bankbriefje uit en zeite zich toen aan het schrijven.

Hij schreef:

'Jonkvrouw Christine van Sandbergen,

'Mijn vriend Bernard van Sandbergen had de goedheid mij op zevenden April 185*, de som van honderd franken te leenen, opdat ik te gemakkelijker de studiën zou kunnen bevorderen van eenen mijner kweekelingen. Ik heb de eer UE. de hieringesloten honderd franken terug te zenden.

Aanvaard, bid ik u, hierover de betuigenis mijner dankbaarheid.

S.P.,
oud-bestuurder van het weezengesticht.

De weldoener las het briefje aan zijnen kweekeling voor; en toen hij er de banknoot had ingesloten, deed hij het op den post bezorgen.

Het was dit schrift dat jonkvrouw Christine zoodanig had ontsteld, dat zij er in angst de beteekenis van in hare kamer ging ontcijferen.

Alfons was stoffelijkerwijze gerustgesteld. Het bloed begon sneller door zijne aderen te stroomen, zijne geestkracht herleefde, en nadat hij zijnen beschermer zijnen dank had betuigd over de afrekening met jonkvrouw van Sandbergen, sprak hij:

''t Is jammer voor de Brabanders; ik had hunne zaak zoo rijpelijk overwogen, zoo diep doordacht en het smart mij ze te moeten opgeven.

‘Ik begrijp u, mijn vriend,’ luidde des grijsaards antwoord: ‘de teruggave van het geld wischt de plicht der dankbaarheid niet uit. Het is echter als advocaat der Brabanders dat gij jonker Bernard's nagedachtenis zult kunnen sparen, daar gij zijne verkeerde handelingen zult kunnen verbloemen. Ik meen echter, dat er geene verdere inspanning zal noodig zijn: Christine zal zich bepeizen.’

Alfons had zulk een groot vertrouwen in het doorzicht van den ouden man, dat het hem speet ditmaal aan zijne voorzegging niet te kunnen gelooven. De schrik van die vrouw zou groot moeten zijn, om haar te doen buigen, dacht hij.

‘Zij zal zich bepeizen,’ herhaalde de grijsaard als tot zich zelven: ‘dat men haars broeders nagedachtenis schandvlekke, daarover zou zij zich weinig bekommeren, maar die verdonkering van eenen authentieken akt, het vervreemden van die *codicil*, zal haar zwaar op het hart liggen.’ En zich meer bepaald tot zijnen lieveling wendende, ging hij voort:

‘'t Zal best zijn de jonkvrouw eenigen tijd met hare onrust alleen te laten; eer de vacancie uit is, zal zij wel iets laten hooren. En wat uw wedervaren bij haar betreft, het is der jonge lieden goed, dat er soms iets hapert, dat noopt hen tot voorzichtigheid.’

Alfons bleef tot 's avonds bij zijnen weldoener, en er werd, natuurlijk, nog veel besproken. De jonge advocaat moest eindelijk begrijpen, dat noch de kleine schermutseling met de jonkvrouw, noch de weldaad, die hij van

jonker Bernard genoten had, eene hindernis mochten brengen in zijne betrekking met de Brabanders als advocaat.

‘De weldadigheid is geene slavenkweekster,’ had de oude man hem onder andere gezegd, en niemand, zoo min ik als elk andere, heeft het recht van u den weg te belemmeren. Ga recht door de wereld en bekommer u om geen menschen.’

Er verbeidde den jongen advocaat eene blijde verrassing. Toen hij te huis kwam vond hij Hendrik Brabander en den ouden Van der Maere op zijne kamer. De jonge student vloog hem aan den hals en riep:

‘Alfons, ik ben er door!’

De student in de medecijnen had zijn tweede exaam afgelegd.

XXVI.

Bij het lezen van het briefje, dat de oud-bestuurder van het weezenhuis haar had geschreven, was er gelijk een floers voor jonkvrouw Christine's oogen gevallen, waardoor alles zwart scheen. Zij gevoelde dat zij door Alfons te vernederen haar doel had gemist, dat zij in plaats van hem te beleedigen, pogingen hadde moeten aanwenden om hem te winnen. Dat naar den zin zoo be-

leefd en in den grond zoo ironiek schrift van den ouden heer, haars broeders vriend, was haar een bewijs, dat de verstandige grijsaard hare handeling afkeurde. Hij zou dus zijnen kweekeling aanzetten, om haar met nog meer hardnekkigheid te vervolgen: en nu zij alles wel inzag, was er geene gelukkige uitkomst meer te verhopen. Alfons had het opstel der codicil ontdekt; hij kende de getuigen, die zij, nadat zij haar hadden ten dienste gestaan, als onbruikbare meubelen had behandeld: zij zouden voor het gerecht de waarheid verklaren. Hare onrust was zoo groot, dat zij die aan hare dienstboden niet konde verbergen. In den dag zwierf zij onrustig tusschen de houtgewassen van het rijk beplant Oosterwei, en praatte half luid tot zich zelve; 's nachts wandelde zij hare slaapkamer op en neder, zij at niet als gewoonlijk en de oude Victoria, de eenige getrouwe dienstbode, die zij sinds jaren van rang vervallen had verklaard, moest elken avond heimelijk eene zekere hoeveelheid sterken drank naar het slaapsalet harer meesteres dragen. Christine verviel als het ware elken dag, elk uur. Hare wangen zonken in, en de kostbare kunstmiddelen waren niet meer in staat van de rimpelen te verbergen, die de angst in haar aangezigt groef. 's Nachts in hare droomen zat zij wel eens op de bank der beschuldigden, als bedriegster voor het gerecht; en zelfs bij dage meende zij in de verte gerechtsdienaren te zien aankomen, die haar voorloopig kwamen gevangen nemen. Hare zinnen waren zoodanig verward, dat zij op de vraag: ‘wat moet ik doen?’ die zij zich honderdmaal daags inwendig toestuurde, geen duide-

lijk antwoord vond. En zij was alleen, de ellendige, gansch alleen!

Hoe weinig geleek zij nog op die naar hare meening nog zoo bekoorlijke dame, die nauwelijks drie maanden geleden, aan de zijde van den jongen heer van het Krekelhof, in eenen bankwagen naar Oosterwei reed. Welk een verschil tusschen die afgematte vrouw en die hupsche tante, die met de kinderen van hare nicht Helena muziek maakte, met hen wandelde en speelde, als ware zij zelf jong en onervaren in wereldsche zaken. Hoe luttel tijds was het geleden, dat zij met oranjebloemen pronkte, die mijnheer Fernand Germanes haar schonk. En thans!

Zij kreeg zenuwschokken, die als het ware doodelijk waren. Nu eens werd zij rood als eene pioen, door bloedopdrang, en soms was het, als of er een kille nevel over haar daalde, die het bloed in hare aderen deed verstijven en haar gelijk maakte aan eenen ijsklomp.

Eens na eenen sterken zenuwschok had zij naar de stad, om haren gewonen geneesheer gezonden, maar de doctor vond haar niet ziek; zij was zedelijk krank, zegde hij. Zij leefde al te afgezonderd op Oosterwei, meende de arts; zij moest terug naar de stad, om een ander slach van verstrooiingen te zoeken, of zij moest eene pleizierreis doen. Na die welgemeende raadgeving bleef Christine weêr alleen met hare grondlooze onrust.

Mevrouw Brabander hoorde van vreemde lieden zeggen, dat hare tante ziek was, en dat er een geneesheer uit de stad was gekomen, die in de afspanning had verteld, dat de jonkvrouw door eene ongeneeslijke kwaal was

aangedaan. Die gezegden waren natuurlijk overdreven; de goede Helena gaf er echter geloof aan, en de reeds overdreven mare der ziekte werd in de verbeelding der nicht nog verder uitgebreid. Zij had hare tante in geen drie Zondagen in het kerkgestoelte gezien, waarin zij als dame van Oosterwei gewoonlijk mis hoorde; zij moest dus zeer krank zijn. De brave weduwe was hierdoor pijnlijk aangedaan; indien Christine niet zoo schandelijk de deur voor hare nicht had doen sluiten, zij ware niettegenstaande het opgeworpen geschil, naar Oosterwei gesneld. Nu was het echter onmogelijk.

Weldra werd er in de gemeente van niets meer gesproken als van de zonderlinge kuren van jonkvrouw Christine. Men had haar in nachtgewaad in den maneschijn zien wandelen; de knechten hadden haar in gesprek gehoord met de pleisteren beelden in den tuin; en op zekeren nacht stond zij aan de springfontein te zingen.

Aan al deze ongerijmdheden werd meer en meer geloof gehecht. De kasteeldames zijn immers voor de buitenlieden geene menschen gelijk andere en het ging eindelijk zoo verre, dat de grootmoeder van den boschwachter als stellig aan mijnheer Fernand van het Krekelhof vertelde, dat de jonkvrouw van Oosterwei van den duivel bezeten was.

Christine's handelwijze wettigde als het ware al die gezegden. Hare volledige afbreuk met de menschen; haar omdwalen, zoo wel bij nacht als bij dage, gaven recht tot opspraak; en al is men in Vlaanderen niet zoo bijgeloovig als in de Kempen en hare omstreken, toch heeft

het wonderbare zulke aantrekkelijkheid, dat zelfs de verstandigsten zijne indrukken niet wederstaan. De jonkvrouw van Oosterwei was dus voor dezen eene rariteit en voor anderen een afschuwelijk schepsel. Een bedelaar hadde zijn lot met het hare niet willen verwisselen.

Er bestaat geene ellende zonder uitkomst. Zoo lang Christine rondwroette in het slijk, zoo lang zij naar eene plaats in de diepte zocht om haar misdrijf te verbergen, daalde er geene lafenis in haar gefolterd gemoed, dieper en dieper zonk zij. Doch toen eindelijk de nood ten hoogste kwam, toen zij op het punt was van zinneloos te worden, blikte de verdwaalde opwaarts, en er daalde eene lichtstraal in haar hart.

‘Ik wil rust hebben; ik wil de eischen van dat volkje voldoen,’ riep zij, ‘en er eeuwig van gescheiden zijn.’ Dat volkje waren de Brabanders.

‘Ik zal hun Oosterwei en alles waar zij meenen recht op te hebben afstaan. Wat geeft mij het landgoed! wat geeft mij de gansche wereld!’ Maar terwijl zij aldus hare onverschilligheid uitdrukte, maakte die allengs plaats voor nieuwen levenslust. Het scheen haar toe dat de zon heerlijker dan vroeger op het venster scheen; zij hoorde het gezang der vogelen tot in haar kamer, alles om haar heen was veranderd door den zegepraal, dien zij op zich zelve had behaald. Tusschen haar en hare familie was er nog niets afgedaan, en toch genoot zij reeds eene weldadige rust.

's Anderdaags was het Zondag. Zij liet zich vroegtijdig aankleeden om naar de kerk te gaan; en als zij in de

zitting kwam, waren aller oogen op haar gericht. Hoe kon het anders; zij droeg het prachtig kleed van bleekgroene zijde, dat zij eens tegen hare zamenkomst met den jongen heer van het Krekelhof had laten maken. In hare ooren en op hare borst schitterden diamanten, en geheel haar wezen was in harmonij met haar sierlijk gewaad. Na de hoogmisse ging zij godvruchtig te zegenen, en de vrouw van den burgemeester, die achter haar ging, zag dat er een goudstuk op de offerschaal lag.

Na den kerkelijken dienst school het volk te zamen om elkander af te vragen: 'Hebt gij de jonkvrouw van Oosterwei gezien?' En zij die de vorige week de kopstukken der commeerpartij waren geweest, waren de eerste om te beweeren, dat men de schoone dame beleedigd had; dat iemand, die het volk met zulke zoete blikken begroeten kon, geene krankzinnige, geene betooverde, geene bezetene kon zijn.

De drie dochters van mevrouw Brabander waren ook in de hoogmisse. Zij hadden tante Christine gezien, en daarbij opgemerkt, dat zij zeer welvarend was. Dat verheugde de kinderen, en vervulde het hart der moeder met blijdschap. De goede Helena had reeds gedacht, dat de tante ziek was door het verdriet, dat zij haar aandeed. Aan al de praatjes, die zij de vorige week hadden gehoord, had de beschaafde vrouw natuurlijk geen gehoor gegeven, en nu de kinderen hunne tante in de kerk hadden gezien, was zij weêr in alles gerust.

Jonkvrouw Christine was, niettegenstaande haar vrolijk uitzicht, niet zoo gerust als hare nicht Helena meende.

Zij voelde wel die inwendige kalmte, die zedelijke rust van het door haar voornemen gelouterd geweten; maar zij was het met zich zelve nog niet eens wegens de uitvoering van haar besluit. Zou zij zelf hare nicht tegemoet gaan, of zou zij de vervolging afwachten? Deze twee vragen wierp zij gestadig op; en bij nadere ontleding vond zij van wederzijden groote bezwaren. Hare nicht te gemoet gaan, zich vernederen voor Helena, o, dat was te veel voor haar hoogmoedig hart; en van de andere zijde was het afwachten der vervolging noodlottig voor hare rust. Neen, zij moest de daging voor het gerecht voorkomen. De vrederechter met zijne boosaardige vrouw en zijne drie snippertjes van dochters, die zij eens de eer had gedaan van ze aan hare tafel te noodigen, mochten van de zaak niets weten.

Dat waren al van die dingen, die jonkvrouw Christine, nu ze weêr levenslust had verkregen, wilde vermijden.

'Ik kan wel een derde persoon voor die toenadering gebruiken, dacht ze, maar wie? De notaris Blomaart met zijne strenge grondbeginselen en zijne overdreven aanspraak op eerlijkheid is geen man om voor dergelijke zaken te gebruiken; en met mijnen advokaat mag ik het ook niet wagen, die weet te goed hoe de vork bij mij in de steel zit. Ik heb al vernederingen genoeg van hem moeten uitstaan. 't Is schande van zoo met mij te handelen; ik heb hem rijk gemaakt. En mijnen ontvanger, mijnen rentmeester,' dacht zij verder, 'daar kan ik evenmin iets meê aanvangen; die is goed om de pachters

ten zijnen voordeele te stroopen, en anders deugt hij geen zier.'

Eindelijk was de keus der jonkvrouw gevestigd; wel kon zij den man, dien zij dacht als middelaar tusschen haar en Helena te gebruiken, niet te gemoet gaan, zonder zich zelve te vernederen, maar hierin maakte zij minder bezwaar. Nu zij alles wel had doordacht, was dien man een werktuig van dubbel nut; zij kon hem gebruiken tot een dubbel doel; en die man was de jongeling, dien zij eenige dagen te voren zoo sterk had beleedigd, de knappe advocaat Alfons van Hove, dien zij na de vereffening met de Brabanders wilde aansporen, om zijn huwelijk met Klara door te zetten; want het gedacht dat hare nicht de vrouw zou worden van den jongen heer van het Krekelhof, vervolgde haar nog altoos als een schrikbeeld.

XXVII.

's Avonds voor half oogst kwamen er drie bezoekers te gelijk bij de weduwe van den doctor aan: de oude oom Van der Maere, de advocaat van Hove en haar zoon Hendrik; en iets dat zeer schaars in het werkelijk leven

gebeurd, de drie bezoekers waren alle drie geluksboden: ieder voor zich zelve bracht eene tijding.

Hendrik viel in de armen zijner moeder, om haar den uitslag van het met onderscheiding afgelegd exaam mede te deelen. Oom Van der Maere bracht de gelukkige tijding, dat de actie eener stadsleening, die hij vroeger op Helena's naam had gekocht, bij de lottrekking eene premie van vijf duizend franken had gewonnen. En Alfons was drager van een briefje van jonkvrouw Christine, waarbij zij hem verzocht van haar in het belang zijner cliënte, mevrouw Brabander, zoo spoedig mogelijk op haar landgoed te komen spreken.

Noch de weduwe noch hare kinders konden in den beginne aan zooveel gelijktijdige goede maren geloof hechten. Zij moesten bewijsstukken zien, en toen zij die gezien hadden, schenen zij nog te twijfelen; maar toen die twijfel weggenomen was, kende de verrukking geene palen. In Klara's oogen blonk de schoonste hoop. Anna hing aan den hals van haren broeder en kuste en herkuste hem, omdat hij zoo knap gestudeerd had en hunne moeder zoo veel vreugde schonk, en de weduwe en Maria keken elkander in de vochtige oogen: hare blijdschap loste zich in tranen op.

Zekerlijk was de tijding, die oom Van der Maere aanbracht, voor de weduwe niet zonder gewicht. Hoe veel nachten had zij niet slapeloos doorgebracht, sedert zij een gedeelte van haar geld bij den notaris Blomaart had afgehaald. Thans kon zij het te kort aanvullen, en nog een paar jaren voortsukkelen zonder haar kapitaal te

verminderen, en toch was die tijding van geringe waarde, in tegenoverstelling van de maren, die Alfons en Hendrik hadden aangebracht.

Het nieuws van Aifons was echter het gewichtigste; niet alleen door het vooruitzicht op de stoffelijke verbetering, die zich in de verte voor de familie vertoonde, maar door de vriendelijke toenadering die jonkvrouw Christine, naar de meening van mevrouw Brabander, scheen te verlangen. De goede vrouw oordeelde nogmaals hare eigenzinnige tante naar de gevoelens van haar eigen hart, dat nooit opgehouden had de bloedverwante, die haar zoo veel blijken van onverschilligheid had gegeven, te beminnen.

Gelijk men wel denken kan, voerde oom Van der Maere op den avond zijner aankomst met de jonge heeren in den familiekring, het hoog woord. De goede man was op het punt van zijne wenschen vervuld, van zijnen arbeid beloond te zien. Hoe veel verloren woorden had hij vroeger tot doctor Brabander niet gesproken, om hem te overtuigen dat hij de fortuin zijner vrouw niet in de handen van Christine mocht laten. Hoe dikwijls had hij zich boos gemaakt, toen zijne nicht Helena, nu ze weduwe was, zijnen raad in den wind sloeg, of zich te moedeloos toonde, om eenen strijd met de tante te beginnen. En nu was het eindelijk zoo ver gekomen, dat Christine den duim moest leggen; het overige zou weldra volgen, en zich gewonnen gevende, bouwde de brave man voor de familie Brabander zulke schoone luchtkasteelen, als ooit een enthousiast in de wolken heeft opgetimmerd.

's Anderdaags op Onze Lieve Vrouwenfeestdag, was de schoone tante nog glansrijker gekleed en met nog opgeruimder gelaat in de kerk, dan den vorigen Zondag. Toen zij in haar open prachtrijtuig zat, hadden Klara en Maria haar gegroet, en zij had de nichtjes op het kerkplein, in de tegenwoordigheid van honderden menschen, een handkus toegeworpen. De zaken moesten goed staan. Wie zou er aan twijfelen? Van der Maere verklaarde stout weg, dat er eene *réactie* tot stand was gekomen, dat de fortuin, die Helena reeds bij hare geboorte den rug had toegekeerd, zich over zijne nicht had ontfermd en nu voor goed haren intrek bij de familie Brabander had genomen. Waren de drie gelijktijdige goede maren geene waarborgen voor zijn gezegde?

Zij, die het geluk des huisselijken vredes weten te waarderen, die de zaligheid der familieliefde kennen, en wellust scheppen in stille landelijke genuchten, kunnen alleen zich een denkbeeld maken van de vreugd, die er thans ten huize der weduwe Brabander heerschte. Alleen de advocaat was een weinig afgetrokken. Van tijd tot tijd verscheen er eene plooi tusschen zijne welgevormde wenkbrauwen, die van een ernstig gedacht getuigde. Alfons dacht bij wijlen aan het bezoek, dat hij 's anderen daags bij de jonkvrouw ging afleggen. Meer dan eens vroeg hij zich zelven af, hoe deze het zou aanleggen om hare onbeschoftheid bij hunne laatste samenkomst goed te maken; en hoe zij thans de zaak, die zij op dergelijke wijze had willen wederleggen, terug op het tapijt zou brengen: en hij dacht ook aan de voorzegging van zijnen weldoener

en vriend, den oud-bestuurder van het weezenhuis.

‘Christine zal zich wel bepeizen, had hij voorzegd. En de jonkvrouw had zich bepeisd. Nog eens getuigde zijne doorzichtigheid hoe ver het de menschenkenner brengen kan; en meer en meer bracht hij hulde aan het genie van den vromen man, die hem onder zijne bescherming had genomen.

In den namiddag was de afgetrokkenheid van den ernstigen, jongeling geheel verdwenen. Men gunde hem geenen tijd voor overleggingen noch mijmeringen. Om twee ure kwam mijnheer Fernand de gansche familie afhalen met zijnen grooten bankwagen, en zelfs de oude Van der Maere moest meê naar het Krekelhof op koffievisite.

De oude jonkman onthaalde zijne vrienden op zijne manier. Het was geen slappe koffie met klontjes kandijsuiker of dunne sneedjes zoetekoek, die hij, gelijk het in de gemeente nog al het gebruik was, de bezoekers aanbood. De tafel stond met keurig suikergebak bedekt, en op een ouderwetsch zilveren tafelkomfoor stond de verkwikkende moka in eene zilveren kan te geuren.

De jongelieden aten naar hartelust; hoewel zij slechts een paar uren te voren hadden gemiddagmaald, verdwenen de snuisterijen dat het een pleizier was om te zien. Zij wisten dat het hun gejond was, en men was op het Krekelhof niet gewoon eene étiquette in acht te nemen, die de gasten van honger naar huis jaagt. Men leefde daar gelijk vroeger, op zijn vlaamsch. Mijnheer Fernand bezat gelijk zijne voorouders een vlaamsch hart; men

hield er eene vlaamsche keuken en men vierde er feest als in den tijd, toen Teniers het vlaamsch leven in keurige tafereeltjes wedergaf.

Na de koffie ging het gezelschap wandelen langs kronkelingen en houtgewassen. Klara ging arm in arm met Alfons en Maria met Fernand, terwijl de oom met nicht Helena nu eens in een luchtig gekout en dan in een ernstig gesprek achteraan slenterden. Hendrik en Anna had men meest altijd uit het oog verloren. Zij sprongen over hek en over haag, gelijk de tooverkollen in de sprookjes. Men zag ze slechts nu en dan eens eventjes op eenen grasheuvel verschijnen, en toen verdwenen zij weêr achter het houtgewas.

Het gezelschap was de eiken dreef doorgetrokken, die dreef die Christine eenige maanden te voren den ouden heer Germanes had willen betwisten; de beek, die achter de goederen van Oosterwei liep, suisde in hunne nabijheid, Klara en Alfons, die vooruitgingen, bleven aan den kleinen waterval staan, om het stroomend nat tusschen de steentjes, die aan het houten brugsken bijeen gevlot waren, en daar onder het water lagen gelijk een vloer van mozaiek, te hooren murmelen.

Fernand en Maria bleven ook staan. Zij keerden zich met het gelaat naar het Krekelhof, om het grijze gebouw te beschouwen. Maria vestigde hare aandacht op het deftige woonhuis; op de hofpoort met het spits torentje, waar een vergulde weerhaan op blonk; op den groep hooge populieren, die op den heuvel stonden achter de wallen; op de laan van olmen, die de takken hunner

kruin tot een wiegelend gewelf hadden gestrengeld; en toen Fernand meende te bemerken, dat het meisje zijnen eigendom met bewondering beschouwde, vroeg hij:

‘Jufvrouw Maria, hoe vindt gij het Krekelhof?

‘Heerlijk, overheerlijk,’ antwoordde Helena's dochter, zonder zich te bedenken.

‘Zoudt gij er de meesteres willen van zijn?’ vroeg Fernand schuchter voor zich heen starend.

Maria bloosde, glimlachte, en keek ook naar de madeiefjes, die aan hare voeten in het gras bloeiden.

‘Helena,’ fluisterde oom Van der Maere, die Maria en Fernand sedert eenige stonden gadesloeg, opgeruimd en pinkoogend: ‘Helena, die twee worden nog een paar: daar zou ik een kroonstuk tegen verwedden.’

‘Marie is nog een kind,’ antwoordde mevrouw Brabander.

‘Is Fernand Germanes geen kind?’ bemerkte de grijsaard; ‘is zijn hart niet onbedorven en jonger dan het hart van een twintigjarigen jongen uit de stad?’

Weer had de weduwe een antwoord op de lippen, maar het bleef er op. Hendrik en Anna kwamen ieder met eenen tuil woudrozen in de hand van achter eene doornhaag, om de oudjes in hun gesprek te storen en Alfons en Fernand keerden met de meisjes terug: men moest dien uitgestrekten boomgaard van het Krekelhof aanvallen met zijne appel- en perenboomen van soorten, met zijne pruim- en mispelaars, zijne waaiboomen met duizenden perziken en abrikozen geladen, die rijp aan de takken hingen, en donzig waren als fluweel. Hier

plukte en snoepte iedereen van het fijnste en het beste; en dan stonden er nog twee volle manden voor mevrouw Brabander gereed, die de koetsier moest opladen, als hij de bezoekers naar huis voerde.

Vòòr het afscheid sprongen er nog een paar vermulmde kurken van de wijnflesschen; de jonge lieden aten het overgeschoten gebak op; de kloeke Van der Maere at een groot stuk hesp en mevrouw Brabander een boterhammetje met kweê. Nooit hadden de jongens of de meisjes eene vrolijkere wandeling gedaan en nooit hadden de oud-olieslager of zijne nicht eene genoegelijker koffiepartij bijgewoond.

Toen de vrolijke gasten weêr in de bankwagen zaten, begonnen Hendrik en Alfons de wijs van een liedeken te neuriën; zij kregen lust om te zingen, maar de deftige moeder kwam er tegen op: dat stond niet voor voorname lieden, al reden zij ook ver van de huizen in het open veld.

Zeker zal die wandeling lang in het geheugen blijven van allen, die deel namen aan de koffiepartij op het Krekelhof.

XXVIII.

Het moest zijn dat de jonkvrouw reeds met de aan-

komst van den jongen advocaat bij de Brabanders bekend was en dat zij hem verwachtte, want toen Alfons den morgen na wandeling naar het Krekelhof, omtrent kwart vóor [...]en ure op het landgoed Oosterwei kwam, kon zij he[..] aanstonds ontvangen. Zij was reeds gekleed in een ha[...] *negligé*, dat haar waarlijk goed stond.

Menschen van ondervinding gelijk jonkvrouw Christine weten van alles partij te trekken. Zij moest reeds vroeger ondervonden hebben, dat groote zalen, al zijnze nog zoo prachtig, iets ongezelligs in zich besluiten, dat hen ongeschikt maakt voor *intime* gesprekken; en al was haar *tête à tête* met Alfons niet van vriendelijken aard, al hadden zij geene zaken van het hart te behandelen, had zij toch besloten, van hem, al was het maar naar den schijn, groote blijken van vertrouwen te schenken; hoewel zij het vroeger zoo leelijk had verbrod, wilde zij zich aangenaam maken, en invloed winnen op den zaakgelastigde harer tegenpartij. Zij ontving dus den jongen advocaat in haar klein, lief en rijkelijk gestoffeerd tuinkamertje, waar zelfs de jonge heer van het Krekelhof den voet nog niet had gezet.

Christine zat in eenen met zijden damast overtrokken zetel aan het venster; zij scheen verstrooid door de ruiten naar de bloemen in den tuin te zien toen Alfons werd aangediend; zij stond recht om hem te ontvangen en wees hem eenen zetel aan tegenover haar in de breede vensterruit.

'Mijnheer de advocaat,' sprak zij met eene ongedwongenheid, die sterk afstak met hare houding bij vroeger

gesprek: ‘Mijnheer de advocaat, ik heb mij in de laatste dagen bezig gehouden met de ontleding van den toestand uwer cliënte, mevrouw Brabander; ik vond hem waarlijk allerellendigst; ik was zoo vrij u hier te ontbieden, om hare eischen wegens de nalatenschap van mijnen broeder Bernard, niettegenstaande zij ongegrond zijn, nader te onderzoeken. Met hoe veel geld zou zij tevreden wezen?’

‘Mevrouw neemt de zaak vrijwillig verkeerd op,’ antwoordde Alfons met vaste stem: ‘mijne cliënte vraagt geen geld maar regt. Toen ik in ons vroeger onderhoud de eer had mevrouw deze stukken voor te lezen,’ en hij sloeg de hand aan de papieren, die eventjes uit den binnenzak van zijn paltot piepten, om de stukken betrekkelijk de zaak nog eens te ontleden.

‘Laat maar,’ zei Christine, ‘laat maar, mijn lieve advocaat;’ en zij schoof haren zetel nog naderbij, zoo dat haar kleed den overjas van den jongen man raakte.

‘Gij gelooft toch zeker niet, fluisterde zij zoo stil en vertrouwelijk, als mogten de muren het niet hooren, ‘gij gelooft toch zeker niet, dat die papieren eenige waarde bezitten?’ en zij keek glimlachend in de oogen van den zaakgelastigde.

‘Mevrouw!’ zoo begon Alfons te antwoorden.

‘Nog een woordje, als het u belieft,’ sprak de dame: ‘mijne nicht is in dwaling gebracht door.... maar wat doet het er toe, wier haar misleidde, vermits ik een einde aan de zaak wil maken. Ik wil liever afstaan wat Helena van mij verlangt, dan ons beider naam prijs te geven aan een kwaadwillig publiek, door met mijne

nicht comedie te spelen voor den tribunaal. Wat zegt gij er van, mijn lieve advocaat, men geeft zich immers niet ten spektakel voor zulke kleinigheid.

Alfons fronste het breed voorhoofd.

Wat beteekent dat gebabbel, die spotternij?' dacht hij; 'de jonkvrouw houdt mij voor den gek.'

'Wat mevrouw Brabander van de Jonkvrouw van Oosterwei te vorderen heeft, is geen kleinigheid voor eene vrouw van den burgerstand; het is eene fortuin, die haar den naam en den rang teruggeeft, die haar toekomen,' sprak hij.

'Welnu, mijn beste, vraag haar wat zij begeert.'

De advocaat verborg zoo veel mogelijk zijne ontevredenheid.

'Ik bezit hare volmacht en ken hare rechten,' antwoordde hij koel.

'Welnu, *mon cher*?'

'Steunende op het door uwen heer broeder jonkheer Bernard van Santbergen's bijvoegsel van testament, wil mevrouw Brabander in het bezit komen van het landgoed Oosterwei met al zijne afhanklijkheden, gelijk het haar vader, jonkheer Alexander van Santbergen van Oosterwei aan zijnen broeder Bernard op *réméré* heeft verkocht; daarenboven eischt zij de teruggave van de landpachten en de andere inkomsten der afhankelijkheid van het landgoed, sedert het overlijden van uwen heer broeder Bernard, en de haar gelegateerde som van honderd duizend franken met de intresten.'

'O! o!' lachte de jonkvrouw, juist als of er spraak

was van eene kleinigheid. ‘Gij zijt een knappe advocaat te weeg, mijnheer van Hove,’ schertste zij; ‘moest er met mijn ouden zaakwaarnemer iets voorvallen, ik zou....’

Alfons bezag haar en schokschouderde.

‘Welnu,’ zei Christine, ‘verzoek mijne nicht in mijnen naam, dat zij mij hare eischen in eigen schrift zou mededeelen; ik zou met haar beter overeenkomen; denk ik.’

‘Maar ik bezit hare volmagt, ‘herhaalde Alfons blijkbaar ongeduldig.

‘Laat dat een oogenblikje zoo, mijn lieve zoon, antwoordde Christine, en zij had haren zetel alweder een paar duim nader geschoven: ‘laat het afgesproken zijn dat Helena mij schrijve.’ En immer vriendelijker ging zij voort:

‘Ik wil u mijn volle vertrouwen schenken mijnheer Van Hove, want ik weet dat gij mij tegen de familie Brabander niet zult verklappen. Om alle opspraak te vermijden, en mijne nicht in haren vorigen rang te herstellen, ben ik bereid nog al groote opofferingen te doen; maar ik wil niet erkennen, dat ik Helena iets schuldig ben.’

‘Ik zal mijne cliënte de verklaring der jonkvrouw mededeelen.’

‘Neen, neen,’ riep Christine haastig, ‘ik verwacht schriftelijk voorstel van mevrouw Brabander.’ Die laatste zinsnede werd op eenen toon uitgesproken, als ware zij het afscheidssein.

Alfons stond recht en de jonkvrouw ook.

‘Mijnheer de advocaat zal wel een glaasje madera gebruiken,’ sprak zij, en met eenen ruk aan de kwispelkoord trok zij het dubbel venstergordijn, dat slechts ten halve was opengeschoven, verder weg; en nu stroomde het volle zonlicht koesterend in de kamer. Wat was het daar heerlijk en goed!

De zaakgelastigde der weduwe scheen dit echter niet te gevoelen: hij had meer ruimte, meer lucht noodig; en hij reikhalsde om de goede tijding wegens de ontworpen overeenkomst aan zijne vrienden te kunnen kenbaar maken.

Jonkvrouw Christine scheen zijne gejaagdheid te bemerken, en hield hem op de pijnbank.

Een enkel glaasje,’ zegde zij, toen de knecht den drank had ingeschonken, die in de ruimers glinsterde als gesmolten goud.

Langer wederstand bieden was onmogelijk. Van Hove ledigde zijn glas en de jonkvrouw ook.

‘Zit neer, als ik u bidden mag,’ zegde zij.

‘Wij hebben nu lang genoeg van verdrietige dingen gesproken. Mag ik u eene vraag doen, mijn jonge vriend?’ en zonder dat zij den jongeling den tijd liet om haar te wederspreken, ging zij voort:

‘Zoudt gij mij niet kunnen zeggen, hoe ver men met het huwlijksplan van Klara Brabander en Fernand Germanes gevorderd is?’

‘Ik mag u de verzekering geven, dat er zulk geen plan bestaat,’ luidde het ernstig antwoord, ‘ik ben Klara's verloofde.’

‘Hebt gij het jawoord en de toestemming der moeder?’ vroeg de dame met belangstelling.

Alfons antwoordde met eenen hoofdknik.

‘En zijt gij zeker,’ hernam de jonkvrouw, ‘dat de plotselinge verandering der fortuin van mijne nicht geene verandering ten uwen nadeele bij de schoone Klara zal te weeg brengen?’

‘Ik meen het tegendeel,’ zei Alfons.

‘Ik heb iets tegen den heer van het Krekelhof:’ bekende Christine, ‘en indien het waarlijk zoo is, zend mij Helena's voorstel, en zoo zij geene ongerijmdheden uitkraamt, is de zaak in het kort vereffend. Ik wil nogtans niet, dat mijnheer Blommaart, mijn gewone notaris, ingelicht worde, en mijn rentmeester moet er evenmin van weten. Het is ongelukkig, mijnheer, van met zulke menschen ingescheept te zijn: het moet onder ons geschieden.’

Alfons liep, neen, vloog naar zijne vrienden. Hij droeg zijnen hoed in de hand en liet den wind met zijne lokken spelen. Zijn hoofd brandde, en het zweet stroomde over zijn gelaat; en toch snelde hij voort als eene gejaagde hinde.

‘Wat zullen zij zeggen?’ die vraag lag op zijne lippen en weêrklonk in zijn hart. ‘Wat zullen zij zeggen, wanneer ik hun uitleg, dat de jonkvrouw zelf van de fortuinverandering van hare nicht sprak, dat zij toegeeft?’

Toen hij bij de Brabanders kwam, zegde hij, na hen van de vredelievende inzichten der tante verzekerd te hebben, dat Klara's moeder het door de jonkvrouw gevraagde schrift zoo spoedig mogelijk moest opstellen.

De weduwe raadpleegde hierover haren oom, en verzocht Klara om ook hare meening te zeggen, doch de meening van allen strookte zoo weinig met het gedacht der weduwe, dat zij tot geen besluit geraakte. Zij hield er nog altoos te veel rekening van, dat de jonkvrouw van Oosterwei hare tante was; zij schreef, maar het opstel dat hare eischen verbeelden moest, was uit het hart en niet uit het hoofd gevloeid; en indien dit stuk in de handen der jonkvrouw hadde moeten komen, zij hadde gewis de woorden, die zij met inzicht tot Alfons had gesproken, ingetrokken.

De oude Van der Maere schuddebolde en was zichtbaar ontevreden, toen hij zag onder welk eenen stroom van hartelijke woorden zijne nicht hare zoogezegde eischen had vermoord.

'Wat is dat nu, Helena,' riep hij, 'nu Christine voelt dat zij in het net zit, doet gij haar een middel aan de hand om er uit te geraken. Schrijf haar eens kort en bondig wat gij wilt.'

De advocaat en Klara lazen ook het schrift, en keurden het af, even als de grijze oom. Toen werd er een tweede en een derde opgesteld en men bleef even ver.

De weduwe legde bedrukt de pen weg.

'Ik zou liever een gansch jaar in het veld werken,' zuchtte zij, 'dan in deze omstandigheid twee regelen schrijven. Mijne handelingen komen weer in tegenspraak met mijn hart. Ik gevoel mij niet in staat om het gevraagde stuk te leveren.'

‘Welk voorstel hebt gij mijne tante gedaan; mijnheer Alfons?’ vroeg zij.

‘De advocaat gaf kennis van den aan de jonkvrouw medegedeelden eisch.’

‘Bravo!’ riep Van der Maere, ‘zoo ver moest het komen.’

Helena sidderde gelijk het zwakke riet bij de avondkoelte. ‘Zoo iets zou ik niet durven schrijven, zuchtte zij.

‘Dat is ook niet noodig, lieve moeder,’ sprak Klara ‘uwe eischen mogen minder zijn, anders kwam men tot geene overeenkomst; maar het opstel moet duidelijk wezen en het merk dragen van eenen krachtigen wil. Is het niet zoo, mijnheer de advocaat?’

Dat het zoo wezen moest, hierover waren de oom, de advocaat en Klara het eens; maar hoe zou de moeder in dit geval eene voldoende wilskracht kunnen toonen? Hare genegenheid voor hare tante, die reine ingeboren familieliefde, die, wanneer zij niet onderdrukt wordt, de schoonste vruchten kweekt voor de samenleving, wilde of kon zij niet verloochenen.

‘Zoudt gij mij uw gedacht willen dicteeren, lieve oom?’ vroeg zij van der Maere.

‘Zeker,’ zei de grijsaard, en hij trok zijn zakboekje uit zijnen zak en kribbelde met potlood de volgende woorden:

‘Daar de ondergeteekende Helena van Santbergen van Oosterwei eene overeenkomst wenscht te sluiten met hare tante Christine van Santbergen, wegens de haar gelega-

teerde waardijen, door haren oom, den heer Bernard van Santbergen, bij akte verleden voor den heer notaris Plavij, in dato zeventienden December 184., stelt zij tot het sluiten dezer overeenkomst de volgende voorwaarden:

1°. De onmiddellijke teruggave van het landgoed Oosterwei met zijne dependentiën, gelijk zij vermeld staan in den akt der verkooping op *réméré* van voormeld goed, door haren heer vader, Alexander van Santbergen van Oosterwei, aan zijnen broeder, den heer Bernard van Santbergen.

2°. De uitbetaling binnen de drie maanden na het sluiten der overeenkomst der somme van honderd duizend franken, die haar bij voornoemden akt door den testateur zijn vermaakt.

Ten einde de voorgestelde overeenkomst gemakkelijker te kunnen verwezentlijken, is zij bereid geen gebruik te maken van haar regt betrekkelijk de teruggave der opbrengst, sedert het overlijden des testateurs, van het landgoed Oosterwei en zijne afhankelijkheden; en bepaalt zij daarenboven geene intresten te vragen van de haar gelegateerde som van honderd duizend franken.

3°. Indien de voorgenoemde overeenkomst niet tot stand is gekomen vóor of uiterlijk op den een-en-dertigsten December van het loopend jaar, zijn de hierin vervatte voorstellen nietig verklaard.

Aldus gedaan en onderteekend zonder afstand van recht, den....

Van der Maere gaf zijn zakboekje aan Alfons over,

en toen de advocaat den inhoud had gelezen, hechtte er iedereen zijne goedkeuring aan.

‘Schrijf dat over, lieve Helena, en zet er de dagteekening en uwen naam op,’ zei de grijsaard.

‘Ik twijfel niet of de jonkvrouw zal het voorstel aannemen,’ sprak de weduwe, terwijl de advocaat het schrift dat hare voorwaarde bevatte, toevouwde, ‘ten ware dat zij bedong....’

‘Wat zou ze bedingen,’ riep Van der Maere vroolijk: ‘wat heeft zij te bedingen? Het naaste jaar houden wij ter gedachtenis van dezen dag feest op Oosterwei.’

's Anderdaags 's morgens zond mevrouw Brabander de belangrijke missive naar het landhuis.

XXIX.

Hoewel de jonge advocaat en Klara Brabander verloofd waren, was de trouwtijd nog niet bepaald; en de vaststelling van dat punt was niet zonder bezwaren. Alfons bezat nog geene kostwinning, en de jongeling wist, dat Klara's moeder niet in staat was, van groote opofferingen te doen. Klara en haar verloofde hadden hierover, terwijl

hare moeder met oom Van der Maere en Hendrik naar de kerk was, zitten kouten, en nadat alles gewikt en gewogen was, hadden zij afgesproken, dat de dochter hare moeder eens zou polsen, om te hooren of zij haar op het einde der vacantie niet zou laten trouwen.

Klara bloosde en stotterde toen zij de lieve moeder hierover aansprak, en de moeder stond verbaasd, toen zij die ongerijmdheid hoorde.

'Nu te trouwen, dat kan u geen ernst zijn, mijn lief kind,' sprak zij, 'en Alfons zal dit ook begrijpen. Hoe zoudt gij u inrichten? Het kost veel geld, eer men kan zeggen: hier woon ik. En neem nu dat ik u de vijf duizend franken der premie afsta, en weer in angst voortsukkel, gelijk ik sedert vaders dood heb moeten doen; met die vijf duizend franken, zult gij nog niet ver komen.

'Volgens de schikkingen, die ik met Alfons gemaakt heb, zouden wij het met acht honderd franken wel klaar krijgen. Wij verlangen geene nieuwe meubelen; er staat hier oud goed genoeg op den zolder om ons mede te behelpen; en wij hebben afgesproken, Alfons en ik, van geen speelreisje te doen; wij kunnen dat ook al sparen. Overal waar wij samen gaan, zullen wij ons wel bevinden: waarom zouden wij dan onnoodige uitgaven doen?'

'En hoe zoudt gij aan den kost komen, lief kind?' vroeg de moeder.

'Dat zal wel gaan. Nu Alfons advocaat is, kan hij toch in het vleeschwinkeltje niet blijven wonen, Hendrik woont

op kamers die ons tamelijk veel geld kosten; en als wij nu eens een huisje huurden, dan konden wij onzen broeder kost en inwoning bezorgen, en met zijn kostgeld den huispacht betalen.'

'Och kind! er is zoo veel noodig, als men in de gansche wereld niets bezit dan water en lucht,' zei de moeder.

'Alfons zal van den eersten October bij den advocaat Canteelaar, die overlast van werk heeft, wel omtrent honderd franken in de maand winnen. Die goede heer heeft hem reeds vroeger eenen schoonen stuiver laten verdienen. Gij weet immers ook wel, moeder, dat de jongen knap is in zijn vak.'

'En hoe schoon zou het niet wezen,' ging het meisje met meer geestdrift voort, 'hoe trotsch zou hij zijn, indien hij langzaam aan kon opstijgen door eigen kracht en hoe zoet zou het mij wezen, van door zorg en spaarzaamheid zijnen arbeid te verlichten, terwijl ik het bewustzijn in mij zou omdragen, dat ik u, lieve moeder, van het onmisbare niet heb beroofd. Gij ziet dus dat ons huwelijk meer waarborgen voor ons geluk oplevert, dan gij aanvankelijk hadt gedacht? Spreek toch, moederlief, gij wilt immers?'

'Ik mag geene perken stellen aan uw geluk;' antwoordde de moeder, 'en toch bid ik u van tot nieuwjaar te wachten: zonder u kom ik er nooit door. Die *affaire* met tante Christine....' en de weduwe begon te snikken en te weenen.

'Zoo is het niet gemeend,' sprak Klara, terwijl zij

de tranen wegkuste, die over de bleeke wangen der weduwe rolden.

‘Is het nu afgesproken, tot nieuwjaar?’ vroeg ze, terwijl zij in een frissche zakdoek de vloeibare paarlen ving, die nog, ofschoon tegen dank, over moeders kaken rolden.

‘Ja, met Nieuwjaar zonder uitstel,’ zeî de weduwe: ‘dan zal alles vereffend zijn met tante Christine, of gelijk de fabel zegt: de berg zal eene muis gebaard hebben. Maar hoe het ook zij, mijne lieve dochter, zoo lang uwe moeder een sneedje broods bezit, zal er u of de uwen geen kruimel ontbreken.’ En nu brak het gevoel van moeder en dochter in stillen weedom los.

De jonge advocaat maakte geene aanmerkingen, wanneer Klara hem mededeelde hoe de moeder hare vraag had bejegend. Hij eerbiedigde de heilige smart die de moeder lijdt, wanneer zij gevoelt dat haar kind zich gedeeltelijk van haar afscheurt, om aan eenen vreemden man te behooren; en eerbiedigde zelfs die engelachtige zwakheid der weduwe, waardoor zij zich zelve onbekwaam achtte van tegen de jonkvrouw Christine te worstelen. Hij ook gevoelde thans de noodzakelijkheid van den trouwtijd te verdagen, en Klara ten steun te laten aan hare moeder, in afwachting van gunstiger omstandigheden.

Er komen dagen waarop ons leven kan vergeleken worden aan eenen met onweêrsvlagen bezwangerden hemel, waarvan de eene na de andere moet uitwoeden, eer het voor goed opklaart; dagen, waarop het toeval

ons dingen te gemoet zendt, waar wij ons niet konden van verwachten, waarop de eene zieleschok den anderen niet verbeidt. Zulk een dag beleefde mevrouw Brabander. Toen zij den brief, die hare voorwaarden bevatte, naar Oosterwei had gezonden, begaf zij zich naar hare kamer om in de eenzaamheid nog eens alles te overdenken. Zij was ongerust en kon er zich de reden niet van verklaren; en hoe meer zij zich trachtte te overtuigen dat zij naar regt en rede had gehandeld, hoe verder zij verdwaalde. Hare zachte natuur, haar toegevend karakter waren vijandig aan allen aanval. Indien zij alleen in de wereld was geweest, o nooit ware het zoo ver gekomen!

Het was, terwijl zij daar zat te mijmeren over de oneenigheid met hare tante, dat Klara haar met de vraag om spoedig te mogen trouwen, overviel; en nauwelijks had zij hare oudste dochter te woord gestaan, wanneer men haar het bezoek kwam aankondigen van mijnheer Fernand Germanes, zoodat zij met gezwollen oogen naar de tuinkamer moest; want hare tranen waren nauwelijks opgedroogd. Mijnheer Fernand afwijzen was onmogelijk; hij had hun sinds zooveel jaren te veel vriendschap getoond, en hare familie de laatste maal ontvangen met eene gulhartigheid zonder weerga; en men had hem daarenboven gezegd dat zij thuis was.

Het moest zijn dat de aandoening waarmede de heer van het Krekelhof de weduwe naderde, hem belette de ontsteltenis te zien, die in hare wezenstrekken lag; want anders had hij, na een soort van inleiding uitgesproken

hebben, waar de geschokte vrouw geen woord van kon begrijpen, haar met geene vraag overvallen, die haar van bleek als zij was, hagelwit deed worden. Mijnheer Fernand vroeg haar noch min noch meer dan de toestemming om met hare dochter Maria te trouwen, die hem gemachtigd had dien gewichtigen stap bij hare moeder te doen.

De weduwe stak mijnheer Germanes hare hand toe. Spreken kon zij niet, de maat der aandoeningen was te vol en toch viel zij niet in bezwijming, gelijk de jonkvrouw van Oosterwei had gedaan, toen de heer van het Krekelhof haar van Klara Brabander sprak. De weduwe trok de linten van hare muts los, om gemakkelijker de lucht in te ademen; gelukkiglijk stond het venster open, en even als zij gekomen was, ging de onpasselijkheid voorbij. De moeder was echter te zeer verrast, om oogenblikkelijk op de vraag des vriends van haren overleden echtgenoot te kunnen antwoorden. Zij dacht aan het verschil van ouderdom. Maria was maar een kind! En waarom wilde men haar op eenen enkelen dag hare twee dochters ontrooven, de helft van hare kinderen.

Onder de redeneering kwam zij tot het besef van haren toestand en tot het gedacht dat de heer van het Krekelhof eene partij was, die geene verstandige moeder zou afwijzen. Hij was een goede zoon geweest; hij werd door iedereen geacht, en was rijk. Na eenige aarzeling zegde zij, dat zij zich vereerd gevoelde door de onderscheiding die hare dochter te beurt viel; en verder verzocht zij

eenigen uitstel om de standvastigheid van het meisje te beproeven, er bijvoegende:

‘Klara en de advokaat Van Hove trouwen met nieuwjaar, en dan schenk ik u, wanneer alles naar verlangen uitvalt, mijne Maria...’

De arme vrouw kon niet verder. De pretendent greep hare hand: ‘Ik zal uw kind gelukkig maken,’ beloofde hij.

Zoo vloog er alweêr een dag voorbij, een dag die zijn merkteeken prentte in de levensgeschiedenis der weduwe van den doctor; en zoo verliep de eene dag na den andere zonder dat tante Christine iets van zich liet hooren. De Brabanders zagen haar 's Zondags in de kerk, en verder gaf zij geen teeken van leven.

Elken morgen vroegen de belanghebbenden elkander af: ‘Zou tante van daag schrijven?’ en elken avond gingen ze ter ruste, zonder dat ze geschreven had; en zelfs de advocaat begon nadeelige gedachten over de goede meening der jonkvrouw te koesteren. Christine van Oosterwei was ook geen mensch gelijk een ander. Haar broeder Bernard zaliger plagt wel eens te zeggen:

‘Zij is glad als een paling. Wanneer men stellig meent dat men haar goed vast heeft, sluipt zij onverwachts weg tusschen uwe vingeren.’ En zoo was zij nog.

Op het einde der vacancie was er nog geene verandering. Alfons die het niet der moeite waard achtte van voor zijn huwelijk naar een andere woning uit te zien, besloot van zich nog wat met zijne nederige kamer bij de brave lieden uit het vleeschwinkeltje te behelpen; en Hendrik trok terug naar zijn oud kwartier.

Zoo moest men van den nood eene de tigd maken, en dat ging der goede lieden tamelijk goed af; doch met moeder ging het niet naar wensch. Nu alles in haar huishouden weer in orde was, nu zij ten minste een paar jaren onbekommerd haar zoon kon laten voortstudeeren, en keuken en kelder voorzien waren met het geld der premie, speelden haar weer andere dingen in het hoofd.

'Tante zoekt tijd te winnen; tante zoekt eene uitvlucht; dat was artikel één op de tabelle harer onrust, en artikel twee was, dat hare dochters wilden trouwen.

Met Maria zou het nog al schikken. Nadat zij het meisje op honderd, neen, op duizend punten wegens den gewichtigen stap dien zij ging doen, had ondervraagd, en in al de hoeken en onder al de plooien van het onervaren maagdenhart had geblikt, moest zij wel bekennen dat haar huwelijk met mijnheer Fernand onder de schoonste vooruitzichten tot stand kwam. Zij beminde haren verloofde, of meende hem te beminnen; en Fernand aanbad Maria; dat zag de moeder wel. Daarenboven zou haar kind vrij zijn van de grootste aller zorgen, van die moederzorg, die het leven verbittert. Zij zou zich niet moeten bekommeren over den prijs van het brood, noch over den prijs van het vleesch; en als de schoentjes harer kinderen versleten zijn, zouden er wel nieuwe besteld kunnen worden, zonder dat moeder er moest om zuchten bij de vraag: van waar moet dat alles blijven komen? En wat meer is, zij zal haar leven mogen slijten in landelijk genot, in zoete eenvoudigheid, zonder zich

te moeten storen aan de onwillige groote wereld, die buiten haar ligt. Maria ging naar het Krekelhof, in hare gemeente; zij bleef in hare nabijheid, in de nabijheid harer moeder. Maar met Klara, met hare oudste, zou het anders gesteld zijn, indien zij tot staat kwam met het vooruitzicht, dat zij zoo heerlijk vond; dat zij haar had afgespiegeld met woorden, die van vrouwelijken heldenmoed getuigden.

'Maar het arme kind wil ten strijde trekken zonder wapens,' kloeg de arme moeder, 'zij wil beginnen zonder iets; en die van niet iets kan maken, is meer dan een kunstenaar. En dan geeft Alfons, de knappe rechtsgeleerde, haar nog toe. De twee krechtige naturen bouwen op hunne liefde! och armen! Zij bouwen kasteelen in de lucht. Wilden zij maar wachten: doch dat zullen ze niet. Zij willen beginnen huishouden, gelijk de kinderen met het speelgoed dat zij van Sint Nikolaas hebben gekregen. Zij zullen arm zijn, en te trotsch om aan iemand te klagen; en liever honger en koude lijden, dan mij hunnen toestand te openbaren. Klara's woning zal ver van de mijne staan; maar toch zal ik er bij zijn, als het nood doet, met mijne liefde, met mijn geld.'

Zoo raasde mevrouw Brabander en zoo razen alle goede moeders, wanneer er een man komt die zegt:

'Geeft mij uwe dochter en ik ga er meê heen.'

Meest alle moeders zijn er op uit om hunne kinders een steun in de wereld te geven tegen alle voorvallen, en te beantwoorden aan het: 'gaat en vermenigvuldigt,' maar wat zij bij den afstand lijden, weten de meesten te verzwijgen.

Dat er moeders gevonden worden, die over dat alles geheel anders denken dan de weduwe van den doctor, is ongelukkiglijk maar al te waar. Er zijn er zelfs, en volgens sommigen is dit het grootste getal, die hare dochters opkweeken in ijdelheid; die in plaats van de betrachting naar schoone kleederen en sieraden in haar te bestrijden, die zucht nog opwekken; die zich in schulden steken om hare dochters op te smukken, gelijk de poppen die op de jaarmarkt aan koordekens te koop hangen, en die schaamteloos tot hare eigene kinderen zeggen:

‘Gaat uwen gang en ziet dat gij fortuin doet.’

Dat zulke moeders bestonden of konden bestaan, had Klara's moeder nooit kunnen begrijpen, al had men er haar duizenden voorbeelden van aangewezen, zij hadde het toch niet geloofd; want voor de gebreken van anderen was zij ziende blind en hoorende doof.

't Werd Allerheiligen en Allerzielendag zonder dat er iets merkwaardigs bij de Brabanders voorviel. Die treurige dagen waren de verjaardagen der dood en begrafenis des doctors, van den geliefden echtgenoot en den onvergelijkelijken vader. Zij werden in stille droefheid en gebed doorgebracht. Daags na Allerzielen, op sints Huibrechtsdag, was de rouwtijd der familie verstreken; en toen kwamen de kinderen in bonte kleederen naar beneden; maar de moeder hield haar japon van zwart katoen met witte ballekens nog aan. ‘Wat baat het dat men bonte kleederen draagt, als het hart in rouw is,’ zegde zij.

Dat het niet zeer pleizierig in het schoon huis der Brabanders was, is licht te begrijpen, doch de kinderen der weduwe lachten nog al dikwijls onder elkander: jonge menschen leven in de toekomst. Zij lieten Gods water over Gods akker loopen, gelijk het spreekwoord zegt, en zij bevonden er zich wel bij.

Maar de moeder? Toen Helena hoorde zeggen dat de jonkvrouw reeds naar haar stadsverblijf was vertrokken, en dat de twee dienstboden die de deur moesten sluiten ook aan het opkramen waren, verloor de arme vrouw weêr alle hoop op overeenkomst; toen kwam dat vreeselijke proces, waarvan de jonkvrouw bij de eerste samenkomst den jongen advocaat Van Hove de langdurigheid had voorzegd, weêr dag en nacht voor haren geest spoken. Zij droomde van niets meer dan van strenge regters met zwarte togas en witte borstlobben, en zij werd er bleek en lijdend door. Het scheen haar toe, dat zij gelukkiger met hare kinderen zou geleefd hebben in eene hut, die te midden der heide of in een woud stond, dan in het schoon burgerhuis, met het vooruitzicht op den eigendom van het landgoed Oosterwei. Hoe kon zij zoo dwalen!

XXX.

De novemberwind had in woesten drift verscheidene

dagen met de boomtakken gespeeld. Op geheel Oosterwei hing er geen blad meer aan de twijgen, hoewel men de eikendreef, die thans aan mijnheer Fernand Germanes van het Krekelhof behoorde, uit de verte nog zag pronken met hare donker groene loverkroon. Wel, wel hoe kon het landgoed in zoo weinig tijds aldus veranderen. De vensters van het woonhuis zijn gesloten; de staldeuren zijn toe; op de wallen drijven geene eenden en op de vijvers schudden de zwanen geenen vloeienden diamant meer van de blanke vlerken. Nog erger dan op het voorhof was het in de tuinen: de kom der springfontein, die gebroken of gestopt was, lag vol gele en bruine bladeren; de bloemen lagen dood, of hingen stervend aan den bladerloozen steel; de hofposturen stonden naakt in regen en wind, en men zag de regendroppelen over de wangen van den schoonen Apollo van Belvédère stroomen, gelijk eenen tranenvloed.

De jonkvrouw van Oosterwei had wel gelijk van het landgoed te ontvluchten, toen zij den najaarswind, die tot storm moest overgaan, hoorde adem halen en de macht zijner stem in 't vallend lover beproeven, gelijk een operazanger voor hij het tooneel betreedt. Ja zij had wel gelijk, want het is zeer treurig in de kasteelen wanneer de wind in de naakte boomen loeit en in de schoorsteenpijpen huilt. Moest de fiere Christine thans 's avonds alleen bij den haard zitten op het eenzaam Oosterwei, zij hadde evenals de slotdames der middeleeuwen kunnen denken, dat de geesten van hare voorouders in de schouw spookten; dat zij onder de zolder-

kepers rond wroeten om naar het verborgen goud te zoeken, waarvan zij den zwakken door hunne overmacht hadden beroofd, en eindelijk ten afscheid met hunnen kouden grafadem de door den nacht verdonkerde schalien van het dak in de lucht bliezen, gelijk zwarte sneeuwvlokken.

Het is jammer dat de inwendige gesteltenis van den mensch zoo dikwijls het goede vergalt, dat hem van buiten toestroomt. Met een gerust geweten, ware Christine, niettegenstaande haren ouderdom en hare eenzaamheid, zeker gelukkig geweest, door het genot dat rijkdom en gezondheid aan de bevoorrechten der aarde schenkt; maar dat ontevreden, dat onstuimig gemoed was niet vatbaar voor zalige genietingen. Er waren dagen dat zij zich de moeite niet gaf, van in haar welverwarmd, met mollig tapijt belegd salontje te komen, waarin de tocht langs alle zijden was afgestopt met kostbare voorhangsels; dagen die zij in eenzaamheid op hare kamers sleet, zonder zich wat op te schikken, gelijk het eene dame van haren stand behoort. Zij, die in eenen goeden oogenblik, eenige weken te voren, door een overblijfsel van coquetterie den jongen advocaat Van Hove had zien te winnen, om gemakkelijker tot accoord te komen met hare nicht, bleef nu schier altijd op hare slaapkamer, gelijk eene oude matrone in allerlei papieren zitten snuffelen; maar terwijl zij in stukken van allen aard bladert, denkt zij toch het meest op het schrift, of liever op de eischen van Helena. Toen zij met Alfons sprak, was zij wel degelijk van zin van eene overeenkomst te sluiten, en dat was zij nog;

want zij was thans nog meer verschrikt van voor den tribunaal te moeten komen. Toen zij 's nachts wakker lag, dacht zij wel eens aan eene grijze, verloopen schoone, eene zekere mevrouw uit Brussel met wie zij vroeger in kennis was geweest, aan die dame van hoogen rang, die voor de rechtbank had moeten verschijnen, wegens zeker valsch testament ten haren voordeele; en waar die arme vrouw dingen had moeten hooren, die hare grijze haren deden te berge rijzen; en dan dacht zij ook aan den notaris die het testament had geschreven, een vroeger hooggeacht man, die deswege tot vele jaren dwangarbeid was veroordeeld. Neen, aan zulke dingen wilde zij zich niet blootstellen, en toch kon zij als het ware de zaak niet doorzetten; zij was te kwaad op Klara. Die zou ook haar deel krijgen van hetgeen zij afstond, en dat gunde zij haar niet, hoewel zij met den jongen advocaat en niet met den heer van het Krekelhof trouwde; haar haat tegen het jeugdig krachtdadig meisje was te groot. Die Klara was immers de schuld van haar ongeluk: en zoo stelde zij van dag tot dag uit van aan Helena of aan den advocaat te schrijven.

Zulk een leven was ondragelijk. De jonkvrouw had thans op Gods gansche wereld geen ander genot, dan hare dienstboden te plagen, door wie zij op hare beurt werd geplaagd, even als op Oosterwei, toen knechten en meiden achter haren rug comedie over haar speelden. Na eene volle maand vrijwillige opsluiting besloot zij eens tot bij de oude mevrouw van Griffelen te gaan; die was de eenige welke haar leven kende, de eenige

met wie zij over haren toestand kon spreken. Misschien zou de grijze vriendin, in plaats van haar toe te geven, haar hart nog bezwaren; maar....

'Wat geeft het,' mompelde zij in zich zelve, terwijl zij in het rijtuig stapte dat haar naar het Spanjaards kasteel moest voeren: ''t Is als de boog overspannen wordt, dat de peze springt; en dan is alle spanning voorbij.'

Dat gedacht werd echter spoedig door een ander gevolgd.

'En wie kan het weten?' klonk het in haar binnenste. 'De grijze Van Griffelen is zoo slim. Misschien vindt zij een beter reddingsmiddel.'

Na de oude mevrouw volgens gewoonte gekust en naar den staat van hare gezondheid gevraagd te hebben, bracht jonkvrouw Christine dadelijk de zaak met Helena op het tapijt; en zij liet zelfs het door oom Van der Maere gedicteerd schrift, dat de eischen harer nicht bevatte, lezen.

'Wat bedoelt gij met die mededeeling, lieve Christine,' zei de oude, 'vermits gij toch naar geenen goeden raad wilt luisteren?' en zij gaf haar het schrift, na inzage, terug. 'Laat ons van iets anders spreken.'

'Hoe kan ik van iets anders spreken?' kloeg de jonkvrouw: 'mijn hart vloeit er van over. Die eeuwige onrust krenkt mijn leven, en ik kan er geen einde aan maken. Ik zeg het u rechtuit, zonder die liefde van Fernand Germanes voor Klara ware reeds alles afgedaan; maar die twee drijven gedurig als twee schimmen voor

mijnen geest; en dan bruisch ik op, gelijk de zee in November, als de storm de schepen tegen de rotsen zweept; dan zou ik kunnen vuurspuwen gelijk de Etna. Weet gij wat het is, zijn laatste hoop door een speelding van een meisje verbrijzeld te ziem'

'Gij moet ook op eigen behoud denken,' bemerkte de oude mevrouw.

'Daar denk ik te veel aan,' zuchtte Christine: 'de vrees die ze mij aangejaagd hebben laat mij geenen oogenblik los. Dezen nacht heb ik weêr uren lang wakker gelegen; en wilt gij weten aan wie ik dacht? Aan het proces van onze goede kennissen te Brussel, mevrouw B. en den Notaris S.'

'O! o!' riep de oude Van Griffelen: 'heb ik u niet voorzegd?....'

Hier werd de spreekster onderbroken door hare dienstmeid, die twee dames kwam aandienen, welke in het spreekkamertje zaten te wachten.

'Wie is het?' vroeg de grijze.

''t Zijn de twee dames die hier verleden week geweest zijn;' was het antwoord: 'ge weet wel, mevrouw, die sneeuwwitte en die blonde.'

'Laat ze maar hier komen,' zei de meesteres; en zachtjes fluisterde zij Christine toe:

''t Zijn twee dames der commissie voor de *tombola*. Let eens op de jongste, 't is de liefdadigheid in persoon.'

De meid bracht de bezoeksters in de kamer en bood haar eenen leunstoel aan; intusschen werden er buigingen gewisseld, en toen wilde Christine zich verwijderen

om de dames geen belet te doen; maar mevrouw Van Griffelen vond het gepaster de drie vrouwen aan elkander voor te stellen. De jonkvrouw van Oosterwei kon mevrouw de douairière V. en mejufvrouw X. behulpzaam zijn in haar liefdadig doel. Zij wilde Christine niet loslaten vóor zij de dames iets beloofd had voor de tentoonstelling.

Christine's oogen dwaalden van de jongste bezoekster op de oudste. De jonge had zij nog meer gezien. Het was eene nog frissche jufvrouw met lange blonde krullen, die de ouderdom eenen grauwen schijn had gegeven; maar zij stonden haar toch wonder goed. De oudste had zilvergrijs haar, waar zij bijzonder veel werk scheen van te maken; en daar haar gelaat nog frisch en blozend was, hadde men haar voor eene gepoederde dame uit vroeger tijd kunnen aanzien; doch het was zoo zeer niet om het kapsel, dan om de uitdrukking der wezenstrekken, dat de jonkvrouw van Oosterwei de twee vriendinnen bekeek. Op beider wezen schitterde hetzelfde geluk. Uit beider oogen straalde eene zoete zielenrust; om hunnen mond speelde een glimlach; en de lijnen die met de stift der jaren in haar gelaat waren geteekend, gaven geene schaduw; hun aanschijn was verhelderd, alsof er gestadig eene zon op scheen, die opging in haar eigen gemoed.

De oude dames hadden natuurlijk maar weinig tijd, zij moesten nog veel bezoeken afleggen. Zij bedankten jonkvrouw Christine voor het beloofde geschenk en betuigden hare erkentenis aan de oude Van Griffelen, die haar in betrekking met de dame van Oosterwei had ge-

steld en eene medewerking had beloofd aan een werk dat de schoonste vruchten moest dragen.

‘Wat dunkt u van die twee?’ vroeg mevrouw Van Griffelen, toen de liefdadige dames afscheid hadden genomen.

‘Zij zijn oud en toch nog schoon,’ antwoordde Christine.

‘Schoon zijn ze inderdaad,’ was het antwoord, ‘gelijk allen wier gelaat verheerlijkt is door zielekalmte. De eene, de witte, is zeventig jaar en de blonde is zestig.’

‘Onmogelijk!’ riep Christine.

‘En toch is het zoo, lieve van Oosterwei; de tijd glijdt voor die wezens sedert twintig jaar voorbij, zonder een spoor achter te laten; terwijl gij, ik zeg dit niet om u te bedroeven, sedert zes maanden wel tien jaar verouderd zijt.’

‘Dat heeft het rampzalig Oosterwei mij aangedaan,’ riep Christine en hare oogen schoten vol tranen, ‘ik wil het nimmer wederzien. Maar gij zegt het om mij te plagen, lieve Van Griffelen, is het niet!’

De dame schudde het hoofd.

‘Ik zeg u de waarheid, en waarom? Omdat gij mij eene oude vriendin zijt, die ik, niettegenstaande hare dwalingen, nog altoos liefheb. Indien er een physionomist ware, die u de volle waarheid wil zeggen, hij zou u ten minste vijf hoofdzonden van de zeven opnoemen, die diepe sporen in uw gelaat hebben achtergelaten; sporen die gedeeltelijk zouden verdwijnen, indien gij u wildet overgeven aan eenen hoogeren wil, en doen wat

billijk is en recht. Over twintig jaren was er een van die twee dames, die gij hier zaagt, afgrijselijk door de uitdrukking van onrust en boosheid die in haar wezen lag; en thans is er geen zweem meer van dat alles te merken; en waarom? omdat zij het booze dat in haar was heeft bestreden en vroom is geworden in den waren zin.'

'En wanneer zijt gij zoo vroom geworden, mijne lieve Van Griffelen?' vroeg Christine.

'Ik,' zei de grijze, 'van mij hoeft gij geene rekening te houden. Ik weet wel dat sommige menschen mij voor slecht houden, maar er zijn er ook die met de woorden: "zij was van hare kindsheid af ongelukkig," mijne geheele levensgeschiedenis beschrijven. Ik laat de wereld oordeelen naar goedvinden, lieve Christine, ik weet wie ik ben.'

Het onderbroken gesprek over het proces van mevrouw R. en den notaris werd niet hervat. Het rijtuig stond voor de deur om de jonkvrouw af te halen, en het begon laat te worden

'Zonder *adieu*, lieve Van Griffelen,' zeî Christine, 'ik kom dezer dagen nog eens terug.'

Er waaide de jonkvrouw van Oosterwei een stroom nieuwe gedachten toe, uit een vreemd gewest, toen zij, in de malsche kussens van haar rijtuig gezonken, huiswaarts werd gewiegeld; zij had eenen nieuwen horizon ontdekt.

'Ook in gevorderde jaren, zelfs in hoogen ouderdom, kan de vrouw nog schitteren;' zoo sprak zij opgeruimd tot zich zelve, 'wel niet in zoo hooge mate als de man,

die in den hoogsten ouderdom in Senaat en Kamer mag zetelen, en soms, wanneer hij reeds begint te suffen, nog eerekruisen krijgt, zonder dat iemand weet waarvoor of waarom; maar zij kan toch ook nog optreden. Die maatschappijen van liefdadigheid zijn eene schoone zaak. Zie eens die twee daar, welke ik bij de oude Van Griffelen ontmoette, de jongste was nog veel ouder dan ik; en hoe lieftallig zag zij er uit.'

'Ik zal mij als lid der maatschappij doen voordragen,' ging de jonkvrouw, zoet glimlachend, om de dames van liefdadigheid na te apen, voort, 'ik zal mij reeds bij de *tombola* trachten te onderscheiden; ik zal kostbare geschenken geven, waardoor mijn naam in de gazet komt; en zoo zal de wereld, zoo zullen al degenen die mij gekend hebben nog eens van de blonde Christine van Oosterwei moeten spreken. Zij zullen moeten zeggen: Daar treedt ze weêr op in nieuwen luister, daar pronkt ze in eenen kring, waarin de zon nooit ondergaat. Hoe kon ik denken dat alles voorbij was! Opent mijn rijkdom mij geene loopbaan waarin ik kan schitteren gelijk eene toovergodin, die den weg, waarover zij stapt bestrooit met goud en diamant?'

Plots verdween Christine's glimlach. 'Maar die *affaire* met Helena zou ik eerst moeten vereffenen,' En dat was noodlottig. Zij zou zulke groote uitgaven moeten doen, om zoo de toovergodin te spelen. Wanneer zij lid der maatschappij werd, was het niet om, gelijk sommige leden der openbare liefdadigheid, zich in betrekking te stellen met arme lieden; neen, van schamele menschen

had zij eenen afkeer van kinds af aan: en dat was hare schuld niet, dacht ze, om zich zelve te verschoonen, die afkeer was haar ingeboren. Zij wilde als een der hoogste *pyramides* der menschlievendheid schitteren, zonder zich te bekommeren wat er daar beneden omging. Wat gaf haar het gemeen volk!

Maar Helena! Ja, die zaak moest uit de voeten. Klara's advocaatje zou haar op de duimen kloppen; en weêr vertoonde zich dat akelige proces, waarin niet gelijk in het geding van mevrouw R., de notaris, maar in plaats van mijnheer Plavy, de jonkvrouw van Santbergen van Oosterwei zou veroordeeld worden.

Christine sloot hare bedenkingen met eenen diepen zucht.

XXXI.

Het was tusschen licht en donker. De jonge advocaat Van Hove zat aan het klein open vuur, in de kleine kamer op de Hindelei van zijne Klara te droomen, toen de vrouw van den slachter hem zijn dagblad bracht. Hij trok het dadelijk open, om naar het politiek nieuws te zien; hij geraakte echter zoo ver niet: zijne oogen vielen onwillekeurig op het woord *Tombola*; dat men met collossale letteren had gedrukt, opdat het niemand zou ontgaan.

'*Tombola* ten voordeele van schamele huisgezinnen,' zoo begon het artikel dat er achter stond, een artikel dat uit eene zeer geoefende pen was gevloeid, en waarin, nadat het den lezer het doel van het *fancy fair* had uitgelegd, voorkwam: dat er reeds een groot getal kostbare geschenken aan de maatschappij waren toegezegd, onder anderen: een volledig antique uit zilver gedreven theeservies van hooge kunstwaarde, een offer aan de schamele huisgezinnen, van de onlangs tot voorzitster van den liefdadigen kring gekozen mevrouw de douairière Christine van Santbergen van Oosterwei.

'Wie heeft er in zijn leven zulke dingen gezien,' riep Alfons. 'Dat is te sterk, jonkvrouw Christine is vroom en liefdadig geworden. Zij die Pier Andries en Ivo Ketelaar, die haar vroeger zulke gewichtige diensten bewezen hebben, na aanhoudend gesmeek om onderstand, met vrouw en kinderen van gebrek laat verkwijnen; zij die haar eigen nicht bedrogen en bestolen heeft.... Doch dat is tot daar toe,' zoo onderbrak hij zich zelven, 'indien zij op den bepaalden tijd geen teeken van leven geeft, zullen wij haar wel vinden; ik heb mevrouw Brabander's volmacht. Maar zij, Christine van Santbergen vroom en liefdadig! zij!'

'Zoo eindigt bijna altoos de klucht bij dit slach van dames,' bromde hij verontwaardigd; 'maar voor Christine is het wat alledaags.'

Drie stille kloppen op de deur onderbraken de alleenspraak van den advocaat.

'Binnen' riep hij.

Heere mijn tijd! wie had er in den donkeren avond zulk een bezoek verwacht; het was de jonkvrouw van Oosterwei, die al iets der gewoonten van hare nieuwe maatjes had aangenomen. Ja, waarlijk, het was jonkvrouw Christine met een kapmantel om. Zij was vergezeld van Victoria de vervallen kamenier, de eenige van onze kennissen die nog in haren dienst was, te voet naar de Hindelei gekomen, om den advocaat te bezoeken.

Alfons raadde natuurlijk, dat het voor de zaak van mevrouw Brabander was, en hij was blijde.

'Eindelijk' zei de jonkvrouw, toen zij in den met biezen gevlochten zetel zat, dien de arme advocaat haar had aangeboden, 'eindelijk heb ik eenen middel bedacht, om zonder schok of stoot, dat is te zeggen, zonder het publiek reden tot kwaadaardig gepraat te geven, tot vereffening te komen met mijne nicht, met uwe cliënte die gij, en ik ben er u dankbaar voor, tot hiertoe hebt kunnen tegenhouden van schandaal te verwekken, zonder dat het noodig was. Zij vraagt mij den afstand van Oosterwei en eene som van honderd duizend tranken. Och Heere!' ging de jonkvrouw zeer godvruchtig voort 'wat laat ik mij aan zulk eene bagatel gelegen liggen! Wat is geld en goed op de wereld! eerst op mijnen ouderdom begint men er de nietigheid van te begrijpen.'

Alfons hield onafgebroken de oogen op het naar den schijn verzaligd gelaat der spreekster gericht, die voortging:

'Ik kwam op het gedacht, mijn jonge vriend, van Oosterwei en zijnen omvang aan Helena af te staan, als

eene gifte onder levenden, en haar de honderd duizend franken te geven als een geschenk met de warme hand. Dat kan immers?'

'O voorzeker!' zei Alfons: 'de jonkvrouw heeft wellicht het burgerlijk wetboek hierover geraadpleegd.'

'Inderdaad,' zei jonkvrouw Christine, 'hoe ware ik anders aan het middeltje geraakt om niet slechts de beide partijen maar ook uwen weldoener, die bij den Heer rust, mijn lieven broeder Bernard, in het graf te bevredigen. O het ware afgrijselijk, indien men den naam van den rechtvaardigen, al was het maar in het voorbijgaan, voor de rechtbank hadde moeten noemen.'

Alfons voelde den steek, want Christine had de woorden *uwen weldoener* met bijzondere klem uitgesproken, maar hij voelde hem zonder dat het hem pijn deed. Wat scheelden hem de steken van eene vrouw als Christine van Santbergen?

'De jonkvrouw heeft volkomen gelijk,' antwoordde hij: 'gelijk gij weet, ben ik ook voor eene overeenkomst in der minne genegen.

'Zou mijnheer de advocaat zoo goed willen zijn, van de twee akten op te doen stellen?' vroeg Christine: 'De akte der *donatie* en die der aanneming.'

'Wel zeker,' zei Alfons.

'Hoe eer hoe liever dus,' bemerkte de vrome dame.

Alfons glimlachte. 'Dat hoefde zij niet te zeggen,' dacht hij, 'wij zijn er genoeg op uit.'

'Wanneer wij de akte van schenking gepasseerd hebben, zal ik u een wissel van honderd duizend franken ter hand stellen, op eenen bankier mijner kennis. Laat

ons alles in stilte zien te regelen: ik draag der goede Helena geenen haat toe; in het geheel niet; maar moesten de Brabanders wat veel bij mij over en weêr loopen, dan zouden de dienstboden opmerken, dat er iets bijzonders met hen aan den gang is; en dat is niet noodig.'

'Ik verwacht u dus, mijn lieve advocaat en aanstaande neef,' ging ze met nedergeslagen oogen voort, 'en wanneer de notaris al de stukken behoorlijk in orde zal hebben gebragt, dan kunt gij mij uwe rekening voor de *honoraires* laten geworden, ik zal ze dadelijk voldoen.'

'Leve de vrome, leve de liefdadige Christine van Oosterwei!' riep Alfons, terwijl hij de lamp waar hij de jonkvrouw had mede gelicht, tot ze den trap af was, weder op zijne tafel zette: 'Leve de vrome, leve de liefdadige Christine! Nu zal het er wel doorgaan, haar plan is te goed doordacht om nog af te springen.' En de arme advocaat hadde willen dansen van blijdschap.

'O hoe fijn! en hoe grootmoedig,' spotte hij verder. 'Eene gift onder levenden! Eer het eene week verder is, zal er in alle vrome gezelschappen verteld worden, dat de edelmoedige presidente van den kring der dames van liefdadigheid aan eene nicht, die tot verval van rang en goed was gekomen, een landgoed met lusthof en -wandelpark, met bosschen en weiden, met land en zand heeft geschonken. Hoe fijn! hoe fijn! En die eenvoudige oprecht vromen uit den Kringzullen Christine van Oosterwei bewonderen en liefhebben.'

Hoe gaarne ware de jongeling zeffens naar den notaris gegaan, maar zijn hoofd stond er niet toe: hij moest het uitstellen.

‘Indien ik nu eens tot bij Hendrik liep,’ dacht hij. ‘Wat zal die goede jongen blijde zijn!’ en met eene trok hij zijnen overjas aan, doch terwijl hij die toeknoopte, veranderde hij van gedacht. Bernard van Santbergen had immers zijne zuster Christine bij eenen paling vergeleken, die u wanneer gij hem meent vast te hebben, op het onverwachtst ontglipt. ‘Ik zal den goeden jongen aan zijn studiewerk laten,’ dacht hij, ‘en hem eerst van de vereffening spreken, als zijne moeder de goudstukken der tante kan laten wisselen.’

De arme advocaat hing zijnen jas terug aan den kapstok, pookte het vuur wat op en zette zich toen op de plaats waar de jonkvrouw hem, toen zij binnen kwam, had gevonden. Hij overwoog nog eens al wat Christine gezegd had en vond, dat hij zich zelven in de laatste oogenblikken nutteloos had bekommerd.

De koude redenering had hem deugd gedaan. Nu kon hij weêr regelmatig handelen en denken. Hij zette zich aan het schrijven, en weldra had hij een ontwerp van den hoofdinhoud der akten opgemaakt en aan den notaris gezonden. Nog vóór middernacht lag de jonge rechtsgeleerde gerust te slapen, en 's anderen daags reed hij met de morgen-diligence naar de hem zoo dierbare familie Brabander.

Toen hij onverwacht in de kamer kwam, waar de moeder, die sedert de dood haars echtgenoots de rol van leeraar

bij Anna vervulde, aan het les geven was, sprong de weduwe van haren stoel op.

‘Wat is er?’ vroeg zij, en weêr werd zij doodsbleek.

‘Goed nieuws,’ was het antwoord: ‘Wat zijt gij toch achterdochtig, waarde mevrouw.’ En nu begon de aanstaande schoonzoon aan het vereenigd gezin zeer omstandig uit te leggen, hoe tante Christine de quaestie weêr aan het dagorde had gebracht.

De weduwe zat wat te dubben.

‘Zoodat zij besloten heeft van het goed af te staan en het geld te geven: en daarbij weigert zij van zich in betrekking met ons te stellen. Zij verloochent ons.’

‘Hoe kunt gij daar nog altijd over zagen, moederlief,’ zei Klara ‘heeft tante Christine u zoo veel genoegen verschaft, om haar gemis te betreuren?’

‘Het vat stort uit wat het in heeft! Zij die van jongs af in het ouderlijk huis den boventoon gehouden hebben, en zich voorrechten aangematigd hebben die hun niet toekwamen, kennen geene familieliefde. Zij achten ze te ver beneden hen,’ bemerkte de advocaat.

‘Als zij de stukken maar teekent, dat is het groot punt,’ zei Klara.

Dit moest de moeder toegeven, en daar zij wel honderdmaal ondervonden had, hoe veranderlijk hare tante was, meende zij goed te handelen naar den raad van het spreekwoord het ijzer te smeden terwijl het heet was.

‘Zoo dacht ik ook in den beginne,’ sprak de advocaat ‘en daarom heb ik mij gisteren avond ten tienen nog

aan het schrijven gezet. Ik heb mij nogtans bepeisd: van gedacht veranderen is een inval, die haar zoowel kan bestormen als zij reeds de pen in de hand heeft om te teekenen, als anderzins. Onze overhaasting zou onze blijdschap verraden en zoo aanleiding kunnen geven tot den inval dien wij vreezen. De jonkvrouw zou immers in den beslissenden oogenblik kunnen denken: 'Waarom zijn ze zoo haastig en zoo blij?'

'En zoo zouden wij alles verbrodden,' zei Klara.

'Dat is waar ook,' antwoordde de moeder.

Alfons bleef dus bij de Brabanders vernachten, en reisde des anderdaags af met de diligence, nadat men had afgesproken van nog twee dagen met het aanbieden der stukken aan tante Christine en de afspraak tot het passeren der akte te wachten. Twee dagen die de belanghebbenden nooit zullen vergeten; want zij werden in eene angstige gejaagdheid doorgebragt, die een diep spoor achterliet in hunne door onrust geschokte zielen.

In den morgen van den derden dag boden de jonge advocaat en de notaris zich bij de jonkvrouw van Oosterwei met de stukken aan. Zij teekende dadelijk de akten, doch haar eerste naamteeken was schier onleeslijk, zoodanig beefde zij. Later ging het beter: wanneer zij Alfons het wisseltje gaf, dat reeds gereed geschreven en geteekend lag, zag hij hare lippen alleen verbleeken, want de voorzitster der maatschappij van liefdadigheid was reeds zoo vroeg in den morgen geblanket.

Ja, Alfons zag hare lippen verbleeken; en hoe bleek hij zelf was, toen hij de akten en het wisseltje in zijn

brieventasch had geborgen, zag hij in den spiegel waar hij recht over stond.

'Hoe kan ik daarvan zoo ontsteld zijn,' fluisterde hij inwendig, toen hij de marmeren trappen der voorzaal aftrad. De zoo kalme man voelde zijne knien knikken: en hoe kon het anders, hij was met de fortuin geladen der grootmoedige vrouw, die hare armen geopend had, om hem, den behoeftigen student, den eenzamen weesjongen, aan haar hart te drukken; de fortuin der edeldenkende, die hij weldra zou mogen moeder noemen, hij die nooit zijne eigen moeder had gekend.

Gelukkig was de afstand van jonkvrouw Christine's hotel tot aan Hendrik's woning niet groot; en die moest eerst de gelukkige tijding vernemen. Daar gekomen vloog hij, door eene uiterste poging versterkt, de trappen op.

'Hendrik, wij zegepralen,' zuchtte hij schier buiten adem.

En alles was verstaan. De twee vrienden lagen sprakeloos in elkanders armen.

Toen de blijde ontroering eenigszins gematigd was, ging Alfons naar het bureel van den telegraaf, om oom van der Maere de tijding mede te deelen, en Hendrik ging eene vigilante met twee paarden bestellen, die hem en zijnen vriend in drie uren tijds aan het hart zijner moeder voerde.

Waren de twee vrienden eenige minuten later aangekomen, dan hadden ze de eersten niet geweest, om de blijde tijding aan te brengen. Nog zijn de uitstortingen der blijdschap, de vreugdekreten des geluks niet uitgestorven, en

reeds komt de oude van der Maere met zijne echtgenoote de kamer binnenstormen, waar het gezin vereenigd was.

De twee bloedverwanten vlogen gelijktijdig aan den hals der lieve nicht.

‘Helena!’ klonk het uit den mond van oom en tante.

‘Oom! tante!’ zuchtte de weduwe; en daarop rolden er tranen uit de oogen van alle drie; en weldra hoorde men niets meer dan een zacht en liefderijk gesnik.

‘Wat zou jonkvrouw Christine zeggen, indien zij dit tooneel zag?’ dacht Alfons, terwijl hij met zijn zakdoek over de oogen streek.

Wat zegt de steenrots, wanneer zij de tranen der zee door hare reten voelt stroomen? Blijft zij niet even hard en gevoelloos?

‘Vloeit, zalige tranen, vloeit!’ fluisterde de oude man snikkend; ‘want zulke oogenblikken verdwijnen en komen nimmer weêr.

XXXII.

De *Tombola* was afgeloopen, en de uitslag had aller verwachting overtroffen. De voorzitster, Christine van Oosterwei, was hierdoor in betrekking gekomen met de edelste en vroomste dames der stad, en toch was zij onbevredigd gebleven. Zij had zich verveeld: en zij kon

niet begrijpen, hoe jonge en schoone vrouwen, gelijk er zich in den kring bevonden, genoegen konden vinden in een zoo onbeduidend iets. Toen de rekening gemaakt, de winsten gekend en de uitslag aan de leden der damescommissie bekend gemaakt was, straalde er eene zoete verrukking uit de oogen harer gezellinnen, terwijl haar hart scheen op te springen van vreugd. Hoe kwam dat toch? Zij begreep er niets van. En waarom? Omdat zij nooit de reine vreugde van het weldoen had gekend, omdat zij vreemd was in de spheren der ware liefdadigheid.

Christine van Oosterwei kon niet begrijpen hoe die dames zulk een pleizier vonden in het berekenen hoe veel hemden, hoe veel rokken, hoe veel warme dekens en hoe veel kolen en brood zij konden koopen voor de schamele huisarmen, voor de ongelukkige werklieden, die door ouderdom of ziekte onbekwaam waren geworden, om in de noodwendigheden van hun gezin te voorzien. En hoe zij zich dan nog de moeite gaven, om te onderzoeken, waar zij die artikelen aan verminderden prijs zouden krijgen, omdat er voor slot van rekening nog iets over zou schieten voor de schamelen die men bij tijds niet had gekend. Zij beschouwde het werk dier engelen der aarde als een kleingeestig tijdverdrijf. Vroomheid en liefdadigheid schonken haar ook geene vreugde. En hoe kon het anders? Hare vroomheid en hare liefdadigheid waren gelijk de kleur harer wangen, gelijk de toon harer stern, gelijk de glans van haar dwalend oog.

En toch was er eene weldadige verandering in haar

geschied. Sinds Helena in het bezit was van hetgeen haar toebehoorde, genoot zij eene rust, die zij in veel jaren niet had gesmaakt; en 't was waarlijk jammer dat zij nog te veel van de wereld hield, om hem gansch te vergeten. In het gezelschap der dames van liefdadigheid had zij alleen genoegen gevonden, zoo lang er hare ijdelheid, haar hoogmoed werd gestreeld; zoo lang zij nu eens van hier en dan van ginds hoorde murmelen van de grootmoedige gift, die zij aan mevrouw Brabander had gedaan; en dat er haar langs alle kanten lof toegezwaaid werd, over hare krachtdadige medewerking voor de *tombola*. Nu echter waren de welopgevoede vrouwen, met welke zij in betrekking was gekomen, haar al te preutsch, te kleingeestig, te nauwgezet. Weldra woonde zij de zittingen niet meer bij; en weêr beschouwde zij hare prachtige heerenwoning als eene groote vogelkooi, waarin zij zich vrijwillig had opgesloten. Te vergeefs zocht zij naar middelen om er behoorlijk uit te geraken: zij reikhalsde nog altoos naar schoone kleederen en uiterlijken praal, en hadde zich nog altoos in danspartijen en bij openbare feesten willen vertoonen; maar hoe komt eene dame als Christine terug in de kringen waar zij vroeger heeft geschitterd, in al den glans der schoonheid en der jeugd? Indien zij moeder, ja zelfs grootmoeder ware, dan ware zij er met de jonge afstammelingen wel ingeraakt; maar zij was alleen, gansch alleen met hare ijdelheid.

Eens toen zij van eene voorname familie, waarmede de van Oosterwei's altijd in betrekking waren geweest,

eene uitnoodiging had gekregen voor een vriendenbal, schoot het haar te binnen, dat zij daar twintig jaar te voren en met hare nicht Helena was geweest, en van Helena dwaalden hare gedachten op Maria en Anna; die twee lieve nichtjes zouden wel hare eerste schreden in de wereld der genuchten aan hare zijde kunnen doen. Maar dat gedacht vervloog aanstonds, gelijk de korenbloesem voor den rukwind. Wat! een toenadering met hare familie; met de Brabanders die zij verfoeide. Helaas! het gedacht dat zich zoo gelukkig hadde kunnen ontwikkelen, diende slechts om haren haat aan te vuren; want nevens de beeltenis van Maria en Anna tooverde hare verbeelding haar de schoone Klara voor: Klara, de lievelinge van Fernand Germanes.

Christine was waarlijk beklagenswaardig. Niettegenstaande haren afkeer, ging er geen dag voorbij of hare gedachten verdwaalden naar de Brabanders; nu zat zij met zich zelve te kouten, alsof het met Helena ware, en dan verloor zij zich in herinneringen over Helena's kinderen.

'Het spreekwoord *bloed trekt*, moet waar zijn,' dacht zij somtijds. 'Wat heb ik met dat gepeupel, met de ellendige afstammelingen van dien trotschen burgerlijken doctor te doen?' raasde zij wel eens inwendig, 'ik haat en verfoei hen.'

Eens dat de jonkvrouw zonder dat haar wil hare gedachten bestuurde, aan hare familie zat te denken, kwam de kamerknecht haar het bezoek aankondigen van twee heeren en twee jonge dames: het bezoek van mijnheer Fernand Germanes en van mijnheer den advocaat Van

Hove, vergezeld van de twee jufvrouwen Brabander, Klara en Maria.

‘Is er vuur in de receptiezaal? vroeg Christine zichtbaar ontsteld.

‘Zeker,’ was het antwoord, ‘mevrouw verwacht immers nog nieuwjaarsvisites?’

‘Dat is waar ook, dacht de jonkvrouw. Er rolde als het ware een steen van haar hart. Het was wel stout van de Brabanders, haar met die heeren op den hals te vallen; maar ter gelegenheid van nieuwjaar gebeurt het nog meer, dat een vijand de hand in die van eenen anderen vijand legt.

Onder deze gedachten begaf Christine zich naar de receptiezaal.

De bezoekers trokken twee en twee door de dubbele zaaldeur tot voor de jonkvrouw: eerst de advocaat en Klara, die na de gewone groetenis de lieve tante kennis kwamen geven van hun voorgenomen huwelijk; en daarna kwamen Fernand en Maria, om eene dergelijke verklaring van welvoegelijkheid te doen. Ook mijnheer Germanes was bruidegom en Maria was zijne bruid: het eerste huwelijksgebod der twee paren had gelijktijdig van den predikstoel in de parochiekerk geklonken.

Vooraleer de verloofden in de prachtige reiskoets van het Krekelhof waren gestapt, had mevrouw Brabander hare oudste nog eens alleen geroepen.

‘Ik weet niet, Klara, waarom ik zoo den harteklop heb,’ had zij gezegd: ‘ik vrees dat tante nog niet genezen is van hare liefdeziekte, of hoe moet ik het noemen. Zij

heeft mijnheer Fernand geerne gezien, dat verklaren tot heden toe al degene die voorleden zomer de feesten op Oosterwei hebben bijgewoond; en indien de kuur eens niet over ware, denk eens in welk eene verwarring gij haar zoudt brengen.'

'Lieve moeder toch,' zei Klara, 'Fernand heeft gisteren avond nog tegen Alfons en mij gezegd dat de menschen er meer van wisten dan hij. Mijnheer Germanes heeft er nooit iets van bemerkt.

'En waarom heeft hij dat niet?' antwoordde de moeder; 'omdat zijn hart in dien tijd vol was van u, Klara: en zijn hoofd ook. Verblind gelijk alle ware verliefden, zag hij niet wat de oude dochter wilde; maar ik zag het en bekloeg hem en haar: haar om zijnen 't wille en hem om uwen 't wille. Eene moeder ziet ver, mijn kind.'

''t Is beter dat wij met hare zwakheid onbekend schijnen,' zei Klara 'Fernand moet het toch best weten.'

'Verbeeld u,' zei de goede mevrouw Brabander, 'hoe de arme Christine zal gesteld zijn, wanneer zij uit zijnen mond zijne verlooving met uwe zuster verneemt.'

'Alle oude dochters mogen zich spiegelen aan de jonkvrouw van Oosterwei,' zei Klara, en zij snelde naar het rijtuig.

Ach! hoe was zij gesteld, de arme Christine, toen Fernand haar in plechtigen ernst zijn huwelijk met de jonge Maria Brabander kwam aankondigen.

Wanneer zij in bitterheid des harten het slechtste kwart uurs van geheel haar leven had gesleten, en de verloofden weg waren, stond haar lijden in diepe groeven

op haar voorhoofd en in vloeibare letteren op hare wangen geschreven.

‘Heere! laat mij sterven,’ zuchtte zij wanneer zij alleen was; ‘zij hebben den kelk mijns lijden overgegoten.’

XXXIII.

‘Helena, wij zullen nog eens feest vieren op Oosterwei,’ had de oude Van der Maere menigmaal tot zijne nicht gezegd, in den tijd toen de grijsaard zich afmatte, om de belangen der weduwe te bevorderen en Christine van Oosterwei tot rede te brengen; en de voorzegging werd thans bewaarheid. De twee gelukkige paren waren in het begin van de maand April getrouwd; en toen waren zij op speelreis gegaan naar de streek waar de boomen reeds groen stonden en waar men van den ganschen winter geen ijs op het stroomende water had gezien. Wanneer zij Italies blauwe lucht, den vuurberg Etna, de kerken van Rome en de kunstjuwelen die zij bevatten hadden gezien, waren zij na zes weken afwezigheid teruggekeerd. Alfons en Klara om een schoon burgerhuis in het midden der stad, dat door hunne goede moeder behoorlijk was gestoffeerd, te gaan bewonen; en Maria, om aan de zijde van den goeden Fernand, dien zij uit al de kracht

van haar jeugdig hart beminde, meesteres te zijn op het Krekelhof, in de oude, met kostbare gebeeldhoude meubelen en prachtige tapijten uit ander eeuw gestoffeerde woning; tapijten nog zoo frisch van kleur als of ze gisteren uit de handen der werksters waren gekomen. Fernand had de opluistering der vaderlijke woning aan bekwame ambachtslieden uit de stad toevertrouwd, en nu geleek het eens vermufte Krekelhof aan een landelijk paleis.

En thans nu de seringas en meiroozen bloeiden, nu de laatste viooltjes hunnen geur mengden aan den eersten resedabloesem; nu men den nachtegaal hoorde zingen en de lentezon de tranen van den armen Apollo van Belvédère had weggekust, hield men op Oosterwei feest: een feest, waar de banketten, die jonkvrouw Christine hare vrienden aanbood, niets konden bij halen.

Aan het hoofd der lange feesttafel in de groote zaal zaten de oud-bestuurder van het weezenhuis, de weldoener van Alfons, en de oude Van der Maere, dien men waarachtig op den feestdag niet oud kon noemen: zoodanig had het geluk van Helena hem verjongd. Aan de zijde van den oud-bestuurder zat tante Van der Maere met haar zwart zijden kleed en hare groote muts met witte linten; en aan de zijde van Van der Maere zat de oude mevrouw Van Griffelen, die voor deze gansch bijzondere uitnoodiging haar huis en haren zetel verlaten had, waar zij sinds zoo lang aan vastgelijmd scheen.

Hoe en waarom de oude Van Griffelen tot het feest werd geroepen, hebben de oningewijden nooit geweten. Alles wat ik er van zeggen kan, is dat haar zoon Theodoor

en jonkheer Achille Van den Hove de Courtepointe, die beiden op het strookje papier hadden geteekend, dat de notaris Plavy hun bij het sterfbed van jonkheer Bernard had voorgelezen, er ook waren. Verder zag men aan den feestdisch al de verwanten van Fernand Germanes, zoo wel die der moederlijke als die der vaderlijke zijde, tot in den vierden graad: de notaris Blomaart was er ook; en van de familie van Santbergen en van de van der Maere's ontbrak er niemand als jonkvrouw Christine.

Mevrouw Brabander, die niet naar hare standverheffing mevrouw van Oosterwei, maar als vroeger naar den naam van haren onvergeetbaren gemaal, doctor Brabander, wilde genoemd worden, verlangde dat er ook nog andere dan hare familie vroolijk en gelukkig zouden zijn op den feestelijken dag. De goede vrouw, die de gansche wereld wel hadde willen gelukkig zien, had, eer zij het feest aanlegde, haren oom Van der Maere over zekere schikking geraadpleegd.

'Lieve oom,' had zij gezegd, 'die vijf duizend franken die mijne aktie bekwam, zijn om zoo te zeggen uit de lucht gevallen, om mij te troosten en te ondersteunen, toen ik angstig was voor de toekomst mijner kinderen. Die vijf duizend franken behooren naar mijn inzien aan ongelukkiger dan wij. Indien gij het goedvindt, zou ik er aldus over beschikken:

'Ik zou aan den pruikmaker Ivo Ketelaar, den barbier van Alfons, ge weet wel....

'Ja, ja,' antwoordde Van der Maere, 'ik ken hem, en Pieter Andries ook.'

‘Welnu, die twee hebben ons goede diensten bewezen, gelijk ge weet; ik zou ter herinnering van het toekomend feest op Oosterwei, waar gij zoo veel jaren hebt naar getracht, ieder duizend franken geven. Pieter Andries zou eene oude vigilante en een paard dat nog al voldoende is, met die som kunnen koopen, en Ketelaar zou met dat geld zijne verloopen affaire kunnen verbeteren. De overige drie duizend franken zou ik den dag vóór het feest aan de behoeftigen der gemeente doen uitdeelen, dat zou voor ieder een schoon sommeken zijn. Wat baat het de arme lieden dat men hun centen geeft voor een enkel brood.

De oude Van der Maere had ter goedkeuring van het voorstel zijne armen opengeslagen, en gezegd:

‘Kom hier, Helena, aan mijn hart, gelijk gij aan mijn hart hebt gelegen, toen ik en mijne vrouw u, de kleine wees, op Oosterwei kwamen halen en u meê naar huis droegen.’

Hierop was eene wederzijdsche omhelzing gevolgd, en mevrouw Brabander had naar afspraak haar voornemen ten uitvoer gebracht, zonder er hare kinderen kenni van te geven.

Toen de harten der feestgenooten verkwikt en hunne hoofden verwarmd waren door vreugd en wijn, kwam er eene vigelante aangereden. De man die met de rijzweep gewapend op den bok zat, was de eigenaar van het rijtuig, en de reiziger die er uitstapte, was Ivo Ketelaar, met zijn witte *cravate* aan en *gecoiffeerd* en *geparfumeerd*, gelijk het past aan eenen man van zijnen stand. Zij waren naar

Oosterwei gekomen, om de bruidsparen geluk te wenschen en mevrouw Brabander te bedanken voor hare edelmoedigheid.

Naauwelijks was mijnheer Ketelaar uit het rijtuig, of er kwam een *deputatie* uit de treffelijkste behoeftigen van het dorp op het landgoed, om in naam van al de begunstigden mevrouw Brabander hunne herkentlijkheid te betuigen. Ivo Keelaar en Pier Andries stelden zich aan het hoofd der afgevaardigden, en Helena, die zich liever aan die openbare dankbetuiging had onttrokken, was genoodzaakt de braven te ontvangen. Ivo Ketelaar sprak eene korte redevoering uit, die hij zelf had aaneengeschakeld uit hier en daar opgeraapte brokken: iets wat somtijds bij beter geletterde redenaars ook het geval is.

Op het voorstel van den ouden Van der Maere liet de weduwe aan al de afgevaardigden eene halve flesch wijn geven, en toen deze het eerste glas hadden geledigd, dreunde het plots zoo hard, dat het lusthuis scheen te daveren;

‘Leven de jonkgetrouwden! leve mevrouw Brabander, de nieuwe dame van Oosterwei.

Wanneer de feestgenooten het landgoed verlieten pronkte de volle maan aan den helderen met millioenen sterren bezaaiden hemel. Het feest had tot laat in den avond geduurd.

Alhoewel jonkvrouw Christine het feest op Oosterwei niet had bijgewoond, stond zij geenszins als vijand tegenover hare nicht Helena. Alfons had zelfs, toen hij heen en weêr bij de jonkvrouw ging, om de zaken van me-

vrouw Brabander te regelen, eene zedelijke toenadering tusschen de twee bloedverwanten kunnen bewerken; en echter kwamen zij tot geen uiterlijk verkeer. Maanden en jaren vervlogen, en de tante gaf geen teeken van leven, niettegenstaande dat Helena haar elk jaar eenen nieuwjaarsbrief schreef, gelijk een demoedig kind. Dit bedroefde de weduwe: de grenspaal die er tusschen haar en hare tante lag, spreidde eene schaduw op haar anders onbewolkt geluk; die grenspaal overschrijden was eene onmogelijkheid, dat begreep ze wel; want nu voelde zij duidelijk dat niet de afstand harer goederen, maar het huwelijk van Fernand van het Krekelhof en de bewondering die hij Klara bleef toedragen, de oorzaken waren van tantes verwijdering: en dit toch was niet te verhelpen, zoo lang de doorn der laatste liefdeziekte in Christine's hart stak. De weduwe kloeg hierover soms aan oom Van der Maere, doch de oude man lachte haar uit.

'Gij wilt olie tappen van een azijnvat,' zegde hij: Christine is verbitterd en verzuurd. Laat er het gras over groeien. De tijd heelt alle wonden, en de oolijke advocaat, uw Alfons, heeft het ver genoeg gebracht om te mogen hopen dat zij u zelf zal te gemoet komen.'

'O dat verlang ik niet,' riep Helena hierover uit: 'ik wil zelf gaan en blijven gaan, al werd ik afgewezen, gelijk eertijds op Oosterwei.'

'Wachten, kind! wachten!' had de oud-olieslager hier op gezegd, en Helena wachtte met ongeduld.

Op zekeren dag werd de weduwe door Alfons verwittigd dat hare tante ziek was, en nu was de opwelling

der nooit ingesluimerde familie-liefde bij haar zoo sterk, dat zij, zonder iemand te raadplegen, naar de jonkvrouw vloog.

Het hart der goede nicht klopte, wanneer zij aan de huisbel harer tante trok. Hoe ging men haar bejegenen?

Mevrouw Brabander kende den knecht niet, die de poort kwam openen: zij moest haren naam zeggen en zich laten aanmelden.

'Is mejufvrouw Victoria de huisgouvernante der jonkvrouw niet te huis?' vroeg zij.

'Die is weg,' was het antwoord.

'En jufvrouw Mimi, de kamenier?'

'Ook weg.'

'En Annatje, de kleine keukenmeid?'

'Sedert drie jaar heeft de jonkvrouw haar huispersoneel driemaal vernieuwd, spotlachte de knecht; 'en zoo zij niet ziek geworden was, waren wij weêr allemaal vertrokken. Maar....'

Helena onderbrak den bediende, die waarschijnlijk in kwaadsprekerij ging vervallen. Zij gaf den lakei, een wezentlijk model der dienstboden van dezen tijd, haar bezoekkaartje, duwde hem een dubbelen frank in de hand en ging in de voorzaal wachten.

Tot hare groote blijdschap werd Helena dadelijk toegelaten; zij trok den gang door, voorbij de groote receptiezaal, waarin haar oom Bernard den baron de Grenoble, den pretendent van tante Christine, had ontvangen, toen zij, de arme Helena, nog een kind was. Zij zag het cabinet met de Venetiaansche deur weder, waardoor zij

tante Christine had aanschouwd, toen zij de oude mevrouw Van Griffelen, die met een nieuwen pretendent opkwam, te gemoet huppelde; en levende door den indruk der herinneringen en geschokt door de angstige verwachting die een dergelijk wederzien voorafgaat, klom zij de trappen op naar het eerste verdiep.

Jonkvrouw Christine had geen gebruik willen maken van de prachtige ziekenkamer, waarin haar broeder Bernard gestorven was. Helena vond haar in haar eigen slaapsalet. Als verloren lag zij daar in de malsche hagelblanke beddekussens gezonken; doch zoodra zij hare nicht hoorde naderen, richtte zij zich op, en haar blik heette Helena welkom.'

O hoe weinig geleek de kranke op de geblankette jonkvrouw van voorheen. Onder de sneeuwwitte nachtmuts had haar bleek gelaat eene safraangele tint, en de hand die zij Helena toestak, was knokkelachtig en mager, gelijk die van den ouden Germanes bij Christine's eerste bezoek op het Krekelhof.

De weduwe drukte de aangeboden hand en liet er eene traan op vallen.

'Helena, ik heb in de vier laatste jaren meer geleden dan gij in uwen ganschen levensloop,' sprak de kranke met eene vaste holklinkende stem, toen hare nicht aan hare bedsponde zat.

'Dat schijnt u toe, lieve tante,' was het antwoord, 'ik heb meer doorstaan dan gij denkt.'

'Gij meendet dat ik boos op u was,' hernam de jonkvrouw: 'wat gaf mij het landgoed Oosterwei, wat gaf

mij een hand vol goud. De overvloed baart op mijnen leeftijd niets dan last.'

'Zonder die ongelukkige omstandigheid,' hernam zij, na eene poos gerust te hebben, 'zonder die ongelukkige omstandigheid waart gij mijne erfgename geweest, Helena.'

Bij deze woorden had de lijdende het gelaat afgewend; doch de weduwe zag aan het vurig rood, waar thans de schaamte de holle wang der jonkvrouw mee blankette, op welke omstandigheid zij zinspeelde.

'Al wat ik van u verlang, lieve tante, is uwe vriendschap. Wat zou ik meer kunnen vorderen.'

'Vorderen!' herhaalde Christine: 'de mensch begrijpt niet altoos waar hij te vorderen of te geven heeft. Gij hebt mij het landgoed Oosterwei en honderd duizend franken afgevorderd, en ik heb aan uwen eisch voldaan.'

Op die woorden volgde weer een rustpunt.

De weduwe dacht dat zij hare tante gekrenkt had, en dit speet haar; toen zij zich hierover meende te verontschuldigen, nam Christine weer het woord:

'Nu het zoo ver gekomen is,' zegde zij, 'is het best dat wij elkander de hand reiken. Indien ik u vroeger misdaan heb,' hier stotterde zij, maar de nicht had den wenk verstaan.

'Tante,' stamelde zij, in tranen losbrekend, 'ik ben het die om vergeving smeek voor al wat ik u misdeed, voor de droefheid die ik u veroorzaakt heb, voor....'

'Dat de vergiffenis wederkeerig zij,' onderbrak Christine zonder de minste ontroering te laten blijken. Weer stak zij de snikkende hare dorre hand toe. Helena drukte er

den kus der verzoening op, en toen zij hare blikken op het oog der tante richtte, scheen het haar toe dat er eene zaligheid in blonk, die haar vroeger vreemd was.

‘Hoe is het met Hendrik?’ vroeg de jonkvrouw van Oosterwei, om te toonen dat zij niet verder in de zaak wilde treden, die zij als afgedaan beschouwde.

‘Sedert verleden Donderdag is hij doctor in de medecijnen en in de heel- en vroedkunde, antwoordde de moeder met zekere fierheid.

‘En hoe gaat het met Arma?

‘Ik dank u, lieve tante,’ zei de weduwe, die alweer meer verstond dan er door woorden was uitgedrukt: ‘Anna is zeer welvarend.’

‘Ik zou die twee nog wel eens willen zien,’ zei Christine, om den reeds door Helena opgevatten wenk te bekrachtigen, ‘als ik beter ben zal ik hun eene uitnoodiging zenden. Wilt gij zoo goed zijn van voor de ziekedienster te bellen, Leentje? Ik moet mijn geneesmiddel innemen.’

De weduwe voelde dat men haar wegzond. Zij belde, en toen de lieve goedaardige zwartzuster op de kamer kwam, schonk zij hare tante, die zij, zoo haar voorgevoel niet loog, nimmer op aarde zou wederzien, eenen vurigen liefdekus.

XXXIV.

Nauwelijks zijn sedert de feestviering op Oosterwei vier jaren verloopen, en Alfons heeft reeds als advocaat de achting verworven van allen met wie hij in betrekking kwam. Zijne collegas zelf roemen zijne rechtschapenheid, en al zijne daden dragen den stempel van het genie, dat de bestuurder van het weezenhuis in het oog van den weesjongen had zien stralen, toen hij nog een kind was.

Klara is zoo gelukkig aan zijne zijde, als zij het door hare reine, belanglooze liefde heeft verdiend. De schrandere jonge vrouw is niet alleen eene zorgvuldige huismoeder, maar tevens voor den geleerden Alfons eene gezellin, die hem den arbeid licht en het leven zoet maakt en de familie Brabander, waartoe ook de oude Van der Maere behoort, is hem herkentelijk voor de liefde en de krachtdadigheid, waarmede hij hunne belangen heeft verdedigd, en de zaak met de lastige tante Christine tot den gewenschten uitslag heeft gebracht.

Alfons en Klara hebben reeds twee kinderen, twee zoontjes met donker haar en donkere oogen, die, wanneer zij het voorbeeld van hunnen vader volgen en zijn genie hebben geërfd, eens der wereld zullen toonen, dat de mensch noch edelen naam, noch door ouderdom getaande perkamenten behoeft, om waarlijk groot te zijn.

Fernand Germanes en Maria zijn een gelukkig paar, dat door de wereld schijnt te zweven gelijk twee vlin-

ders door eenen onmetelijken bloementuin. Met elken dag groeit Maria's liefde nog voor haren Fernand en de liefde van Fernand nog voor Maria. De oude spaarzame heer Germanes heeft hun eenen rijkdom achtergelaten, die hen in staat stelt, van kommerloos door het leven te vlotten: een rijkdom die veel te groot is voor hunne nakomelingen, indien zij het spoor volgen van hunne eenvoudige ouders. Ook hun huwelijk is met twee kinders gezegend. Het oudste is een kloeke driejarige knaap, die naar den naam van zijnen grootvader Arnold Germanes heet, en het jongste is eene blonde Helena.

Hoe gelukkig de zachtmoedige mevrouw Brabander tusschen hare kinderen en kleinkinderen leeft, is zij voornemens zelf te beschrijven bij tijd en stond; omdat eene vreemde pen te vergeefs de zaligheid zou pogen te schetsen der zoo zalige moeder na den doorgestanen strijd. Weêr blinkt er eene koperen plaat op Helena's deur, waarop gegraveerd staat:

H. BRABANDER, *Geneesheer*.

De jonge doctor, die, naar de verzekering der moeder, waardiglijk de voetstappen van zijnen vader zal volgen, blijft bij haar inwonen, tot hij eene levensgezellin heeft gevonden naar zijn hart; en dan denkt de moeder met Anna, die tot eene der schoonste jonkvrouwen der streek is opgewassen, op Oosterwei te gaan wonen. Daar is zij geboren, daar stierven hare ouders, en daar hoopt zij ook in rust hare laatste dagen te slijten.

Buiten den ouden heer van het Krekelhof en de jonkvrouw van Oosterwei is er van de personen, waarmede

wij in het begin van ons verhaal kennis maakten, nog niemand gestorven. Oom en tante Van der Maere zijn nog kloek en gezond: de oud-bestuurder van het weezenhuis en zelfs de oude mevrouw van Griffelen stellen het betrekkelijk hunnen ouderdom, zeer wel; en Ivo Ketelaar en Pier Andries komen goed aan den kost.

De dienstboden van jonkvrouw Christine hebben wij uit het oog verloren. In zulke huizen worden zelfs de oudste en trouwste dienaren niet begunstigd. Een paar maanden voor haar overlijden had de jonkvrouw van Oosterwei een testament gemaakt, waardoor zij als het ware hare fortuin aan flarden scheurde en in den wind wierp. Hendrik en Anna Brabander hebben er elk eene brok van gevat, maar Klara of Maria kregen geen duit. Wij mogen dit de arme Christine niet wijten; mijnheer Fernand van het Krekelhof, dien zij nooit heeft kunnen vergeten, had daar, zonder dat hij het zelf vermoedde, de schuld van.

Ten slotte moet ik mijn spijt uitdrukken, omdat ik om te verklaren hoe mevrouw Brabander het landgoed terug kreeg, het portret heb moeten maken van Christine van Oosterwei.